

UCHWAŁA NR 12/2024

Zgromadzenia Ogólnego Korespondencyjnego Związku Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku z dnia 2 kwietnia 2024 r.

w sprawie: aktualizacji Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027

Działając na podstawie § 5 ust. 1 pkt. z) oraz § 17 ust. 3 pkt. a) Statutu Związku Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku

Nadzwyczajne Zgromadzenie Ogólne Związku uchwala, co następuje:

§ 1

1. Przyjmuje się aktualizację *Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027*, która stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.
2. Rejestr zmian do Strategii stanowi załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 2

Przekazać Zarządowi Związku realizację zadań wynikających ze zaktualizowanej *Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027*.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Sekretarz:

(-) Adam Wawoczny

*Przewodniczący Zgromadzenia Ogólnego Korespondencyjnego
Związku Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego
Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku*

(-) Mieczysław Kieca

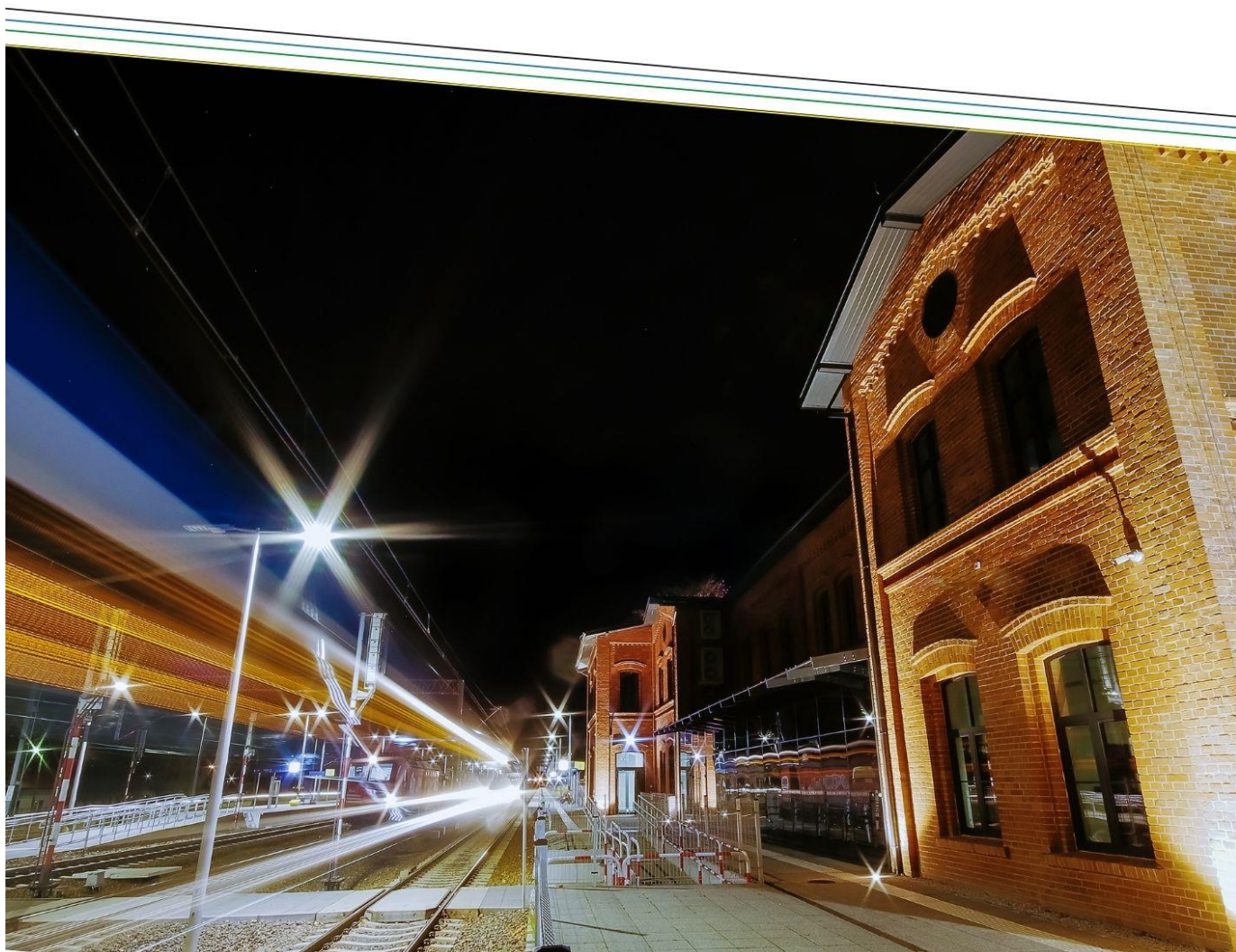

ZWIĄZEK GMIN I POWIATÓW SUBREGIONU ZACHODNIEGO
WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO Z SIEDZIBĄ W RYBNIKU

STRATEGIA TERYTORIALNA SUBREGIONU ZACHODNIEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA LATA 2021-2027

KWIECIEŃ 2024

Spis treści

WSTĘP.....	2
Charakterystyka ogólna Subregionu	4
1 Diagnoza strategiczna.....	10
1.1 Zróźnicowanie społeczne i aktywność zawodowa	10
1.2 Edukacja i oświata.....	16
1.3 Aktywność obywatelska, sektor pozarządowy i ekonomia społeczna.....	20
1.4 Kultura	24
1.5 Turystyka.....	29
1.6 Rozwój gospodarczy i przedsiębiorczości	37
1.7 Infrastruktura mobilności.....	42
1.8 Adaptacja do zmian klimatu, środowisko i jakość powietrza	59
1.9 Otoczenie instytucjonalne i usługi społeczne	80
1.10 Transformacja regionu.....	95
2 Model Funkcjonalno-Przestrzenny Subregionu Zachodniego.....	106
2.1.0 Mapa obszarów funkcjonalnych miast Subregionu Zachodniego	119
3 Ośrodki strategicznej interwencji	120
4 Oczekiwania i aspiracje mieszkańców oraz kluczowe wyzwania.....	130
5 Analiza SWOT	135
6 Cele strategiczne, cele operacyjne i kierunki działań subregionu zachodniego.....	139
7 Subregion Zachodni jako silny region	146
8 Obszary tematyczne przedsięwzięć zintegrowanych na terenie subregionu Zachodniego województwa śląskiego	147
9 Wdrażanie strategii.....	162
9.1 Partnerski system wdrażania strategii	162
9.2 Zaangażowanie partnerów społecznych	165
9.3 Ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania strategii	166
9.4 System monitoringu strategii.....	171

Strategia Terytorialna Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021 – 2027 jest dokumentem opracowanym przy uwzględnieniu następujących założeń:

- strategia powinna prowadzić do wspierania rozwoju jednostek terytorialnych tworzących Subregion, w szczególności otwierać nowe możliwości działania dzięki współpracy w ramach Subregionu oraz wspólnemu wykorzystywaniu posiadanych zasobów;
- treść strategii wyznaczają uzgodnienia między gminami i powiatami Subregionu dotyczące wspólnych interesów jednostek terytorialnych Subregionu oraz wspólnych kierunków i typów projektów realizowanych w oparciu o środki większej liczby jednostek; założenie to zmierza do pokonywania deficytów budżetowych i realizacji większych projektów: łączących różne potencjały i umożliwiających uzyskiwanie rezultatów o większej skali;
- strategia zawiera zagadnienia istotne z punktu widzenia subregionalnego, to jest kwestie łączące pewną grupę jednostek terytorialnych Subregionu; nie jest więc strategia prostym zbiorem lokalnych zamierzeń, lecz stanowi wyraz woli wspólnego działania we wskazanych polach rozwoju;
- nakreślone w strategii partnerstwo jednostek terytorialnych Subregionu służy wzmocnieniu ich pozycji w województwie oraz sprzyja skuteczniejszemu prezentowaniu własnych interesów w gremiach regionalnych i ponadregionalnych;
- strategia ustala priorytety, które są wskazówką dla wspólnego pozyskiwania środków zewnętrznych w perspektywie programowania 2021-2027;
- realizacja strategii sprzyjać winna kreowaniu silnego, zwartego i dobrze kojarzącego się wizerunku Subregionu Zachodniego, a poprzez to wspomagać tworzenie wizerunku poszczególnych jednostek terytorialnych, w szczególności wśród potencjalnych mieszkańców, inwestorów oraz osób odwiedzających;
- wśród ważnych rozstrzygnięć strategii jest określenie specjalizacji gospodarczych Subregionu; są to specjalizacje oparte na najsilniejszych i najbardziej charakterystycznych potencjałach Subregionu, posiadające obiecujące perspektywy rozwojowe, umożliwiające wspólne tworzenie oferty rynkowej przez podmioty gospodarcze z różnych gmin Subregionu;
- strategia wpisuje Subregion Zachodni w system planowania strategicznego w regionie; opracowanie strategii nastąpiło w nawiązaniu do aktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego na lata 2021 - 2027 województwa; kierunki wyznaczone w strategii korespondują z przedsięwzięciami zaplanowanymi w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Subregionie Zachodnim;

- w pracach nad strategią przyjęto horyzont zgodny z opracowaniami strategicznymi powstającymi w województwie śląskim, to jest rok 2027, zaś w przypadku wizji rozwoju Subregionu wykraczający poza ten horyzont, czyli „2030” (analogicznie do Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030);
- strategia obejmuje szeroki zakres problematyki rozwoju Subregionu; w strategii przyjęto zasady rozwoju zrównoważonego i zintegrowanego, czyli zmierzającego do synergicznego rozwoju sfery gospodarczej, społecznej, przyrodniczej i przestrzennej; stąd też, zakłada się, że realizacja strategii odbywać się winna w oparciu o partnerstwo podmiotów reprezentujących różne sektory z wiodącą rolą sektora samorządowego; zadaniem samorządów jest inicjowanie 4 kluczowych (innovacyjnych) procesów rozwoju oraz tworzenie systemu wspierającego mechanizmy partycypacji w tych procesach, szerokiej grupy podmiotów;
- strategia jest oparta na analizie uwarunkowań wewnętrznych (lokalnych i subregionalnych) oraz zewnętrznych (wojewódzkich, krajowych i europejskich); podstawowe znaczenie przypisano uwarunkowaniom wewnętrznym, to jest aspiracjom jednostek terytorialnych Subregionu; warunki zewnętrzne zostały potraktowane przede wszystkim, jako determinanty określające możliwości realizacji zamierzeń (szczególnie w aspekcie finansowania rozwoju ze źródeł unijnych).

CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA SUBREGIONU

Subregion Zachodni położony jest w południowo-zachodniej części województwa śląskiego. Pod względem ekonomicznym położony jest na osi pomiędzy Górnośląsko-Zagłębiowską Metropolią (GZM) i Karwińsko-Ostrawskim Okręgiem Przemysłowym. Subregion Zachodni wykazuje tendencje do rozwoju policentrycznego, z ośrodkiem w Rybniku, i do rozwoju osadnictwa w korytarzach transportowych łączących Subregion Zachodni z Republiką Czeską, w tym Aglomeracją Ostrawską i Ziemią Opawską.

Obszar jest korzystnie zlokalizowany pod względem zasięgu oddziaływania autostrady A1 i pośrednio autostrady A4, które stwarzają dogodne warunki rozwoju społeczno-gospodarczego dla Subregionu.

Główny ośrodek rozwojowy – Rybnik – leży w odległości ok. 50 km od Katowic – stolicy województwa śląskiego, ok. 120 km dzieli miasto od Krakowa oraz ok. 25 km od przejścia granicznego z Czechami w Chałupkach.

W skład Subregionu wchodzi następujące jednostki administracyjne:

- miasta na prawach powiatu: Jastrzębie-Zdrój, Rybnik i Żory
- powiaty: raciborski, rybnicki, wodzisławski
- gminy: Czerwionka-Leszczyny, Gaszowice, Gorzyce, Jejkowice, Kornowac, Krzanowice, Krzyżanowice, Kuźnia Raciborska, Lubomia, Lyski, Markłowice, Mszana, Pszów, Racibórz, Radlin, Rydułtowy, Godów, Nędza, Pietrowice Wielkie, Świerklany, Rudnik, Wodzisław Śląski.

Działają tu także 2 euroregiony:

- Euroregion „Silesia” z siedzibami w Raciborzu i Opawie
- Euroregion „Śląsk Cieszyński” z siedzibami w Cieszynie i Czeskim Cieszynie (Jastrzębie-Zdrój i Godów)

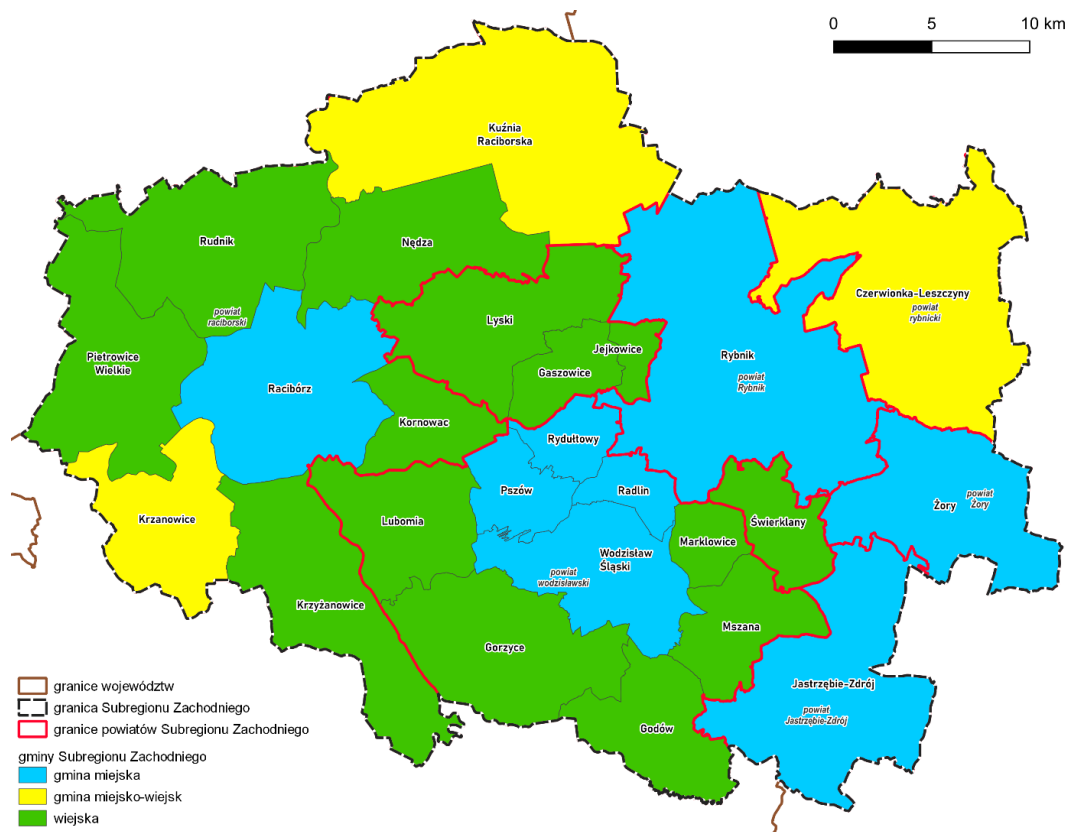
Jednym z ważnych potencjałów jest liczba ludności. Biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców zamieszkujących Subregion Zachodni, stanowi on po konurbacji katowickiej drugi pod względem liczby ludności (630,6 tys.) obszar aglomeracyjny w województwie. Subregion Zachodni obejmuje obszar o powierzchni 1353 km² i stanowi w ujęciu statystycznym obszar typu NUTS 3.

Subregion Zachodni – oprócz Rybnika – posiada jeszcze cztery duże ośrodki rozwojowe: Jastrzębie-Zdrój, Racibórz, Wodzisław Śląski i Żory. Pozostałe gminy Subregionu są pod silnym wpływem ośrodków kluczowych¹. Specyfika głównych ośrodków wzrostu Subregionu Zachodniego ma charakter

¹ Aglomeracja Rybnicka - zarys typologii osadniczej. Robert Krzysztofik, 2007r.

przemysłowo-usługowy (z wyjątkiem Wodzisławia Śląskiego, gdzie przeważa model usługowo-przemysłowy).

Mapa 1 Podział administracyjny Subregionu Zachodniego

Źródło: Opracowanie własne

W skład Subregionu Zachodniego wchodzi 25 gmin, z czego 8 to gminy miejskie (Rybnik, Jastrzębie-Zdrój, Żory, Racibórz, Wodzisław Śląski, Rydułtowy, Radlin, Pszów), 3 to gminy miejsko-wiejskie (Czerwionka-Leszczyny, Kuźnia Raciborska, Krzanowice) i 14 to gminy wiejskie (Gorzyce, Krzyżanowice, Godów, Pietrowice Wielkie, Świerklany, Lyski, Lubomia, Gaszowice, Mszana, Nędza, Rudnik, Marklowice, Kornowac, Jejkowice).

Wśród miast na prawach powiatu znajdujących się na terenie Subregionu Zachodniego największy ubytek wśród ludności, na poziomie -4,95%, notuje miasto Jastrzębie-Zdrój. Ubytek liczby ludności można również zauważyć w mieście Rybnik, powiecie raciborskim oraz powiecie wodzisławskim. Tylko w mieście Żory oraz powiecie rybnickim dostrzegalny jest wzrost liczby ludności. Zjawisko to wpisuje się w powszechny w regionie i kraju trend suburbanizacji i presji inwestycji mieszkaniowych na tereny podmiejskie. Wynika to ze zmiany oczekiwań mieszkańców w zakresie jakości życia. Jednocześnie powoduje to osłabienie funkcji vitalnych centrów miast oraz wzrost potrzeb inwestycyjnych na terenach

wiejskich w zakresie potrzeb rozwoju infrastruktury technicznej, wodnej, kanalizacyjnej i gazowej, jak również usług publicznych, w szczególności edukacyjnych, opiekuńczych i czasu wolnego.

Trendy demograficzne w Subregionie Zachodnim – zwłaszcza w ujęciu generalnym, jak też w przekroju zmian zachodzących w miastach – uznać należy za negatywne. Należy jednak widzieć je w szerszym kontekście procesów mających miejsce w województwie śląskim; w skali regionalnej ubytek ludności jest wyraźnie intensywniejszy. W Subregionie Zachodnim wzrasta liczba mieszkańców na terenach wiejskich. Proces ten nie jest jednak decydujący dla Subregionu jako całości ze względu na to, że jest to obszar o wysokim poziomie urbanizacji, gdzie większość ludności zamieszkuje miasta.

Liczba ludności ogółem w Subregionie Zachodnim w latach 2010-2020 spadła o 1,58%, jednocześnie liczba ludności ogółem na terenie województwa śląskiego spadła o 3,08%.

Wartość PKB subregionu w roku 2018 wyniosła 31392 mln zł, co stanowiło 12% PKB województwa śląskiego. Wartość na 1 mieszkańca kształtowała się na poziomie 49 448 zł, co stanowiło 86,2% wartości regionalnej.

Subregion Zachodni jest obszarem silnie związanym z tradycyjnymi sektorami gospodarki, co bez wątpienia wpłynie na kierunki jego rozwoju oraz intensywność procesów transformacji społeczno-gospodarczej. Jednocześnie subregion cechuje się niskim poziomem przedsiębiorczości wśród mieszkańców. Zamykanie dużych zakładów tradycyjnego przemysłu wymusi na mieszkańcach regionu konieczność dostosowania się do zmienionej rzeczywistości. Część pracowników znajdzie zatrudnienie w innych branżach, natomiast wyzwaniem i szansą dla regionu będzie rozwój postaw przedsiębiorczych.

Struktura gospodarcza, biorąc pod uwagę liczbę zarejestrowanych podmiotów, jest silnie zdwersyfikowana zarówno branżowo, jak i przestrzennie. Obszarami dominującymi są: budownictwo, handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna oraz przetwórstwo przemysłowe, co wpływa na trudności w zakresie określenia marki gospodarczej Subregionu. Subregion Zachodni cechuje się również słabym rozwojem podmiotów otoczenia biznesu. Pozytywnym aspektem działalności w Subregionie Zachodnim jest względnie wysoki poziom innowacyjności, co bez wątpienia może być czynnikiem wspierającym intensywność i efektywność procesów transformacyjnych. W analizach regionalnych wskazuje się, że „proces przekwalifikowania i dokwalifikowania” dotyczyć będzie nie tylko bezpośrednio pracujących w górnictwie, ale i tych pracujących w sektorach okołogórnicznych i powiązanych. Działania skierowane do osób pracujących w branżach okołogórnicznych powinny być prostsze do realizacji z uwagi na fakt, że reprezentują je różnego rodzaju działalności, np. zakłady przemysłu maszynowego, elektrycznego,

elektrotechnicznego, metalowego, środki transportu, i mają one możliwość dostosowania umiejętności do wymagań rynkowych.

Istotnym czynnikiem podkreślającym atrakcyjność inwestycyjną subregionu jest funkcjonowanie na obszarze Subregionu Zachodniego terenów Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Inwestorzy na terenach strefy w subregionie działają w wielu branżach, w tym głównie: metalowej, motoryzacyjnej, budowlanej, informatycznej, przetwórstwa drewna, tworzyw sztucznych, chemicznej, elektrycznej, spożywczej, logistycznej, wyrobów ze szkła i innych.

Subregion Zachodni cechuje się wysoką oceną atrakcyjności inwestycyjnej. Zgodnie z analizą przygotowaną dla Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu SA miasta Subregionu, tj. Rybnik, Żory, Jastrzębie-Zdrój, zaliczono do kategorii o najwyższej atrakcyjności inwestycyjnej. Obszarem ponadprzeciętnym w tym zakresie jest również powiat wodzisławski. Pozostałe obszary również charakteryzują się wysoką oceną w wybranych kategoriach.

Dla powodzenia procesów rozwoju gospodarczego istotne jest również rozwijanie podmiotów przedsiębiorczości społecznej, których na koniec 2020 roku działało w Subregionie 28.

Obok potencjałów gospodarczych opartych na istniejącej strukturze gospodarczej, w tym obejmujących sektory podlegające transformacji, co stwarza szansę na wykreowanie nowych obszarów związanych z gospodarką niskoemisyjną, nowoczesną energetyką, technologiami ochrony środowiska, jest sektor turystyki.

Subregion Zachodni cechuje się wieloma walorami kulturowymi, przyrodniczymi i atrakcjami turystycznymi. Na obszarze Subregionu Zachodniego znajdują się 4 spośród 33 historycznych miast województwa śląskiego, których układy urbanistyczne wpisane są do rejestru zabytków, obiekty militarne, obiekty na Szlaku Zabytków Architektury Drewnianej Województwa Śląskiego, liczne obiekty przemysłowe, z których część stanowi Szlak Zabytków Techniki Województwa Śląskiego". Rejon zachodni, ze współczesnym centrum administracyjnym w Rybniku i historycznym – w Raciborzu, jest bodaj najbardziej zróżnicowany, jeśli chodzi o typ walorów. Obok dużych kompleksów leśnych, związanych z Parkiem Krajobrazowym „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich”, występują tu obszary silnie przekształcone przez przemysł ciężki, a także zabytkowe układy urbanistyczne. Cechą wspólną całego rejonu jest natomiast stosunkowo niski poziom zagospodarowania turystycznego i ruchu turystycznego oraz silna tożsamość kulturowa. Zapoczątkowane pod koniec lat 90. działania w ramach projektu „Rowerem po Śląsku” doprowadziły do dynamicznego wzrostu sieci rekreacyjnych ścieżek rowerowych, aby docelowo objąć 500 km dróg o różnym stopniu trudności i długości. Należy uznać, że pod kątem turystyki rowerowej Subregion Zachodni jest bardzo dobrze przygotowany do przyjęcia

turystów. Subregion pomimo znacznych walorów przyrodniczych i kulturowych cechuje się niskim nasyceniem infrastruktury noclegowej względem średniej w regionie. W Subregionie wykreowano markę turystyczną pn. Kraina Górnej Odry². Prawie jedną trzecią powierzchni Krainy Górnej Odry stanowią lasy, a sporą część terenu obejmuje Park Krajobrazowy „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich” i przylegająca do niego otulina, zaś poza nim znajdują się tutaj też rezerваты przyrody i obszar ochrony siedliskowej Natura 2000 – Graniczne Meandry Odry, Stawy Wielikąt i Las Tworkowski oraz Las koło Tworkowa.

Na obszarze subregionu stosunkowo dobrze rozwinięta jest oświata. Dostęp do opieki nad dziećmi do lat 3 najlepiej rozwija się w Żorach. Placówki wychowania przedszkolnego dostępne są na terenie każdej gminy. Najwięcej placówek oświatowych, w tym szkół podstawowych znajduje się dużych miastach. Z kolei na terenie powiatu wodzisławskiego zlokalizowanych jest wiele szkół branżowych. Na terenie Subregionu Zachodniego oferta edukacyjna jest dość bogata i stale się rozwija.

Subregion Zachodni jest silnie powiązany funkcjonalnie i przestrzennie z otoczeniem regionalnym i transgranicznym, ze względu na przecinającą go autostradę A1, znajduje się w obrębie VI transeuropejskiego korytarza transportowego. Sieć drogową stanowią również drogi krajowe, wojewódzkie oraz drogi powiatowe i gminne. Problemem tego obszaru jest brak jednolitego systemu komunikacji publicznej. Brak funkcjonowania jednolitego systemu przewozu pasażerskich w Subregionie powoduje również brak integracji taryf przewozowych czy jednolitych systemów informacji pasażerskiej oraz systemu ITS poprawiającego sprawność układu drogowego. Na terenie Subregionu Zachodniego nie funkcjonuje zintegrowany system ITS, którego wdrożenie wpłynęłoby pozytywnie na poziom bezpieczeństwa ruchu oraz sprawność systemu komunikacyjnego. Aby sprostać zagrożeniom związanym z dużym natężeniem ruchu zwłaszcza w centrach miast i wynikającą z tego emisją liniową, należy dążyć do ograniczenia ruchu samochodowego poprzez budowę centrów przesiadkowych, tras rowerowych, parkingów park&ride. Obecnie w praktyce infrastruktura przesiadkowa (dworce, autobusowe, centra przesiadkowe) oraz infrastruktura na poszczególnych odcinkach jest słabo rozwinięta.

Istotnym wyzwaniem Subregionu Zachodniego jest stan jakości powietrza. Na stan jakości powietrza w subregionie wpływa emisja z różnego rodzaju źródeł. Wyróżnić należy:

- źródła punktowe (zakłady przemysłowe, energetyka ciepła)
- źródła liniowe (transport, przede wszystkim komunikacja samochodowa)

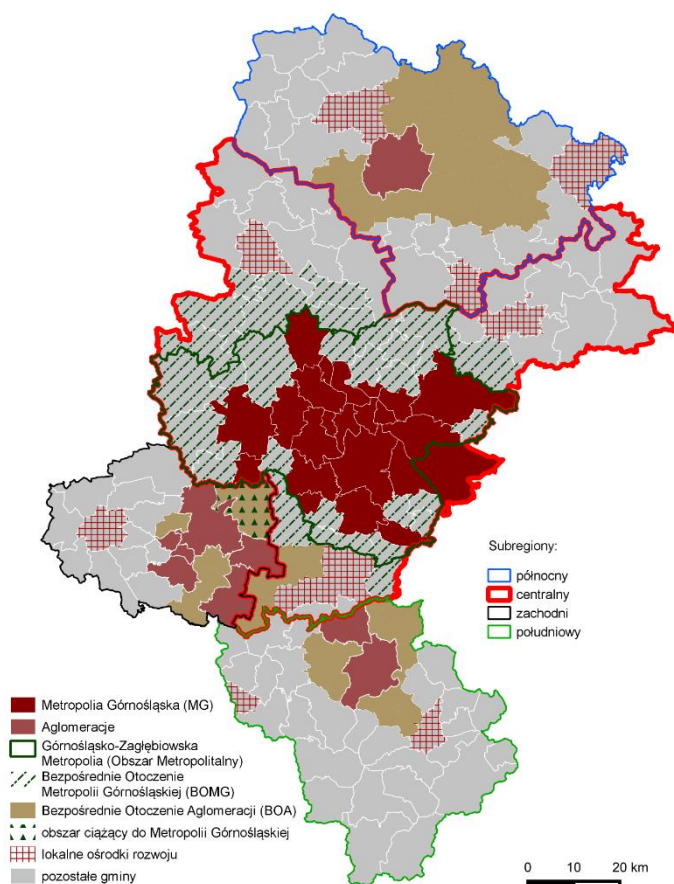
² Opis na podstawie: <https://krainagornejodry.travel/staticcontent/40915>

- źródła powierzchniowe, tzw. „emisja niska”, związane ze spalaniem paliw do celów grzewczych (kotłownie lokalne i paleniska indywidualne).

Samorządy lokalne od wielu lat podejmują liczne działania w zakresie poprawy stanu jakości powietrza obejmujące zarówno poprawę jakości infrastruktury energetycznej, wymianę źródeł ciepła, jak i działania edukacyjne podnoszące świadomość mieszkańców.

W układzie funkcjonalnym Subregionu Zachodniego ośrodkiem centralnym jest Aglomeracja Rybnicka obejmująca: Rybnik, Jastrzębie-Zdrój, Żory, Rydułtowy, Radlin, Wodzisław Śląski; ponadto wskazuje się tzw. bezpośrednie otoczenie funkcjonalne aglomeracji obejmujące gminy: Mszana, Godów, Marklowice, Świerklany, Jejkowice, Gaszowice, Czerwionka-Leszczyny oraz lokalny ośrodek rozwoju, którym jest miasto Racibórz. Pozostałe obszary posiadają charakter miejski lub wiejski, tj.: Kornowac, Krzanowice, Krzyżanowice, Kuźnia Raciborska, Nędza, Pietrowice Wielkie, Rudnik, Lyski, Gorzyce, Lubomia, Pszów.

Rysunek 1 Subregiony województwa i ich ośrodki centralne

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2030”

Należy podkreślić, że subregionalny rynek pracy poprzez silne powiązania wewnętrzne jest istotnym czynnikiem przepływów ludności wewnątrz tego obszaru. Jednocześnie widoczne są również silne powiązania i liczne przepływy, związane z wykonywaniem pracy, z Subregionem Centralnym.

1 DIAGNOZA STRATEGICZNA

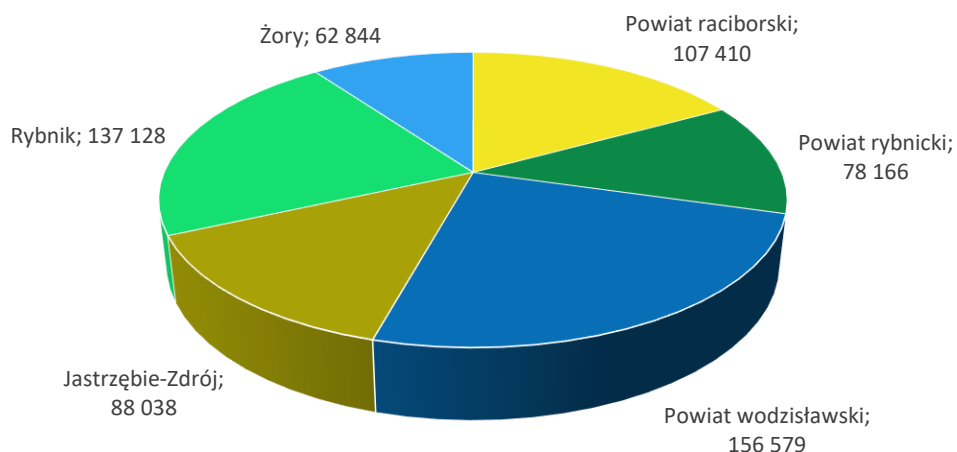
1.1 Różnicowanie społeczne i aktywność zawodowa

Na zróżnicowanie społeczno-ekonomiczne w Subregionie wpływają dwa powiązane i wzajemnie napędzające się megatrendy: przemiany w zakresie aspiracji cywilizacyjnych oraz przekształceń struktury gospodarczej w subregionie i w jego otoczeniu. W wymienionych kontekstach wskazać należy na przeobrażenia stylu życia, modelu rodziny, ścieżki kariery zawodowej. Kultura oparta na sektorach tradycyjnych (szczególnie przemyśle i po części rolnictwie) jest stopniowo zastępowana przez kulturę gospodarki opartej na wiedzy i społeczeństwa cyfrowego. Stosunek do tego procesu jest jednym z najważniejszych czynników stratyfikacji społecznej. Zasadniczo prowadzi to do rozróżnienia grup społecznych; z jednej strony grupy osób otwartych na podnoszenie wykształcenia oraz zdobywanie wiedzy przez całe życie, akceptujących zmiany w życiu zawodowym, cechujących się wysoką i wielowymiarowo opisywaną mobilnością i przedsiębiorczością, zaś z drugiej strony grupy osób przywiązanych do takich wartości jak stabilność, niski poziom akceptacji ryzyka, preferowanie pracy najemnej i ograniczona skłonność do prowadzenia biznesu. Wyraźnej zmianie ulega model kariery zawodowej – częściowo ze względu na głębokie zmiany, które zaszły w ostatnim trzydziestolecu w strukturze gospodarczej subregionu, a częściowo z powodu ograniczenia zjawiska „dziedziczenia” pracy w rodzinie.

Największym miastem na terenie Subregionu Zachodniego jest miasto Rybnik, w którym w 2020 roku mieszkało 137 tys. osób. Kolejnymi miastami pod względem liczby ludności to miasto Jastrzębie-Zdrój liczące 88 tys. osób oraz Żory liczące 63 tys. osób.

Subregion Zachodni jest zróżnicowany pod względem gęstości zaludnienia. Tereny wokół miasta Racibórz wykazywały charakterystyczną dla obszarów wiejskich niską gęstość zaludnienia (na poziomie 70 – 195 os./km²). Podwyższoną wartością wskaźnika wykazywały się gminy ościenne miast Rybnik, Jastrzębie-Zdrój oraz Wodzisław Śląski. Największą gęstość zaludnienia zauważyć można w gminach Rydułtowy (1431 os./km²), Radlin (1409 os./km²) oraz Jastrzębie-Zdrój (1032 os./km²).

Wykres 1 Liczba ludności w 2020 roku w powiatach Subregionu Zachodniego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa 2 Gęstość zaludnienia gmin Subregionu Zachodniego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

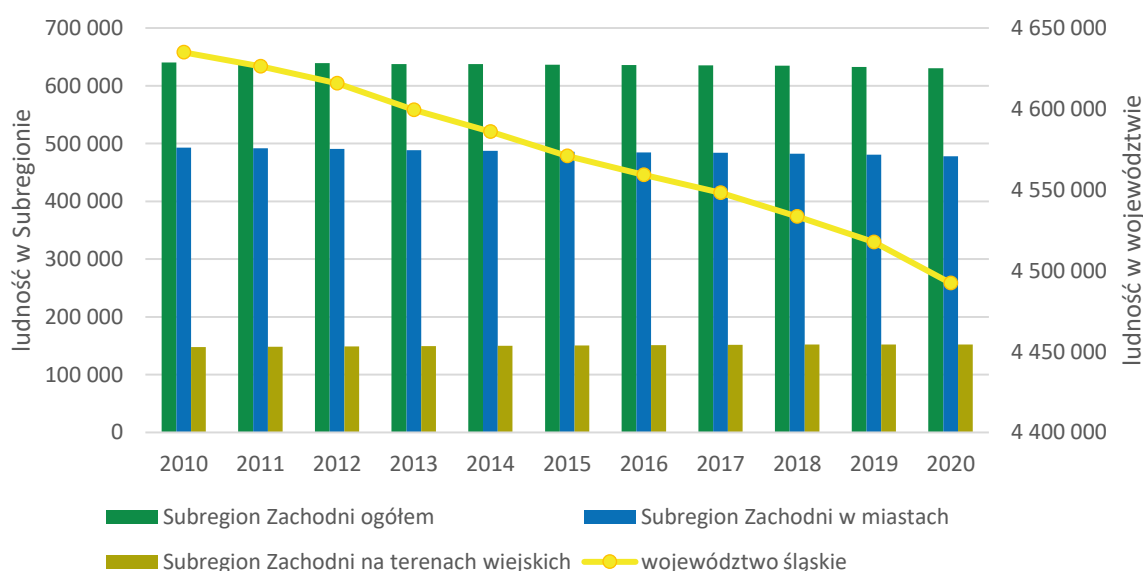
Wśród miast na prawach powiatu znajdujących się na terenie Subregionu Zachodniego największy ubytek wśród ludności, na poziomie -4,95%, notuje miasto Jastrzębie-Zdrój. Ubytek liczby ludności można również zauważyć w mieście Rybnik, powiecie raciborskim oraz powiecie wodzisławskim. W mieście Żory oraz powiecie rybnickim dostrzegalny jest wzrost liczby ludności odpowiednio o 1,1%

i 2,86%. Warto również zwrócić uwagę na wysoki wzrost liczby ludności na terenach wiejskich powiatu rybnickiego, tj. wzrost o 6,15%. Zjawisko to wpisuje się w powszechny w regionie i kraju trend suburbanizacji i presji inwestycji mieszkaniowych na tereny podmiejskie. Wynika to ze zmiany oczekiwań mieszkańców w zakresie jakości życia. Jednocześnie powoduje to osłabienie funkcji vitalnych centrów miast oraz wzrost potrzeb inwestycyjnych na terenach wiejskich, w zakresie potrzeb rozwoju infrastruktury technicznej, wodnej, kanalizacyjnej i gazowej, jak również usług publicznych, w szczególności edukacyjnych, opiekuńczych i czasu wolnego.

Trendy demograficzne w Subregionie Zachodnim – zwłaszcza w ujęciu generalnym, jak też w przekroju zmian zachodzących w miastach – uznać należy za negatywne. Trzeba jednak widzieć je w szerszym kontekście procesów mających miejsce w województwie śląskim; w skali regionalnej ubytek ludności jest wyraźnie intensywniejszy. W Subregionie Zachodnim wzrasta liczba mieszkańców na terenach wiejskich. Proces ten nie jest jednak decydujący dla subregionu jako całości ze względu na to, że jest to obszar o wysokim poziomie urbanizacji, gdzie większość ludności zamieszkuje miasta.

Liczba ludności ogółem w Subregionie Zachodnim w latach 2010-2020 spadła z 640 264 osób do 630 165 osób (tj. -1,58%). Jednocześnie liczba ludności ogółem na terenie województwa śląskiego spadła z poziomu 4,61 mln do poziomu 4,49 mln osób (tj. -3,08%). Liczba ludności na terenach wiejskich Subregionu Zachodniego wzrosła z 147 550 osób do 152 284 osób (tj. +3,21%), a w miastach Subregionu Zachodniego liczba ludności spadła z 492 714 osób do 477 881 osób (tj. -3,01%).

Wykres 2 Zmiana liczby ludności w latach 2010-2020 w Subregionie Zachodnim oraz województwie śląskim

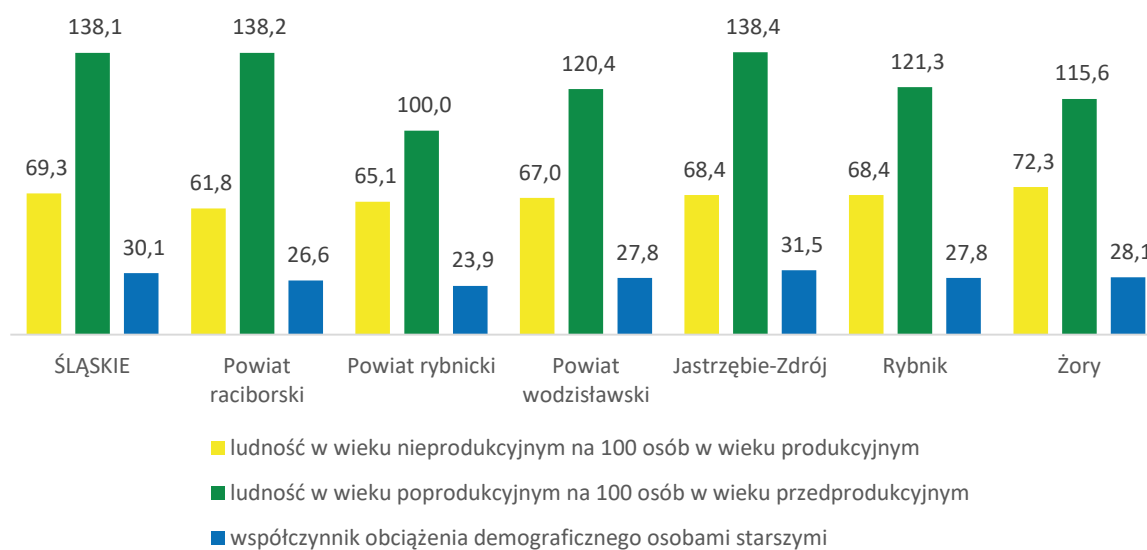
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnik migracji społecznych, jakim jest saldo migracji wewnętrznych na 1000 mieszkańców gminy, pozwala na zobrazowanie wewnętrznych transferów ludnościowych na terenie gmin Subregionu

Zachodniego. Najwyższy wskaźnik salda migracji można wskazać w gminach Lyski, Kornowac oraz Godów (5,6 – 10,2 osoby na 1000 mieszkańców), a najniższy w gminie Pszów (-5,9 osoby na 1000 mieszkańców). Silne tendencje migracyjne można również wskazać w miastach Jastrzębie-Zdrój, Rybnik oraz Radlin.

Na podstawie danych GUS można wykazać, iż wskaźniki obciążenia demograficznego miast i powiatów Subregionu Zachodniego są porównywalne do wskaźników województwa śląskiego. Ogólny poziom wskaźników należy jednak traktować jako wysoki, oznaczający starzenie się społeczeństwa oraz brak zastępowalności pokoleniowej, co sprzyja nadmiernemu obciążeniu społeczeństwa osobami starszymi.

Wykres 3 Wskaźniki obciążenia demograficznego w powiatach Subregionu Zachodniego w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jako alarmujący można zaliczyć zwłaszcza wskaźnik ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, którego wartość w powiatach Subregionu Zachodniego w latach 2010-2020 nieustannie rosła. W szczególności należy wskazać wzrost wartości wskaźnika w mieście Żory z poziomu 44,7 do poziomu 72,3, tj. wzrost o 61,74%, oraz w mieście Rybnik z poziomu 51,4 do poziomu 68,4, tj. wzrost o 33,07%.

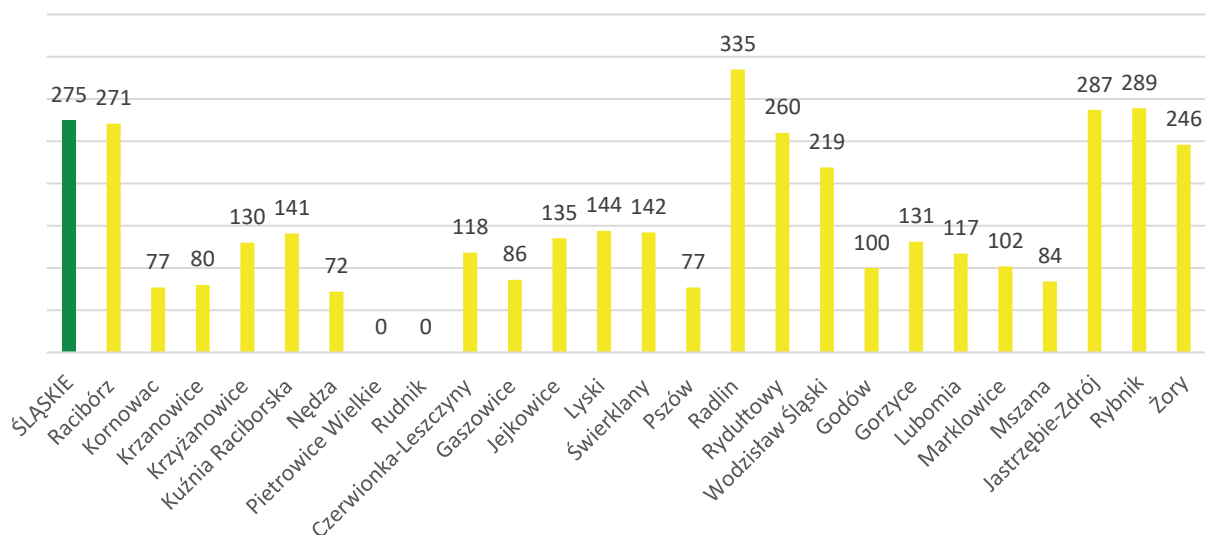
Wskaźnik przyrostu naturalnego (przyrost naturalny na 1000 ludności) na terenie Subregionu Zachodniego w latach 2010-2020 nieustannie się zmieniał. W latach 2010-2014 we wszystkich miastach powiatowych można było zaobserwować dodatni wskaźnik przyrostu naturalnego. Od 2014 do 2020 roku wskaźnik w Jastrzębiu-Zdroju pozostaje ujemny. W pozostałych miastach (Rybnik, Żory) od 2010 do 2018 roku wskaźnik ten pozostawał dodatni. Dużą zmienność wskaźnika można zaobserwować w powiecie wodzisławskim. W powiecie rybnickim od 2010 roku występuje jednostajnie dodatni wskaźnik przyrostu naturalnego; odwrotna sytuacja ma miejsce w powiecie raciborskim, gdzie

w analizowanym okresie wskaźnik jest jednostajnie ujemny. W 2020 roku, po przeszło 10 latach w powiecie rybnickim można było zaobserwować ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego.

Niekorzystne tendencje demograficzne cechujące zarówno Subregion Zachodni, jak również Polskę i województwo śląskie będą wpływały niekorzystnie na potencjał ludnościowy tego obszaru. W całym Subregionie w perspektywie roku 2050 liczba ludności spadnie o 17,4%, co jest na poziomie prognozy spadku liczby ludności w całym województwie. Zdecydowanie wyższy wskaźnik spadku charakteryzują miasta Subregionu, w tym Jastrzębie-Zdrój (-)32,1%, Żory 21,4% oraz miasta powiatu raciborskiego. Zdecydowanie mniejszy spadek spodziewany jest na terenach wiejskich w skali Subregionu (-)6,1%, niemniej duży spadek spodziewany jest na terenach wiejskich powiatu raciborskiego (-)18,6%. Jedynym obszarem, na którym prognozuje się wzrost liczby ludności, jest obszar wiejski powiatu rybnickiego, tj. wzrost o 2,1%, co może być wynikiem pogłębiania się ruchów suburbanizacyjnych.

Na terenie Subregionu Zachodniego łącznie pracowało 138,3 tys. osób, z czego 47% stanowiły kobiety. W okresie 2010-2020 liczba pracujących na 1000 mieszkańców najbardziej wzrosła w gminie Krzyżanowice 76%, Nędza 67%, Godów 54% oraz Żory 37%, natomiast spadek tego wskaźnika odnotowano w Pszowie 67%, Świerklanach 17%, Jastrzębiu-Zdroju 12%.

Wykres 4 Liczba pracujących na 1000 mieszkańców w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zmiany na rynku pracy oraz rozwój sektora przedsiębiorstw przekładał się na zmniejszenie liczby bezrobotnych. Na koniec 2020 w gminach Subregionu Zachodniego zarejestrowanych było 12,1 tys. osób, co było o 36% mniej niż na koniec 2010 roku. Był to jednak spadek niższy niż średni w województwie, gdzie liczba bezrobotnych spadła o 50%. Przekłada się to na spore zróżnicowanie stopy

bezrobocia w powiatach subregionu. Powiat rybnicki ze stopą 6,9% , powiat wodzisławski 7,3% oraz miasto Jastrzębie-Zdrój 5,8% cechują się najmniej korzystną sytuacją na rynku pracy. Wśród bezrobotnych w Subregionie dominują mieszkańcy miast, którzy stanowią 80% wszystkich bezrobotnych.

Tabela 1 Bezrobocie w Subregionie na koniec 2020 roku

	Bezrobotni ogółem	Stopa bezrobocia	Osoby poprzednio pracujące zwolnione z przyczyn dotyczących zakładu	Udział osób z prawem do zasiłku	Udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych
ŚLĄSKIE	181 198	4,9	5 049	16%	55%
powiat raciborski	2 896	5,0	128	12%	60%
powiat rybnicki	1 943	6,9	61	15%	61%
powiat wodzisławski	4 878	7,3	128	11%	59%
Jastrzębie-Zdrój	3 826	5,8	157	17%	62%
Rybnik	4 356	4,5	113	14%	60%
Żory	2 100	4,8	8	16%	61%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

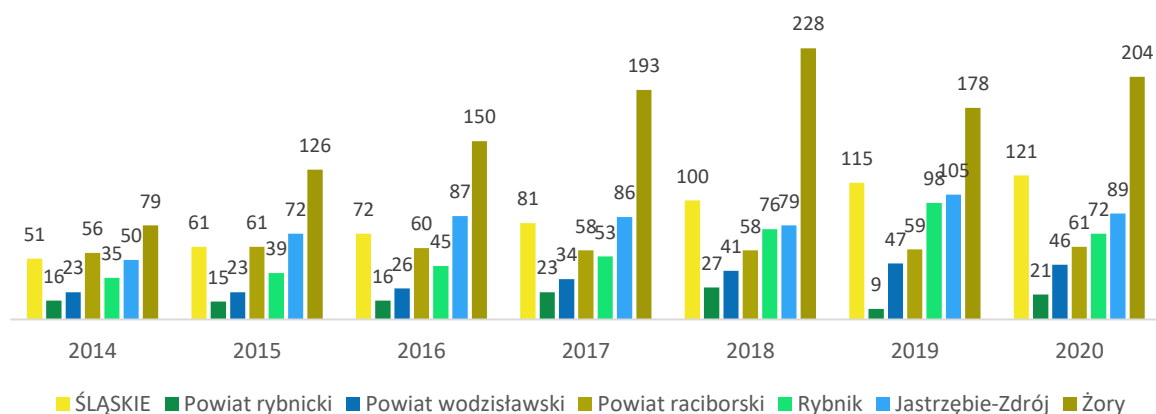
Wnioski:

- Subregion Zachodni jest obszarem zróżnicowanym pod względem gęstości zaludnienia.
- Na terenie Subregionu Zachodniego widoczny jest trend suburbanizacji i presji inwestycji mieszkaniowych na tereny podmiejskie. Powoduje to osłabienie funkcji witalnych centrów miast oraz wzrost potrzeb inwestycyjnych na terenach wiejskich, w zakresie potrzeb rozwoju infrastruktury technicznej, wodnej, kanalizacyjnej i gazowej, jak również usług publicznych, w szczególności edukacyjnych, opiekuńczych i czasu wolnego.
- Na podstawie danych GUS można wskazać, iż wskaźniki obciążenia demograficznego miast i powiatów Subregionu Zachodniego są porównywalne do wskaźników województwa śląskiego co oznacza, że subregion nie różni się na tle województwa pod tym względem. Poziom wskaźnika jest wysoki, co oznacza starzenie się społeczeństwa oraz brak zastępowalności pokoleniowej, co sprzyja nadmiernemu obciążeniu społeczeństwa osobami starszymi.
- Niekorzystne tendencje demograficzne cechujące zarówno Subregion Zachodni, jak również Polskę i województwo śląskie będą wpływały niekorzystnie na potencjał ludnościowy tego obszaru. W całym Subregionie w perspektywie roku 2050 liczba ludności spadnie o 17,4%, co jest na poziomie prognozy spadku liczby ludności w całym województwie.

1.2 Edukacja i oświata

W zakresie opieki nad najmłodszymi dziećmi do 3 lat w Subregionie Zachodnim istnieją duże deficyty dostępu do tego typu placówek. Spośród powiatów Subregionu Zachodniego tylko w Żorach wskaźnik liczby dzieci w żłobkach na 1000 dzieci do 3 lat jest wyższy niż średnia w województwie śląskim wynosząca w 2020 roku 121. W tym zakresie najmniej korzystna sytuacja charakteryzuje obszar powiatu rybnickiego oraz powiatu wodzisławskiego.

Wykres 5 Dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3

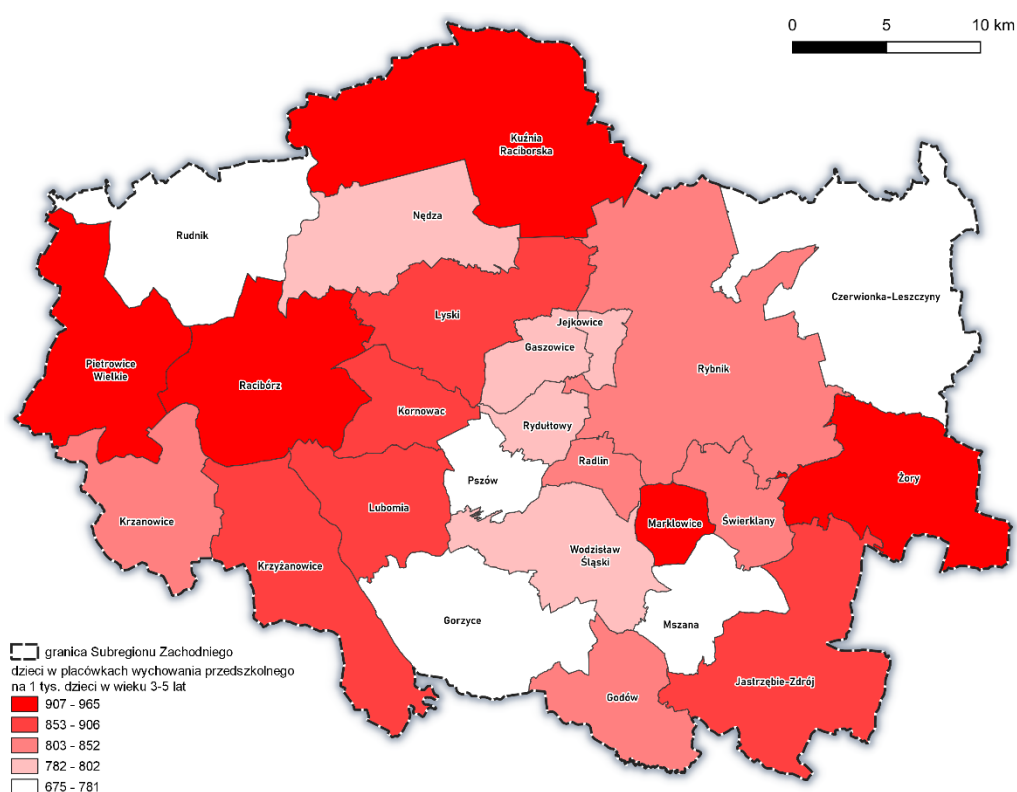
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Od 2014 roku na terenie Subregionu Zachodniego można zaobserwować rosnący wskaźnik liczby dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3. W 2020 roku najwyższą wartość wskaźnika można zauważyć na terenie miasta Rybnika, a najniższą na terenie powiatu rybnickiego. Nieustannie rośnie również wskaźnik miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3, który można traktować jako wskaźnik dostępności do żłobków na terenie Subregionu Zachodniego.

Najwyższą wartość wskaźnika miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 można zauważyć w mieście Żory, a najniższą w powiecie rybnickim. Warto jednak nadmienić, iż wartość wskaźnika między 2014, a 2020 roku wzrosła.

Na terenie Subregionu działa 250 placówek przedszkolnych w różnych formach: przedszkola, przedszkola specjalne, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, zespoły wychowania przedszkolnego oraz punkty przedszkolne. Najwięcej tego typu placówek jest w powiecie wodzisławskim – 52, które dysponują ponad 5 tys. miejsc, natomiast najmniej w Żorach – 23 placówki z 2,7 tys. miejsc.

Mapa 3 Dzieci w placówkach przedszkolnych na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

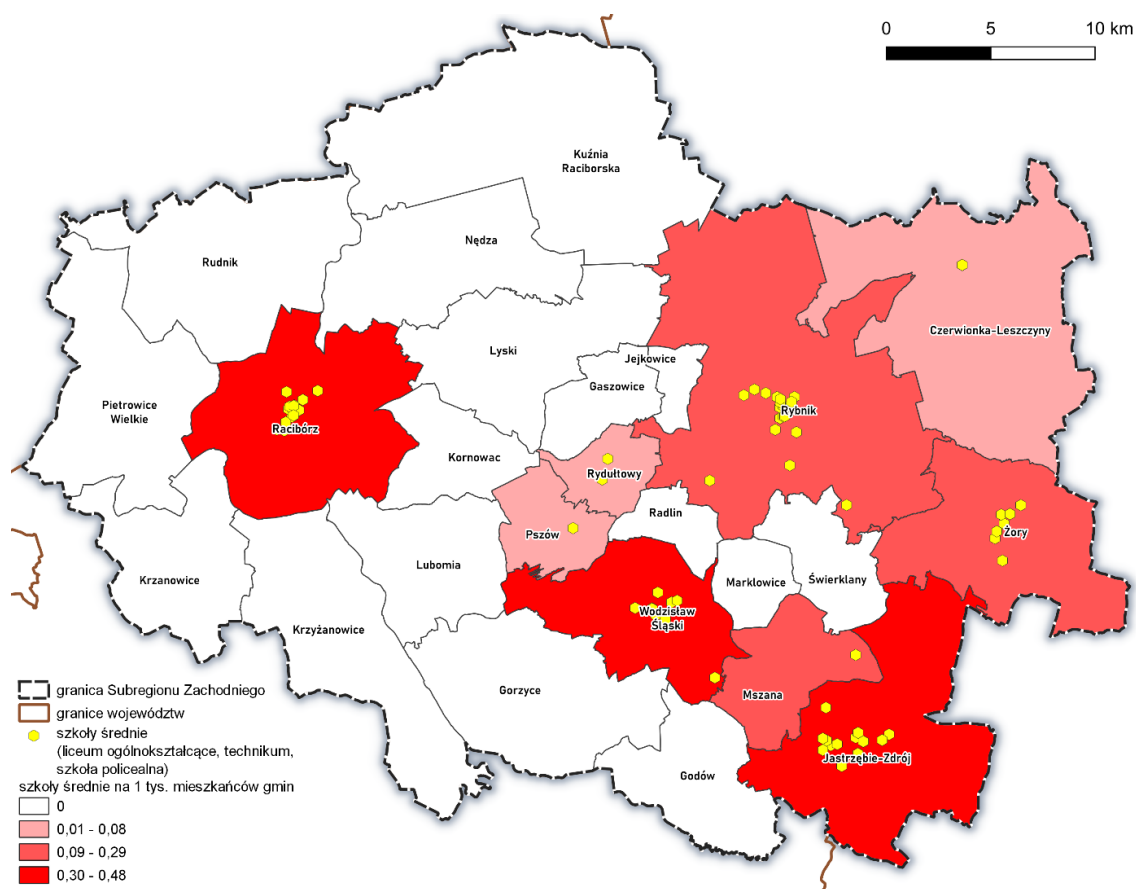
W Subregionie działa sieć szkół branżowych i ogólnokształcących. Najwięcej placówek zlokalizowanych jest w Rybniku i Jastrzębiu-Zdroju oraz powiecie wodzisławskim.

Tabela 2 Szkoły branżowe i szkoły ogólnokształcące

	Branżowe szkoły I stopnia bez specjalnych wg gestora i typu		Szkoły ogólnokształcące	
	ogółem	uczniowie	ogółem	uczniowie
	2020		2020	
powiat raciborski	3	715	10	1 972
powiat rybnicki	1	237	1	71
powiat wodzisławski	6	925	8	2 005
Jastrzębie-Zdrój	2	618	10	1 998
Rybnik	6	1 094	12	3 328
Żory	1	401	6	1 221

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa 4 Szkoły średnie w Subregionie w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Należy podkreślić, że szkoły ponadpodstawowe oferują w Subregionie Zachodnim szeroki zakres kształcenia, które jest stale dostosowywane do zmieniających się potrzeb rynku.

Szkoły ponadpodstawowe oferują również klasy wielozawodowe, dwujęzyczne i sportowe. Szeroka oferta placówek edukacyjnych wzbogacona jest licznymi zajęciami pozalekcyjnymi, które są związane zarówno z przygotowaniem do zawodu, np. policjanta, ratownika medycznego czy strażaka, czy też umożliwiają rozwijanie talentów i zainteresowań, np. muzycznych, językowych, plastycznych. Szkoły prowadzą również aktywną współpracę w relacjach międzynarodowych, realizując liczne projekty współpracy i wymiany uczniowskiej, w tym praktyki i staże. Szkoły rozwijają także współpracę z uczelniami wyższymi oraz z przedsiębiorstwami m.in. w zakresie praktycznej nauki zawodu. W związku ze zmieniającymi się aspiracjami społecznymi, rozwojem nowoczesnych technologii oraz rosnącą potrzebą elastyczności w zakresie aktywności zawodowej należy w dalszym ciągu rozwijać potencjał i ofertę placówek edukacyjnych oraz ich ofertę pozalekcyjną ożywiającą talenty i zainteresowania. Należy jednak podkreślić, że rozwojowi tego typu oferty powinno towarzyszyć również dostosowanie transportu publicznego, co wynika z faktu, że relacje transportowe dom – nauka stanowią istotny czynnik determinujący strumienie w transporcie publicznym.

Elementem, który relatywnie można określić jako słabo rozwinięty w Subregionie Zachodnim, jest szkolnictwo wyższe. Na terenie działa zaledwie 1 szkoła wyższa: Akademia Nauk Stosowanych w Raciborzu, oraz trzy uczelnie w Rybniku (Politechnika Śląska, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach oraz Wyższa Szkoła Biznesu i Nauk o Zdrowiu w Łodzi) i 2 w powiecie wodzisławskim. Natomiast w Jastrzębiu-Zdroju Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa z Poznania prowadzi zajęcia na studiach stacjonarnych, niestacjonarnych oraz podyplomowych. Przekłada się to na bardzo małą liczbę studentów studiujących w subregionie – 2,3 tys. osób, co stanowi zaledwie 2% studentów w województwie śląskim.

W kontekście zmian i wyzwań społecznych, i gospodarczych istotnym elementem systemu edukacji jest również system kształcenia ustawicznego.

Porównując strukturę wykształcenia mieszkańców województwa śląskiego do struktury wykształcenia mieszkańców Subregionu Zachodniego, na podstawie danych GUS pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego 2011, można zauważyć szereg odchyleń wskazujących na zróżnicowanie Subregionu Zachodniego względem województwa śląskiego, jak i wewnętrzne zróżnicowanie Subregionu Zachodniego. Tzw. silne odchylenia (wynoszące trzykrotność średniej odchyleń analizowanych danych) można zauważyć w kategoriach wykształcenia: wyższe, średnie i policealne – ogółem, średnie i policealne – średnie zawodowe, zasadnicze zawodowe. W pozostałych kategoriach odchylenia mają wartość nieznaczną.

Tabela 3 Udziały w ludności ogółem wedle wykształcenia mieszkańców ogółem (dane na podstawie Spisu Powszechnego 2011)

	ŚLĄSKIE	powiat raciborski	powiat rybnicki	powiat wodzisławski	Jastrzębie-Zdrój	Rybnik	Żory
wyższe	15,93%	12,20%	10,50%	12,00%	11,37%	14,58%	12,92%
średnie i policealne - ogółem	32,44%	24,66%	26,61%	27,58%	28,64%	29,05%	28,94%
średnie i policealne - średnie zawodowe	19,14%	13,82%	14,31%	15,91%	16,15%	15,97%	17,15%
średnie i policealne - średnie ogólnokształcące	10,70%	8,97%	10,05%	9,31%	10,23%	10,37%	9,04%
zasadnicze zawodowe	25,22%	26,86%	35,00%	31,71%	30,57%	29,49%	31,67%
gimnazjalne	4,64%	4,74%	5,08%	4,89%	5,34%	4,79%	4,50%
podstawowe ukończone	15,80%	17,11%	17,78%	17,66%	19,13%	15,63%	14,66%

podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	0,89%	1,12%	0,67%	0,61%	0,74%	0,72%	0,65%
--	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie miast najwyższy odsetek osób z wykształceniem wyższym posiada Miasto Rybnik, natomiast a najniższy powiat rybnicki. Odsetek osób z wykształceniem średnim kształtował się na zbliżonym poziomie, jednak podwyższonym względem ilości osób ogółem. Na terenie Subregionu Zachodniego można również zauważyć podwyższony odsetek osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym w stosunku do województwa śląskiego. Najwyższy odsetek osób z wykształceniem zawodowym można zauważyć w powiecie rybnickim, a najniższy w powiecie raciborskim.

Na obszarach wiejskich na terenie Subregionu Zachodniego można zaobserwować podwyższony względem województwa śląskiego odsetek osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz niższy z wykształceniem wyższym, średnim oraz podstawowym. Najwyższy odsetek osób z wykształceniem wyższym można zaobserwować w powiecie rybnickim, natomiast najniższy w powiecie raciborskim.

Wnioski:

- W zakresie opieki nad najmłodszymi dziećmi do 3 lat w Subregionie Zachodnim istnieją duże deficyty w zakresie dostępu do tego typu placówek. W związku z tym konieczny jest rozwój form wsparcia opieki nad dziećmi do lat 3. Wprowadzenie rozwiązań opartych o work – life – balance.
- Szkoły ponadpodstawowe oferują w Subregionie Zachodnim szeroki zakres kształcenia, które są stale dostosowywane do zmieniających się potrzeb rynku.
- Jednakże w związku z trwającą transformacją regionu konieczna jest zmiana profili kształcenia, odchodzenie od przemysłu tradycyjnego na rzecz przemysłu związanego z zieloną gospodarką oraz inteligentnymi specjalizacjami.
- Elementem, który relatywnie można określić jako słabo rozwinięty w Subregionie Zachodnim, jest szkolnictwo wyższe. Na terenie Subregionu są możliwości infrastrukturalne do stworzenia uczelni wyższych w zawodach deficytowych lub w zawodach pożądanym m.in. medycznych.

1.3 Aktywność obywatelska, sektor pozarządowy i ekonomia społeczna

Według badań przeprowadzonych przez sieć Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej działających w województwie śląskim i raportu opracowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego w Subregionie Zachodnim organizacje pozarządowe funkcjonują w formie stowarzyszeń (prawie 90%), fundacji (nieco ponad 6%), innego typu podmiotów – różne spółdzielnie – około 4% ogółu działających podmiotów. W badaniach, które objęły cały region, podmioty z Subregionu

Zachodniego były naj słabiej reprezentowane liczebnie wśród wszystkich subregionów województwa śląskiego. Obszary działalności organizacji pozarządowych w subregionie obejmowały:

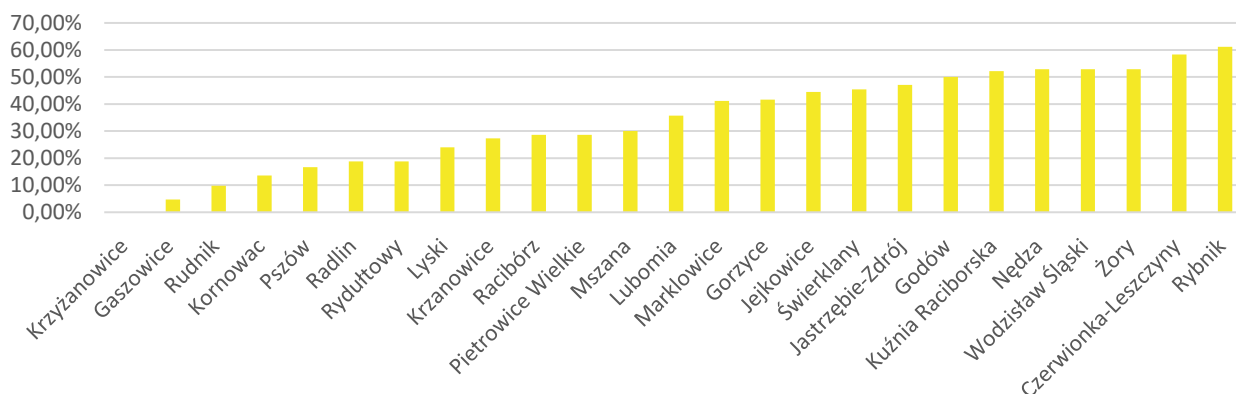
- sport (około 40%)
- edukację i wychowanie (ponad 19%)
- ratownictwo i ochronę ludności (prawie 17%)
- kulturę, sztukę (14%)
- pomoc społeczną, usługi społeczne (4,4%)

W świetle badań zwraca uwagę niskie zainteresowanie PES procesem ekonomizacji (definiowanym na potrzeby badania jako podjęcie bądź rozszerzenie działalności gospodarczej, odpłatnej w celu uzyskania dodatkowego źródła przychodów podmiotu). Jest to zjawisko ogólnoregionalne. Zainteresowanie procesem ekonomizacji w Subregionie Zachodnim dotyczyło około 17% badanych organizacji, planem rozwoju dysponowała co dziesiąta (9,6%), a z franczyzy lub innych użytecznych modeli biznesowych zamierzało skorzystać zaledwie 1,4% pytanych.

Ważnym wymiarem działalności sektora pozarządowego jest działalność Lokalnych Grup Działania (Morawskie Wrota, LYSKOR, Partnerstwo dla Rozwoju). Jest to forma działalności wspierająca wszechstronny rozwój lokalny i współpracę międzysektorową. Lokalne Grupy Działania to rodzaj partnerstwa terytorialnego, które oferuje wsparcie finansowe dla projektów biznesowych, kulturowych i inwestycyjnych na terenach wiejskich oraz w miastach z liczbą mieszkańców do 20 tysięcy. Mają one na celu aktywizację lokalnej społeczności oraz pobudzenie przedsiębiorczości (każda z LGD jest zobligowana do przeznaczenia co najmniej 50% swojego budżetu na działania związane z przedsiębiorczością). Struktury LGD są sformalizowane. Najważniejszym gremium decyzyjnym LGD jest zgromadzenie członków. Obecnie w radach LGD przedstawiciele sektora publicznego nie mogą stanowić więcej niż 50% składu. LGD przygotowuje i wdraża Lokalną Strategię Rozwoju.

W gminach Subregionu Zachodniego w latach 2010-2020 nastąpił wzrost wskaźnika fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców, który przyjmuje się do określania ekonomii społecznej na terenie jednostek samorządu terytorialnego. Najwyższy wzrost wskaźnika w latach 2010-2020 można zaobserwować w Rybniku, Czerwionce-Leszczyny oraz Żorach.

Wykres 6 Wzrost (%) wskaźnika fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w latach 2010-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W województwie śląskim podmioty ekonomii społecznej (w tym przedsiębiorstwa społeczne) tworzone lub funkcjonujące mogą korzystać ze wsparcia jednego z ośmiu Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej. Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej to wyodrębnione organizacyjnie i rachunkowo jednostki podmiotów lub partnerstwo podmiotów, realizujące usługi wsparcia ekonomii społecznej, niedziałające dla osiągnięcia zysku lub przeznaczające zysk na działania³. W Subregionie Zachodnim jest to Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej Obszaru Rybnickiego Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS (Lider), miasto Żory – Żorskie Centrum Organizacji Pozarządowych.

W Jastrzębiu-Zdroju funkcjonuje Centrum Organizacji Pozarządowych, w ramach którego raz w miesiącu odbywają się spotkania z doradcą OWES Obszaru Rybnickiego.

Istotnym przejawem zaangażowania społecznego i otwartości władz samorządowych na partycypację społeczną jest wdrażanie budżetu obywatelskiego. W ramach budżetu obywatelskiego mieszkańcy w bezpośrednim głosowaniu decydują corocznie o części wydatków budżetu gminy. Zadania wybrane w ramach budżetu obywatelskiego zostają uwzględnione w uchwale budżetowej gminy. W gminach będących miastami na prawach powiatu utworzenie budżetu obywatelskiego jest obowiązkowe. W związku z tym w Rybniku, Jastrzębiu-Zdroju oraz w Żorach działanie to jest obligatoryjnie realizowane.

W roku 2020 w Rybniku do budżetu obywatelskiego zgłoszono 14 projektów ogólnomiejskich i 51 projektów lokalnych. Pula środków finansowych w budżecie miasta Rybnika na realizację zadań objętych budżetem obywatelskim na 2021 rok wynosiła 4 880 000 zł. W procedurze oddano 34 200 ważnych

³ Raport o stanie ekonomii społecznej w województwie śląskim w 2020 roku, https://es.rops-katowice.pl/wp-content/uploads/2021/12/Raport_o_stanie_ES_2020_po_konsultacjach.pdf

głosów. W drodze głosowania do realizacji wybrano 29 projektów lokalnych oraz jeden projekt ogólnomiejski.

W Jastrzębiu-Zdroju w roku 2020 podjęto realizację 36 zadań z budżetu obywatelskiego na 14 osiedlach i w 6 sołectwach, które mieszkańcy zgodnie z procedurą wybrali w roku poprzedzającym, tj. 2019. Do dyspozycji mieszkańców było w sumie 2 060 000,00 zł. W Żorach do dyspozycji mieszkańców było łącznie, aż 1 750 000,00 zł, w tym 250 000,00 zł na projekty ogólnomiejskie oraz 1 500 000,00 zł na projekty dzielnicowe. Do realizacji wybrano 17 projektów dzielnicowych oraz jeden ogólnomiejski.

Poza miastami na prawach powiatów również inne gminy w 2020 roku w subregionie wdrażały budżet obywatelski. Wymienić tu należy Racibórz, Wodzisław Śląski, Świerklany, Radlin oraz Rydułtowy.

Inną formą aktywizującą współpracę z mieszkańcami, są wdrażane we wszystkich gminach Roczne Programy współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi.

Zgodnie z obowiązującą wersją KPRES (wrzesień 2020 r.) ekonomia społeczna – „to sfera aktywności obywatelskiej i społecznej, która poprzez działalność gospodarczą i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu”⁴.

W sferze ekonomii społecznej zalicza się podmioty ekonomii społecznej należące do czterech głównych grup:

- przedsiębiorstwa społeczne, w tym spółdzielnie socjalne
- podmioty reintegracyjne, realizujące usługi reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – Centra Integracji Społecznej i Kluby Integracji Społecznej, Zakłady Aktywności Zawodowej i Warsztaty Terapii Zajęciowej
- organizacje pozarządowe
- podmioty sfery gospodarczej, które utworzono w związku z realizacją celu społecznego bądź dla których leżący we wspólnym interesie cel społeczny jest racją bytu działalności komercyjnej: organizacje pozarządowe, spółdzielnie, których celem jest zatrudnienie, spółki non profit.

⁴ Izabela Grabowska, Szymon Wójcik, „Oddziaływanie społeczne społecznych w teorii i praktyce”, Warszawa 2021, https://www.pl/data/include/cms/Oddziaływanie_spooleczne_Grabowska_Izabela_Wojcik_Szymon_2021.pdf?v=1636372355601

W województwie śląskim funkcjonuje system wsparcia ekonomii społecznej, w ramach którego kluczową funkcję w Subregionie Zachodnim pełni Inkubator Ekonomii Społecznej Subregionu Zachodniego / Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS.

Wśród 261 działających i wspieranych przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej w województwie śląskim przedsiębiorstw społecznych można wskazać 28 tego typu podmiotów funkcjonujących w Subregionie Zachodnim. Na obszarze subregionu najwięcej takich podmiotów działa w Rybniku (10) oraz w Żorach (9).

Tabela 4 Przedsiębiorstwa ekonomii społecznej w Subregionie Zachodnim

Powiaty	Fundacje	Kościelne os. Prawne	Spółdzielnie socjalne	Spółki non profit	Stowarzyszenia	Razem
Jastrzębie-Zdrój	1	0	0	0	0	1
Rybnik	1	0	1	7	1	10
Żory	1	0	1	6	1	9
raciborski	1	0	0	3	0	4
rybnicki	0	0	2	0	0	2
wodzisławski	1	0	0	1	0	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ROPS w Katowicach

Łączna liczba zatrudnionych w tych przedsiębiorstwach w województwie na koniec 2020 roku wyniosła 1483 osoby, z czego 152 osoby w podmiotach przedsiębiorczości społecznej w Subregionie Zachodnim.

Wnioski:

- W odniesieniu do województwa śląskiego, sektor pozarządowy jest najslabiej rozwinięty w Subregionie Zachodnim. Konieczne jest podjęcie działań wspierających powstawanie nowych i wspomaganie już istniejących organizacji pozarządowych.
- Na obszarze subregionu funkcjonuje stosunkowo niewiele podmiotów ekonomii społecznej pomimo dość szerokiego zakresu wsparcia oferowanego przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej. Konieczne jest podejmowanie działań służących promowaniu ekonomizacji NGO oraz wspieranie już istniejących podmiotów.

1.4 Kultura

Działalność domów, ośrodków i centrów kultury w Polsce jest jednym z najslabiej uregulowanych elementów polityk publicznych. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. Nr 13, poz. 123, z późn. zm.) zaledwie wymienia domy kultury jako formy działalności kulturalnej, wraz z innymi formami organizacyjnymi takimi jak teatry, opery, operetki, filharmonie, orkiestry, instytucje filmowe, kina, muzea, biblioteki, domy kultury, ogniska artystyczne,

galerie sztuki. Należy mieć na uwadze, iż domy kultury są dla mieszkańców jednym z podstawowych przekazników działalności kulturalnej, w szczególności w mniejszych miejscowościach.

Na terenie Subregionu Zachodniego ogółem w 2020 roku działalność prowadziło 79 centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. W 2017 roku ogólna liczba ww. placówek wynosiła 84, co przekłada się na spadek liczby o 5 placówek.

Istotnym elementem dobrej jakości oferty kulturalnej jest infrastruktura centrów kultury. Oprócz informatyzacji i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami obiekty te powinny być dostosowane do ogólnoswiatowych trendów digitalizacji zbiorów oraz dostępu do oferty kulturalnej przez internet. Istotne jest również techniczne wyposażenie placówek dostosowane do charakteru prowadzonej działalności, z możliwością rozbudowy, podnoszenia jakości i poszerzania oferty kulturalnej i usług spędzania wolnego czasu.

Należy podkreślić, iż obiekty o charakterze kulturowym, w tym przemysłowe i militarne, stanowiąc mogą istotny potencjał subregionu w zakresie kreowania atrakcyjności turystycznej, niemniej część z nich wymaga istotnych działań adaptacyjnych podnoszących ich atrakcyjność i użyteczność. Takimi obiektami są m.in.: Zabytkowa Kopalnia „Ignacy” w Rybniku, Kopalnia „Anna” w Pszowie, Łaźnia Moszczenica w Jastrzębiu-Zdroju, Szyb Leon w Rydułtowach.

Tabela 5 Infrastruktura centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic na terenie Subregionu Zachodniego w 2020 roku

	Czerwionka-Leszczynny	Gaszowice	Godów	Gorzycy	Jastrzębie-Zdrój	Kornowac	Krzyżanowice	Kuźnia Raciborska	Lubomia	Mszana	Nędza	Pszów	Racibórz	Radlin	Rybnik	Rydułtowy	Świerklany	Wodzisław Śląski	Żory
instytucje użytkujące odrębny budynek	4	2	1	0	3	4	0	6	3	0	0	1	1	1	8	1	0	1	3
instytucje użytkujące lokal w budynku współużytkowanym z innymi instytucjami/firmami	8	0	4	1 0	6	0	8	8	0	3	5	0	3	0	5	0	1	0	4

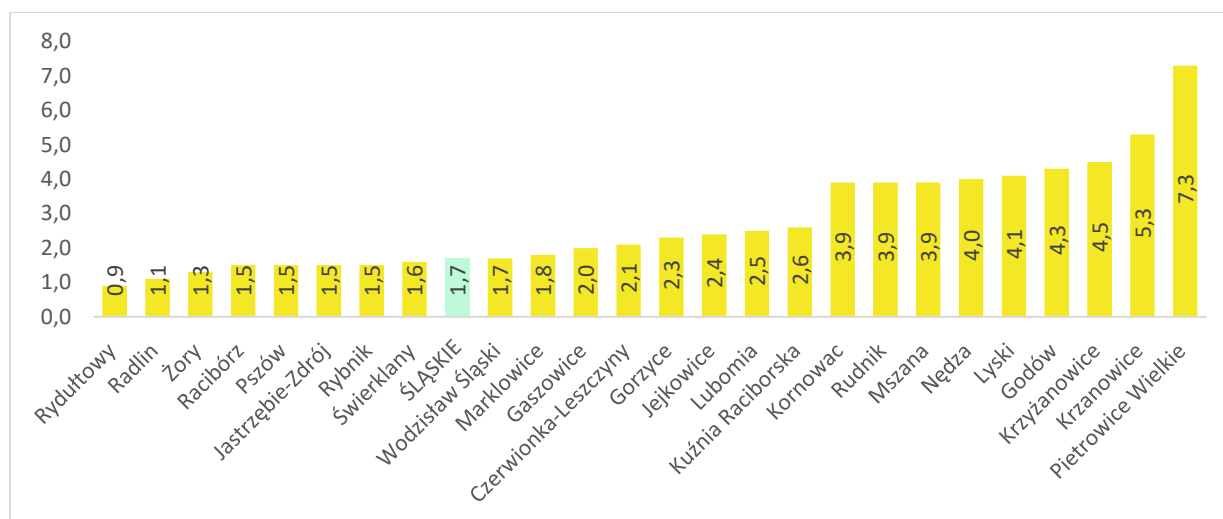
instytucje posiadające salę widowiskową	5	0	3	5	2	1	0	1	2	0	0	1	1	1	6	1	1	1	2
liczba standardowych miejsc w sali widowiskowej	839	0	410	590	666	1	0	244	500	0	0	177	789	333	1 866	290	220	340	256
obiekty przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych	7	2	4	6	3	3	1	5	3	1	1	1	1	1	6	1	1	1	1
obiekty przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych: wejście do budynku	7	2	4	6	3	3	1	3	3	1	1	1	1	1	9	1	1	1	1
obiekty przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych: udogodnienia wewnątrz budynku	5	1	4	5	2	3	1	3	1	0	0	1	1	1	8	1	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na podstawie tzw. ustawy o bibliotekach każdy samorząd gminny w kraju zobowiązany jest do prowadzenia co najmniej jednej gminnej biblioteki publicznej, wraz z odpowiednią liczbą filii i oddziałów oraz punktów bibliotecznych. Ustawa ta nadaje bibliotekom szczególny status nie tylko na tle domów i ośrodków kultury, ale również na tle innych instytucji kultury. Biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Oznacza to, że status dobra narodowego posiada każda, najmniejsza nawet, filia gminnej biblioteki publicznej. Analogiczne obowiązki mają również samorządy powiatowe i wojewódzkie.

W większości gmin Subregionu Zachodniego dostępność do bibliotek publicznych jest ponadprzeciętna (przyjmując wskaźnik 1,8 biblioteki publicznych na 10 tys. ludności jako ponadprzeciętny). Wśród gmin Subregionu Zachodniego szczególnie wysokim wskaźnikiem wyróżnia się gmina Pietrowice Wielkie, której wskaźnik wynosi 7,3 biblioteki na 10 tys. ludności.

Wykres 7 Liczba bibliotek publicznych na 10 tys. ludności na terenie gmin Subregionu Zachodniego w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie Subregionu Zachodniego znajdują się 4 obiekty działalności wystawienniczej, w tym 2 obiekty na terenie miasta Rybnik oraz jeden obiekt na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój oraz jeden na terenie Wodzisławia Śląskiego. Wszystkie obiekty są pod opieką sektora publicznego oraz są dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (wejścia do budynków, udogodnienia wewnątrz budynku).

Działalność kin skupiona jest w Subregionie Zachodnim w większych ośrodkach miejskich, takich jak: Racibórz, Pszów, Rydułtowy, Wodzisław Śląski, Jastrzębie-Zdrój, Rybnik i Żory. Większość widzów odwiedza kina w Rybniku.

Tabela 6 Kina, sale i widzowie kin na terenie Subregionu Zachodniego w 2020 roku

	kina	sale kinowe	widzowie
Racibórz	2	2	18 726
Pszów	1	1	620
Rydułtowy	1	1	6 986
Wodzisław Śląski	1	1	7 610
Jastrzębie-Zdrój	1	2	17 302
Rybnik	3	16	202 521
Żory	2	5	15 500

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2020 roku na terenie Subregionu Zachodniego prowadziło działalność łącznie 5 muzeów wraz z oddziałami, skupiając przy sobie łącznie 8513 zwiedzających. Najwięcej (6355) zwiedzających odwiedziło Muzeum w Raciborzu.

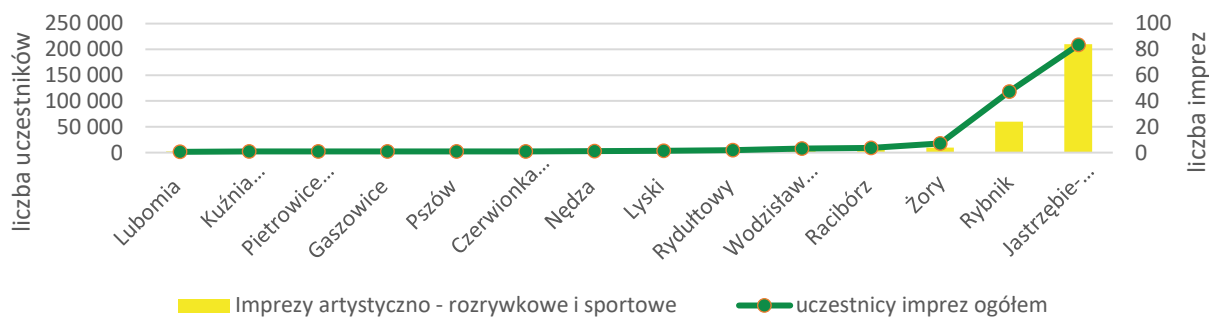
Tabela 7 Muzea łącznie z oddziałami oraz zwiedzający na terenie Subregionu Zachodniego w 2020 roku

	muzea łącznie z oddziałami	zwiedzający muzea i oddziały
Racibórz	1	6 355
Wodzisław Śląski	1	0
Rybnik	2	1 318
Żory	1	840

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2013-2019 liczba uczestników w imprezach na terenie Subregionu Zachodniego ogólnie zmniejszyła się. W 2013 roku było to ponad 408 tys. uczestników, a w 2019 było to 384 tys., co jest spadkiem o 6,02%.

Wykres 8 Imprezy artystyczno-rozrywkowe i sportowe oraz ich uczestnicy ogółem w wybranych gminach Subregionu Zachodniego w 2019 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najwięcej uczestników imprez można zauważyć w 2014 roku i było to 482 tys. Ogólna liczba imprez artystyczno-rozrywkowych i sportowych wzrosła w latach 2013-2019 ze 107 do 127 imprez, co jest wzrostem o około 18,69%.

W roku 2020 liczba imprez oraz uczestników imprez, wydarzeń kulturalnych oraz odwiedzających instytucje kultury diametralnie spadła ze względu na pandemię COVID-19.

Wnioski:

- Oferta kulturalna na terenie Subregionu Zachodniego jest dobrze rozwinięta. W dużych miastach dostęp do oferty kulturalnej jest dość szeroki.
- Z uwagi na charakter obszaru konieczne jest wsparcie oferty kulturalnej na obszarze mniejszych gmin i miast.
- Jednym z istotnych elementów oferty kulturalnej jest jej dostępność oraz odpowiednie dostosowanie infrastruktury do obecnych standardów oraz podniesienie ich atrakcyjności.

- Biblioteki stanowią ważny element życia społecznego w miastach oraz mniejszych miejscowościach. Na przestrzeni czasu zmieniły się funkcje bibliotek z edukacyjnej na animacyjną. Jednostki te stanowią impuls do podejmowania działań aktywizujących. Konieczne jest wsparcie tych instytucji w uwagi na zmieniający się charakter świadczonych przez nich usług. Wsparcie powinno obejmować szeroki zakres w tym rozwój infrastruktury.
- Obiekty industrialne (pokopalniane) stanowią duży potencjał dla wsparcia oraz tworzenia nowych miejsc o charakterze kulturalnym.

1.5 Turystyka

Na obszarze Subregionu Zachodniego znajdują się 4 spośród 33 historycznych miast województwa śląskiego, których układy urbanistyczne wpisane są do rejestru zabytków: Racibórz, Rybnik, Wodzisław Śląski, Żory. Specyficznym dziedzictwem kulturowym okresu industrializacji, podkreślającym odrębność i wyjątkowość krajobrazu kulturowego Subregionu, są historyczne obiekty i zespoły zabudowy związane z górnictwem węgla kamiennego takie jak szyby powietrzne kopalni Rydułtowy i Ignacy w Rybniku oraz kopalnia Anna w Pszowie, łaźnia Moszczenica w Jastrzębiu - Zdroju. Ośrodkiem dziedzictwa historyczno-kulturowego Subregionu Zachodniego jest również ziemia raciborska wraz z miastem Racibórz, historyczną stolicą Górnego Śląska, gdzie znajduje się zamek piastowski z perełką polskiego gotyku kaplicą zamkową pod wezwaniem św. Tomasza Becketa z Canterbury. Gęsta sieć miast Subregionu Zachodniego wraz z towarzyszącymi im wiejskimi układami funkcjonalno-przestrzennymi, licznymi osiedlami robotniczymi, z zespołami zabudowy przemysłowej i towarzyszącą infrastrukturą, z dużym udziałem terenów poprzemysłowych oraz z charakterystycznymi hałdami i wyrobiskami, tworzy w zachodniej części województwa wyjątkowy w skali kraju krajobraz miejsko-przemysłowy.

Liczne obiekty poprzemysłowe ujęte są na szlaku zabytków techniki województwa śląskiego. Obecne są również zabytkowe obiekty militarne.

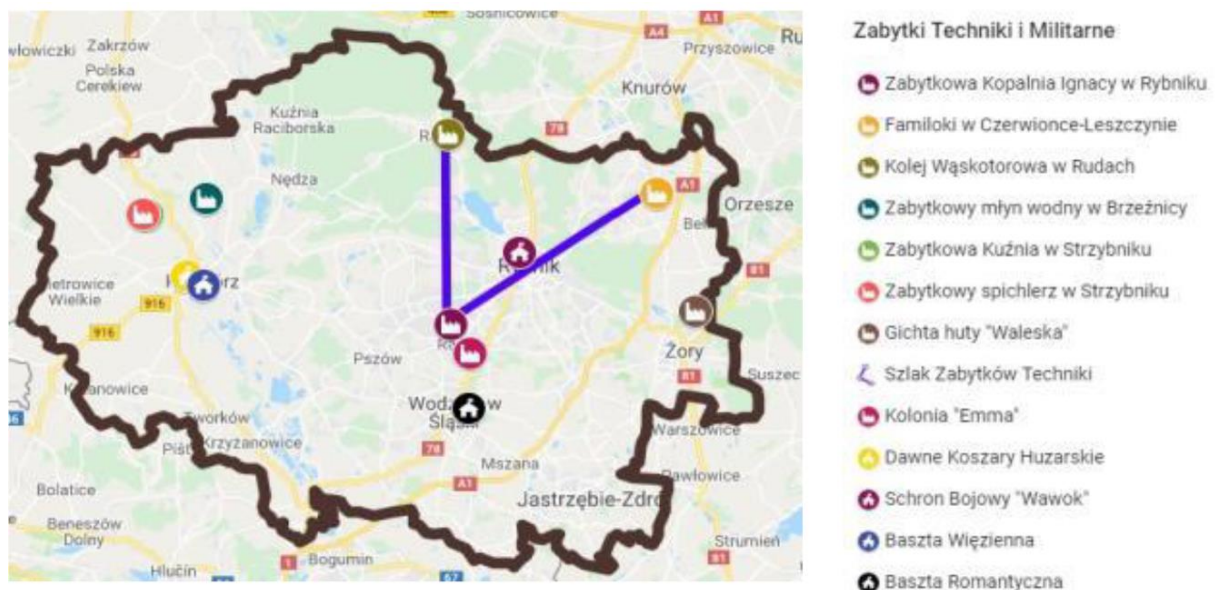
Wskazać tu można obiekty i układy, tj.:

- Zabytkowa Kopalnia „Ignacy” w Rybniku,
- Kopalnia Anna w Pszowie,
- Familoki w Czerwionce-Leszczynach,
- Kolonia Emma w Radlinie,
- łaźnia Moszczenica w Jastrzębiu-Zdroju,
- Zabytkowy Młyn Wodny w Brzeźnicy,
- Kompleks szpitalny „Juliusz” w Rybniku,
- Baszta Więzienna w Raciborzu,
- Baszta Romantyczna w Wodzisławiu Śląskim,

- Gichta Huty „Waleska” w Palowicach,
- Dawne Koszary Huzarskie w Raciborzu,
- Zabytkowa Kuźnia w Strzybniku,
- Zabytkowy Spichlerz w Strzybniku.

W subregionie na obiektach ze Szlaku Zabytków Techniki co roku obchodzone jest także Święto Szlaku Zabytków Techniki – Industriada, podczas której odbywają się tematyczne spektakle, koncerty, widowiska multimedialne, warsztaty i wiele innych.

Rysunek 2 Mapa Zabytków Techniki oraz Obiektów Militarnych Subregionu

Źródło: Koncepcja rozwoju produktów turystycznych obszaru Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego

W Subregionie Zachodnim rozwija się również rekreacja wodna. Dla celów rekreacyjnych wykorzystywany jest Zalew Rybnicki będący jedną z głównych atrakcji turystyki aktywnej Rybnika, który wykorzystywany jest głównie do uprawiania takich sportów wodnych jak windsurfing, żeglarstwo czy kajakarstwo. Ponadto Jezioro jest sztucznie zarybiane, co daje podstawy do wędkarstwa. Nad zalewem znajduje się także Przystań Kotwica, gdzie dostępna jest mała gastronomia i wypożyczalnia sprzętów wodnych. Do atrakcyjnych obiektów wodnych w Subregionie zaliczyć należy również:

- Kąpieliska Naturalne w Rybniku – Pniowiec i Kamień,
- Kąpielisko Ruda w Rybniku,
- Centrum Sportów Wodnych „Big Blue” w Rybniku,
- Park Wodny „Aquarion” i Kąpielisko „Śmieszek” w Żorach,
- Ośrodek Balaton w Wodzisławiu Śląskim,
- Kompleks Nautica w Gorzycach,

- Rzeka Szotkówka w Jastrzębiu-Zdroju,
- H2Ostróg I Ośrodek Wypoczynkowy Aqua-Brax Szymocice w Raciborzu
- Akweny wodne w Olzie.

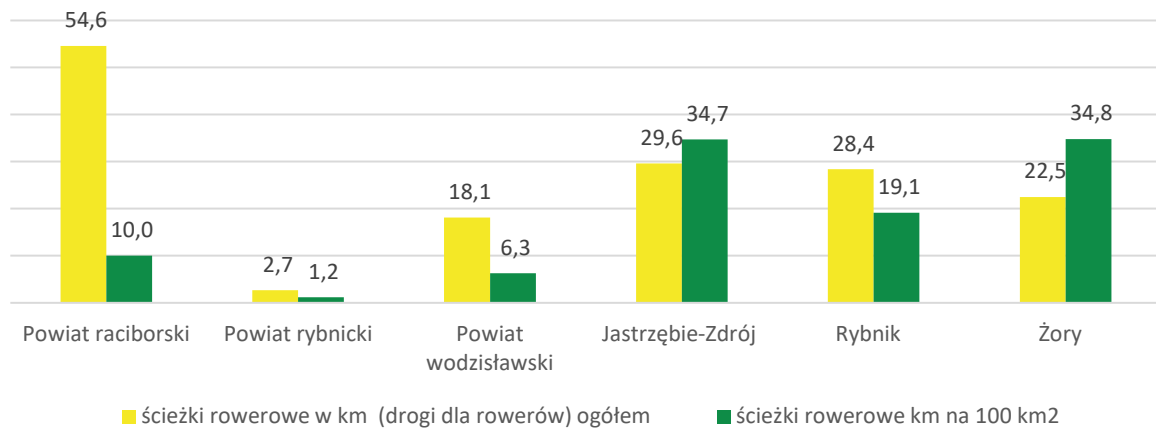
Rysunek 3 Mapa miejsc rekreacji wodnej Subregionu

Źródło: Koncepcja rozwoju produktów turystycznych obszaru Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego

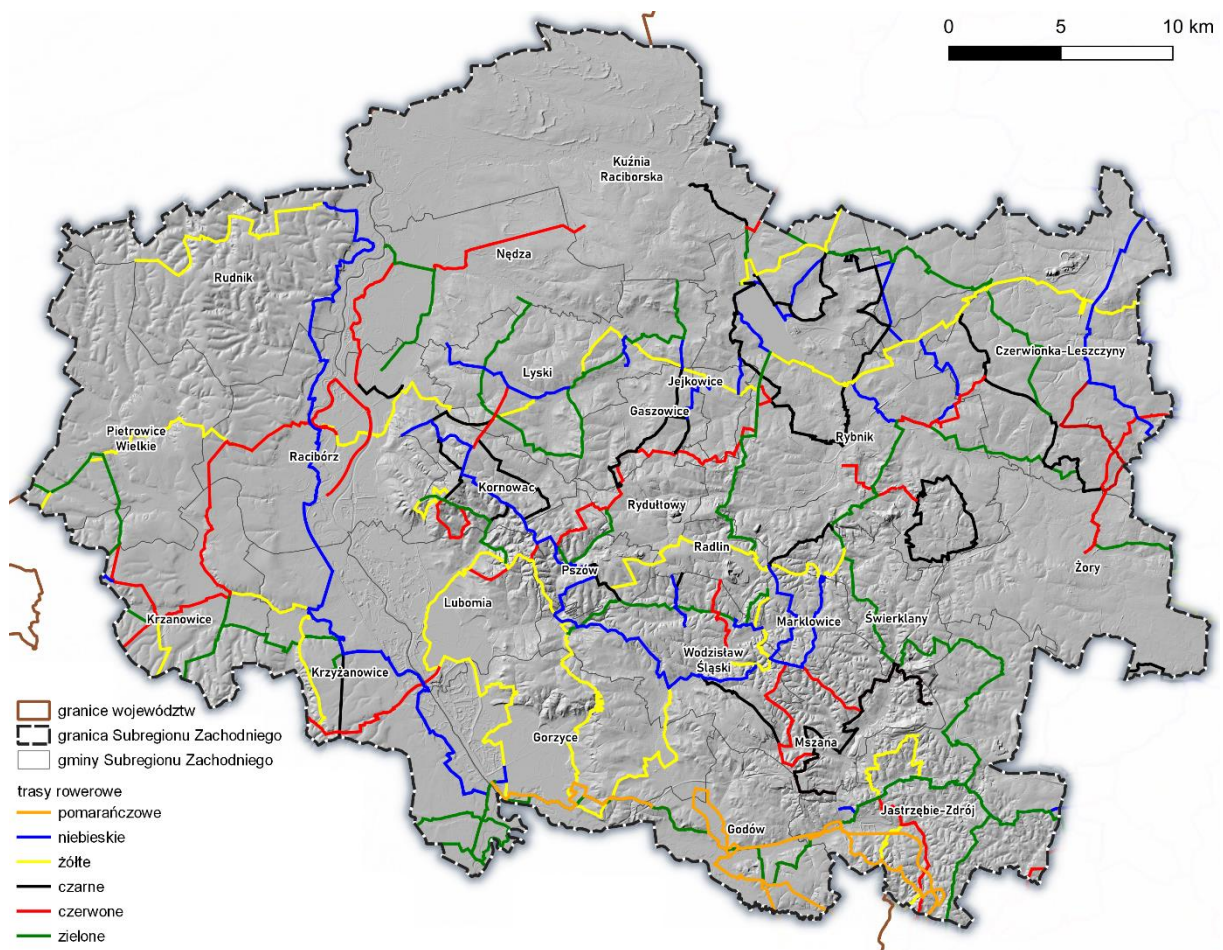
Subregion Zachodni jest bardzo dobrze przygotowany do przyjęcia turystów. Przez obszar Subregionu przebiega także fragment transeuropejskiej trasy rowerowej EUROVELO 4. Szlaki piesze również przebiegają przez obszar Subregionu Zachodniego, m.in. Szlak Husarii Polskiej, Szlak Szkół Mniejszościowych. W Subregionie Zachodnim najgęstszą siecią dróg rowerowych cechuje się miasto Żory – 34,8 km /100 km². Należy jednak podkreślić, że według danych OpenStreetMap trasy rowerowe przebiegają przez wszystkie gminy Subregionu Zachodniego. Wyzwaniem jest jednak dalszy rozwój infrastruktury rowerowej i koordynacji efektywności funkcjonowania i rozbudowy tej sieci.

Wykres 9 Długość i gęstość dróg rowerowych w Subregionie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa 5 Trasy rowerowe w Subregionie Zachodnim

Źródło: Opracowanie na podstawie danych OpenStreetMap

Do kluczowych szlaków rowerowych zaliczyć należy⁵:

- trasy rowerowe w Rybniku – liczące ok 300 km ścieżek rowerowych w mieście (w tym kontrapasów), łączących miasto z pobliskimi miejscowościami,
- Żelazny Szlak rowerowy liczy 43 kilometry i ciągnie się zarówno po stronie polskiej, jak i czeskiej. W Subregionie Zachodnim trasa prowadzi przez Gołkowice (przebiega obok zabytkowego, drewnianego Kościoła św. Anny), Godów oraz Jastrzębie-Zdrój,
- trasa rowerowa wzdłuż meandrów Odry i Olzy w gminie Krzyżanowice. Trasy przebiegają głównie przez obszar gminy Krzyżanowice, ale prowadzą również do czeskiego Bohumina. Na terenie gminy Krzyżanowice oznakowano łącznie prawie 74 km tras rowerowych,
- Szlak Rodu Lichnowskich – liczy 20 km i przebiega przez śląską gminę Krzanowice i czeską gminę Chuchelna. Po stronie polskiej szlak ma 17 km długości i przebiega przez tereny wiejskie,
- Szlak Wież Widokowych Euroregionu Silesia – łączący pięć wież lub platform widokowych, między innymi w Pietrowicach Wielkich i Raciborzu. Przebiega on od miejscowości Sosnová w Czechach, przez Opawę, Krawarz, Pietrowice Wielkie, Racibórz, Lubomię do miejscowości Połomia w gminie Mszana,
- Trasy Rowerowe Pojezierza Palowickiego – obejmujące szlaki rowerowe: Czerwony Szlak Rowerowy nr 305: Orzesze – Palowice – Żory, Czarny Szlak Rowerowy nr 301: Leszczyny – Przegędza – Szczekowice – Żory, Zielony Szlak Rowerowy nr 10: Rybnik – Szczekowice – Żory, Żółty Szlak Rowerowy: Szczekowice – Palowice – Gichta oraz Niebieski Szlak Rowerowy nr 291: Ornontowice – Dębieńsko – Bełk – Palowice – Woszczyce,
- trasy rowerowe w gminie Kuźnia Raciborska obejmujące wiele tras rowerowych prowadzących m.in. przez Park Krajobrazowy „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich”. Trasami rowerowymi i niebieskim szlakiem dojedziemy z Rud wzdłuż Zalewu Rybnickiego do Rybnika,
- trasy rowerowe w Jankowicach obejmują trzy trasy rowerowe: szlak rowerowy zielony – zielona trasa rowerowa nr 13 – Ustroń – Jastrzębie-Zdrój – Rybnik, szlak rowerowy żółty – żółta trasa rowerowa nr 323 – Jankowice Rybnickie – Radlin – Pszów oraz szlak rowerowy niebieski – niebieska trasa rowerowa nr 292 – Jankowice Rybnickie – Boguszowice Stare,
- Z zachodu na wschód przez Jastrzębie-Zdrój, przebiega odcinek ważnej europejskiej trasy rowerowej EuroVelo nr 4 relacji Roscoff – Kijów. Polski, oznakowany odcinek tego szlaku, prowadzi ruch od przejścia granicznego w Chałupkach, przez Godów i Jastrzębie-Zdrój i dalej przez Pszczynę, Oświęcim i Kraków do Tarnowa.

⁵ Koncepcja rozwoju produktów turystycznych obszaru Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego

- Europejska trasa rowerowa EuroVelo nr 4 Roscoff – Kijów, potocznie zwana Szlakiem Europy Centralnej, której przebieg został zaproponowany przez Europejską Federację Cyklistów, ma długość około 4000 km i łączy kraje: Francję, Belgię, Niemcy, Czechy, Polskę i Ukrainę. Trasa ta będzie również przez miasto Jastrzębie-Zdrój. Od Gołkowic trasa prowadzi rowerzystów przez zabytkową dzielnicę Zdrój, obok Parku Zdrojowego, a następnie przez ścisłe centrum miasta w stronę dzielnicy Bzie i dalej w kierunku sołectwa Golasowice i gminy Strumień. Na części polskiego odcinka swojego przebiegu, w tym także na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój, trasa wyznakowana jest białymi tabliczkami z symbolem roweru i najczęściej zielonym oznaczeniem R4.
- Pętla rowerowa Euroregionu Śląsk Cieszyński – trasa 24C,
- Pętla rowerowa Euroregionu Śląsk Cieszyński - trasa wytyczona przez PTTK, jest oznaczona w terenie po polskiej stronie białymi tabliczkami z symbolem roweru i czerwonym paskiem, a na mapach jej przebieg zaznaczony jest czerwoną linią i skrótami 24C. Natomiast po stronie czeskiej wyznaczona jest drogą rowerową nr 56. Przebiega przez pogranicze polsko-czeskie na długości blisko 130 km i łączy miasta: Bohumin, Hawierzów, Trzyniec, Bukowiec, Wisła, Cieszyn, Marklowice Górne, Jastrzębie-Zdrój i Chałupki. W Jastrzębiu-Zdroju szlak będzie od południa, od strony gminy Zebrzydowice, przez centrum miasta do dzielnicy Zdrój, gdzie jego bieg zaczyna pokrywać się z przebiegiem trasy EV4, i dalej w stronę gminy Godów aż do Chałupek.

Zgodnie z dokumentem pn. Koncepcja rozwoju produktów turystycznych obszaru Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego ważnymi punktami na mapie turystycznej są również miejsca przeznaczone dla całych rodzin. W Subregionie znaleźć można różnorodne tematy, wokół których opracowano atrakcje. Na terenie Subregionu znajdują się również tężnie solankowe oraz inhalatorium solankowe, które w ostatnim czasie coraz bardziej zyskują na popularności.

Rysunek 4 Miejsca rekreacji aktywnej w Subregionie

Źródło: Koncepcja rozwoju produktów turystycznych obszaru Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego

Subregion pomimo znacznych walorów przyrodniczych i kulturowych cechuje się niskim nasyceniem infrastruktury noclegowej względem średniej w regionie. W Subregionie na koniec 2020 roku działało 38 obiektów noclegowych, co stanowiło zaledwie 6% tego typu obiektów w województwie. Najwięcej obiektów działa w powiecie raciborskim (13), a zaledwie 1 w powiecie rybnickim.

Uchwałą Zgromadzenia Ogólnego Związku z dnia 5 grudnia 2019 roku utworzono markę turystyczną pn. Kraina Górnej Odry. Prawie jedną trzecią powierzchni Krainy Górnej Odry stanowią lasy, a sporą część terenu obejmuje Park Krajobrazowy „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich” i przylegająca do niego otulina, zaś poza nim znajdują się tutaj też rezerваты przyrody i obszar ochrony siedliskowej Natura 2000 – Graniczne Meandry Odry. Znajdują się tutaj liczne rezerваты przyrody i rozległe parki krajobrazowe. Godny polecenia jest zwłaszcza rezerwat Łęczczok – raj dla ornitologów, miejsce, gdzie można zobaczyć około połowy wszystkich gatunków ptaków występujących w Polsce, migrujących tędy przez Bramę Morawską. Niezwykle atrakcyjnym miejscem jest też Arboretum Bramy Morawskiej w Raciborzu (ścieżka edukacyjna, minizoo) z jego najnowszą atrakcją „Zaczarowanym Ogrodem”, na który możemy spojrzeć także z góry, bowiem tuż nad nim stoi jedna z pięciu wież Szlaku Wież i platform widokowych „Silesianka”. Z podobnych wież w Pogrzebieniu i Grabówce możemy popatrzeć na malownicze tereny Doliny Górnej Odry i leżące w niej rozległe obszary stawów. Przyroda Krainy Górnej Odry to nie tylko obszary naturalne, ale także ukształtowane przez człowieka założenia parkowe, jak rozległy park w sąsiedztwie dawnego klasztoru w Rudach czy malowniczy Park Zdrojowy w Jastrzębiu-Zdroju. Są tu również liczne zabytki architektury sakralnej, do refleksji i umocnienia duchowego w sanktuariach m.in. w Turzy Śląskiej oraz Pszowie. Jednym z atutów turystycznych regionu jest Gród Średniowieczny przy Arboretum Bramy Morawskiej w Raciborzu. W Krainie Górnej Odry nie

brakuje atrakcji kulturalnych i imprez cyklicznych. Jednymi z bardziej rozpoznawalnych wydarzeń na terenie subregionu są Pływadła, cykliczna impreza podczas której uczestnicy spływają rzeką Odrą do Kędzierzyna-Koźła na samodzielnie skonstruowanych łodziach. Kolejnym wydarzeniem jest Festiwal Średniowieczny Drengów, jest to również impreza cykliczna o ogólnopolskiej rozpoznawalności. Część z nich posiada wielowiekowe tradycje, jak konne kawalkady wielkanocne w Pietrowicach Wielkich, Sudole, Bieńkowicach, układanie – na ziemi raciborskiej – na Boże Ciało kolorowych dywanów na ulicach z farbowanych trocin, doroczna Procesja Ogniowa w Żorach czy msza na wodzie, na Zalewie Rybnickim w ostatnią niedzielę czerwca. Część wydarzeń ma zaledwie kilka lub kilkanaście lat, ale już na trwałe wpisała się w kalendarz regionu: RYJEK – czyli Rybnicka Jesień Kabaretowa, liczne festiwale muzyczne (Ogólnopolski Festiwal Piosenki Artystycznej, Silesian Jazz Meeting, festiwal JAZZtrzębie) i imprezy sportowe: biegi, rajdy kolarskie, regaty żeglarskie, spływy kajakowe.

Jednak największym wydarzeniem jest święto marki turystycznej, czyli Festiwal Górnej Odry, który odbywa się co roku w ostatni weekend czerwca.

Region oferuje również wiele atrakcji w zakresie aktywnych form wypoczynku i rekreacji. Kraina Górnej Odry oferuje atrakcje związane z wodą (żeglarstwo, kajakarstwo, wędkowanie i ogólnie pojętą rekreację). Oprócz wspomnianej Odry z dopływami, w wodnej „promocji” tego regionu udział biorą wody stojące: sztuczny Zbiornik Rybnicki, wspomniane już zespoły stawowe „Łęczczok” i „Wielikąt”, tzw. „Pojezierze Palowickie” w okolicy Żor oraz ośrodki rekreacyjne „Balaton” w Wodzisławiu Śląskim i „Olza” w Olzie. KGO to także idealny teren na krótsze i dłuższe wycieczki rowerowe po świetnie utrzymanych szlakach, jak transgraniczne: Żelazny Szlak Rowerowy i trasa R4, trasy wzdłuż Meandrów Odry, w Lasach Rudzkich i na Pojezierzu Palowickim. Wreszcie to znakomity cel wyjazdów dla rodzin z dziećmi do parków tematycznych: Trzy Wzgórza w Wodzisławiu Śląskim, Słoneczna Wyspa w Markłowicach, RAFA w Rydułtowach, Parku Tematycznego nad Nacyną w Rybniku, Amerykańskiego Parku Rozrywki TWINPIGS w Żorach.

Subregion posiada plan rozwoju sektora turystyki pn. Koncepcja rozwoju produktów turystycznych obszaru Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego. Kluczowym wyzwaniem rozwoju sektora turystyki jest rozwój infrastruktury pobytovej, tworzenie pakietów turystycznych oraz sieciowanie oferty turystycznej. Istotą sieciowego produktu turystycznego jest bliska i trwała współpraca różnorodnych podmiotów, które wspólnie kreują ofertę, ich zaangażowanie oraz utożsamianie się z pomysłem i realizowaną koncepcją. Z tego też względu należy podejmować działania służące współpracy międzysektorowej, w tym: przedsiębiorcy turystyczni, zarządzający i operatorzy atrakcji turystycznych i kulturalnych, administracja oraz sektor edukacji i nauki.

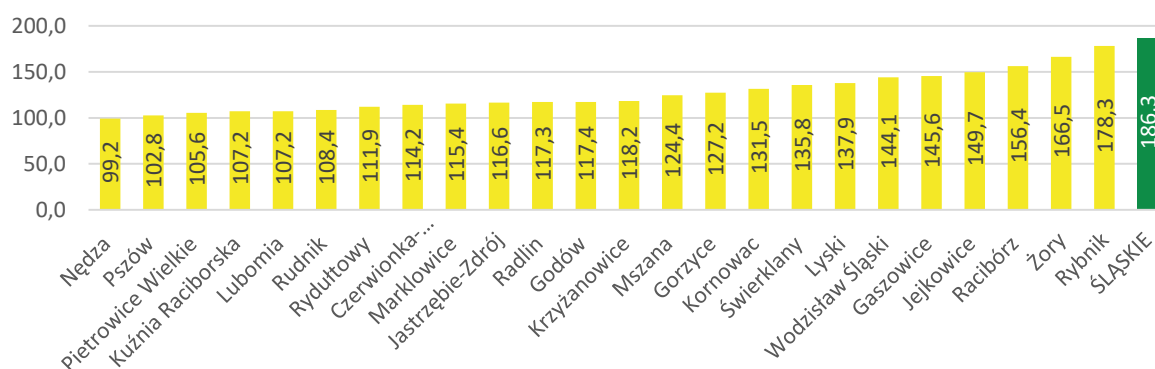
Wnioski:

- Konieczny dalszy rozwój infrastruktury rowerowej i koordynacji efektywności funkcjonowania, i rozbudowy tej sieci,
- Konieczne jest podejmowanie działań na rzecz promowania i rozwoju marki turystycznej „Kraina Górnej Odry”,
- Rozwój turystyki o charakterze rodzinnym oraz weekendowym, gdzie całe rodziny będą mogły skorzystać z oferty nie tylko komercyjnej ale również świadczonej przez samorządy,
- Tworzenie miejsc o charakterze rekreacyjno – turystycznym, gdzie całe rodziny korzystające z oferty będą mogły spędzić czas w atrakcyjny dla siebie sposób,
- Konieczny jest rozwój oraz tworzenie infrastruktury turystycznej opartej o potencjał obszaru,
- Wykorzystanie istniejących już obiektów w tym industrialnych do tworzenia atrakcji turystycznych.

1.6 Rozwój gospodarczy i przedsiębiorczości

Wskaźnik przedsiębiorczości, jakim jest liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, w gminach Subregionu Zachodniego jest niższy od średniego wskaźnika w województwie śląskim. Miastami, w których wartość wskaźnika jest najbardziej zbliżona do średniej wojewódzkiej są Rybnik, Żory oraz Racibórz.

Wykres 10 Podmioty gospodarcze w Subregionie na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Również analizując charakterystykę działalności gospodarczej w Subregionie, można stwierdzić, iż jest ona na niższym poziomie niż średnio w województwie śląskim. Wśród miast Subregionu Zachodniego wartości wskaźników są w dużej mierze zbliżone do średniej województwa śląskiego. Warto jednak zauważyć, iż niektóre miasta posiadają wyższą wartość wskaźników niż średnia dla województwa śląskiego.

Tabela 8 Charakterystyka działalności gospodarczej w Subregionie

	ŚLĄSKIE	powiat raciborski	powiat rybnicki	powiat wodzisławski	Jastrzębie-Zdrój	Rybnik	Żory
Podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 49 osób na 10 tys. mieszkańców	8,8	6,7	5,0	5,7	8,1	7,7	8,8
Podmioty gospodarcze w sekcjach J-N na 1000 mieszkańców	28,3	19,2	13,8	14,5	15,0	25,3	20,8
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności	6,83	4,77	4,09	4,96	4,99	6,45	6,62
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	79	57	62	58	51	77	74
Instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej	889,0	897,5	502,7	503,9	726,5	711,3	576,3
Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora medycznego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem	4,98	4,47	2,19	6,68	3,40	4,95	6,99
Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem	6,72	6,21	4,38	6,03	6,58	7,09	5,54

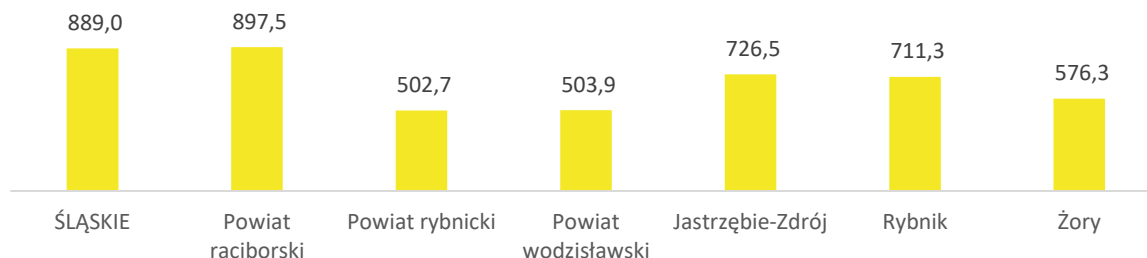
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Silną tendencję do inwestycji zagranicznych w Subregionie Zachodnim posiada miasto Żory, które wyróżnia się wskaźnikiem kapitału zagranicznego na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym. Choć wartość wskaźnika jest znacząco niższa od średniej dla województwa śląskiego, wyróżnia się na tle innych gmin Subregionu Zachodniego.

Choć w większości powiatów Subregionu Zachodniego liczba podmiotów otoczenia biznesu jest znacząco niższa od średniej dla województwa śląskiego, to w powiecie raciborskim można zaobserwować wyższą wartość tego wskaźnika w stosunku do województwa śląskiego. W tym względzie najmniej korzystną sytuacją w zakresie rozwoju tego sektora cechuje się obszar powiatu wodzisławskiego oraz rybnickiego. Należy jednak pamiętać, że tego typu podmioty chętniej się lokalizują w centrach obszarów funkcjonalnych, tj. w Rybniku, Żorach oraz Jastrzębiu-Zdroju, jednak i tu wskaźnik

w przeliczeniu na 10 tys. działających podmiotów gospodarczych kształtuje się na poziomie niższym niż średnia w województwie.

Wykres 11 Instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie Subregionu Zachodniego zlokalizowane są tereny inwestycyjne będące w zarządzie Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A. Tereny inwestycyjne znajdują się w podstrefie Jastrzębsko-Żorskiej.

W Jastrzębiu-Zdroju funkcjonuje Enter Jastrzębie, z tytułem Lidera Transformacji Energetycznej - centrum kompetencyjne dot. tematyki przemysłu 4.0. Na terenie miasta zlokalizowany zostanie akcelerator biznesowy KSENON 2 - jak centrum innowacji i przedsiębiorczości.

Pozytywnym aspektem działalności w Subregionie Zachodnim jest względnie wysoki poziom innowacyjności mierzony liczbą udzielonych praw ochronnych na 100 tys. mieszkańców. Wskaźnik wyższy niż średnia w województwie cechuje Jastrzębie-Zdrój oraz Rybnik. Biorąc jednak pod uwagę wyzwania przyszłości i znaczenie innowacji, i technologii we współczesnej gospodarce, należy podejmować działania zmierzające do dalszego podnoszenia innowacyjności gospodarki subregionu.

Podmioty gospodarcze zarejestrowane w Subregionie Zachodnim stanowią 11% podmiotów w województwie śląskim. Analizując strukturę podmiotów gospodarczych i relacje do bazy ekonomicznej, można wskazać działy, których podmioty mogą stanowić o silnej pozycji subregionu w województwie. Do tych kluczowych działów zaliczyć należy:

- Sekcja E dział 36 – są 22 podmioty na terenie Subregionu co stanowi 12,9% podmiotów w województwie,
- Sekcja K dział 65 - 16 podmiotów w Subregionie na 126 podmiotów w województwie – 12,7%,
- Sekcja C dział 21 - 4 podmioty w Subregionie na 70 podmiotów w województwie – 5,7%,
- Sekcja C dział 14 – 293 podmioty w Subregionie na 2602 podmiotów w województwie – 11,2%.

Należy stwierdzić, że struktura gospodarcza, biorąc pod uwagę liczbę zarejestrowanych podmiotów, jest silnie zdwersyfikowana zarówno branżowo, jak i przestrzennie. Obszarami dominującymi są:

budownictwo, handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna oraz przetwórstwo przemysłowe, co wpływa na trudności w zakresie określenia „marki gospodarczej” Subregionu Zachodniego.

Subregion Zachodni jest obszarem przemian gospodarczych. Zmienia się charakter tego obszaru, a co za tym idzie pojawia się wyzwanie wykreowania nowego, spójnego wizerunku i marki subregionu. W strategiach rozwoju lokalnego gmin subregionu powszechne jest formułowanie priorytetów odnoszących się do wzmacniania konkurencyjności gospodarki i atrakcyjności inwestycyjnej. Nie można jednak w oparciu o te dokumenty jednoznacznie stwierdzić, jaka przyszła struktura gospodarki się z nich wyłania, a w szczególności jakie będą specjalizacje subregionu. Kolejna dekada będzie okresem utrzymania pozycji branż tradycyjnych podlegających sprawiedliwej transformacji (ze względu na politykę państwa względem kopalń w subregionie oraz ze względu na konieczność nowego zdefiniowania bezpieczeństwa energetycznego kraju), ale także wzmacniania branż nowej gospodarki. Silną pozycję posiadają również branże tradycyjne: górnictwo węgla kamiennego i energetyka

Silne strony mogące przyczynić się do wzmocnienia marki gospodarczej subregionu obejmują:

- dogodne położenie transportowe,
- korzystne perspektywy współpracy w układzie transgranicznym,
- zróżnicowanie profilu gospodarczego głównych ośrodków w subregionie,
- potencjał kadrowy subregionu wspierający rozwój gospodarki,
- atrakcyjne tereny inwestycyjne przygotowywane przez samorzady lokalne, w tym wykorzystujące dostępność infrastruktury transportowej,
- gminy o wysokim potencjale przedsiębiorczości, z rozwijającymi się firmami lokalnymi,
- tradycje gospodarcze będące elementem rozpoznawalności subregionu,
- rozwinięta sieć placówek edukacyjnych,
- liderzy przedsiębiorczości funkcjonujący w subregionie,
- zachowane funkcje rolnicze.

Jako słabe strony utrudniające zbudowanie marki gospodarczej subregionu uznać można:

- niską jakość środowiska przyrodniczego i postrzeganie subregionu jako obszaru o zanieczyszczonym powietrzu,
- niewielką skalę współpracy samorządów lokalnych w zakresie kreowania spójnej i atrakcyjnej marki gospodarczej subregionu,
- relatywnie niski potencjał akademicki.

Subregion Zachodni cechuje się wysoką oceną atrakcyjności inwestycyjnej. Zgodnie z analizą przygotowaną dla Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu SA miasta subregionu,

tj. Rybnik, Żory Jastrzębie-Zdrój, zaliczono do kategorii o najwyższej atrakcyjności inwestycyjnej. Obszarem ponadprzeciętnym w zakresie jest również powiat wodzisławski. Pozostałe obszary również charakteryzują się wysoką oceną w wybranych kategoriach.

Wśród gmin o najwyższej atrakcyjności poza ww. zaliczyć należy: Wodzisław Śląski, Racibórz, Radlin, Świerklany.

Również w rankingu atrakcyjności inwestycyjnej przygotowywanym przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową⁶ Subregion Zachodni jest oceniany wśród wszystkich subregionów w Polsce w kategorii – działalność przemysłowa zajmuje 2. pozycję w kraju po podregionie katowickim. Kategoriami o szczególnie wysokiej ocenie wpływającej na tę notę zaliczyć należy: zasób pracy oraz infrastrukturę gospodarczą.

Na podstawie raportu „Cudzoziemcy na śląskim rynku pracy z uwzględnieniem wpływu pandemii COVID-19 oraz w perspektywie do 2025 r.” można wskazać, że na koniec 2020 r. liczba wydanych zezwoleń na pracę dla cudzoziemca w województwie śląskim wyniosła 34,5 tys. i w porównaniu do 2019 r. była mniejsza o 4,6 tys., tj. o 11,8%. W 2020 roku wydane zezwolenia na pracę dla cudzoziemców stanowiły 8,5% wszystkich zezwoleń wydanych w kraju. Dynamika spadku w województwie śląskim była o 3,2 p. proc. większa niż w Polsce. W 2020 r. co czwarte zezwolenie na pracę wydane w województwie śląskim dotyczyło kobiet (24,1%), a w 2019 r. – co piąte, tj. 19,5%. Należy tu jednak zauważyć zmiany zachodzące w wyniku pandemii. W opinii pracowników powiatowych urzędów pracy⁷:

- miasto Rybnik oraz powiat rybnicki i wodzisławski to obszary, w których następuje wzrost zapotrzebowania na pracowników cudzoziemców,
- pracodawcy zatrudniają obcokrajowców przede wszystkim na stanowiskach robotników przemysłowych i rzemieślników, w tym najczęściej pomocniczych pracowników budowlanych i ogólnobudowlanych (po 41,9% wskazań). Równie często zatrudniani są na stanowiskach pracowników wykonujących prace proste, w tym najczęściej pracowników produkcji i pracowników fizycznych (sezonowych) – po 29,0%. Kolejną grupą są pracownicy na stanowiskach operatorów i monterów maszyn i urządzeń, zwłaszcza kierowcy samochodów ciężarowych (32,3%),
- główny powód zatrudniania cudzoziemców na śląskim rynku pracy to brak innych kandydatów gotowych do podjęcia zatrudnienia (80,6% wskazań). Kolejnym jest ich

⁶ https://www.ksse.com.pl/files/page/Centrum%20prasowe/Raporty/Atrakcyjnosć_inwestycyjna_2016-raport.pdf

⁷ Cudzoziemcy na śląskim rynku pracy z uwzględnieniem wpływu pandemii COVID-19 oraz w perspektywie do 2025 r., <https://wupkatowice.praca.gov>.

dyspozycyjność (51,6%) oraz determinacja/chęć do pracy i niewysokie oczekiwania płacowe w porównaniu do rodzimych pracowników (po 48,4% wskazań),

- zapotrzebowanie na pracowników z zagranicy w 2022 r. wzrośnie w stosunku do obecnego (w tym 16,1% uważa, że ten wzrost będzie znaczny), a według co trzeciego z nich utrzyma się na tym samym poziomie. Nikt nie przewiduje spadku popytu na pracowników cudzoziemców.

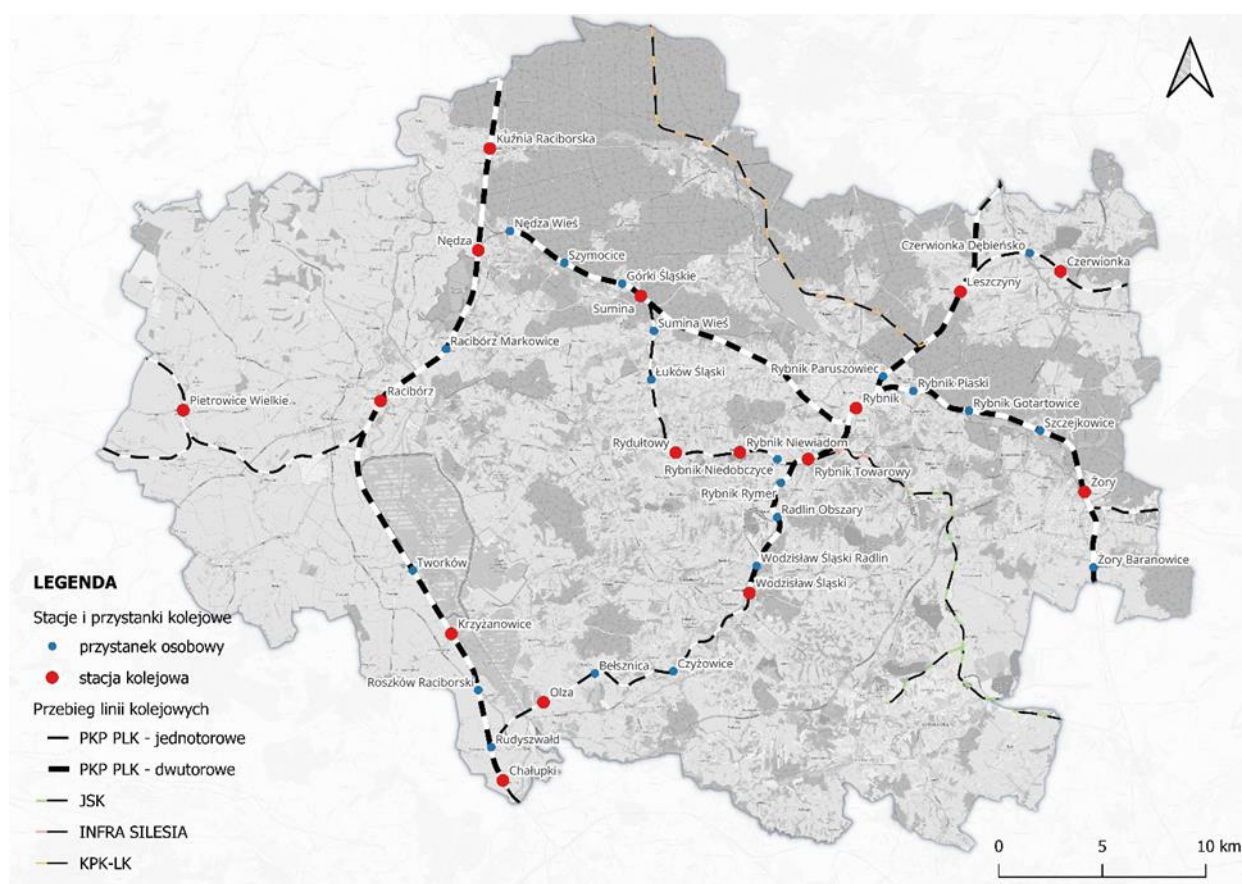
Wnioski:

- W związku z trwającą transformacją gospodarczą regionu konieczne jest podejmowanie inicjatyw na rzecz tworzenia nowych przedsiębiorstw o charakterze działalności pozagórnictwa,
- Należy podjąć działania związane z rekultywacją terenów pogórnictwa i przekształcenie ich na tereny inwestycyjne,
- Wykorzystanie budynków przemysłowych na cele powstawania nowych przedsiębiorstw oraz tworzenie warunków do ich powstawania,
- Konieczne jest tworzenie akceleratorów przedsiębiorczości w celu pobudzenia potencjału regionu.

1.7 Infrastruktura mobilności

Subregion Zachodni, ze względu na przecinającą go autostradę A1, znajduje się w obrębie VI transeuropejskiego korytarza transportowego. Sieć drogową Subregionu Zachodniego stanowią również drogi krajowe, wojewódzkie oraz drogi powiatowe i gminne.

Mapa 6 Sieć transportowa w Subregionie Zachodnim

Źródło: Plan Zrównoważonej Mobilności Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego

Osią komunikacyjną Subregionu Zachodniego jest przede wszystkim autostrada A1, która przecina wschodnią część Subregionu. Przebiega ona przez gminy Czerwionka-Leszczyny, Żory, Rybnik, Świerklany, Mszanę, Gorzyce. Kolejna istotna trasa drogowa to Droga Krajowa 78, która przebiega od granicy państwa w Chałupkach, poprzez gminy Gorzyce, Wodzisław Śląski, Radlin, Rybnik w kierunku Gliwic. Ponadto przez Subregion przebiegają DK 81 i 45. Szkielet drogowy Subregionu Zachodniego uzupełniają drogi wojewódzkie.

Tabela 9 Przebieg dróg przez poszczególne JST

Droga Wojewódzka	Jednostki samorządu terytorialnego
DW 416	Racibórz, Pietrowice Wielkie,
DW 417	od granicy województwa opolskiego do DW 416
DW 421	Nędza, Rudnik
DW 915	Racibórz, Nędza
DW 916	Racibórz, Pietrowice Wielkie
DW 917	Racibórz, Krzanowice
DW 919	Racibórz, Nędza, Kuźnia Raciborska
DW 920	Kuźnia Raciborska, Rybnik
DW 922	Nędza, Kuźnia Raciborska
DW 923	Racibórz, Lyski
DW 924	Czerwionka-Leszczyny, Żory
DW 925	Rybnik, Bytom

DW 929	Rybnik, Świerklany
DW 932	Wodzisław Śl., Marklowice, Świerklany, Żory
DW 933	Kornowac, Pszów, Wodzisław Śl., Mszana, Jastrzębie-Zdrój,
DW 935	Racibórz, Kornowac, Rydułtowy, Rybnik, Żory
DW 937	Jastrzębie-Zdrój

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Łączna długość dróg powiatowych i gminnych wynosi ponad 2,5 tys. km. Najwięcej jest ich w powiecie wodzisławskim – 743 km i powiecie raciborskim – 598 km, najmniej natomiast na terenie miast na prawach powiatu, co wynika z charakteru tych terenów.

Odwrotna sytuacja jest w zakresie gęstości tej sieci, gdzie gęstość ta jest najwyższa właśnie w miastach na prawach powiatu, tj. Żorach, Rybniku oraz Jastrzębiu-Zdroju.

Tabela 10 Drogi gminne i powiatowe w Subregionie

	Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ²	Drogi gminne o nawierzchni twardej w km	Drogi powiatowe o nawierzchni twardej w km
powiat raciborski	110,0	433,9	164,2
powiat rybnicki	191,5	321,1	107,2
powiat wodzisławski	259,2	541,3	201,9
Jastrzębie-Zdrój	292,7	188,2	61,6
Rybnik	261,3	285,9	101,8
Żory	261,6	111,2	57,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Do najważniejszych czynnych linii kolejowych należą:

- Linia kolejowa nr 140 Katowice – Nędza,
- Linia kolejowa nr 149 Zabrze – Czerwionka-Leszczyzny,
- Linia kolejowa nr 158 Pszczyna – Rybnik,
- Linia kolejowa nr 159 Żory – Pawłowice,
- Linia kolejowa nr 151 Kędzierzyn Koźle – Chałupki,
- Linia kolejowa nr 158 Rybnik Towarowy – Chałupki,
- Linia kolejowa nr 173 Rybnik – Sumina.

Transport zbiorowy na obszarze Subregionu Zachodniego jest realizowany przez transport autobusowy oraz kolejowy. W Subregionie Zachodnim nie występuje w ogóle transport zbiorowy realizowany przez połączenia tramwajowe czy trolejbusowe.

Na terenie Subregionu Zachodniego nie funkcjonuje jednolity system komunikacji publicznej. System ten obejmuje wojewódzkie przewozy kolejowe, których organizatorem jest marszałek województwa,

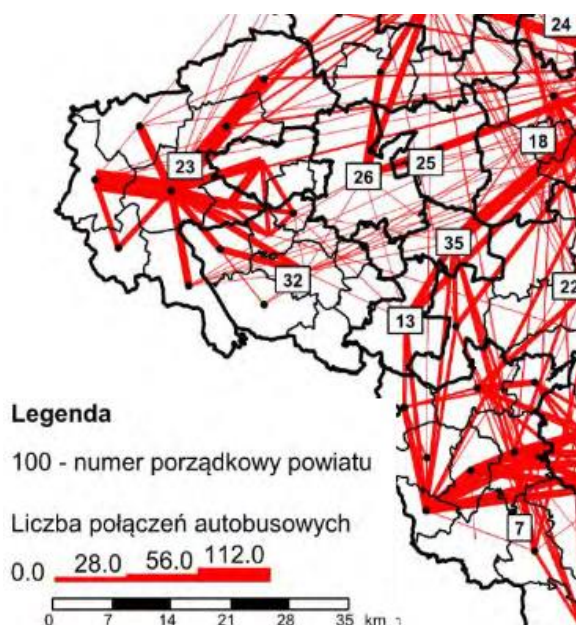
oraz przewozy pasażerskie organizowane przez lokalnych organizatorów, do których w Subregionie Zachodnim zaliczyć należy⁸:

- Miasto Rybnik odpowiada za organizację i zarządzanie transportem publicznym na terenie miasta Rybnika. Operatorem jest Komunikacja Miejska Rybnik sp. z o.o. a obszar działania spółki to: miasto Rybnik oraz gminy, które zawarły porozumienia z gminą Rybnik w sprawie organizowania publicznego transportu zbiorowego Gaszowice, Jejkowice, Kuźnica Raciborska, Lyski, Świerklany oraz gminy będące członkami MZK z siedzibą w Jastrzębiu-Zdroju: Czerwionka-Leszczyny, Marklowice, Pszów, Radlin, Rydułtowy oraz Żory.
- Międzygminny Związek Komunikacyjny z siedzibą w Jastrzębiu-Zdroju jest organizatorem publicznego transportu zbiorowego dla gmin członkowskich: Czerwionka-Leszczyny, Jastrzębie-Zdrój, Marklowice, Mszana, Pawłowice, Pszów, Radlin, Rydułtowy, Suszec i Żory oraz w gminach nienależących do związku: Orzesze, Ornontowice i Zebrzydowice czy Rybnik. Umowy dotyczące świadczenia usług przewozowych w zakresie regularnego przewozu osób zostały podpisane z kilkoma przewoźnikami, w tym PKM Sp. z o.o. w Jastrzębiu-Zdroju oraz MKA Spółka z o.o. w Jastrzębiu-Zdroju.
- Powiat wodzisławski organizuje przewozy w ramach gmin: Wodzisław Śląski, Lubomia, Godów i Gorzyce. 4 linie komunikacyjne wychodzą poza powiat wodzisławski – do powiatu raciborskiego i Jastrzębia-Zdroju.
- Miasto Żory w ramach bezpłatnej komunikacji miejskiej organizuje przewozy głównie w ramach granic miasta.
- PKS Racibórz realizuje przewozy na terenie powiatu raciborskiego oraz powiatu wodzisławskiego.
- Miasto Racibórz obsługiwane jest przez Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Raciborzu.
- Organizatorem komunikacji miejskiej w Wodzisławiu Śląskim jest Urząd Miasta Wodzisławia Śląskiego. Operatorem jest spółka prywatna.

Uzupełnieniem systemu jest również oferta przewoźników komercyjnych.

⁸ Na podstawie Część I Studium analityczno-prognostycznego na potrzeby opracowania Regionalnego Planu Transportowego dla Województwa Śląskiego, <https://www.slaskie.pl/download/content/114107>

Rysunek 5 Więźba średniej liczby regularnych bezpośrednich połączeń międzygminnych transportu zbiorowego w województwie śląskim wg gmin (przewoźnicy komercyjni) – dzień powszedni

Źródło: Część I Studium analityczno-prognostycznego na potrzeby opracowania Regionalnego Planu Transportowego dla Województwa Śląskiego, <https://www.slaskie.pl/download/content/114107>

Tabor autobusowy wykorzystywany w przewozach na terenie Subregionu Zachodniego jest bardzo zróżnicowany. Przewozy obsługiwane są przez wielu przewoźników nawet w ramach przewozów zleconych przez jednego organizatora. Komunikację zbiorową obsługują autobusy o napędzie elektrycznym, sprężonym gazem ziemnym. Prowadzone są postępowania na zakup autobusów hybrydowych i napędzanych wodorem. Część taboru spełnia normy EURO 6, jednak w tym zakresie należy podejmować dalsze działania, unowocześniające tabor, co będzie miało niewątpliwie pozytywny wpływ na preferencje transportowe w subregionie oraz obniżenie wpływu systemu transportowego na środowisko, w szczególności jakość powietrza.

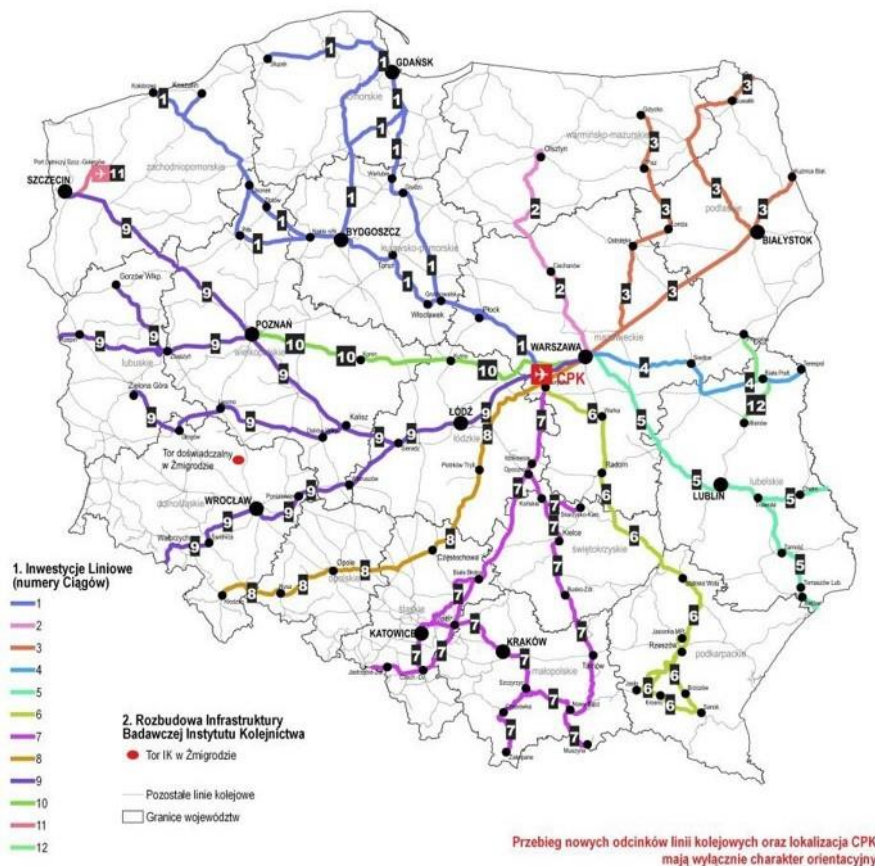
Kolejowy transport zbiorowy jest zapewniany przez Koleje Śląskie sp. z o.o.. Przez dworzec kolejowy Rybnik przejeżdżają również pociągi PKP InterCity, Polregio.

Infrastruktura kolejowa Subregionu Zachodniego wymaga odpowiednich prac modernizacyjnych, jak i budowy nowych odcinków. Zły stan linii kolejowych obsługujących przewozy pasażerskie na obszarze rzutuje nie tylko na jakość podróży, ale również na poziom bezpieczeństwa. Dokonanie zmian w stanie infrastruktury kolejowej oraz zwiększenie liczby dostępnych połączeń, jak integracja z siecią połączeń autobusowych, a także harmonizacja rozkładów jazdy i wdrożenie zintegrowanego systemu taryfowo-biletowego, pozwolą stworzyć bogatą ofertę adekwatną do potrzeb transportowych Subregionu Zachodniego. Działania te powinny zmierzać do integracji w systemem regionalnym.

Należy zwrócić uwagę, że miasto Jastrzębie – Zdrój jest największym miastem w Polsce pozbawionym połączeń kolejowych. Likwidacja połączeń kolejowych nastąpiła w roku 2001. Zakłada się budowę jednotorowej, zelektryfikowanej linii o długości ok. 20 kilometrów na odcinkach Jastrzębie-Zdrój Centrum – Pawłowice Śląskie oraz Żory – Orzesze.

Jedną z kluczowych inwestycji planowanych na terenie subregionu jest stworzenie kolei dużych prędkości przez Spółkę Centralny Port Komunikacyjny Sp. z o.o. W zakresie sieci kolejowej, celem wyznaczonym w Koncepcji CPK jest stworzenie holistycznego i zintegrowanego systemu transportu kolejowego, w ramach którego zakładana jest budowa nowych linii Kolei Dużych Prędkości ($V_{max} \geq 250$ km/h), a parametry geometryczne najważniejszych z nich pozwolą na późniejsze podniesienie tej prędkości do maksymalnie 350 km/h, jeśli będzie takie zapotrzebowanie. W efekcie powstaną połączenia kolejowe z najważniejszymi miastami kraju z czasem dojazdu poniżej 2,5 godziny oraz nastąpi połączenie największych miast Polski Wschodniej (Białystok, Lublin, Rzeszów) wydajną infrastrukturą kolejową.

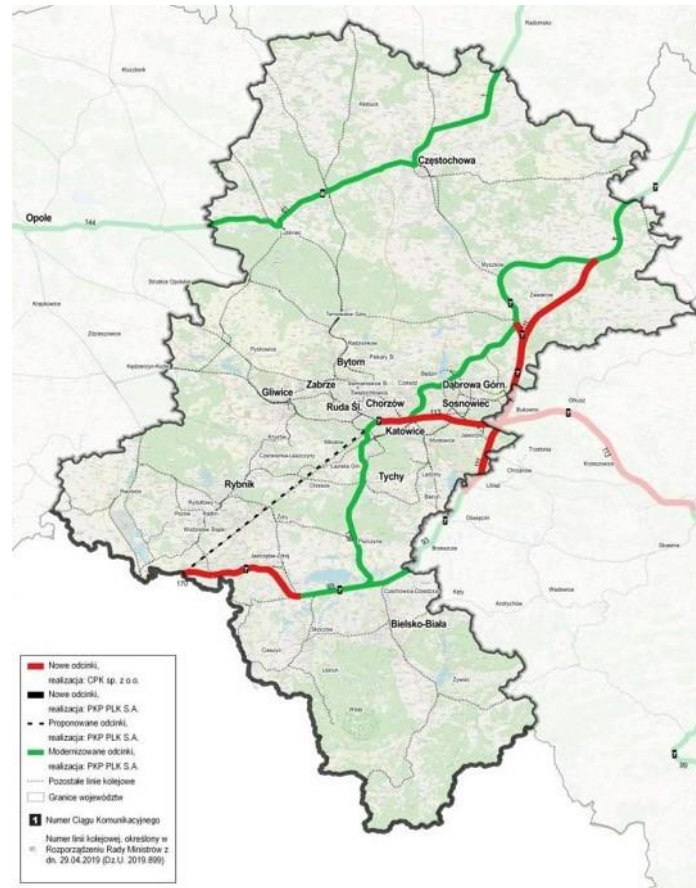
Rysunek 6 Przebieg planowanych tras kolei szybkich prędkości w Polsce

Źródło: CPK Sp. z o.o.

Na obszarze subregionu planowany jest przebieg trasy kolei dużych prędkości zgodnie z założeniami wariantu inwestorskiego W72 dla przebiegu linii nr 170 KDP na trasie Ostrawa-Katowice. Planowana linia ma przebiegać przez Żory, Czerwionkę – Leszczyny, Świerklany, Wodzisław Śląski, Mszanę, Jastrzębie-Zdrój, Godów, Rybnik.

Rysunek 7 Ciągi CPK w Województwie Śląskim

Źródło: CPK Sp. z o.o.

Celem utworzenia szybkiego połączenia pomiędzy Katowicami i Ostrawą - będącego połączeniem polskiej i czeskiej sieci KDP jest umożliwienie uruchamiania szybkich połączeń kolejowych do Pragi, Bratysławy, Budapesztu i Wiednia. Włączenie do sieci kolejowej Jastrzębia-Zdroju – największego miasta w Polsce pozbawionego połączeń kolejowych. Zwiększenie zdolności przepustowej sieci kolejowej w regionie. Skrócenie czasów przejazdu pomiędzy miastami Aglomeracji Rybnickiej (Jastrzębie-Zdrój, Żory, Rybnik, Wodzisław Śląski), oraz pomiędzy obszarem Aglomeracji a Katowicami i CPK/Warszawą.

Brak funkcjonowania jednolitego systemu przewozów pasażerskich subregionu, powoduje również brak integracji taryf przewozowych czy jednolitych systemów informacji pasażerskiej.

Na terenie Subregionu Zachodniego nie funkcjonuje zintegrowany system ITS, którego wdrożenie wpłynęłoby pozytywnie na poziom bezpieczeństwa ruchu oraz sprawność systemu komunikacyjnego.

W subregionie nie funkcjonują w ujęciu systemowym preferencje w wymiarze przestrzennym, np. buspasy czy kompleksowe strefy. Czynnikiem mogącym wpływać na podniesienie atrakcyjności przewozów pasażerskich jest funkcjonowanie w miastach subregionu stref płatnego parkowania. W miastach strefa płatnego parkowania dzieli się na parkingi miejskie oraz parkowanie na drogach publicznych. Podstawę systemu poboru opłat stanowią parkomaty. Należy rozważyć wdrożenie subregionalnej polityki parkingowej dla wszystkich rodzajów pojazdów: określić rolę polityki parkingowej dla całego subregionu oraz kryteria i wyznaczyć spójne podobszary w ramach subregionu. Ponadto należy uwzględnić zmianę polityki parkingowej z narzędzia dochodowego, na narzędzie dochodowo-uspokajające ruch.

Ważne jest podjęcie odpowiednich działań przez samorządy mających na celu priorytetyzację ruchu transportu zbiorowego m.in. poprzez różne metody i środki uprzywilejowania (np. wydzielone pasy ruchu, budowa specjalnych dróg, uprzywilejowanie przy sygnalizacji) czy reglamentację dostępu do przestrzeni komunikacyjnej.

Poza działaniami mającymi na celu integrację oferowanych usług przewozowych przez różnych organizatorów publicznego transportu zbiorowego czy też budowę lub modernizację połączeń na terenie Subregionu Zachodniego, ważne jest zapewnienie odpowiedniego poziomu stanu technicznego taboru autobusowego i kolejowego. Aspekt ten istotnie wpływa na jakość i konkurencyjność oferowanych usług przewozowych, a także na stan środowiska naturalnego czy też bezpieczeństwo osób korzystających z publicznego środka transportu.

Konieczne jest przyspieszenie korzystnych zmian we flocie taboru, preferowanie przewozów realizowanych nowoczesnym taborem, odpowiadającym oczekiwaniom i potrzebom wszystkich grup użytkowników transportu. Warto również dodać, że przed wszystkimi przedsiębiorstwami komunikacji miejskiej, samorządami i organizatorami transportu miejskiego stoją wyzwania zdefiniowane we wspólnej polityce transportowej Unii Europejskiej na najbliższą dekadę i dalej w perspektywie lat 2030-2050. Zawiera ona m.in. postulat stosowania w przewozach pojazdów o wysokiej sprawności uzyskiwanej dzięki nowym silnikom, materiałom i konstrukcjom, zasilanych nowymi paliwami, wyposażonych w układy napędowe nowej konstrukcji. Przejście na bardziej ekologiczny transport miejski oraz stopniowa eliminacja pojazdów o napędzie konwencjonalnym (o połowę do 2030 r.) to długofalowy kierunek zmian, przed którym w perspektywie dekady stoją także operatorzy w Subregionie

Zachodnim. Uwzględniając powyższe, konieczne jest podejmowanie konsekwentnych działań zmierzających do zakupu nowoczesnego taboru autobusowego na potrzeby publicznego transportu miejskiego (m.in. niskoemisyjnego).

W opracowanych na terenie Subregionu Zachodniego planach zrównoważonego transportu zbiorowego wskazano, że czynnikami wpływającymi na preferencje w zakresie wyboru środków transportowych są: koszt funkcjonowania, czas przewozu, niezawodność, dostępność przestrzenna, bezpieczeństwo (powiat wodzisławski i raciborski), a także bezpośredniość, częstotliwość, punktualność, rytmiczność i wygoda. Powyższe powinno być brane pod uwagę w kontekście liczby i układu linii publicznego transportu zbiorowego.

Dominacja transportu drogowego pociąga za sobą także negatywne zjawiska. Głównie są to:

- wzrost zanieczyszczenia środowiska i poziomu hałasu,
- nadmierne obciążenie sieci drogowej i jej dewastacja (a także powstawanie korków w miastach regionu),
- wzrost poziomu zagrożenia życia obywateli poprzez wzrost wypadkowości.

Dlatego aby sprostać zagrożeniom związanym z dużym natężeniem ruchu, zwłaszcza w centrach miast, i wynikającą z tego emisją liniową, należy dążyć do ograniczenia ruchu samochodowego poprzez budowę centrów przesiadkowych, tras rowerowych, parkingów park&ride. Obecnie w praktyce infrastruktura przesiadkowa (dworce, autobusowe centra przesiadkowe) oraz infrastruktura na poszczególnych odcinkach jest słabo rozwinięta. Ważną kwestią jest podjęcie wysiłku na rzecz spójnej polityki w zakresie węzłów przesiadkowych z kumulacją usług oraz zabudowy. Powinny zostać wprowadzone regulacje w planowaniu przestrzennym, tak aby koncentrować usługi, handel w obszarach najlepiej skomunikowanych przez transport publiczny. Należy wprowadzać wytyczne dotyczące konstrukcji komunikacji szkieletowej (bus, rower, pieszo) i ograniczać komunikację samochodową.

Jednym z istotnych wyzwań stojących przed Subregionem Zachodnim jest poprawa spójności komunikacyjnej. W tym zakresie kluczowym elementem będzie rozwój infrastruktury mobilności, która z jednej strony będzie wpływała na podnoszenie aktywności zawodowej i społecznej mieszkańców, z drugiej powinna mieć wpływ na poprawę jakości środowiska w wyniku zmiany zachowań i preferencji transportowych mieszkańców.

Ograniczenia w zakresie rozwoju systemów intermodalnych (np. węzły przesiadkowe, systemy park&ride) ułatwiających osobom dojeżdżającym spoza Subregionu Zachodniego korzystanie ze

zbiorowego transportu publicznego. Nie bez znaczenia pozostaje również brak jednolitego systemu taryfowego oraz uzgodnień rozkładów jazdy między operatorami.

Zgodnie z informacjami zawartymi w Części I Studium analityczno-prognostycznego na potrzeby opracowania Regionalnego Planu Transportowego dla Województwa Śląskiego, na terenie regionu wyróżniono 39 węzłów przesiadkowych mających znaczenie w przewozach wojewódzkich. Zdecydowana większość to węzły integrujące transport kolejowy z innymi środkami transportu. Zgodnie z zawartymi tam informacjami na obszarze Subregionu Zachodniego do kluczowych węzłów przesiadkowych o znaczeniu regionalnym zaliczono:

- Racibórz – integrujący transport: kolejowy i autobusowy oraz samochodowy, centrum obejmuje parking samochodowy,
- Rybnik – integrujący transport: kolejowy i autobusowy, samochodowy oraz rowerowy, węzeł obejmuje parking samochodowy i rowerowy,
- Rybnik-Paruszowiec – integrujący transport: kolejowy, samochodowy oraz rowerowy, węzeł obejmuje parking samochodowy i rowerowy,
- Wodzisław Śląski – integrujący transport: kolejowy i autobusowy, samochodowy oraz rowerowy, węzeł obejmuje parking samochodowy,
- Żory – integrujący transport: autobusowy, samochodowy oraz rowerowy, węzeł obejmuje parking samochodowy i rowerowy.

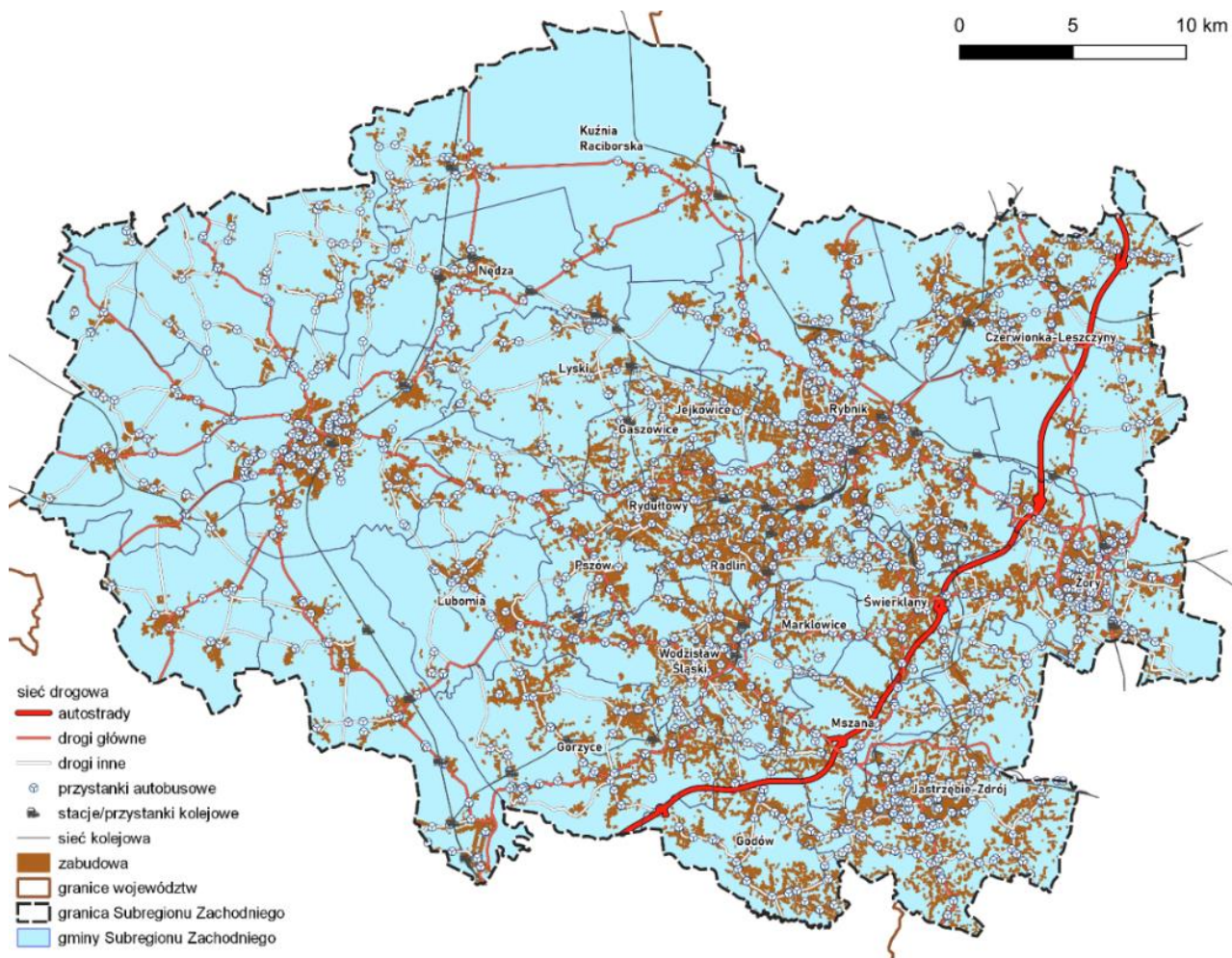
Poprzez rozbudowę i budowę węzłów przesiadkowych z systemami typu park&ride możliwe będzie pozostawienie prywatnych środków transportu w wybranych miejscach i kontynuowanie dalszej podróży środkami transportu zbiorowego. Rozwiązanie to stanowi odpowiedź na narastający problem związany ze zwiększającą się liczbą pojazdów prywatnych oraz złym stanem infrastruktury transportowej, a tym samym pozwoli odciążyć nadmierny ruch samochodowy w centrach miast, w szczególności największych ośrodków Subregionu Zachodniego.

Istotnym problemem rozwojowym Subregionu może być zjawisko wykluczenia komunikacyjnego. W celu zdefiniowania obszarów stref wykluczenia komunikacyjnego kolejowego oraz potencjału tworzenia węzłów przesiadkowych na bazie istniejących przystanków kolejowych, zbadano dostępność do czynnych przystanków i stacji kolejowych zlokalizowanych w subregionie. Wzięto pod uwagę czas dojazdu samochodem do kolei, strefą graniczną dojazdu było maksymalnie 15 minut dojazdu do stacji kolejowej.

Najlepszą dostępnością cechowały się gminy ze 100% ludności zamieszkałej w strefie do 15 minut jazdy samochodem do najbliższej stacji kolejowej. Były to gminy: Czerwionka-Leszczyny, Jejkowice, Wodzisław

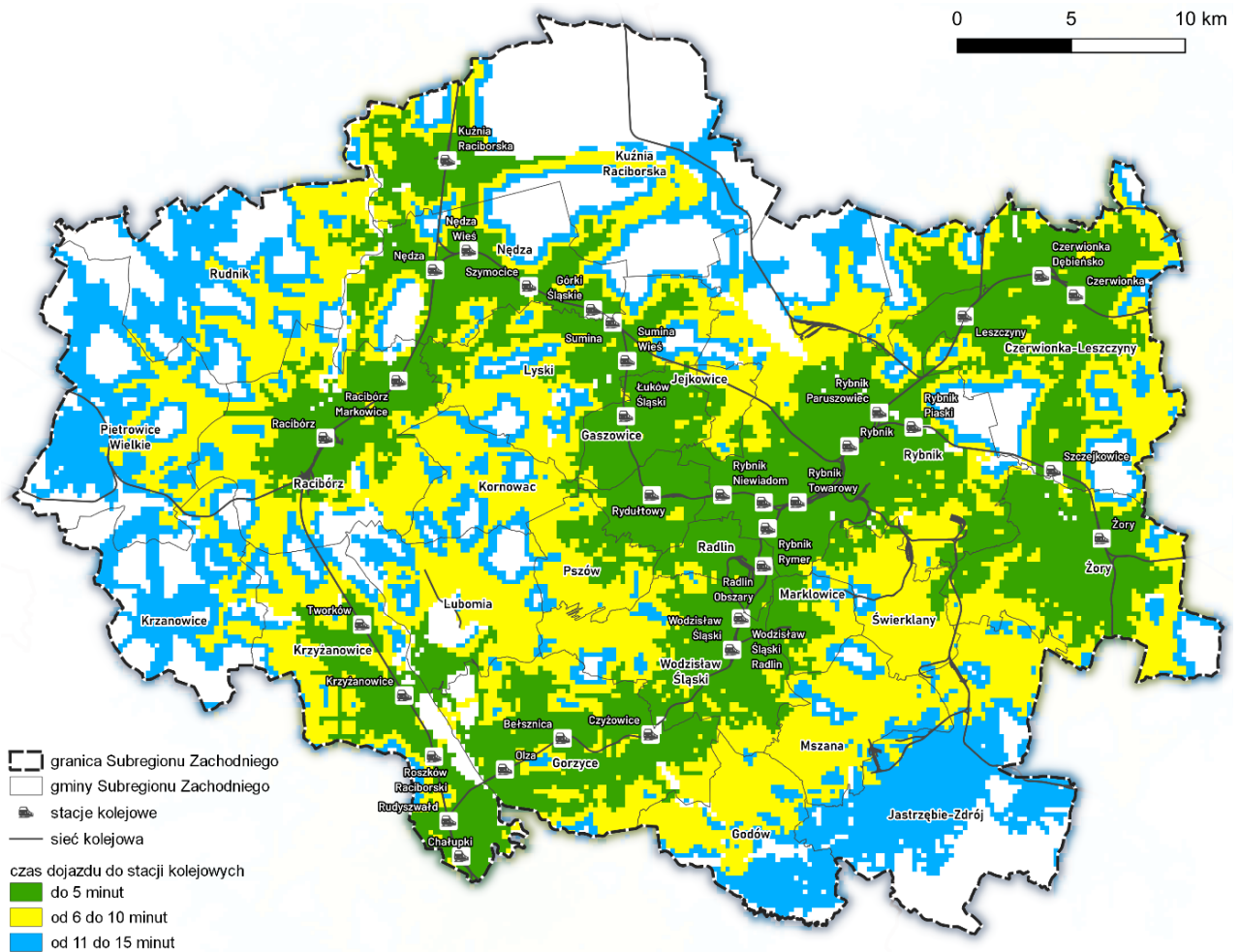
Śląski, Pszów, Lubomia, Gaszowice, Radlin oraz Żory. Najmniejszą dostępność miały gminy Krzanowice (82,5%) i Godów (84,7%).

Mapa 7 Przystanki autobusowe i stacje kolejowe w Subregionie

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 8 Dostępność drogowa do przystanków/stacji kolejowych

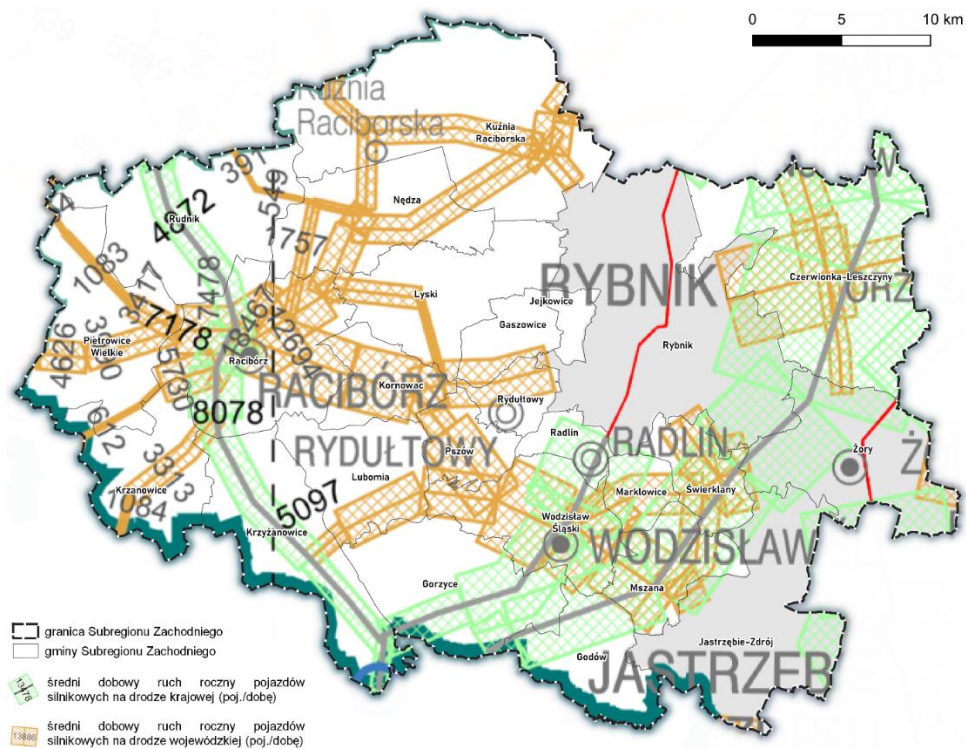

Źródło: Opracowanie własne

Generalny Pomiar Ruchu, z którego dostępne są wyniki, został wykonany w 2015 roku. Największy Średni Dobowy Ruch Roczny zanotowany na A1 w Subregionie Zachodnim wyniósł 37616 pojazdów silnikowych na odcinku Węzeł Dębieszko – Węzeł Rybnik, drugim odcinkiem był Węzeł Rybnik – Węzeł Żory (30967 pojazdów silnikowych). Na drogach wojewódzkich ruch był znacznie mniejszy, np. na drodze 925 w Stanowicach SDRR wyniósł prawie 15 tys. pojazdów silnikowych na drodze 919 w Raciborzu (12694 pojazdy silnikowe).

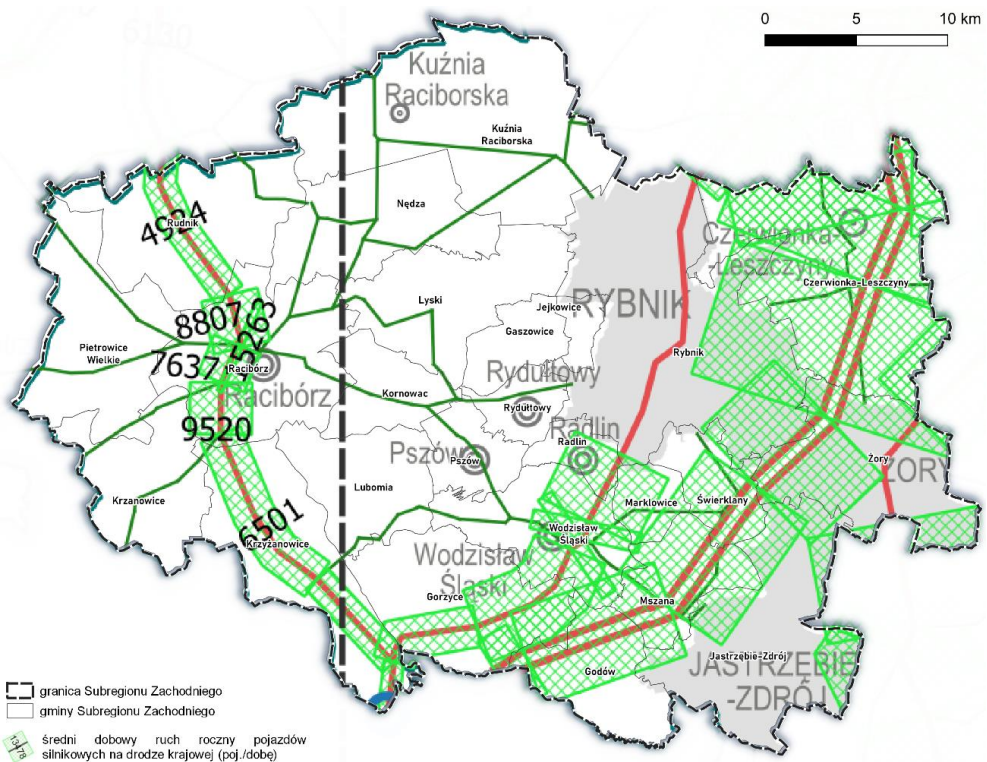
Najnowszy pomiar ruchu wykonany w 2020/2021 roku w chwili obecnej obejmuje dane z pomiarów na drogach krajowych. Największy Średni Dobowy Ruch Roczny zanotowany na A1 w Subregionie Zachodnim wyniósł 51184 pojazdy silnikowe na odcinku Węzeł Dębieszko – Węzeł Rybnik, drugim odcinkiem był Węzeł Rybnik – Węzeł Żory (44109 pojazdów silnikowych). Po tych danych widoczny jest znaczny wzrost ruchu na tych odcinkach.

Mapa 9 Ruch na drogach krajowych i wojewódzkich

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 10 GPR 2020 SDRR na drogach krajowych

Źródło: Opracowanie własne

Aby sprostać wymogom lepszego połączenia obszarów zewnętrznych oraz zmniejszenia natężenia ruchu samochodowego w centrach miast, należy dążyć do zwiększania atrakcyjności i dostępności transportu publicznego. Rozwiązanie to można osiągnąć m.in. przez poprawę konkurencyjności transportu niezmotoryzowanego (rowery, ruch pieszcy, urządzenia transportu osobistego, hulajnogi, itp.), w tym do zintegrowanej infrastruktury przesiadkowej. Upowszechnienie kultury rowerowej, w tym wykorzystywania tego środka transportu do poruszania się po centrach miast lub dojazdu do punktów przesiadkowych, gdzie następnie istnieje możliwość przesiadki na publiczny transport zbiorowy, daje ogromne szanse walki z ilością występujących zanieczyszczeń, a tym samym poprawy warunków zdrowotnych i środowiskowych tego terenu.

Zgodnie z identyfikacją zawartą w Części I Studium analityczno-prognostycznego na potrzeby opracowania Regionalnego Planu Transportowego dla Województwa Śląskiego wskazano, że w ramach kierunków naprawczych w systemie transportowym województwa śląskiego, prowadzących do poprawy jakości powietrza w perspektywie długoterminowej do 2026 r., określono kluczowe kierunki, w tym m.in.:

- wprowadzanie dodatkowych mechanizmów zmniejszających uciążliwość ruchu samochodowego, takich jak: strefy ruchu pieszego, strefy ograniczonego ruchu, rozbudowa ścieżek rowerowych dojazdowych, rozwój infrastruktury rowerowej, buspasy,
- inwestycje rozbudowy układu komunikacyjnego w zakresie dróg alternatywnych poza obszarami gęstej zabudowy mieszkaniowej,
- wymianę taboru transportu publicznego na pojazdy ekologicznie czyste,
- tworzenie systemu punktów przesiadkowych oraz parkingów Park&Ride w celu zwiększenia wykorzystania komunikacji publicznej i ograniczenia natężenia ruchu samochodowego w centrach miast,
- tworzenie zintegrowanego transportu publicznego na terenie całych aglomeracji oraz modernizacji infrastruktury komunikacji miejskiej w celu jej uatrakcyjnienia.

Jednocześnie wskazuje się na niedostatek rozwiązań wydzielających transport publiczny z ogólnego ruchu ulicznego – buspasy. Tego typu niedostatek jest dostrzegalny również w obszarach zurbanizowanych Subregionu Zachodniego.

W Subregionie Zachodnim wyzwaniem pozostaje również poprawienie bezpieczeństwa ruchu drogowego. Zgodnie z Programem Bezpiecznej Infrastruktury Drogowej 2021-2024 wśród przewidzianych do realizacji działań znalazły się m.in.: budowa chodników, ciągów pieszo-rowerowych, ścieżek rowerowych, budowa zatok autobusowych, przebudowa skrzyżowań, budowa kładek dla pieszych, montaż znaków drogowych i sygnalizacji świetlnej na skrzyżowaniach i przejściach dla pieszych,

poprawa geometrii skrzyżowań dróg i łuków poziomych jezdni, wprowadzenie stref bezpieczeństwa w otoczeniu jezdni, montaż efektywnego oświetlenia, poprawa przepustowości, uporządkowanie warunków parkowania.

W 2020 roku w Subregionie Zachodnim odnotowano 221 wypadków drogowych, co stanowiło 9% wszystkich wypadków w województwie śląskim. W wypadkach tych zginęły 22 osoby (12% wszystkich ofiar w województwie) i 248 osób zostało rannych.

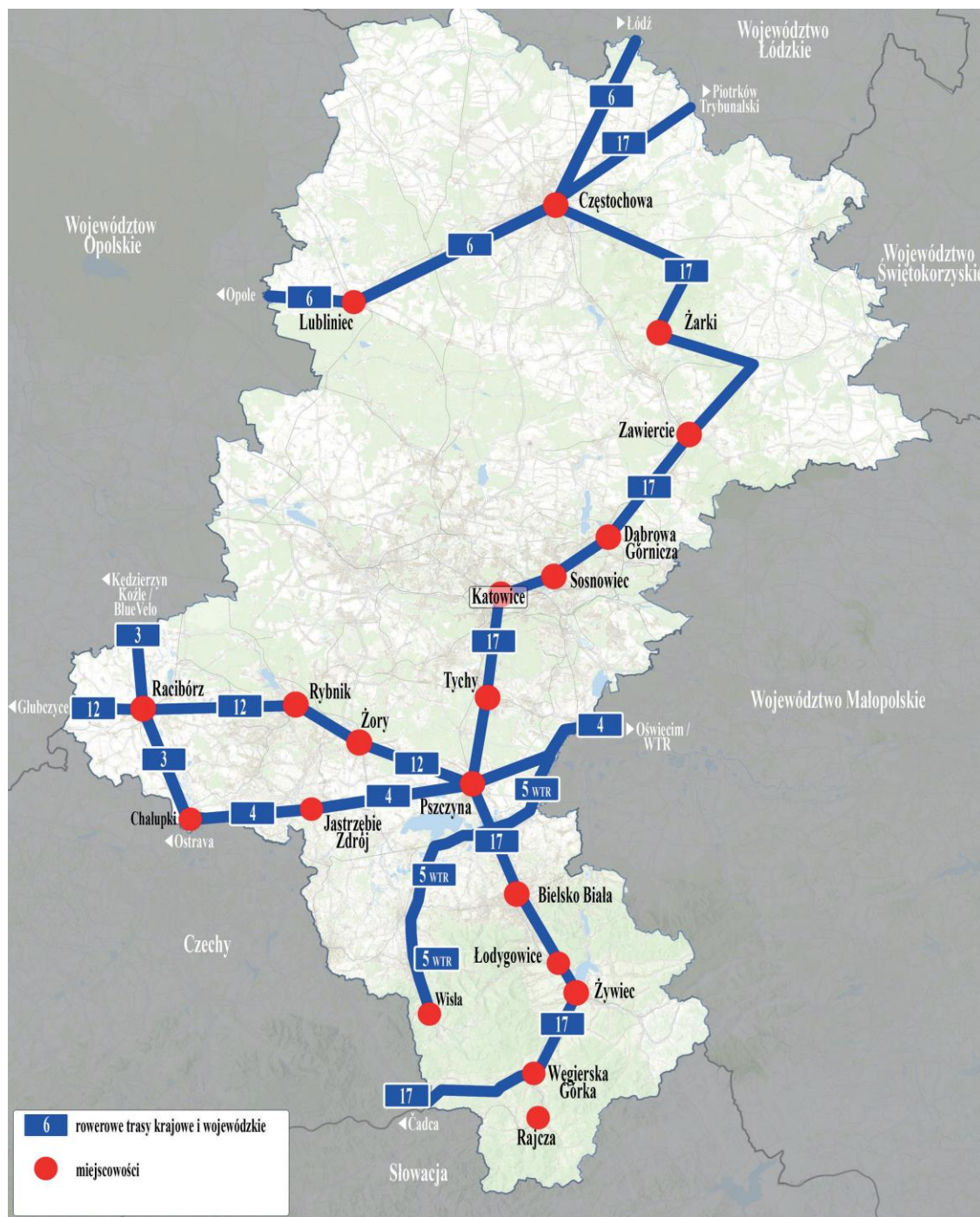
Tabela 11 Wypadki i kolizje drogowe w 2020 roku

	Wypadki drogowe	Ofiary wypadków, ogółem	Ofiary wypadków, zabici	Ofiary wypadków, ranni	Kolizje
ŚLĄSKIE	2 383	2 904	189	2 715	47 444
subregion	221	270	22	248	5 128
w tym					
powiat raciborski	32	38	3	35	907
powiat rybnicki	23	33	1	32	496
powiat wodzisławski	49	62	8	54	1 139
Jastrzębie-Zdrój	42	48	2	46	702
Rybnik	57	64	6	58	1 045
Żory	18	25	2	23	839

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Rower najczęściej wykorzystywany jest rekreacyjnie, natomiast jako alternatywny środek transportu do pracy lub do punktu przesiadkowego wybierany jest bardzo rzadko, głównie właśnie z powodu braku odpowiedniej infrastruktury przeznaczonej wyłącznie do ruchu rowerowego, która zwiększałaby bezpieczeństwo podróżujących. Brak również dobrze zorganizowanych parkingów rowerowych w pobliżu przystanków, zachęających do jazdy systemem bike&ride (dojazd rowerem do przystanku transportu zbiorowego i dalej dojazd tym transportem do celu). Obserwowany jest także brak spójności tras rowerowych. Brakuje również (poza krótkimi odcinkami) układów dróg rowerowych łączących obszary zamieszkania z dworcami i przystankami.

Rysunek 8 Schemat koncepcji przebiegu krajowych i międzynarodowych tras rowerowych na terenie województwa śląskiego

Źródło: opracowanie Regionalna Polityka Rowerowa Województwa Śląskiego

Długość dróg rowerowych w województwie śląskim w 2020 roku liczyła 1 195 km , co daje 9,69 km ścieżek rowerowych na 100 km² powierzchni. Była to najwyższa wartość w kraju. Średnia wartość wskaźnika w kraju wynosiła w 2020 roku 5,52 km na 100 km². w odniesieniu do 2011 roku, w województwie śląskim gęstość ścieżek rowerowych wzrosła przeszło 2-krotnie z poziomu 4,54 km na 100 km², co daje mu 2. pozycję w kraju, tuż za województwem pomorskim.

Gorzej przedstawia się długość ścieżek rowerowych przypadających na 10 tys. mieszkańców, która w 2020 roku w województwie śląskim wynosiła 2,7 km/100 tys. i była przedostatnim wynikiem w skali kraju (średnia w kraju wynosiła 4,5 km/10 tys.). Drogi rowerowe w zdecydowanej większości znajdują się pod zarządem gminnym.

Na terenie województwa śląskiego funkcjonuje kilku operatorów oferujących system współdzielonych pojazdów, ze zdalnym dostępem do pojazdów za pośrednictwem dedykowanych aplikacji. Oferują oni oprócz samochodów osobowych także pojazdy dostawcze.

Istotnym kierunkiem rozwoju systemu transportu jest elektromobilność. Należy jednak stwierdzić, że Subregion Zachodni (podobnie jak reszta województwa śląskiego) jest obszarem, gdzie tego typu rozwiązania stanowią obszar do dalszego rozwoju. Na terenie całego województwa działa około 130 punktów ładowania pojazdów elektrycznych, z czego, aż ok. 86 zlokalizowanych jest w Katowicach⁹. Świadczy to o niskim nasyceniu tego typu infrastrukturą.

Zgodnie z Regionalną Polityką Rowerową Województwa Śląskiego przez Subregion Zachodni przebiegać mają kluczowe trasy rowerowe łączące Województwo Śląskie z sąsiednimi województwami. Budowa tych tras przyczyni się do podniesienia jakości transportu na terenie subregionu. Wskazane trasy są drogami rowerowymi o wysokim standardzie, co wpłynie korzystnie na chęć korzystania z nich jako alternatywy dla innych środków transportu.

Wnioski:

- Konieczność integracji transportu publicznego w tym wprowadzenie rozwiązań typu „wspólny bilet” dla wszystkich przewoźników na terenie subregionu w znacznym stopniu wpłynęło by na podniesienie jakości transportu zbiorowego.
- Tworzenie centrów przesiadkowych na terenie Subregionu Zachodniego konieczne będzie z uwagi na ułatwienie mieszkańcom regionu dostępu do komunikacji zbiorowej.
- W jak najkrótszym czasie należy dokonać wymiany taboru autobusowego na pojazdy zero lub niskoemisyjne, aby podnieść jakość usług oraz ograniczyć zanieczyszczenie środowiska.
- Tworzenie miejsc typu Park&Ride dla wyprowadzenia ruchu samochodowego z centrów miast przyczyni się do ograniczenia pojazdów indywidualnych w miastach.
- Wdrażanie wspólnej polityki parkingowej.
- Rozwój logistyki transportowej (trasy przejazdu, strefy czystego transportu, centra logistyczne, tabor alternatywny).

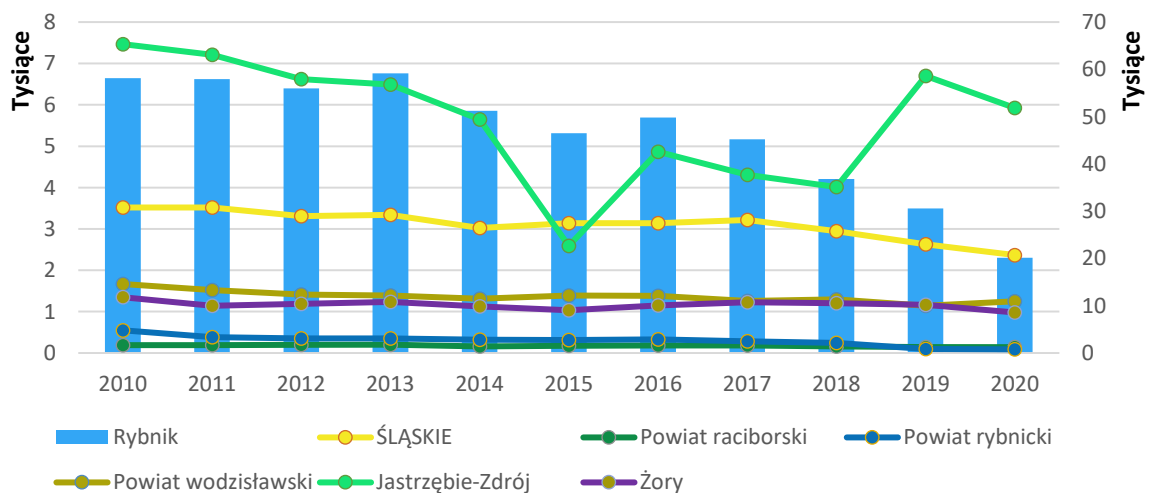
⁹ Na podstawie Część I Studium analityczno-prognostycznego na potrzeby opracowania Regionalnego Planu Transportowego dla Województwa Śląskiego, <https://www.slaskie.pl/download/content/114107>

- Uspokajanie i poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego.
- Budowa spójnej sieci rowerowej o wysokim standardzie przyczyni się do rozwoju ruchu rowerowego na obszarze subregionu.
- Rozwój bezpiecznego i wygodnego ruchu pieszego.
- Digitalizowanie i innowacyjność rozwiązań zrównoważonej mobilności.
- Działania promocyjne i edukacyjne, w tym nakierowane na realną zmianę nawyków mieszkańców w zakresie przemieszczania.

1.8 Adaptacja do zmian klimatu, środowisko i jakość powietrza

Wysoka jakość środowiska naturalnego w otoczeniu jest istotną składową wysokiej jakości życia człowieka. Według danych statystycznych za lata 2010-2020, w większości na terenie Subregionu Zachodniego, można dostrzec tendencję do zmniejszania się emisji zanieczyszczeń gazowych. Największy procentowy spadek zanieczyszczeń gazowych na km² wystąpił na terenie powiatu rybnickiego i wyniósł 83,72%, natomiast największy spadek wolumenu zanieczyszczeń wystąpił na terenie miasta Rybnik i wyniósł -37,93 tys. ton.

Wykres 12 Emisja zanieczyszczeń gazowych ogółem w ciągu roku na km² [t/r]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ogólna ilość zanieczyszczeń gazowych na terenie Subregionu Zachodniego spadła w latach 2010-2020 o 6 milionów ton, tj. ponad 60%. W tym samym okresie ilość zanieczyszczeń w województwie śląskim spadła o 32,6%. Zatem można stwierdzić, iż Subregion Zachodni dokonał znaczącej redukcji zanieczyszczeń gazowych w ciągu 10 lat.

Opierając się na danych zawartych w „Programie ochrony powietrza dla województwa śląskiego”¹⁰ obszar Subregionu Zachodniego obejmuje aglomerację rybnicko-jastrzębską. Natomiast powiaty wodzisławski oraz raciborski stanowi część strefy śląskiej.

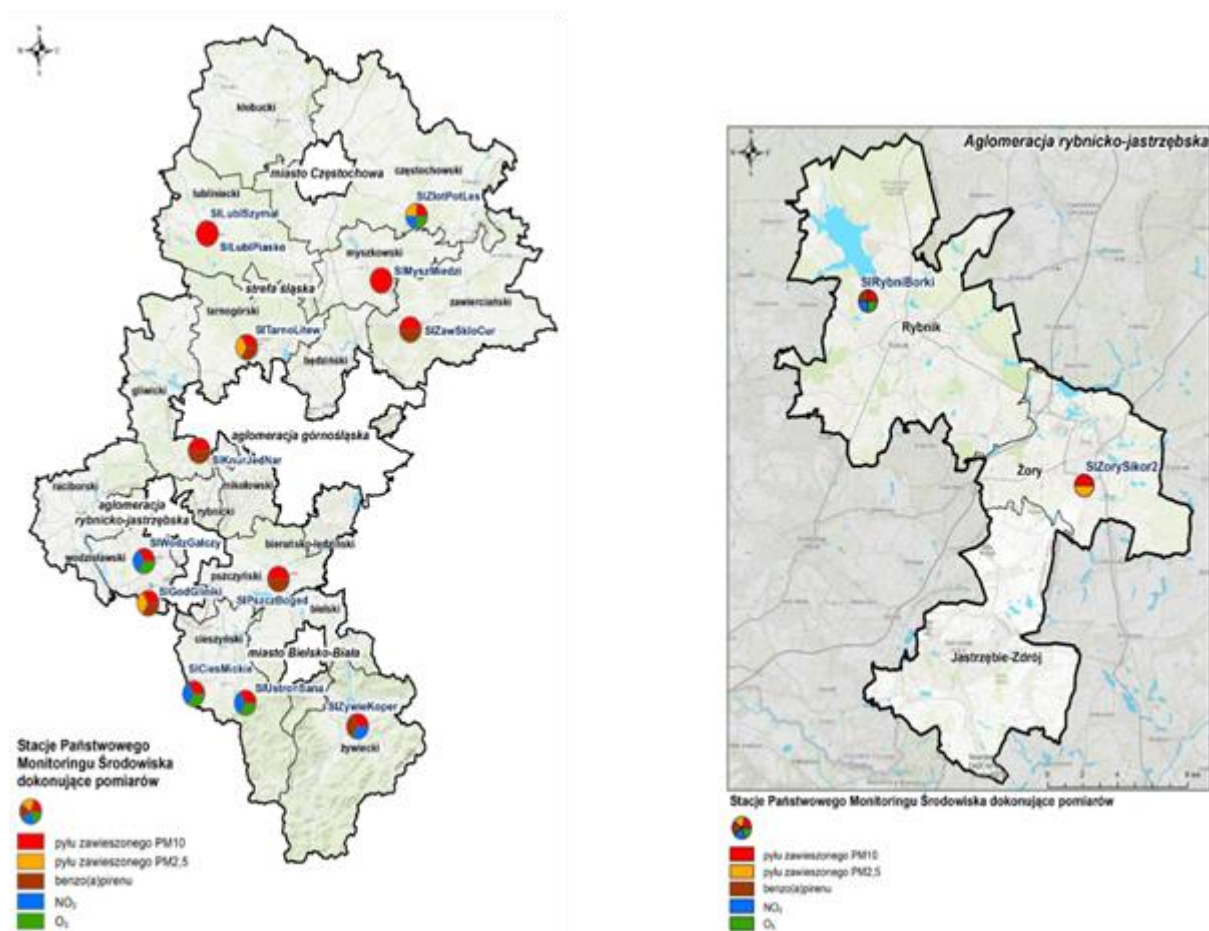
Aglomeracja rybnicko-jastrzębska. W wyniku wykonanej przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Katowicach oceny jakości powietrza za rok 2018 strefa aglomeracja rybnicko-jastrzębska została zakwalifikowana do klasy C, w związku z czym konieczne stało się opracowanie Programu ochrony powietrza z uwagi na:

- przekroczenie dopuszczalnego poziomu stężenia średniorocznego oraz dopuszczalnej częstości przekraczania poziomu dopuszczalnego 24-godz. stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀,
- przekroczenie dopuszczalnego poziomu stężenia średniorocznego pyłu zawieszonego PM_{2,5} dla fazy I (25 g/m³) oraz dla tzw. fazy II (20 g/m³ obowiązuje od 1 stycznia 2020 r.),
- przekroczenie poziomu docelowego stężenia średniorocznego benzo(a)pirenu.

W programie wskazuje się, że „Zestawienie wyników pomiarów stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀ ze strefy aglomeracja rybnicko-jastrzębska z lat 2013-2018 wskazuje na coroczne przekroczenia poziomu średniorocznego pyłu PM₁₀ na wszystkich stacjach pomiarowych w strefie. Najwyższe stężenie zanotowano w roku 2013 na stacji w Rybniku – 53,5 µg/m³. W roku bazowym również na tej stacji odnotowano najwyższe stężenie w 2018 roku – 50,8 µg/m³”.

¹⁰ http://dzienniki.slask.eu/WDU_S/2020/5070/akt

Rysunek 9 Stacje monitorowania jakości powietrza

Źródło: Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska w Katowicach

W analizowanych latach 2013-2018 liczba dni z przekroczeniem dopuszczalnego stężenia dobowego pyłu zawieszonego PM10 ($50 \mu\text{g}/\text{m}^3$) na wszystkich stacjach pomiarowych w aglomeracji rybnicko-jastrzębskiej przekraczała dopuszczalne 35 dni. Więcej dni z przekroczeniem notowanych było w Rybniku, a najwięcej zanotowano w 2013 roku – 126 dni. W latach 2013-2017 obserwowany był spadek liczby dni z przekroczeniami poziomu dopuszczalnego w ciągu roku, jednak w 2018 roku odnotowano ponowny wzrost. Wówczas na stacjach pomiarowych przekroczenie poziomu dopuszczalnego miało miejsce 110 razy w Rybniku i 94 razy w Żorach. Niezależnie od tych tendencji w każdym roku na stacji pomiarowej w Rybniku notowano więcej przekroczeń niż w Żorach.

Spośród pomiarów prowadzonych metodą referencyjną (manualną) maksymalne poziomy stężen dobowych pyłu PM10 notowane w strefie aglomeracja rybnicko-jastrzębska wystąpiły w roku 2017 na stacji w Żorach ($314 \mu\text{g}/\text{m}^3$). W roku 2018 maksymalne dobowe stężenie pyłu PM10 zanotowano

w Rybniku i wynosiło ono $311 \mu\text{g}/\text{m}^3$. W latach 2013-2018 w strefie notowano dni z przekroczeniem poziomu alarmowego ($300 \mu\text{g}/\text{m}^3$) w 2017 i 2018 roku.

W strefie aglomeracji rybnicko-jastrzębskiej pomiary pyłu zawieszonego PM_{2,5} prowadzone były na stacji w Żorach, w sposób manualny. Przekroczenia poziomu dopuszczalnego stężenia średniorocznego pyłu PM_{2,5} zanotowano we wszystkich latach analizowanego okresu. Najwyższa wartość wystąpiła w 2013 roku i wynosiła $31,4 \mu\text{g}/\text{m}^3$, natomiast najniższą wartość równą $27,8 \mu\text{g}/\text{m}^3$ zanotowano w 2015 roku. W roku bazowym stężenie pyłu PM_{2,5} wyniosło $30,8 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Zarówno stężenia pyłu PM_{2,5}, jak i pyłu PM₁₀ wykazują silną zmienność sezonową. Główną przyczyną wystąpienia przekroczeń pyłu zawieszonego PM_{2,5} w aglomeracji rybnicko-jastrzębskiej w okresie zimowym jest emisja z indywidualnego ogrzewania budynków, emisja wtórna zanieczyszczeń pyłowych z powierzchni odkrytych, np. dróg, chodników oraz niekorzystne warunki meteorologiczne, szczególnie małe prędkości wiatru (poniżej $1,5 \text{ m/s}$) utrudniające rozprzestrzenianie się emitowanych lokalnie zanieczyszczeń. Wartość wskaźnika średniego narażenia na pył PM_{2,5} dla aglomeracji rybnicko-jastrzębskiej dla 2018 roku liczona jako średnia z lat 2016-2018 wyniosła $30 \mu\text{g}/\text{m}^3$ i przekraczała wartość pułapu stężenia ekspozycji. Krajowy wskaźnik średniego narażenia dla roku 2018 liczony jako średnia z lat 2016-2018 wyniósł $22 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

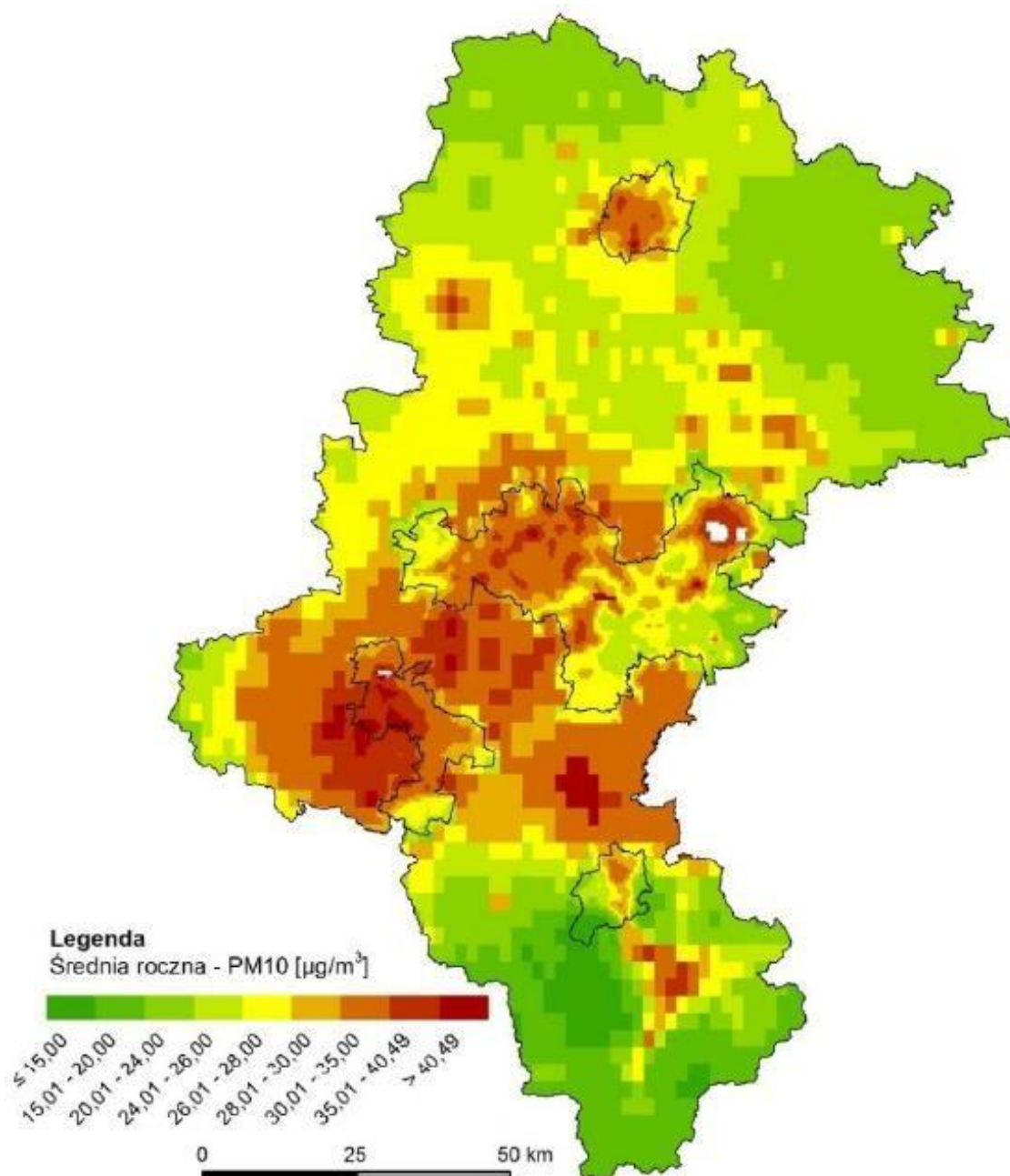
We wszystkich analizowanych latach wystąpiło przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu ($1 \text{ ng}/\text{m}^3$). Najwyższe stężenie wynoszące $16 \text{ ng}/\text{m}^3$ zanotowano w 2017 roku na stacji w Rybniku. Poziom docelowy został przekroczony 15-krotnie. Natomiast najniższe stężenie równe $4,8 \text{ ng}/\text{m}^3$ stwierdzono w 2015 roku, na stacji pomiarowej w Żorach. Na stanowisku pomiarowym w Żorach zmierzone wartości przekraczają poziom docelowy, jednak są kilkukrotnie niższe niż na stanowisku w Rybniku. W roku bazowym na stacji pomiarowej w Rybniku odnotowano stężenie średnioroczne benzo(a)pirenu na poziomie $13,2 \text{ ng}/\text{m}^3$.

Na terenie wskazanych powiatów Subregionu Zachodniego strefy śląskiej stacje pomiarowe zlokalizowane były w Wodzisławiu Śląskim oraz Godowie. W obszarze tym przekroczenia wartości dopuszczalnej pyłu zawieszonego (PM₁₀ $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$) w 2018 roku zarejestrowano zarówno w Godowie ($45,6 \mu\text{g}/\text{m}^3$), jak i Wodzisławiu Śl. ($47,9 \mu\text{g}/\text{m}^3$), w którym w okresie 2013-2018 stężenia średnioroczne pyłu PM₁₀ przekraczało poziom dopuszczalny. Wodzisław Śląski jest też miejscem, gdzie odnotowano, aż 145 dni z przekroczeniami dopuszczalnych stężeń średniodobowych. Z kolei na stacji pomiarowej w Godowie odnotowano maksymalną wartość stężenia pyłu PM_{2,5} w całej strefie śląskiej $38,5 \mu\text{g}/\text{m}^3$ oraz bardzo wysoki poziom benzo(a)pirenu $9,3 \text{ ng}/\text{m}^3$. W programie na podstawie „Rocznej oceny jakości powietrza w województwie śląskim, raport wojewódzki za rok 2018” cały obszar aglomeracji rybnicko-

jastrzębskiej oraz obszar powiatu wodzisławskiego i rybnickiego zaliczono do obszaru przekroczeń dla pyłu zawieszonego PM10, PM2,5 oraz dla benzo(a)pirenu.

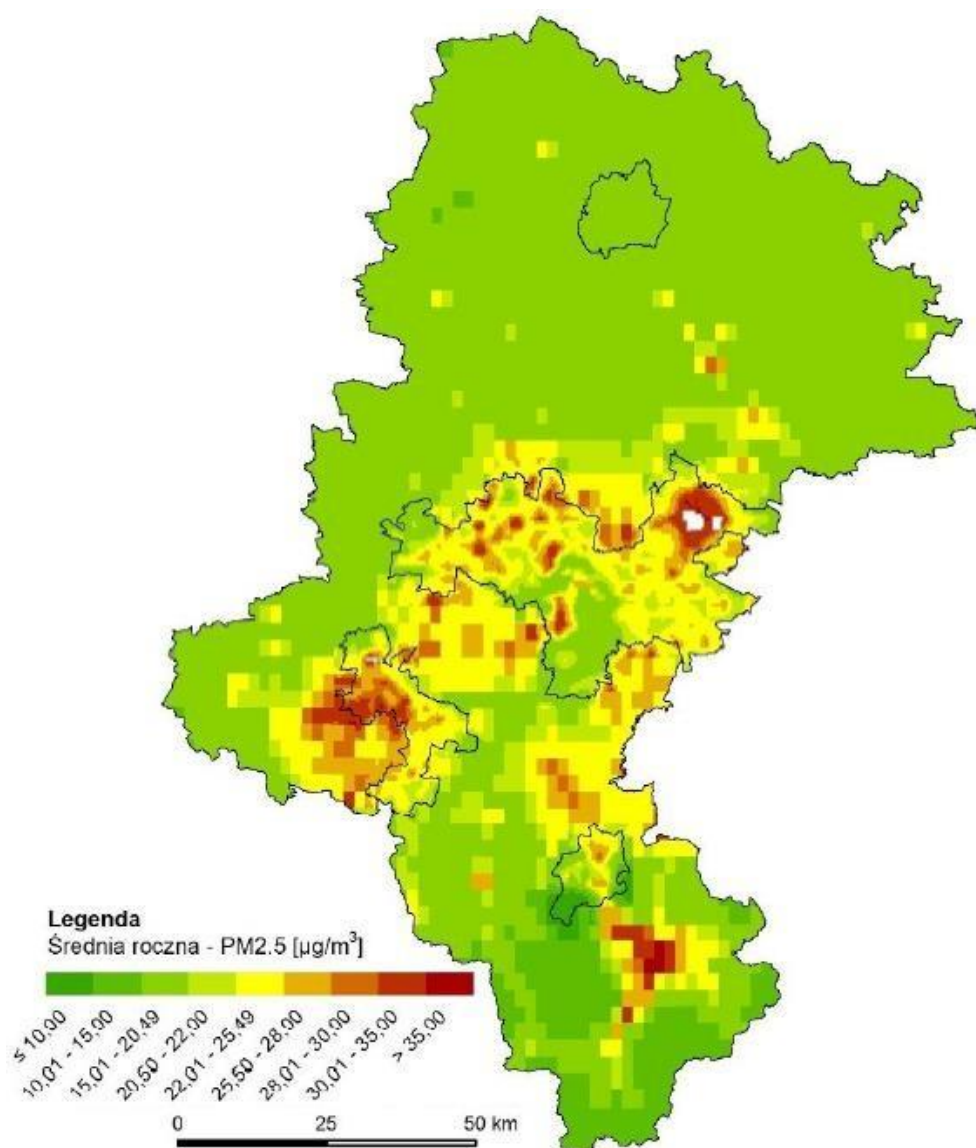
Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest emisja antropogeniczna, na którą składa się emisja ze źródeł punktowych, liniowych, powierzchniowych i rolnictwa oraz ze źródeł niezorganizowanych, takich jak m.in. kopalnie czy hałdy.

Mapa 11 Rozkład przestrzenny średniorocznego stężenia pyłu PM10 na obszarze województwa śląskiego w 2019 roku

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim raport wojewódzki za rok 2019

Mapa 12 Rozkład przestrzenny średniorocznego stężenia pyłu PM2.5 w województwie śląskim w 2019 roku

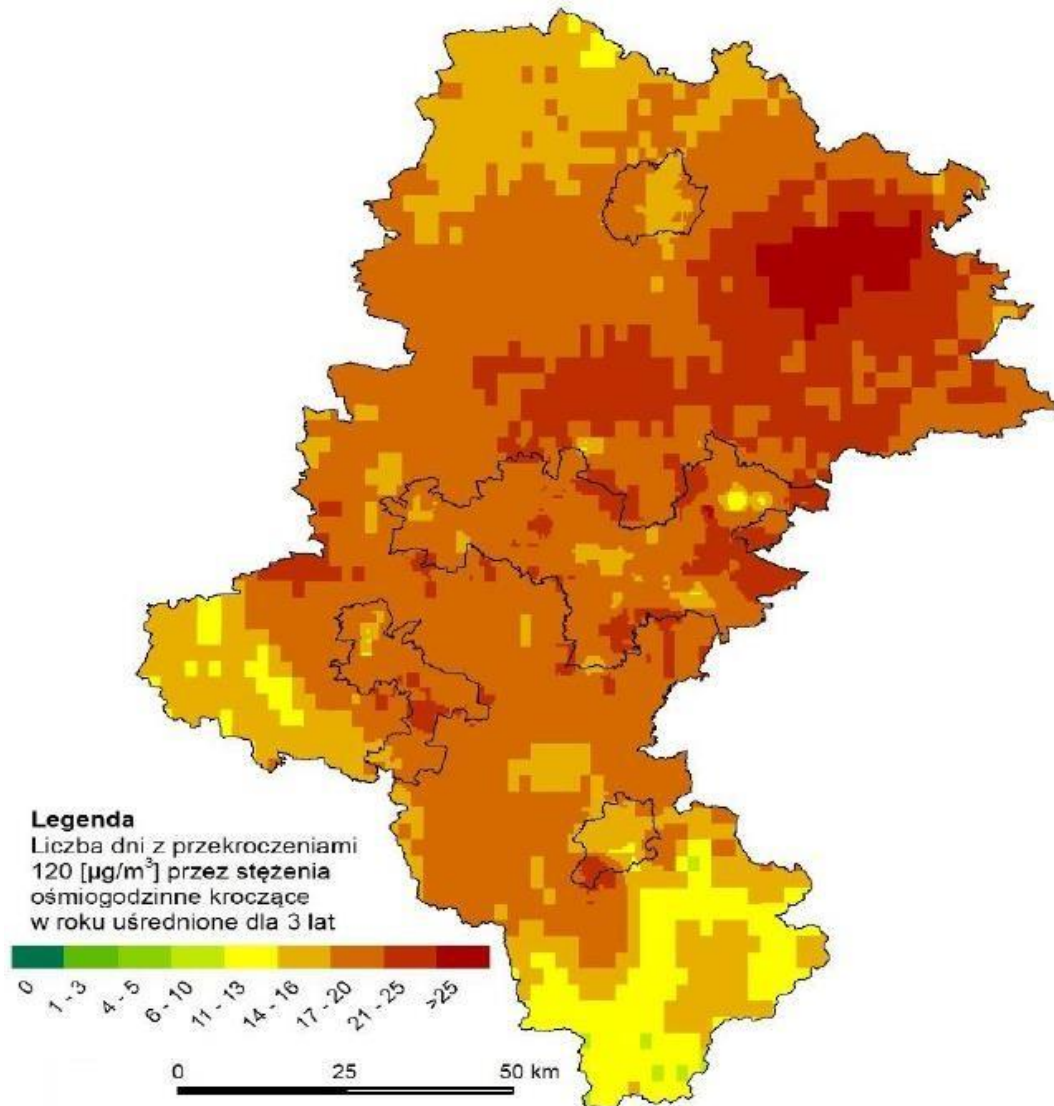
źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim raport wojewódzki za rok 2019

W latach 2017-2019 w rejonie Subregionu Zachodniego wystąpiły ponadnormatywne stężenia pyłu PM2,5 w powietrzu, co stanowi problem. Najwyższe stężenia odnotowano w styczniu 2017 r. – $45 \mu\text{g}/\text{m}^3$ przy normie $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$. W 2019 r. jedynie w styczniu odnotowano stężenie wyższe niż normatywne wynoszące $29 \mu\text{g}/\text{m}^3$. W pozostałych miesiącach nie odnotowano przekroczeń wartości dopuszczalnej.

Dla pozostałych zanieczyszczeń: dwutlenek siarki SO_2 , tlenek węgla CO, benzen C_6H_6 , ołów-Pb, arsen-As, kadm-Cd, nikiel-Ni, ozon- O_3 standardy emisyjne dla całego obszaru województwa były dotrzymane, co jest w skali subregionu sukcesem. W przypadku stref, dla których normy w Programie Ochrony Powietrza Województwa Śląskiego zostały określone, a standardy jakości powietrza są nadal przekraczane, zarząd województwa zobowiązany będzie do aktualizacji programu oraz podjęcia działań

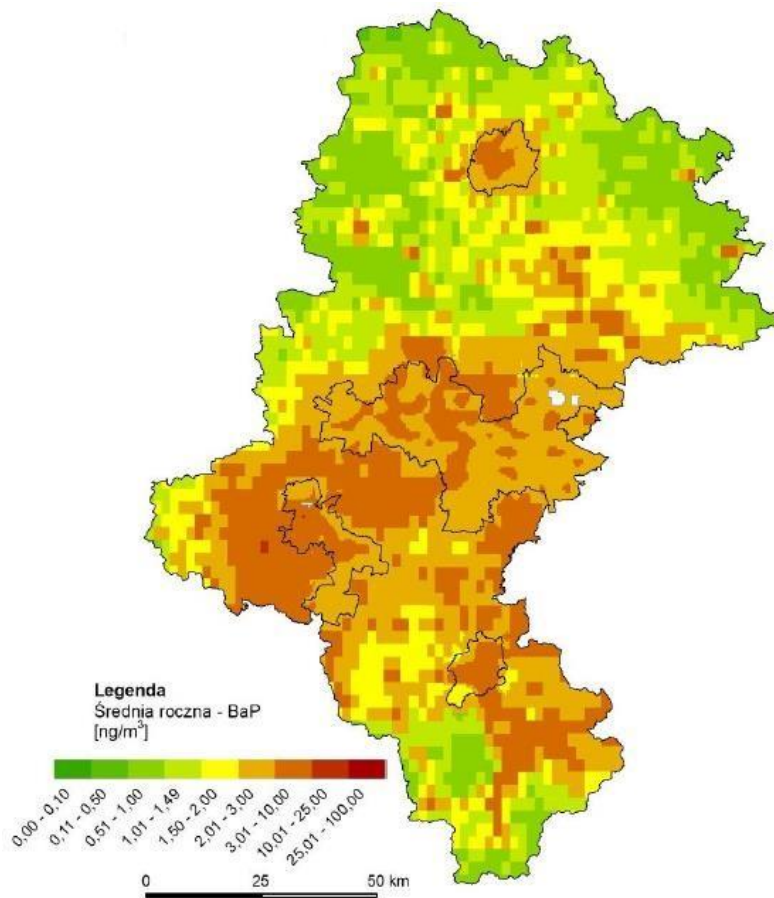
naprawczych. Jednakże stanie się to po okresie 3 lat od wejścia w życie uchwały Sejmiku Województwa w sprawie Programu Ochrony Powietrza, uwzględniając działania ochronne dla wrażliwych grup ludności.

Mapa 13 Rozkład przestrzenny liczby dni, w których najwyższa ośmiogodzinna średnia krocząca ozonu powyżej $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$ jest uśredniona dla trzech lat

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim raport wojewódzki za rok 2019

Mapa 14 Rozkład przestrzenny stężenia średniorocznego benzo(a)pirenu na obszarze województwa śląskiego w 2019 roku

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim raport wojewódzki za rok 2019

Poza zanieczyszczeniami z sektora komunalno-bytowego istotnym źródłem obniżającym jakość powietrza jest emisja z transportu drogowego. W programie ochrony powietrza województwa śląskiego uwzględniając uwarunkowania polityki transportowej i klimatycznej, strategię transportowe, obowiązujące i zmieniające się prawo, przeznaczone fundusze, realizowane projekty, uwarunkowania gospodarcze i polityczne pozwoliły określić trend zmian i wpływu transportu na jakość powietrza zakłada się:

- 50% wzrost przewozu towarów i 36% wzrost transportu indywidualnego do roku 2025,
- 120% wzrost popytu na transport kolejowy do 2030 roku,
- 40% wzrost natężenia ruchu samochodów osobowych do roku 2025,
- 38% wzrost natężenia ruchu pojazdów ciężarowych do roku 2025,
- 10% wzrost natężenia ruchu autobusów do 2025 roku.

Jednocześnie dostrzega się, że emisyjności spalin w produkowanych pojazdach będzie bilansowany przez stale rosnącą liczbę użytkowanych pojazdów. Nie prognozuje się zatem obniżenia łącznego

ładunku emisji ze źródeł komunikacyjnych w zakresie zanieczyszczeń pyłowych. Ponadto wskazuje się, że wpływ na emisję pyłu tylko w 30-40% zależy od emisji spalinowej. Pyły PM10 i PM2,5 powstają w dużej mierze przez ścieranie opon, nawierzchni i klocków hamulcowych oraz unoszą z powierzchni jezdni. Prowadzone w zakresie emisji pyłów badania wskazują, że pomimo spadku emisji spalin wzrasta pylenie z klocków, tarcz hamulcowych, a także opon i asfaltu. W przypadku samochodów elektrycznych wynika to z tego, że są one cięższe przez baterie, przez co powodują większy opór. Według przygotowanych analiz w 2030 roku, praca silnika będzie odpowiadała w znacznie mniejszym stopniu za zanieczyszczenia, aniżeli emisja z hamowania i jezdni.

W 25 gminach Subregionu Zachodniego przeprowadzono badania monitoringowe, które miały na celu między innymi sprawdzenie stopnia przygotowania gmin do realizacji zapisów uchwały antysmogowej oraz wdrażania innej uchwały – programu ochrony powietrza dla woj. śląskiego:

- czy gminy zinventaryzowały źródła niskiej emisji na swoim terenie
- czy wiedzą, ile takich źródeł znajduje się w ich zasobach (jak szkoły, przedszkola, budynki i lokale mieszkalne)
- czy już podjęły wymianę tych źródeł ciepła lub czy zdążą je wymienić do końca 2021 r., kiedy wejdzie w życie zakaz stosowania pieców/kotłów, które nie spełniają najwyższych standardów emisji zanieczyszczeń
- rozeznanie, czy gminy określiły liczbę źródeł niskiej emisji, których właścicielami są mieszkańcy

Tabela 12 Zestawienie wyników inwentaryzacji instalacji na paliwo stałe o mocy do 1 MW

Nr	Gmina	Powiat	Czy była przeprowadzona inwentaryzacja	Termin wymiany instalacji									Razem		
				Zasób gminy	Pozostały zasób (mieszkańcy)	Do 31.12.2021		Do 31.12.2023		Do 31.12.2025		Do 31.12.2027		Zasób gminy	Pozostały zasób (mieszkańcy)
						Zasób gminy	Pozostały zasób (mieszkańcy)	Zasób gminy	Pozostały zasób (mieszkańcy)	Zasób gminy	Pozostały zasób (mieszkańcy)	Zasób gminy	Pozostały zasób (mieszkańcy)		
1.	Jejkowice	rybnicki	Tak	Tak	-	307	-	154	-	173	-	192	0	826	
2.	Kornowac	raciborski	Tak	Nie	2	Brak danych	0	Brak danych	0	Brak danych	1	Brak danych	3	Brak danych	
3.	Rudnik	raciborski	Tak	Nie	3	Brak danych	3	Brak danych	2	Brak danych	1	Brak danych	3	Brak danych	
4.	Marklowice	wodzisławski	Tak	Nie	0	Brak danych	0	Brak danych	0	Brak danych	0	Brak danych	1	Brak danych	
5.	Krzanowice	raciborski	Tak	Nie	1	Brak danych	0	Brak danych	0	Brak danych	4	Brak danych	5	Brak danych	
6.	Pietrowice Wielkie	raciborski	Tak	Nie	0	Brak danych	0	Brak danych	0	Brak danych	8	brak danych	8	brak danych	
7.	Nędza	raciborski	Nie	Nie	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	
8.	Mszana	wodzisławski	Nie	Nie	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	

9.	Lubomia	wodzisławski	Nie	Nie	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych
10.	Lyski	rybnicki	-	Nie	-	brak danych	-	brak danych	-	brak danych	-	brak danych	-	brak danych
11.	Gaszowice	rybnicki	Tak	Tak	2	Ok 1160	2	Ok 550	0	Ok 500	0	Ok 50	4	2260
12.	Krzyżanowice	raciborski	Tak	Nie	2	brak danych	4	brak danych	0	brak danych	2	brak danych	8	brak danych
13.	Kuźnia Raciborska	raciborski	Nie	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych
14.	Świerklany	rybnicki	Tak	Nie	2	brak danych	0	brak danych	2	brak danych	2	brak danych	6	brak danych
15.	Godów	wodzisławski	Tak	Tak	8	168	0	150	0	136	10	42	18	496
16.	Pszów	wodzisławski	Tak	Nie	0	brak danych	0	brak danych	0	brak danych	1	brak danych	1	brak danych
17.	Gorzyce	wodzisławski	Tak	Nie	7	brak danych	11	brak danych	5	brak danych	2	brak danych	25	brak danych
18.	Rydułtowy	wodzisławski	Tak	Nie	183	brak danych	1	brak danych	0	brak danych	0	brak danych	183	brak danych
19.	Czerwionka-Leszczyny	rybnicki	Nie	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych
20.	Miasto Wodzisław Śląski	wodzisławski	Nie	Tak	Brak odpowiedzi	376	Brak odpowiedzi	brak danych	Brak odpowiedzi	brak danych	Brak odpowiedzi	brak danych	Brak odpowiedzi	376

21.	Miasto Racibórz	raciborski	Tak	Nie	1157	brak danych	0	brak danych	0	brak danych	0	brak danych	1157	brak danych
22.	Żory	Miasto na prawach powiatu	Tak	Nie	2	brak danych	1	brak danych	0	brak danych	1	brak danych	4	brak danych
23.	Jastrzębie-Zdrój	Miasto na prawach powiatu	Tak	Tak	1	1137	0	1576	0	3826	0	490	1	7029
24.	Rybnik	Miasto na prawach powiatu	Tak	Nie	8	brak danych	5	brak danych	1	brak danych	1	brak danych	2641 ¹¹	brak danych
25.	Radlin	wodzisławski	Tak	Nie	0	Brak danych	0	Brak danych	0	Brak danych	1	Brak danych	1	Brak danych

Źródło: Raport z badania monitoringowego dotyczącego przygotowania gmin Subregionu Zachodniego do wdrożenia uchwały antysmogowej, Rybnik 2020

¹¹ Podana liczba jest sumą wskazanych instalacji w budynkach oświatowych i pozaoświatowych oraz podanej liczby mieszkań w zasobie ZGM wyposażonych w instalacje, które nie spełniają wymogów uchwały antysmogowej.

Na podstawie tabeli można wywnioskować:

– gminy: Jejkowice, Kornowac, Rudnik, Marklowice, Krzanowice, Pietrowice Wielkie, Gaszowice, Krzyżanowice, Świerklany, Godów, Pszów, Radlin, Gorzyce, Rydułtowy, Racibórz, Żory, Jastrzębie-Zdrój, Rybnik, wskazały własny zasób lokalowy, w który wchodzi budynki użyteczności publicznej, między innymi: budynek Zespołu Szkolno-Przedszkolnego, budynek Urzędu Gminy, budynek Ośrodka Zdrowia, budynek Ośrodka Sportowo-Kulturalnego, gdzie zachodzi konieczność wymiany urządzeń grzewczych zgodnie z uchwałą antysmogową, w których następuje spalanie paliw stałych lub ogrzewanie olejem opałowym.

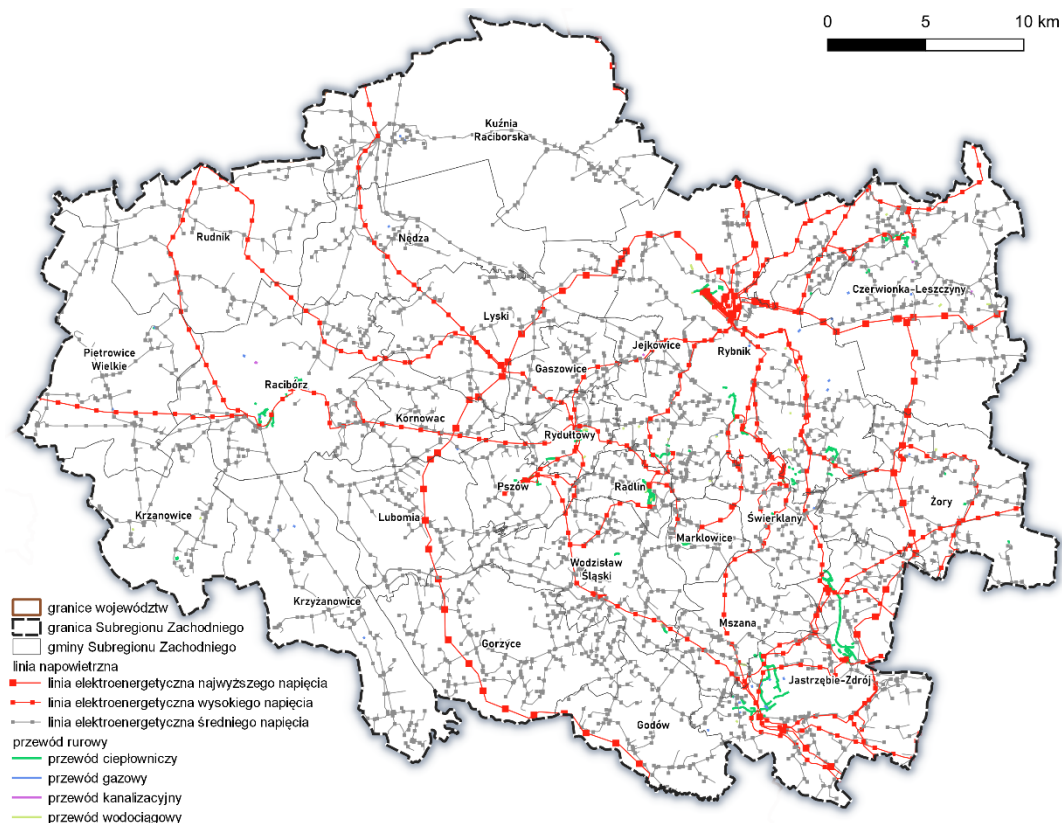
– gminy: Nędza, Mszana, Lubomia, Kuźnia Raciborska, Czerwionka-Leszczyny, Wodzisław Śląski, nie wskazały własnego zasobu lokalowego lub nie udzieliły odpowiedzi, w który wchodzi budynki użyteczności publicznej, gdzie zachodzi konieczność wymiany urządzeń grzewczych zgodnie z uchwałą antysmogową dla Województwa Śląskiego.

– tylko 5 gmin: Jejkowice, Gaszowice, Godów, Wodzisław Śląski, Jastrzębie-Zdrój, przeprowadziło inwentaryzację źródeł ciepła wśród mieszkańców gminy, mając na celu podjęcie działań na wymianę instalacji grzewczych, w których następuje spalanie paliw stałych o mocy do 1 MW.

Na terenie subregionu sieć energetyczna występuje na całym obszarze, najwięcej jest linii napowietrznych średniego napięcia. Linie najwyższego napięcia, czyli te powyżej 200 kV, są używane do przesyłu energii elektrycznej na większe odległości. Na terenie subregionu linie najwyższego napięcia przebiegają w okolicy Rybnika, gdzie funkcjonuje Elektrownia Rybnik. Linie wysokiego napięcia również służą do przesyłu energii elektrycznej na duże odległości, jednak tutaj napięcie wynosi 110 kV.

Jeśli chodzi o sieci uzbrojenia terenu, to ogólnodostępne bazy danych BDOT10k prezentują dane o sieci ciepłowniczej, która na terenie subregionu najbardziej rozwinięta jest na terenie większych miast.

Mapa 15 Sieć przewodów rurowych oraz linii elektroenergetycznych napowietrznych na terenie Subregionu Zachodniego

Źródło: Opracowanie własne

Subregion Zachodni Województwa Śląskiego to jeden z obszarów o największym zanieczyszczeniu powietrza nie tylko w Polsce, ale również w Europie (raport Światowej Organizacji Zdrowia). Z kolei z raportu Europejskiej Agencji Środowiska pn., „Jakość powietrza w Europie” wynika, że blisko 80% Polaków mieszkających na terenach zurbanizowanych oddycha powietrzem, którego parametry znacznie przekraczają przyjęte normy. W ostatnim czasie zaobserwować można znaczący wzrost zainteresowania odnawialnymi źródłami energii w Subregionie Zachodnim Województwa Śląskiego, większą świadomość mieszkańców w dziedzinie ochrony środowiska oraz możliwości zaoszczędzenia na rachunkach za energię elektryczną korzystając z odnawialnych źródeł energii. Najczęściej wybierane instalacje:

- panele fotowoltaiczne – prosumenci, którzy zdecydowali się na takie instalacje, wytwarzają energię elektryczną z promieniowania słonecznego na własne potrzeby, natomiast nadwyżka wyprodukowanej energii przekazywana jest do sieci elektroenergetycznej. Ponadto panele fotowoltaiczne sprawdziły się jako technologia, która daje możliwość znacznego obniżenia

rachunków za energię elektryczną. Dodatkowo warto podkreślić, że jest to rozwiązanie przyjazne dla środowiska,¹²

- instalacja solarna – kolektor solarny zamienia promieniowanie słoneczne na ciepło, z kolei wytworzona energia wykorzystywana jest do grzania wody lub domu. Działanie instalacji solarnej ma proekologiczny wpływ dzięki redukcji źródeł konwencjonalnych emitujących spaliny.

W Subregionie Zachodnim na przestrzeni ostatnich lat powstały klastry energii w tym Klaster Energii Ziemi Wodzisławskiej, Klaster Ziemi Rybickiej oraz Raciborski Klaster Energii. Pomiędzy poszczególnymi gminami będącymi członkami poszczególnych klastrów, zostało zawarte porozumienie o ustanowieniu klastra energii. Celem klastrów energii jest też rozwój energetyki rozproszonej opartej nie tylko na odnawialnych, ale również konwencjonalnych źródłach energii, służący poprawie bezpieczeństwa energetycznego, poprawie środowiska naturalnego, w tym szczególnie powietrza oraz wzmocnieniu lokalnej gospodarki. W ramach klastra planowane jest pozyskanie środków finansowych na inwestycje energetyczne w obszarze: miasta, przedsiębiorców, osób prywatnych oraz spółdzielni.

Tabela 13 Moc i udział instalacji odnawialnych źródła energii w Subregionie Zachodnim wg stanu na dzień 30 czerwca 2021r.

	wodna	wiatrowa	biogaz	z promieniowania słonecznego
	MW			
Jastrzębie Zdrój			0,38	0,004
Rybnik			0,190	0,014
Żory			0,208	0,040
powiat raciborski	0,082	7,5	0,41	0,020
powiat rybnicki			0,490	
powiat wodzisławski			0,154	0,059
udział Subregionu w województwie	0%	20%	7%	1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru URE www.ure.gov.pl

W analizach regionalnych podkreśla się, że „z rozporządzeń Komisji Europejskiej jasno wynika, że kluczową rolę w systemie energetycznym odegrają odnawialne źródła energii, rozproszone geograficznie. Zagadnienie energetyki rozproszonej swym zasięgiem obejmuje m.in. prosumentów”. Jednocześnie wskazuje się, że w zakresie energetyki rozproszonej niezwykle ważną funkcję pełnią również klastry energii. Istotnym atutem funkcjonowania klastrów energii jest produkcja energii na obszarze lokalnym, skoordynowanie produkcji z zapotrzebowaniem (z uwzględnieniem magazynów

¹² <https://www.ure.gov.pl/pl/urząd/informacje-ogolne/aktualnosci/8771,Rekordowy-rok-dla-fotowoltaiki.html>

energii) oraz zmniejszenie kosztów dystrybucji i strat energii poprzez skrócenie na linii wytwórca – odbiorca. Wytwarzana w ramach klastrów energia nie podlega centralnemu planowaniu rozwoju i dysponowaniu mocą. Należy również zwrócić uwagę, że ograniczenie zasięgu terytorialnego klastra powoduje, że główne cele działalności klastrów powstają w oparciu o potrzeby lokalne, jak również wpływają na rozwój konkretnych regionów i gospodarek (w tym również poprzez łączenie sektorów)”.

Należy uznać, że również w kontekście rozwoju OZE i zmiany systemu energetycznego w Subregionie Zachodnim elementy te należy brać pod uwagę i ustanowić je jako ramy takich działań.

Na terenie Subregionu Zachodniego znajduje się kilka obszarów Natura 2000 oraz użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Jednak największą część terenu subregionu zajmuje Park Krajobrazowy Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich. Znajduje się on w północnej części badanego obszaru i obejmuje m.in. gminy: Kuźnia Raciborska, Nędza i Czerwionkę-Leszczyny.

Zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody parki krajobrazowe tworzone są w celu zachowania i popularyzacji wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych w warunkach zrównoważonego rozwoju. Na terenie Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego utworzony został park krajobrazowy: Park Krajobrazowy Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich o powierzchni 493, 87 km² z otuliną obejmującą 140 km². Park położony jest w południowo-zachodniej części województwa śląskiego i zajmuje wschodnią część Kotliny Raciborskiej oraz północne fragmenty Płaskowyżu Rybnickiego. Obszar leży w obrębie zlewni rzeki Rudy, Suminy i Bierawki. Utworzony został w celu ochrony dóbr i walorów przyrodniczych, przyrodniczo-kulturowych, kulturowych i rekreacyjnych. Ważną przesłanką utworzenia parku była ochrona korytarza ekologicznego łączącego dorzecza górnej Wisły i górnej Odry, a poprzez Bramę Morawską również struktury przyrodnicze Europy Środkowej ze strukturami przyrodniczymi Europy Południowej. Lesistość obszaru parku wynosi około 57%, dominują tu drzewostany sosnowe, rosnące na siedliskach borowych, wykształcone na glebach bielicowych, ale także wprowadzone sztucznie na siedliska żyznych lasów liściastych. Najbogatszym przyrodniczo terenem w obrębie parku jest kompleks leśno-stawowy Łęczczok w okolicach Raciborza. Na obszarze parku istnieją obecnie 4 użytki ekologiczne: „Kencierz”, „Łąka trzęślicowa” w Małej Nędzy, „Meandry rzeki Rudy” oraz „Starorzecze przy klasztorze w Rudach”. W parku, włącznie z otuliną, znajduje się 47 pomników przyrody ożywionej. Wśród nich na szczególną uwagę zasługują: dąb szypułkowy „Cysters” przy Zespole Klasztorno-Pałacowym w Rudach, dąb szypułkowy „Dąb Sobieskiego” w rezerwacie „Łęczczok. Pomniki przyrody nieożywionej w parku reprezentowane są aktualnie przez jeden obiekt – głaz narzutowy im. Oskara Michalika, usytuowany w kompleksie leśnym na północny wschód od Rybnika-Paruszowca.

Tabela 14 Parki krajobrazowe utworzone na terenie Subregionu Zachodniego

Lp.	Nazwa parku krajobrazowego	Powierzchnia [km ²]	Powierzchnia otuliny [km ²]	Lokalizacja powiat/gmina
1.	Park Krajobrazowy Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich	493, 87	140,00	Powiat: raciborski, Rybnik, Żory, rybnicki Gmina: Racibórz, Jejkowice, Żory, Kuźnia Raciborska, Nędza, Rybnik, Lyski, Gaszowice, Czerwionka-Leszczyny

Obszarami chronionego krajobrazu na terenie Subregionu Zachodniego są Meandry rzeki Odry. Użytki ekologiczne tworzone są zgodnie z ustawą z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody w celu ochrony „pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, (...) bagna, torfowiska (...)”. Zgodnie z danymi zawartymi w rejestrze prowadzonym przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Katowicach na terenie Subregionu Zachodniego utworzonych jest 5 użytków ekologicznych.

Tabela 15 Użytki ekologiczne znajdujące się na terenie Subregionu Zachodniego

Lp.	Nazwa użytku ekologicznego	Pow. [ha]	Gmina	Opis
ZLEWNIA RZEKI ODRY				
1	Meandry rzeki Rudy	38,340	Rybnik	Naturalnie meandrujący odcinek rzeki Rudy
2	Okrzeszyniec	14,436	Rybnik	Obszar fragmentu doliny potoku Okrzeszyniec
3	Kencierz	52,7	Rybnik, Żory, powiat rybnicki	Obszar ekosystemów hydrogenicznych. Teren użytku obejmuje podmokłe łąki, torfowiska niskie i przejściowe oraz turzycowiska wzdłuż rzeki Rudy
4	Starorzecze przy Klasztorze w Rudach	2,4	Kuźnia Raciborska	Ekosystemy hydrogeniczne
5	Łąka trzęślicowa w Małej Nędzy	1,2	Nędza	Łąka trzęślicowa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody

Pomnikami przyrody są pojedyncze obiekty przyrody nieożywionej lub ożywionej, lub też ich skupiska, wyróżniające się wartościami przyrodniczymi, kulturowymi czy też historycznymi. Na terenie Subregionu Zachodniego znajduje się blisko 165 pomników przyrody, wśród których dominują elementy przyrody

ożywionej – pojedyncze drzewa lub grupy drzew ponadto są tu również twory przyrody nieożywionej – głązy, jaskinie, skały i ściany skalne, obiekty wodne itp.

Sieć obszarów Natura 2000 zostały wyznaczone zgodnie z obowiązującymi przepisami UE – Dyrektywę Rady Wspólnot Europejskich 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 roku w sprawie ochrony dzikich ptaków, tzw. Dyrektywę Ptasią oraz Dyrektywę Rady Wspólnot Europejskich 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory, tzw. Dyrektywę Siedliskową.

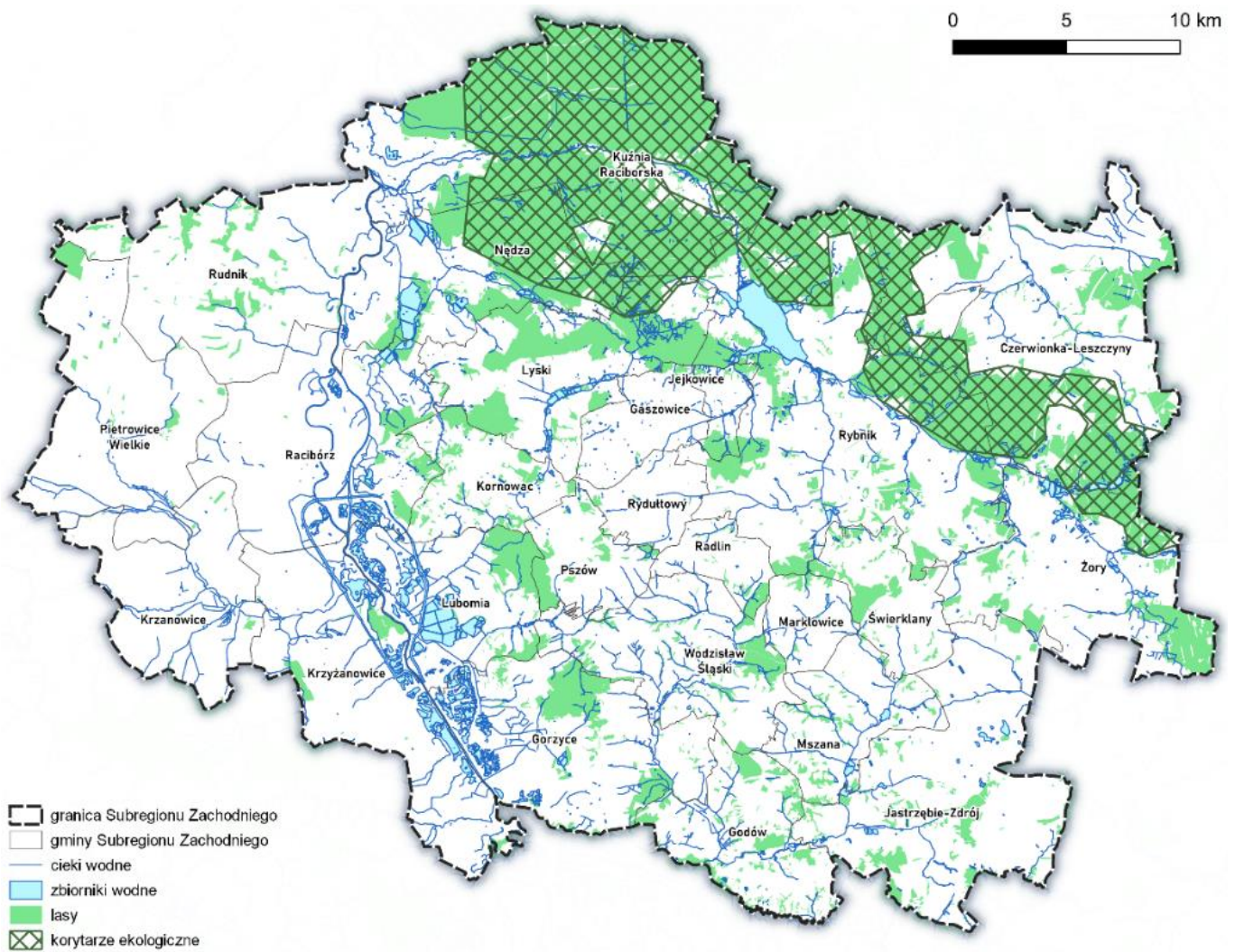
Tabela 16 Obszary sieci Natura 2000 znajdujące się na terenie Subregionu Zachodniego

Lp.	Typ	Kod	Nazwa	Powierzchnia [ha]
ZLEWNIA RZEKI ODRY				
1	B	PLH240013	Graniczny Meander Odry	156,6
2	B	PLH240010	Stawy Łęczczok	586,1 (w tym powierzchnia stawów 251,35)
3	K	PLH240040	Las koło Tworkowa	115,1
4	A	PLB240003	Stawy Wielikąt i Las Tworkowski	914,5

Źródło: <http://natura2000.gdos.gov.pl/natura2000/>

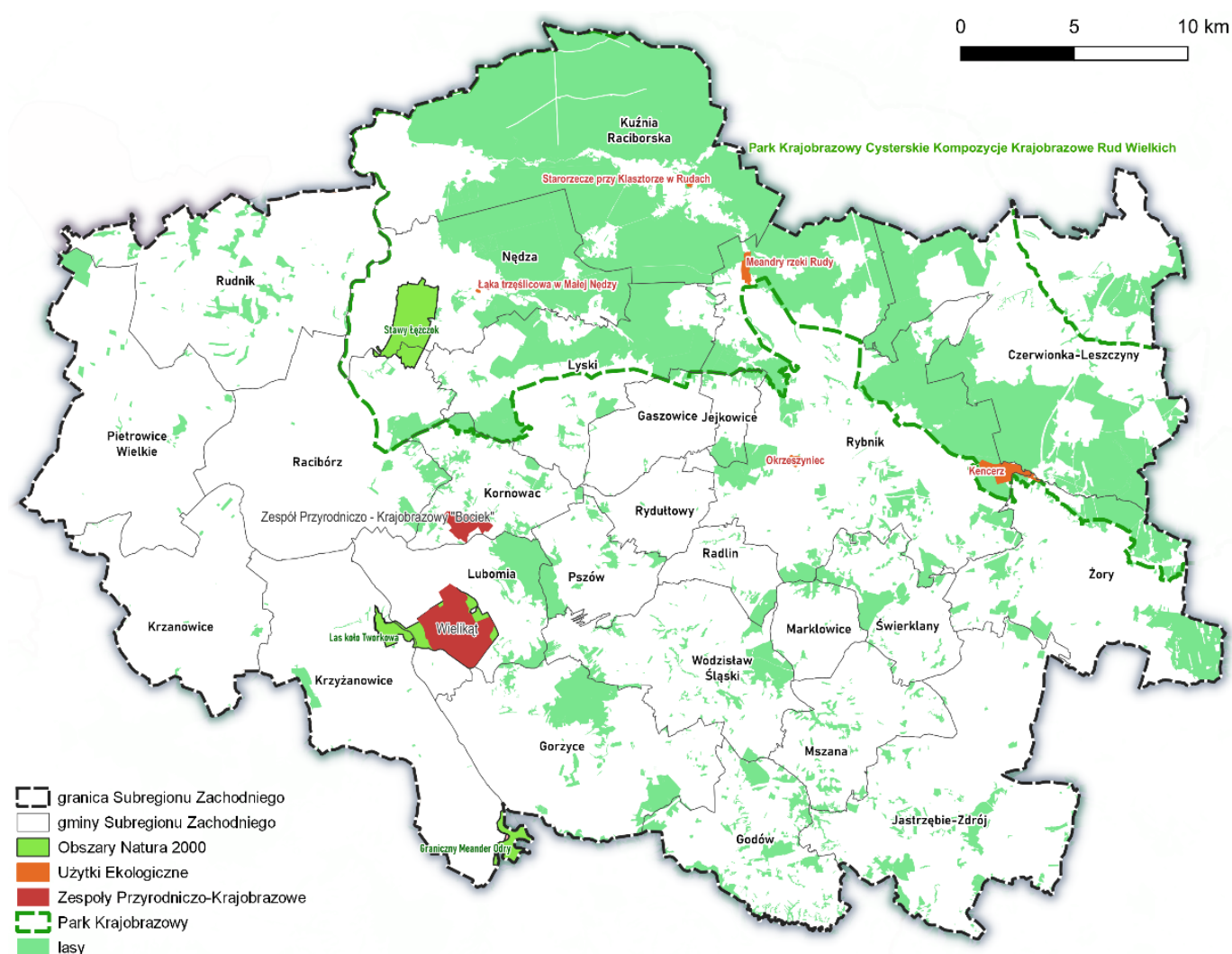
Korytarze ekologiczne przebiegają przez północną część Subregionu Zachodniego i obejmują głównie lasy i rzeki.

Mapa 16 Korytarze ekologiczne w Subregionie Zachodnim

Źródło: opracowanie własne

Mapa 17 Wybrane formy ochrony przyrody w Subregionie Zachodnim

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 17 Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w gminach Subregionu Zachodniego w 2020 roku

Nazwa gminy	ogółem	rezerwy przyrody	parki krajobrazowe razem	rezerwy i pozostałe formy ochrony przyrody w parkach krajobrazowych	obszary chronionego krajobrazu razem	użytki ekologiczne	użytki ekologiczne w tys. ha	stanowiska dokumentacyjne	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
Godów	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kuźnia Raciborska	12680	0	12680	2,1	0	2,1	0	0	0
Kornowac	220	0	68	0	0	0	0	0	152
Rybnik	6614,44	0	6600	83,34	0	97,78	0,1	0	0

Pietrowice Wielkie	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Czerwionka-Leszczyny	8580	0	8580	0,5	0	0,5	0	0	0
Krzanowice	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rydułtowy	0,04	0	0	0	0	0	0	0,04	0
Mszana	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Racibórz	1370	81,33	1370	81,33	0	0	0	0	0
Jastrzębie-Zdrój	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gorzycy	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jejkowice	20	0	20	0	0	0	0	0	0
Świerklany	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wodzisław Śląski	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Krzyżanowice	162	0	0	0	162	0	0	0	0
Rudnik	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lyski	4050	0	4050	0	0	0	0	0	0
Pszów	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lubomia	642,81	0	0	0	0	0	0	0	642,81
Marklowice	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gaszowice	50	0	50	0	0	0	0	0	0
Nędza	5340	396,05	5340	397,25	0	1,2	0	0	0
Radlin	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Żory	910	0	910	7,2	0	7,2	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wnioski:

- w celu ograniczenia emisji pyłów zawieszonych oraz gazów cieplarnianych należy podnieść efektywność energetyczną budynków użyteczności publicznej oraz zasobów mieszkaniowych gmin,
- za konieczną należy uznać wymianę źródeł ciepła w budynkach użyteczności publicznej oraz w budynkach będących w zasobie mieszkaniowym gmin,
- montaż urządzeń OZE na budynkach użyteczności publicznej wpłynie na jakość powietrza w subregionie oraz doprowadzi do zwiększenia udziału energii pochodzącej z OZE,

- należy podejmować działania mające na celu umożliwienie mieszkańcom regionu wymianę źródeł ciepła na ekologiczne oraz zapewnienie im bezpieczeństwa energetycznego m.in. poprzez realizację projektów skierowanych bezpośrednio do odbiorców indywidualnych,
- planowane wsparcie dla odbiorców indywidualnych powinno w szczególności objąć osoby, których dotyka problem ubóstwa energetycznego,
- na obszarze subregionu zlokalizowanych jest wiele terenów zielonych o strategicznym znaczeniu dla środowiska, w związku z tym należy podjąć działania mające na celu ochronę różnorodności biologicznej tych obszarów, w tym również te związane z ochroną siedlisk.

1.9 Otoczenie instytucjonalne i usługi społeczne

W ramach otoczenia instytucjonalnego na terenie Subregionu Zachodniego wyróżnić można szereg instytucji rynku pracy, których celem jest realizacja zadań w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej. Celem działań podejmowanych przez instytucje rynku pracy jest dążenie do:

- pełnego i produktywnego zatrudnienia,
- rozwoju zasobów ludzkich,
- osiągnięcia wysokiej jakości pracy,
- wzmacniania integracji oraz solidarności społecznej,
- zwiększenia mobilności na rynku pracy.

Podstawową jednostką w ramach instytucji rynku pracy na terenie województwa śląskiego jest Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach (WUP). WUP realizuje zadania w zakresie polityki rynku pracy i rozwoju zasobów ludzkich, jak również określa i koordynuje politykę lokalnego i regionalnego rynku pracy, zgodnie z jego potrzebami. WUP pełni również rolę instytucji pośredniczącej we wdrażanie środków z Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Na terenie Subregionu Zachodniego znajduje się pięć Powiatowych Urzędów Pracy, w tym:

- Powiatowy Urząd Pracy w Jastrzębiu-Zdroju,
- Powiatowy Urząd Pracy w Raciborzu, obsługujący gminy: Kornowac, Krzanowice, Krzyżanowice, Kuźnia Raciborska, Nędza, Pietrowice Wielkie, Racibórz, Rudnik,
- Powiatowy Urząd Pracy w Rybniku, obsługujący gminy: Czerwionka-Leszczyny, Gaszowice, Jejkowice, Lyski, Rybnik, Świerklany,
- Powiatowy Urząd Pracy w Wodzisławiu Śląskim, obsługujący gminy: Godów, Gorzyce, Lubomia, Markłowice, Mszana, Pszów, Radlin, Rydułtowy, Wodzisław Śląski,
- Powiatowy Urząd Pracy w Żorach.

Powiatowe urzędy pracy posiadają ofertę usług: poszukiwania pracy, pośrednictwa pracy, pośrednictwa zawodowego, podnoszenia kompetencji i kwalifikacji pracowników i kandydatów do pracy, wsparcia tworzenia miejsc pracy, wsparcia osób bezrobotnych.

Innymi instytucjami rynku pracy, o których warto wspomnieć, są agencje zatrudnienia będące niepublicznymi jednostkami organizacyjnymi świadczącymi usługi w zakresie pośrednictwa pracy, pośrednictwa do pracy za granicą u pracodawców zagranicznych, poradnictwa zawodowego, doradztwa personalnego i pracy tymczasowej oraz instytucje szkoleniowe będące publicznymi i niepublicznymi podmiotami prowadzącymi edukację pozaszkolną, na podstawie odrębnych przepisów.

Tabela 18 Instytucje szkoleniowe oraz agencje zatrudnienia na terenie powiatów Subregionu Zachodniego

	Liczba instytucji szkoleniowych prowadzących działalność na terenie JST	Liczba agencji zatrudnienia posiadających siedzibę na terenie JST	Liczba agencji zatrudnienia prowadzących działalność na terenie JST
ŚLĄSKIE	1653	907	1040
powiat raciborski	20	47	62
powiat rybnicki	6	1	3
powiat wodzisławski	39	23	25
Jastrzębie-Zdrój	33	8	9
Rybnik	49	29	36
Żory	24	20	22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Teleinformatycznego Obsługi Rejestrów PSZ (KRAZ i RIS). Stan na: 15.01.2022

W każdej z gmin na terenie Subregionu Zachodniego występuje jednostka organizacyjna pomocy społecznej, wykonująca zadania z zakresu pomocy społecznej w gminie (gminne ośrodki pomocy społecznej). Na szczeblu powiatowym występują powiatowe centra pomocy rodzinie. Są to jednostki organizacyjne wykonujące zadania powiatu w zakresie pomocy społecznej. Zadania powiatowych centrów pomocy rodzinie w miastach na prawach powiatu realizują miejskie ośrodki pomocy społecznej (miejskie ośrodki pomocy rodzinie).

Domy pomocy społecznej są jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, które świadczą, na poziomie obowiązującego standardu, usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności. Domy, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na domy dla:

- osób w podeszłym wieku,
- osób przewlekle somatycznie chorych,
- osób przewlekle psychicznie chorych,
- dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie,

- dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie,
- osób niepełnosprawnych fizycznie,
- osób uzależnionych od alkoholu.

Placówki pomocy społecznej na terenie Subregionu Zachodniego stanowiły w 2020 roku około 10,8% wszystkich placówek w województwie śląskim. Natomiast domy pomocy społecznej na terenie Subregionu Zachodniego stanowią w 2020 roku około 8,8% wszystkich domów pomocy społecznej na terenie województwa śląskiego. Ogólna suma placówek pomocy społecznej na terenie Subregionu Zachodniego w latach 2012-2020 wzrosła o 26,32%, a suma domów opieki społecznej na terenie Subregionu Zachodniego nie zmieniła się.

Tabela 19 Placówki pomocy społecznej

	Placówki	Domy pomocy społecznej	Mieszkańcy placówek (łącznie z filiami) na 1000 ludności
ŚLĄSKIE	231	102	3
powiat raciborski	7	3	5
powiat rybnicki	3	1	3
powiat wodzisławski	6	2	2
Jastrzębie-Zdrój	2	1	0
Rybnik	4	1	2
Żory	3	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Biorąc pod uwagę podległość (możliwość ingerencji, zarządzania, rozporządzania), wedle statystyk GUS, większość zakładów stacjonarnej pomocy społecznej na terenie Subregionu Zachodniego jest prowadzona przez organy niepubliczne (fundacje, spółki, osoby fizyczne etc.). Również większość miejsc znajduje się właśnie w ww. zakładach prowadzonych przez organy niepubliczne. Istotne jest umożliwienie wsparcia tych zakładów.

Podobnie jak w całym województwie w Subregionie Zachodnim w latach 2010-2020 spadła liczba osób objętych wsparciem systemu pomocy społecznej. Największy spadek, liczony liczbą beneficjentów na 10 tys. mieszkańców, odnotowano w powiecie rybnickim (60%) oraz raciborskim (52%), a w najmniejszym stopniu w mieście Rybnik o 33%.

Tabela 20 Beneficjenci pomocy społecznej na 10 tys. ludności

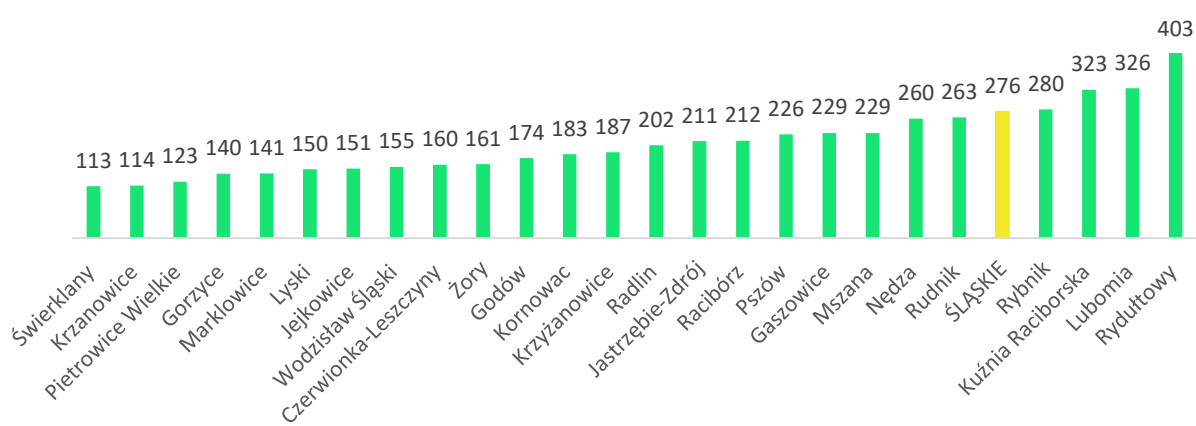
	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	Zmiana w okresie 2010-2020
ŚLĄSKIE	276	-52%
powiat raciborski	215	-52%

powiat rybnicki	159	-60%
powiat wodzisławski	212	-50%
Jastrzębie-Zdrój	211	-41%
Rybnik	280	-33%
Żory	161	-48%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2020 roku najwyższy wskaźnik pomocy społecznej można było zaobserwować w gminie Rydułtowy, a najniższy w gminie Świerklany.

Wykres 13 Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w gminach Subregionu Zachodniego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Komplementarność usług w ramach systemu pomocy społecznej, zdrowotnej, przeciwdziałania bezrobociu i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu jest istotnym elementem spójnej polityki na rzecz poprawy jakości życia na terenie Subregionu Zachodniego. Szczegółowa informacja nt. beneficjentów pomocy społecznej oraz wysokości otrzymanych świadczeń przez beneficjentów pozwala lepiej planować politykę pomocy społecznej oraz informować i badać odchylenia od przyjętych wzorów.

Sytuacja geopolityczna, a szczególnie wojna w Ukrainie doprowadzi do zaostrzenia tego zjawiska, którego skalę dzisiaj jest trudno oszacować. Pod znakiem zapytania stoją także inwestycje w gospodarstwach domowych zmierzające do zmiany źródeł ciepła. Z bardzo wysokim prawdopodobieństwem można prognozować gruntowną zmianę struktury wydatków gospodarstw domowych. Wysoka inflacja i wzrost kosztów energii spowoduje, że większą część wydatków będą stanowiły wydatki sztywne – na żywność, opłacenie mieszkania i realizację podstawowych potrzeb. Zagrożenia globalne i słabnąca gospodarka światowa prowadzić będą do ograniczenia możliwości podnoszenia wynagrodzeń. W ostatnich latach na rynku pracy dochodziło do zmian pozytywnych z punktu widzenia pracowników. Rynek pracy stał się rynkiem pracownika. Pracodawcy, zabiegając o wykwalifikowane kadry, musieli zwiększać atrakcyjność miejsc pracy, w tym podnosić wynagrodzenia.

Trend ten będzie trudny do utrzymania. Prowadzić może do poszerzania się grupy prekariuszy. W Polsce istnieją szczególne powody do niepokoju, bowiem odsetek pracowników zatrudnionych na umowę na czas określony jest wysoki i wyraźnie przewyższa średnią unijną (o około 40-50% w zależności od grupy wiekowej pracowników). W przypadku pogorszenia stanu koniunktury gospodarczej młodzi pracownicy są grupą szczególnie narażoną na zmniejszenie zarobków, pogorszenie warunków pracy, utratę zatrudnienia. Pokazała to sytuacja epidemii COVID-19. Dane Międzynarodowej Organizacji Pracy wskazują, że współczynnik zatrudnienia w II kw. 2020 r. najbardziej zmniejszył się w przypadku młodych pracowników w wieku 15-24 lata: 1. mężczyźni – spadek o 3,7%; 2. kobiety – spadek o 5,6%. W przypadku Polski w latach 2011-2020 odsetek prekariuszy był co roku wyższy, niż wynosiła średnia unijna (z widocznym od 2016 r. trendem spadkowym). Sytuacja budżetowa mocno zredukuje skalę wydatków państwa na cele społeczne. Wszystkie te zjawiska będą stanowiły silny bodziec dla poszerzenia skali ubóstwa oraz pogorszenia sytuacji materialnej większości gospodarstw domowych.

Ubóstwo może być spowodowane wieloma czynnikami. W Polsce do najważniejszych z nich należą: bezrobocie, niski poziom wykształcenia, duża liczba dzieci w rodzinie (powyżej 2), młody wiek, obecność w rodzinie osób niepełnosprawnych (zwłaszcza dzieci), zamieszkiwanie na wsi (jak się wydaje zasada ta nie dotyczy województwa śląskiego), utrzymywanie się z rent, tzw. „innych niezarobkowych źródeł utrzymania” oraz z rolnictwa.

Do oceny zasięgu ubóstwa wykorzystuje się miernik zwany stopą ubóstwa. Oblicza się go dzieląc liczbę ubogich (osób lub gospodarstw domowych) przez odpowiadającą im liczbę jednostek w całej populacji. Pomnożony przez sto określa odsetek ubogich w danej zbiorowości. Śląskie należy do regionów o stosunkowo niskich wskaźnikach poziomu ubóstwa. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w roku 2018 w województwie śląskim udział osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej minimum egzystencji kształtował się na poziomie 2,9%. Dla porównania w całej Polsce było to 5,4%, a w województwie o najmniej korzystnej sytuacji (warmińsko-mazurskim) - 9,6%. Choć wartość 2,9% może się wydawać niewielka to, po uwzględnieniu dużego potencjału ludnościowego województwa śląskiego, okazuje się, że najniższy standard życia, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia, dotykał ponad 131 tys. osób czyli niewiele mniej niż w województwie o najwyższym wskaźniku zagrożenia ubóstwem skrajnym, gdzie takich osób mieszkało nieco ponad 137 tys.

Jednym z rodzajów ubóstwa jest ubóstwo energetyczne. Gospodarstwo domowe można uznać za ubogie energetycznie, jeżeli ma trudności w zaspokojeniu swoich potrzeb energetycznych (ogrzewania, ciepłej wody, elektryczności) z powodu niskiego dochodu lub charakterystyk mieszkania. Trzy główne czynniki wpływające na ubóstwo energetyczne to: niskie dochody gospodarstw domowych, niska efektywność energetyczna zamieszkiwanych budynków i posiadanych urządzeń oraz nieefektywne korzystanie z energii i urządzeń przez gospodarstwa domowe.

Ubóstwo energetyczne na obszarze Śląska jest niższe niż średnia dla Polski i wynosi 6,2%. Subiektywne ubóstwo energetyczne, tj. odczucia mieszkańców Śląska wskazują na ubóstwo energetyczne na poziomie 13,5%. Kolejną różnicą pomiędzy Śląskiem, a pozostałą częścią kraju jest fakt, że na Śląsku 67% zasobów mieszkaniowych jest zlokalizowanych w budynkach wielorodzinnych, a średnia krajowa wynosi 59%. Co ciekawe, jak wynika z raportu FundEko samorządy na terenie Śląska dostrzegają, że istnieje problem ubóstwa energetycznego, ale samo zjawisko pozostaje niezaadresowane wśród instytucji samorządowych i lokalnych.

Śląsk na tle Polski statystycznie wydaje się mieć mniejszą skalę ubóstwa energetycznego. Należy jednak podkreślić prawdopodobieństwo występowania ukrytego ubóstwa energetycznego (ze względu na zadłużenie w opłatach za mieszkania obejmujące również koszty ciepła) oraz ryzyko zwiększania się problemu wraz z ograniczaniem liczby miejsc pracy w sektorze wydobywczym i zmniejszeniem się wynagrodzeń.

Subregion Zachodni należy do obszarów o relatywnie dobrej dostępności do opieki medycznej. Decyduje o tym równomierne rozłożenie placówek podstawowej opieki medycznej (NZOZ, prywatne gabinety lekarskie), a także dostępność do szpitali (10) – miejskich, powiatowych, wojewódzkiego – oferujących wyspecjalizowane usługi medyczne. Statystycznie, biorąc pod uwagę wskaźniki ilustrujące proporcje między liczbą mieszkańców, a liczbą szpitali, łóżek szpitalnych czy personelu medycznego, subregion ma nieco gorszą sytuację niż średnia dla województwa śląskiego. Należy jednak podkreślić, że wynika to ze struktury opieki medycznej w regionie i koncentracji największych podmiotów w metropolii; mieszkańcy subregionu korzystać mogą z wyspecjalizowanych placówek medycznych w regionie, w tym tak znaczących jak np. Narodowy Instytut Onkologii im. M. Skłodowskiej-Curie czy Śląskie Centrum Chorób Serca w Zabrze i inne). W dostępie do usług medycznych pomagają dobre powiązania transportowe subregionu. Rekomendować można rozwój transportu zbiorowego wspierającego dostęp do służby zdrowia (szczególnie usług specjalistycznych) dla seniorów.

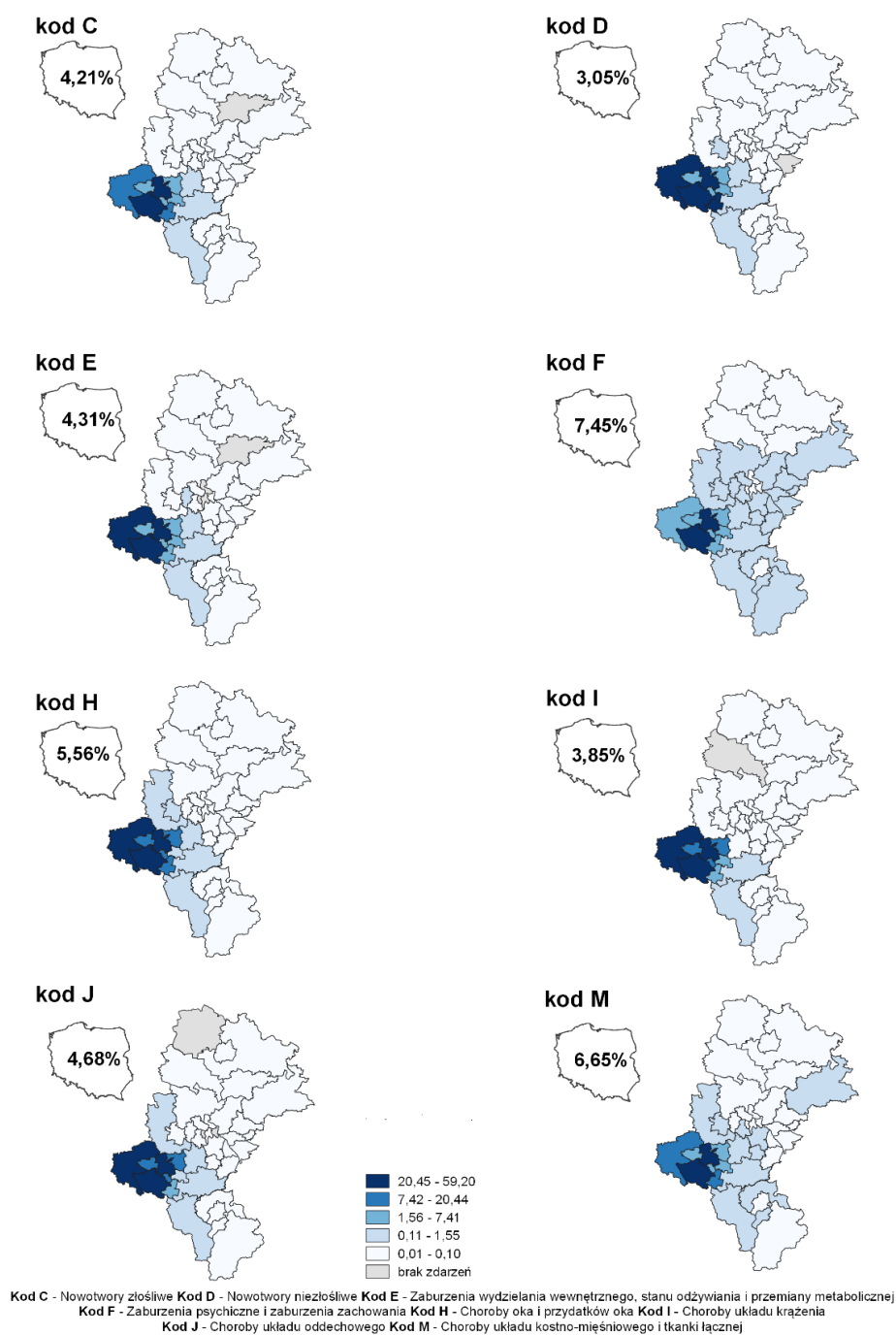
Barierą w dostępie do opieki medycznej, w tym wyspecjalizowanej, są przede wszystkim regulacje finansowo-prawne (NFZ) ograniczające skalę dostępnych usług dla mieszkańców; stanowi to problem ogólnokrajowy. Deficyty te mogą pogłębiać się w sferze chorób cywilizacyjnych. Z jednej strony rośnie świadomość w zakresie zdrowego stylu życia, co jest wynikiem kampanii profilaktycznych oraz przekazu płynącego z mediów. Z drugiej strony, współcześnie społeczeństwa zmagają się z licznymi presjami i zagrożeniami wpływającymi na dobrostan zdrowotny. Rośnie zapotrzebowanie na dostęp do leczenia psychiatrycznego i psychoterapię. Liczba poradni zdrowia psychicznego w subregionie nie jest duża (około 10 poradni udzielających świadczeń w ramach NFZ ze 106 funkcjonujących w województwie śląskim – <https://swiatprzychodni.pl/>); ponadto czas oczekiwania na wizytę jest bardzo długi (przekraczający 120 dni). Wielkim deficytem – nie tylko w subregionie, ale także w całym kraju – jest

dostęp, a właściwie jego brak, do psychiatrii dziecięcej. Zagadnienie to zostało mocno zaakcentowane w Regionalnej Polityce Zdrowia Województwa Śląskiego. Obserwowane procesy wskazują, że popyt na tego typu usługi jest bardzo wysoki i ciągle rosnący.

Podobne problemy, jak w przypadku specjalistycznych usług medycznych odnoszą się do usług rehabilitacyjnych. Liczba gabinetów rehabilitacyjnych w subregionie jest znacząca (ponad 30 gabinetów udzielających świadczeń w ramach NFZ według <https://swiatprzychodni.pl/>). Dostępność do usług ograniczana jest strumieniem finansowania tych usług przez NFZ.

Rozkład terytorialny kadry medycznej w województwie śląskim w 2019 r. wykazuje tendencje do koncentrowania się przez nią w miastach na prawach powiatu, szczególnie tych największych. Obszar subregionu cechuje się niską liczbą zatrudnionych lekarzy. Dotyczy to w szczególności obszarów powiatów ziemskich w subregionie, nieco lepiej sytuacja wygląda w Rybniku i Jastrzębiu-Zdroju, co wynika z funkcjonowania w tych miastach szpitali wojewódzkich o zasięgu ponadlokalnym. Zgodnie z diagnozą regionalnej polityki zdrowia pacjenci leczeni w subregionie pochodzili głównie z subregionu południowego, a spoza województwa było to maksymalnie 7,45% w przypadku grupy schorzeń psychicznych (kod F).

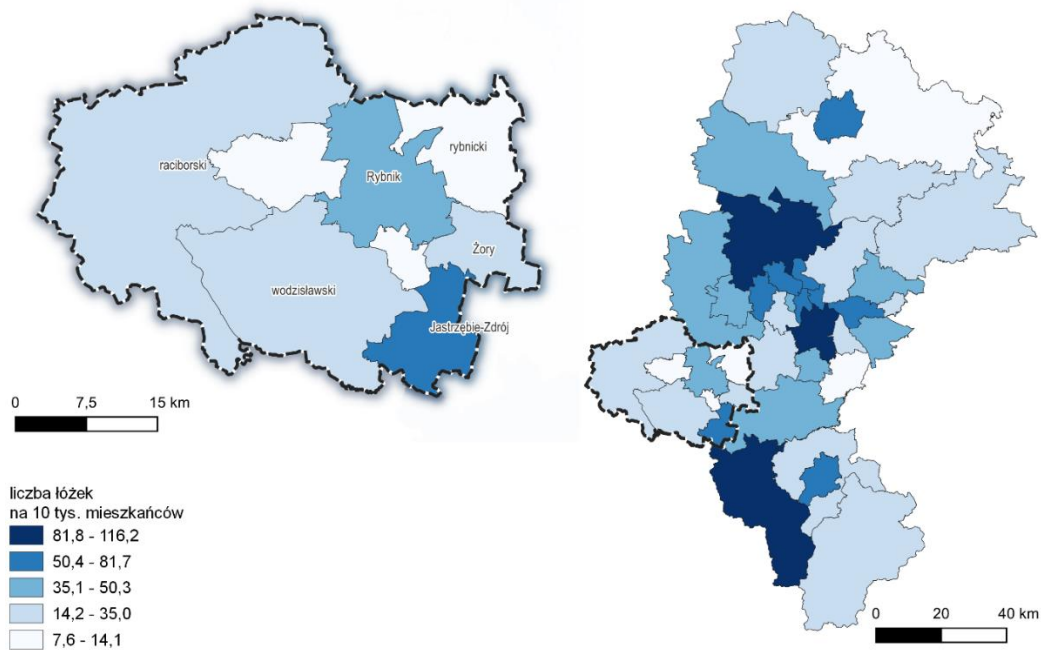
Rysunek 10 Odsetek przyjazdów pacjentów z powiatów województwa śląskiego do Subregionu Zachodniego

Źródło: Diagnoza strategiczna do dokumentu pn. Regionalna Polityka Zdrowia Województwa Śląskiego 2030 www.slaskie.pl

W Subregionie Zachodnim najwięcej łóżek w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2019 roku było w Jastrzębiu-Zdroju (62,4), następne miejsce zajął Rybnik (46,1) oraz powiat wodzisławski (31,3). Wskaźniki te można określić jako średnie na tle województwa śląskiego.

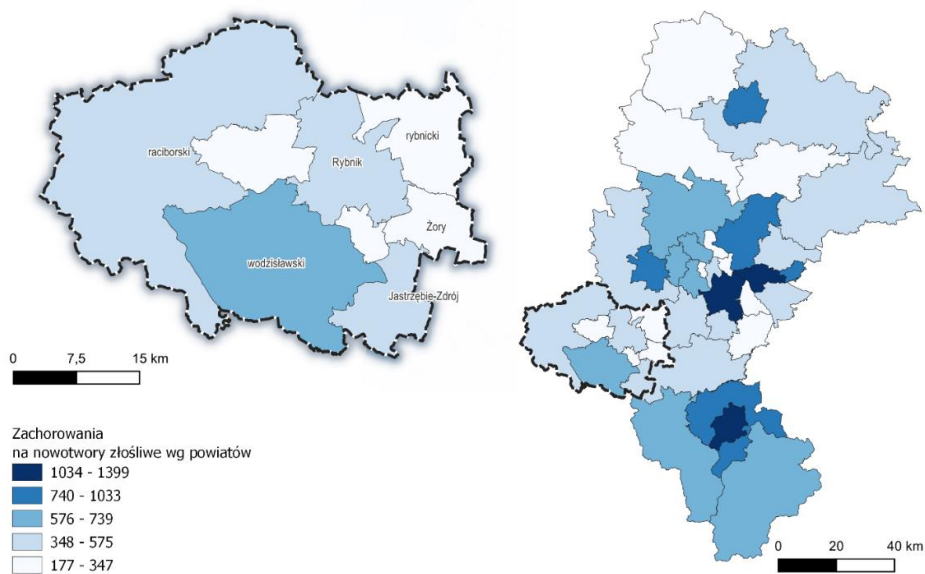
Mapa 18 Liczba łóżek na 10 tys. mieszkańców w 2019 roku

Źródło: Opracowanie własne na dokumencie pn. Regionalna Polityka Zdrowia Województwa Śląskiego 2030, www.slaskie.pl

W 2017 roku powiaty Subregionu Zachodniego miały średnio kilkaset zachorowań na nowotwory złośliwe. Pod względem zachorowań na nowotwory sytuacja Subregionu Zachodniego jest relatywnie lepsza niż w centralnej części województwa oraz obszaru subregionu południowego. W subregionie najczęściej zachorowań odnotowywano w powiecie wodzisławskim, natomiast najmniej w powiecie rybnickim i w Żorach.

Mapa 19 Zachorowania na nowotwory złośliwe w 2017 roku

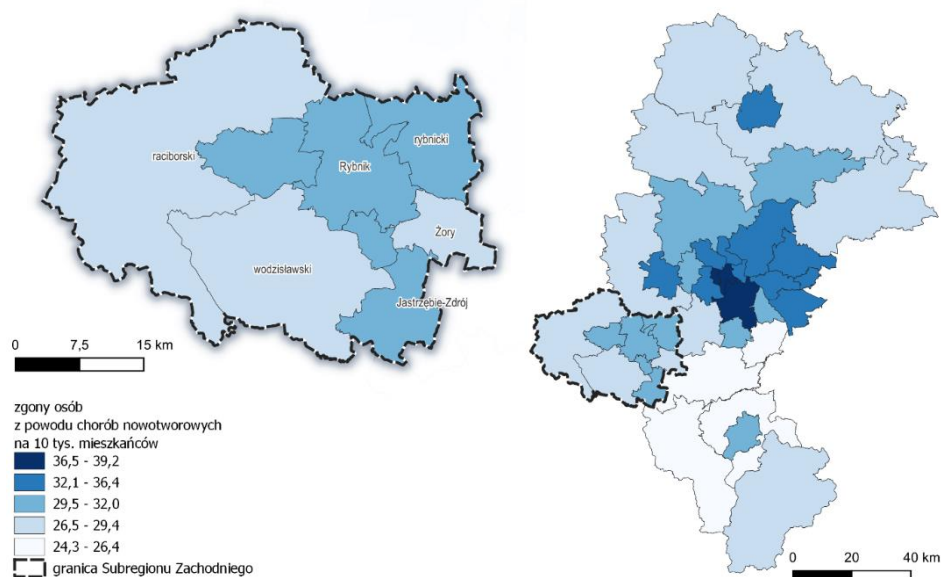

Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektu Regionalnej polityki zdrowia województwa śląskiego, www.slaskie.pl

W 2019 roku zgony z powodu chorób nowotworowych kształtowały się pomiędzy 26 a 32 na 10 tys. mieszkańców powiatów subregionu. Największa skala zgonów, których powodem są nowotwory, odnotowuje się w Rybniku, Jastrzębiu-Zdroju oraz w powiecie rybnickim.

Poprawa stanu zdrowia mieszkańców Subregionu Zachodniego jest w dużym stopniu warunkowana sytuacją środowiskową. Przywołać można w tym kontekście determinanty zdrowia sformułowane przez Marca Lalonde'a, gdzie środowisko fizyczne wskazywane jest jako drugi (po stylu życia) czynnik decydujący o stanie zdrowia mieszkańców. W Subregionie Zachodnim szczególną uwagę poświęcić należy czystości powietrza (informacje na ten temat znalazły się w części opracowania poświęconej temu zagadnieniu).

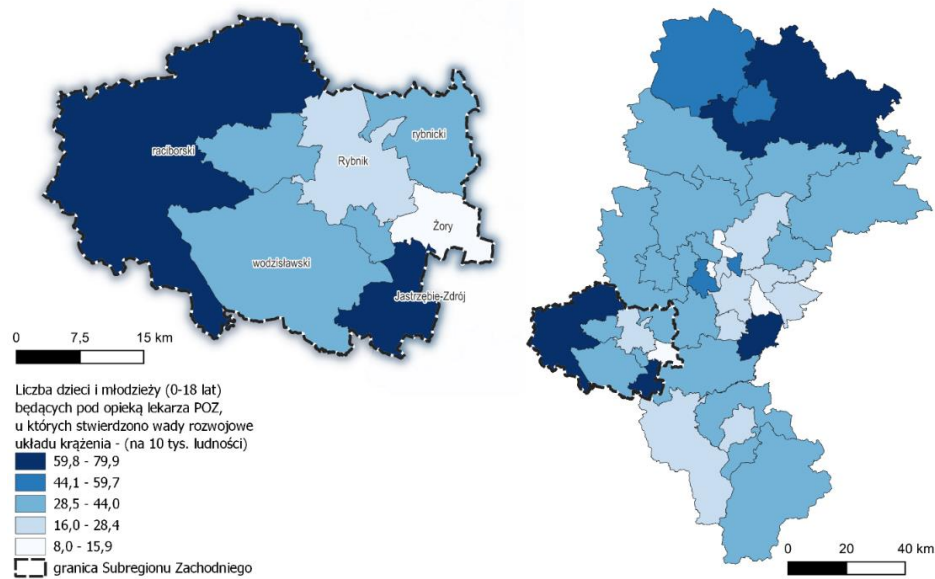
Mapa 20 Zgony osób z powodu chorób nowotworów na 10 tys. mieszkańców w 2019 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektu Regionalnej polityki zdrowia województwa śląskiego, www.slaskie.pl

W powiecie raciborskim i Jastrzębiu-Zdroju było najwięcej dzieci i młodzieży pod opieką lekarza POZ ze stwierdzonymi wadami rozwojowymi układu krążenia. Należy podkreślić, iż skala tego typu wad jest w powiecie raciborskim i Jastrzębiu-Zdroju na poziomie najwyższym w całym województwie.

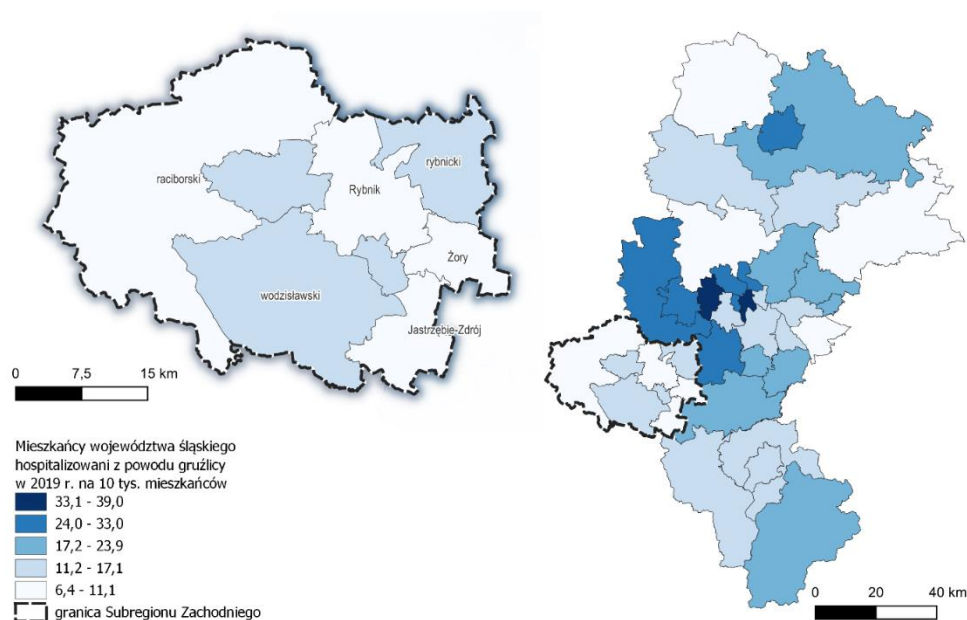
Mapa 21 Liczba dzieci i młodzieży (0-18 lat) będących pod opieką lekarza POZ, u których stwierdzono wady rozwojowe układu krążenia – (na 10 tys. ludności) w 2019 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektu Regionalnej polityki zdrowia województwa śląskiego, www.slaskie.pl

W powiatach subregionu hospitalizacja mieszkańców województwa śląskiego w 2019 roku była mniejsza niż w pozostałych subregionach województwa.

Mapa 22 Mieszkańcy województwa śląskiego hospitalizowani z powodu gruźlicy w 2019 r. na 10 tys. mieszkańców

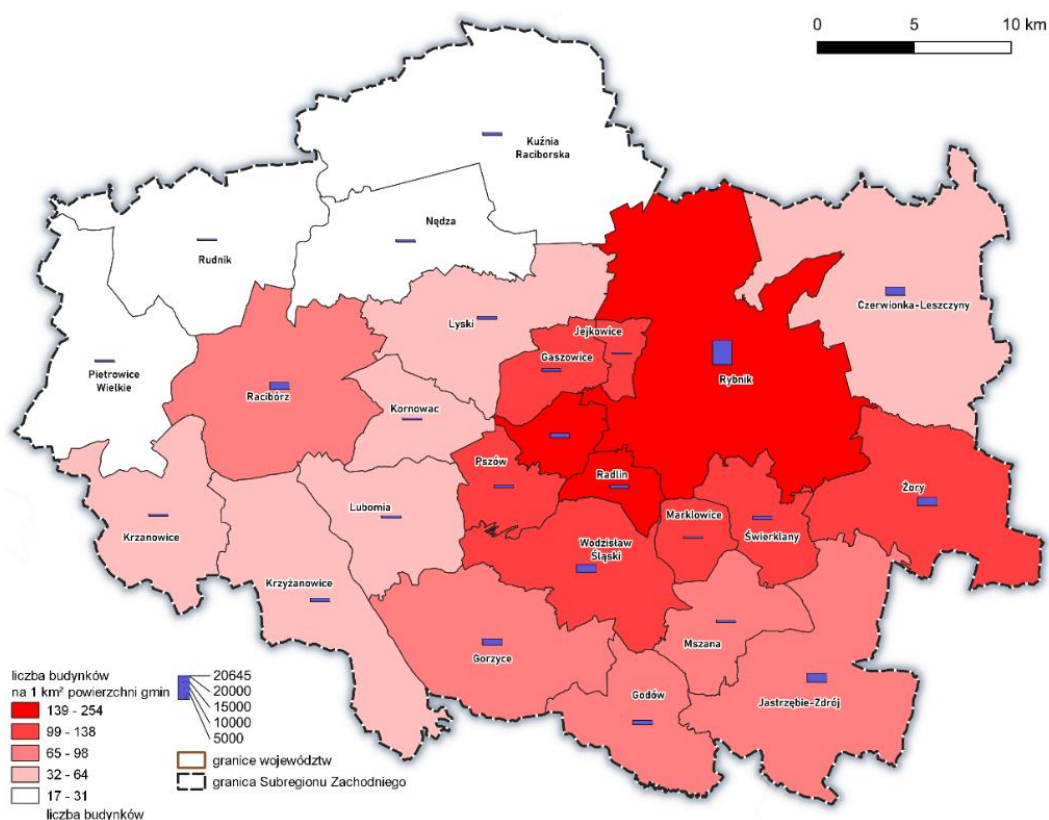

Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektu Regionalnej polityki zdrowia województwa śląskiego, www.slaskie.pl

Istotnym elementem jakości życia w subregionie jest kwestia warunków mieszkaniowych. W 2020 roku najwięcej budynków było w Rybniku (20,6 tys.), następnie w Jastrzębiu-Zdroju (7,6 tys.) i Czerwionce-Leszczynach (7,1 tys.). Najmniej budynków było w gminie Jejkowice (993) oraz Rudniku (1,3 tys.).

Po przeliczeniu liczby budynków na 1 km² powierzchni gmin największa wartość wskaźnika została osiągnięta w gminie Rydułtowy (254), następnie w Radlinie (231) oraz Rybniku (139). Najmniejsza gęstość budynków została zanotowana w gminie Rudnik (17) oraz Kuźni Raciborskiej (19).

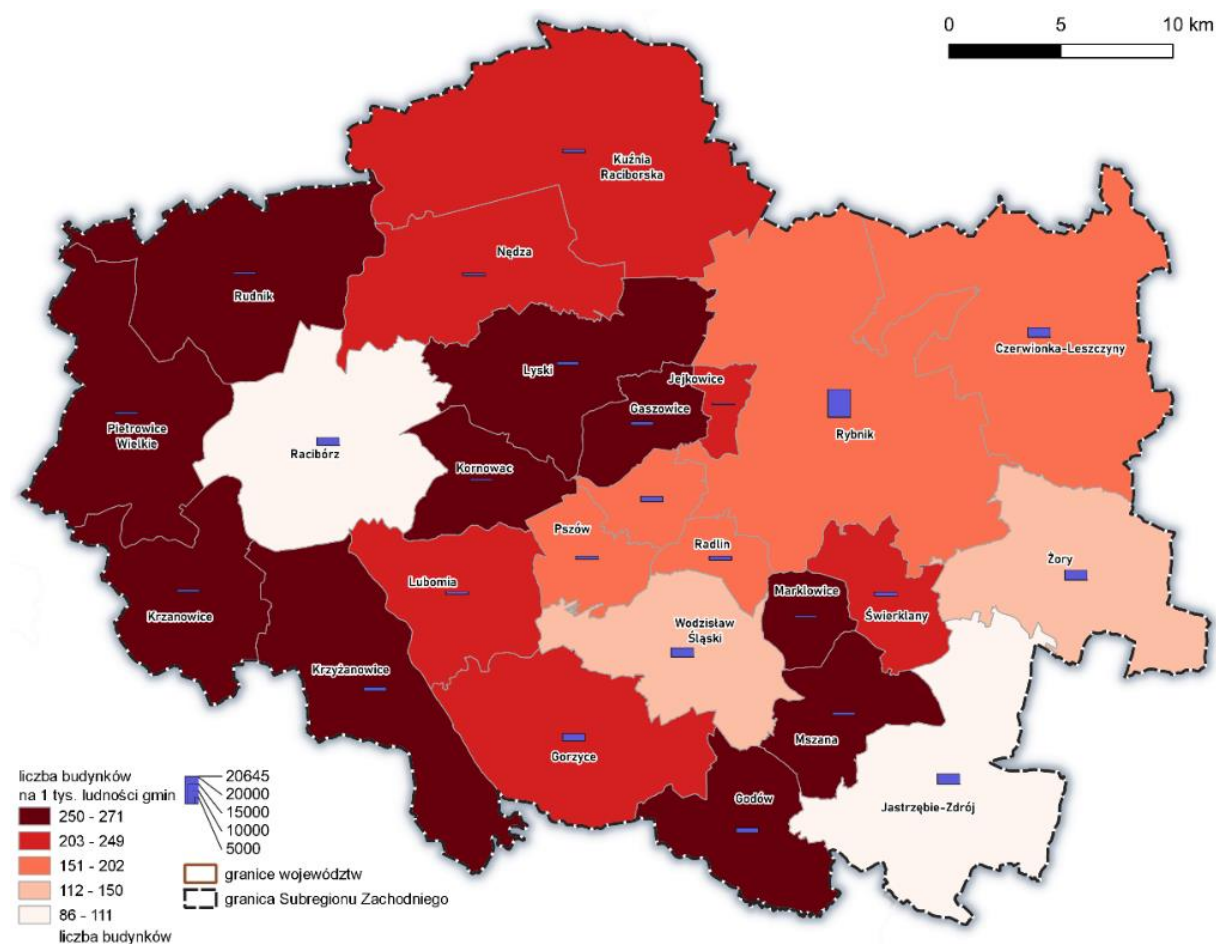
Mapa 23 Budynki mieszkalne w Subregionie Zachodnim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Po przeliczeniu liczby budynków na 1000 mieszkańców gmin największą gęstość zanotowano w gminie Godów (271), Krzanowicach (268) oraz Mszanie (263), najmniejszą gęstość miały Jastrzębie-Zdrój (86) oraz Racibórz (106).

Mapa 24 Liczba budynków na 1 tys. ludności gmin

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Badaniu podlegała również liczba lokali mieszkalnych z zasobu mieszkalnego gmin. Największą liczbę posiadał Rybnik (3612), następnie Wodzisław Śląski (2263) oraz Racibórz (2130). Najmniej lokali mieszkalnych w zasobie gmin miała gmina Nędza (1) oraz Świerklany i Godów (po 6). W czterech gminach (Jejkowice, Marklowice, Kornowac i Mszana) według danych GUS nie było lokali mieszkalnych w zasobie.

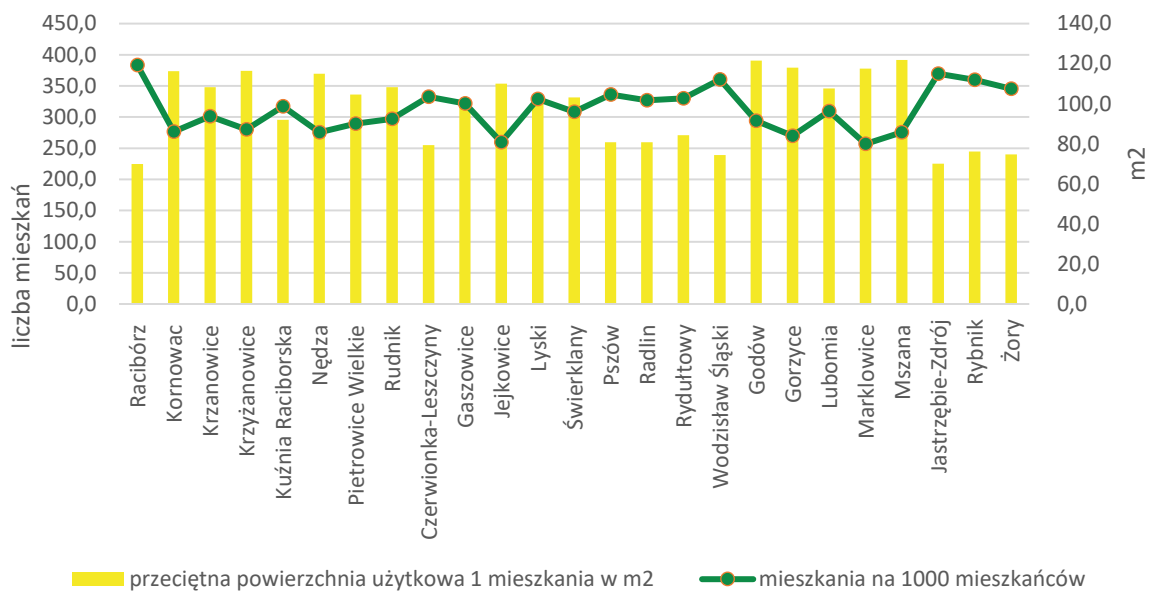
Liczba mieszkań w Subregionie Zachodnim na koniec 2020 wyniosła 215,5 tys., co było zaledwie o 5% więcej niż na koniec 2010 roku. Aż 79% mieszkań w subregionie zlokalizowanych było w miastach.

Największa liczba mieszkań na 1000 mieszkańców odnotowywana jest w Raciborzu – 383,6, Jastrzębiu-Zdroju – 369,3, Wodzisławiu Śląskim – 360,5 oraz w Rybniku – 360 i Żorach – 345,2. Najmniejszą wartością tego wskaźnika cechuje się gmina: Marklowice – 256,8, Jejkowice – 259,5, Gorzyce – 270 oraz Mszana i Nędza po 275.

Największą przeciętną powierzchnią użytkową mieszkań charakteryzują się gminy wiejskie, w tym: Mszana 121,8 m², Godów – 121,6 m², Gorzyce – 118 m², Krzyżanowice – 116,4 m², natomiast najmniejszą

powierzchnią charakteryzowały się Racibórz – 69,9 m², Jastrzębie-Zdrój – 70m², Wodzisław Śląski – 74,5 m² oraz Rybnik – 76,1m².

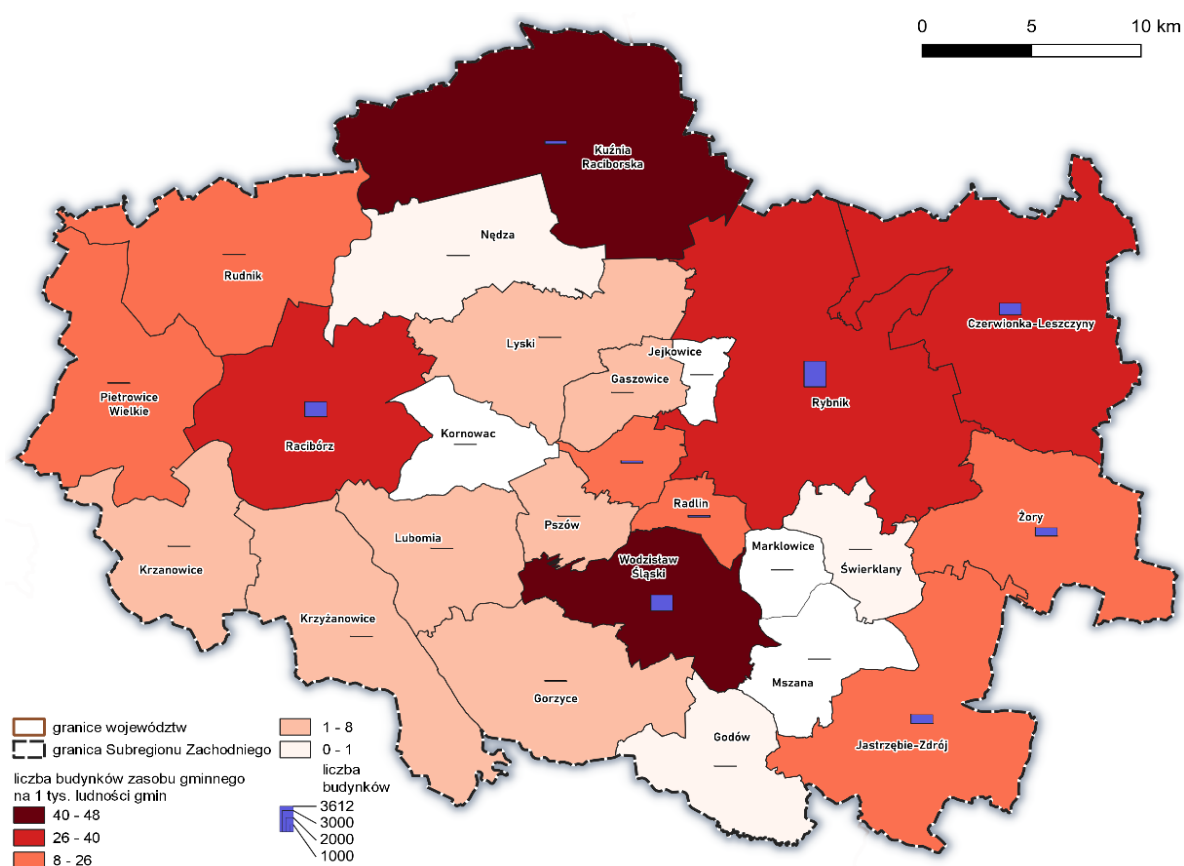
Wykres 14 Przeciętna powierzchnia mieszkań i liczba mieszkań na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Większość gmin posiada w swoim zasobie lokale mieszkalne. Biorąc pod uwagę liczbę lokali mieszkalnych na 1000 mieszkańców gmin, największa wartość wystąpiła w Wodzisławiu Śląskim (48) oraz Kuźni Raciborskiej (40). Poza czterema gminami, które nie posiadały lokali mieszkalnych w zasobie, najmniejsza wartość wyszła w gminach Nędza, Godów i Świerklany.

Mapa 25 Liczba lokali mieszkalnych zasobu gmin na 1 tys. mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Generalnie w zakresie wyposażenia mieszkań subregionu w wodociąg, ustęp, łazienkę oraz centralne ogrzewanie gminy charakteryzują się wysokim stopniem tego typu udogodnień (zarówno obszary miejskie, jak i wiejskie). Istotne dysproporcje występują w zakresie wyposażenia w gaz. Wśród miast w zakresie wyposażenia mieszkań w gaz wiodą prym Żory – 90,9% i Jastrzębie-Zdrój – 82,8%, natomiast gminy wiejskie cechują się wskaźnikami bardzo niskimi w tym zakresie: od 11,2% w powiecie raciborskim do 21% w powiecie wodzisławskim. Gminami o najniższym wskaźniku wyposażenia mieszkań w gaz sieciowy są: Jejkowice 0,1%, Kuźnia Raciborska 0,3%, Gaszowice 0,4%, Nędza 0,5% i Kuźnia Raciborska 0,6%.

Wnioski:

- Dostęp do opieki medycznej w subregionie jest relatywnie dobry, ilość oraz rozmieszczenie placówek medycznych i szpitali jednakże stale pogarszająca się sytuacja finansowa samorządów powoduje, że w najbliższych latach sytuacja ta może ulec zmianie,
- Należy podjąć działania w dziedzinie opieki psychiatrycznej i psychoterapii, do której dostęp jest znacznie utrudniony, w subregionie placówek udzielających takiego wsparcia jest niewiele, a w przypadku dzieci zapewnienie opieki psychiatrycznej jest praktycznie niemożliwe, w tej

dziedzinie pozostało jeszcze wiele do zrobienia, zwłaszcza gdy weźmiemy pod uwagę fakt, iż zapotrzebowanie na tego rodzaju opiekę w regionie cały czas rośnie.

- Warunki mieszkaniowe to jeden z podstawowych czynników mających wpływ na jakość życia w Subregionie Zachodnim, większość gmin posiada w swoich zasobach odpowiednio wyposażone lokale mieszkalne, struktura oraz warunki mieszkaniowe różnią się jednak między gminami.
- Przeważająca większość lokali mieszkalnych w subregionie jest na zadowalającym poziomie, znaczne dysproporcje występują głównie w zakresie wyposażenia mieszkań w gaz.

1.10 Transformacja regionu

Subregion Zachodni jest jednym z obszarów w województwie śląskim ściśle związanych z sektorem wydobywczym – górnictwem węgla kamiennego.

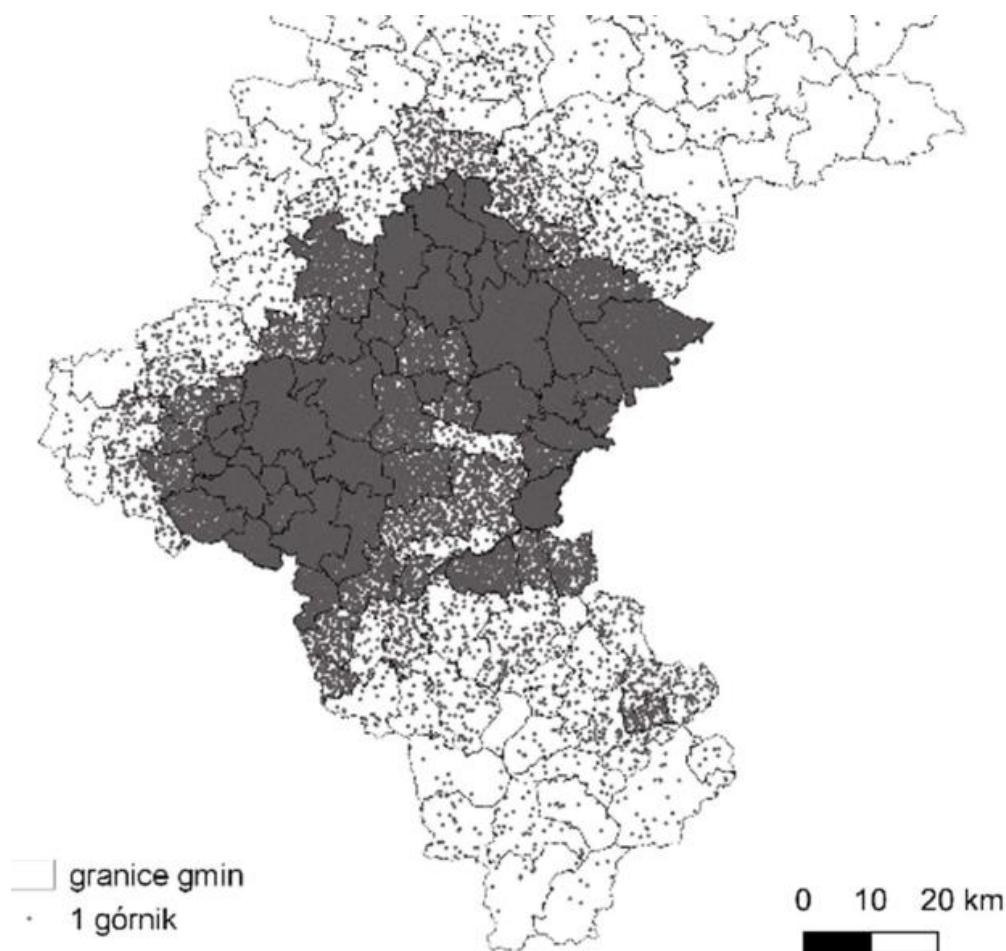
Zgodnie z analizą zawartą w Załączniku nr 1 do Regionalnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030¹³ województwo śląskie jest najbardziej zależnym od węgla regionem w Polsce i Unii Europejskiej, a górnictwo odgrywa kluczową rolę w gospodarce regionalnej. Jednak widoczny jest stopniowy spadek jego znaczenia w ostatnich latach, ze względu na zmniejszającą się produkcję wynikającą ze spadającej produktywności i niskiej rentowności kopalń. Analizując zmiany w poziomie zatrudnienia na obszarze kraju w latach 2012-2019 roku, według danych GUS BDL w sekcji Górnictwo i wydobywanie nastąpił największy spadek w liczbie pracujących (o 19,6%). Najwięcej zatrudnionych w górnictwie jest w południowym regionie Polski, tj. w województwach śląskim i małopolskim (61,4% zatrudnionych, tj. 91,9 tys. osób), z czego na województwo śląskie przypadało prawie 84 tys. zatrudnionych w ramach sekcji B, co stanowiło aż 4,7% całkowitego zatrudnienia w regionie (dane za 2019 r.). Największe zatrudnienie w branży górniczej, w województwie śląskim występowało w Aglomeracji Rybnickiej.

Według raportu „Zatrudnienie w górnictwie węgla kamiennego w Zagłębiu Górn Śląskim” przygotowanego przez IBS z 2020 roku „podobieństwo struktury zatrudnienia w kopalniach ze względu na wiek, płeć, stanowisko i miejsce pracy oraz wykształcenie w kopalniach węgla w województwie śląskim wynosi 86%. Najwięcej osób w górnictwie węgla kamiennego zatrudniała Polska Grupa Górnicza (53%), następnie Jastrzębska Spółka Węglowa (29%) i Tauron Wydobywie (9%), Węgłokoks (3%) oraz spółki prywatne: zatrudniające ok. 3% osób pracujących w omawianym sektorze (PG Silesia, Ekoplus i Siltech). W 2019 roku przeciętne zatrudnienie w czynnej kopalni na Śląsku wynosiło ok. 3 tys. osób. W dokumentach regionalnych wskazuje się, że „miejsca pracy w górnictwie charakteryzują się dużą

¹³ <https://transformacja.slaskie.pl/download/content/213>

koncentracją geograficzną, co może sprzyjać mobilności zatrudnionych pracowników. Rzeczywisty obraz wpływów przemysłu wydobywczego można uzyskać, obserwując rozkład miejsca zamieszkania pracowników, skupiający się w centralnej zachodniej części województwa śląskiego (patrz mapa poniżej). W zdecydowanej większości są to gminy zlokalizowane na obszarze Aglomeracji Rybnickiej i jej otoczenia, Metropolii Górnośląskiej oraz przy granicy z województwem małopolskim. Są to duże skupiska miast średniej wielkości, najsilniej zurbanizowanego i najgęściej zaludnionego regionu w kraju. Kopalnie i inne zakłady związane z przemysłem węglowym zlokalizowane są w bliskim sąsiedztwie centrów miast oraz bezpośrednio przy osiedlach mieszkaniowych¹⁴. W Subregionie Zachodnim w sektorze tym pracowało 28435 mieszkańców subregionu, co stanowiło 37,9% wszystkich zatrudnionych w Dziale 5 – Górnictwo w województwie śląskim.

Mapa 26 Miejsce zamieszkania pracujących w ramach Działu 05 – Wydobywanie węgla kamiennego i węgla brunatnego

¹⁴ Potencjały i wyzwania rozwojowe województwa śląskiego w kontekście sprawiedliwej transformacji. Zróżnicowanie obszaru podregionów górniczych. Załącznik nr 2 do Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030.

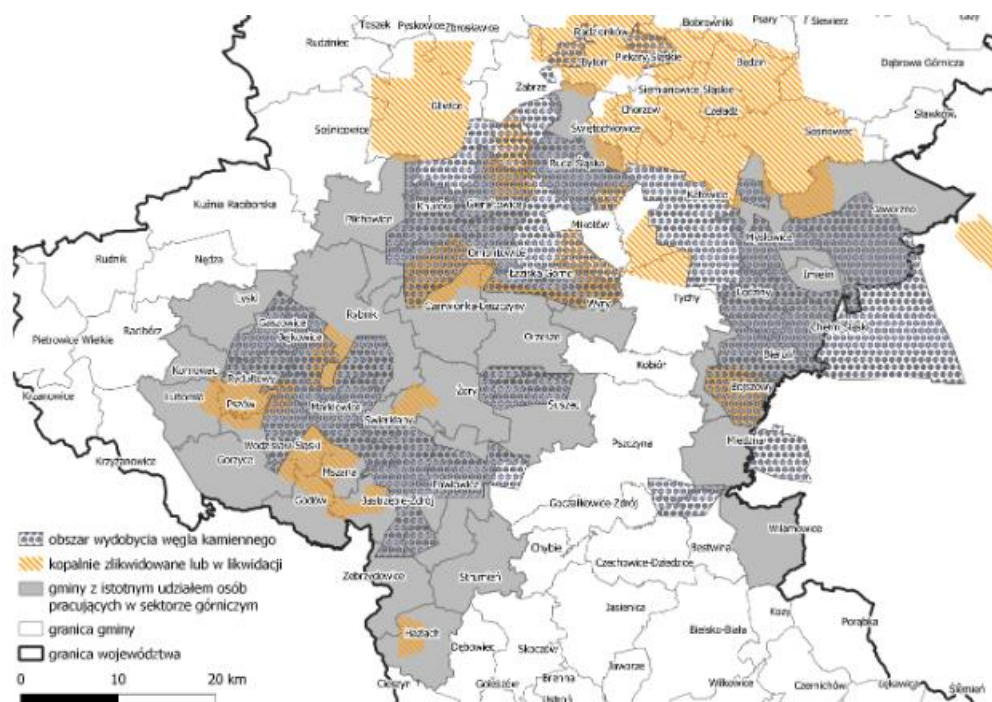
Źródło: Potencjały i wyzwania rozwojowe województwa śląskiego w kontekście sprawiedliwej transformacji. Zróżnicowanie obszaru podregionów górniczych. Załącznik nr 2 do projektu Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 – v.03

Biorąc pod uwagę powyższe, wyzwaniem dla subregionu będzie podjęcie działań związanych z procesem sprawiedliwej transformacji. W analizach regionalnych wskazuje się, że „proces przekwalifikowania i dokwalifikowania dotyczyć będzie nie tylko bezpośrednio pracujących w górnictwie, ale i tych pracujących w sektorach okołogórniczych i powiązanych. Działania skierowane do osób pracujących w branżach okołogórniczych powinny być prostsze do realizacji z uwagi na fakt, że reprezentują je różnego rodzaju działalności, np. zakłady przemysłu maszynowego, elektrycznego, elektrotechnicznego, metalowego, środki transportu. Możliwości tych osób i dostosowanie umiejętności do wymagań rynkowych wydaje się prostsze. Kształcenie w zawodach górniczych należy utrzymać na niezbędnym minimum, aż do wygaszenia produkcji górniczej, niemniej jednak należy równocześnie kształcić i wyposażać tych pracowników w inne kwalifikacje, umożliwiając im płynne wyjście z górnictwa. W ramach wniosków wskazuje się, że proces przekwalifikowania i dokwalifikowania dotyczyć będzie nie tylko bezpośrednio pracujących w górnictwie, ale i tych pracujących w sektorach okołogórniczych i powiązanych”¹⁵. Należy uznać, iż w pełni dotyczy to również Subregionu Zachodniego. Kształcenie zawodowe, bezpośrednio rzutuje na przygotowanie młodych osób do podjęcia pracy. Obecnie często wskazuje się na niedostosowanie oferty edukacyjnej do zmieniających się warunków i potrzeb rynku pracy. Istotna będzie w tym zakresie współpraca placówek edukacyjnych z pracodawcami oraz ciągły proces monitorowania zapotrzebowania na nowe zawody. Szkolnictwo zawodowe powinno podążać w kierunku łączenia kilku profili, z uwagi na bardzo zmienną przyszłość. Konieczne jest również zadbanie o jakość kształcenia ustawicznego. Podnoszenie poziomu kompetencji i kwalifikacji obecnych i przyszłych pracowników podyktowane jest zmianami związanymi z postępowaniem technologicznym i potrzebą dywersyfikacji gospodarki. Wymagać to będzie z jednej strony zwiększenia uczestnictwa mieszkańców w formach uczenia się przez całe życie oraz elastycznego dopasowania systemów kształcenia i szkoleń do wymagań rynkowych w regionie, np. poprzez wzrost znaczenia kształcenia dualnego. Równie istotne jest podniesienie jakości oferty edukacyjnej, wyrażającej się zarówno w działaniach poprawiających jakość infrastruktury obiektów edukacyjnych jak i sposobu przekazywanych treści. Z jednej strony wymagać będzie to nowoczesnego kształcenia kadry pedagogicznej, a z drugiej nawiązania ściślejszej współpracy z pracodawcami w zakresie oczekiwań dotyczących kwalifikacji i umiejętności pracowników. Skuteczność procesu przekształcania zawodowego i kształcenia nowych kadr zależeć będzie w dużej mierze od warunków w jakich się odbywa, stąd istotnym zagadnieniem jest jakość wyposażenia i infrastruktury placówek edukacyjnych, która również

¹⁵ Potencjały i wyzwania rozwojowe województwa śląskiego w kontekście sprawiedliwej transformacji. Zróżnicowanie obszaru podregionów górniczych. Załącznik nr 2 do Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030.

wymaga doinwestowania. Rozwój innowacji i technologii wymaga sprawie funkcjonującego szkolnictwa wyższego zarówno w kwestii proponowanych kierunków kształcenia, np. zamawianych kierunków, jak również podniesienia jakości bazy i infrastruktury szkół wyższych, która zapewni możliwość kształcenia na najwyższym poziomie. Całość działań w tym obszarze zapewni nie tylko wysokiej jakości kapitał ludzki dla rozwijającej się gospodarki, ale również wzrost konkurencyjności ośrodków akademickich w skali krajowej i europejskiej.

Mapa 27 OSI – gminy w transformacji górniczej w strategii rozwoju województwa śląskiego Śląskie 2030.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego – Śląskie 2030 www.slaskie.pl

W oparciu o ww. analizy regionalne należy zauważyć, że:

- Miejsca pracy w górnictwie charakteryzują się dużą koncentracją geograficzną, co może sprzyjać mobilności zatrudnionych pracowników. Rzeczywisty obszar wpływów przemysłu wydobywczego w regionie można dostrzec, obserwując rozkład miejsca zamieszkania pracowników, skupiający się w centralnej i zachodniej części województwa śląskiego. W zdecydowanej większości są to gminy zlokalizowane na obszarze Aglomeracji Rybnickiej i jej otoczenia, Metropolii Górnośląskiej oraz przy granicy z województwem małopolskim. Są to duże skupiska miast średniej wielkości, najsilniej zurbanizowanego i najgęściej zaludnionego regionu w kraju. Kopalnie i inne zakłady związane z przemysłem węglowym zlokalizowane są w bliskim sąsiedztwie centrów miast oraz bezpośrednio przy osiedlach mieszkaniowych.
- Wyróżniający dla zatrudnienia w sekcji Górnictwo i wydobywanie na tle pozostałych sekcji jest zdecydowanie mniejszy udział osób z wykształceniem wyższym (16%) oraz najwyższy udział

osób pomiędzy 40., a 49. rokiem życia (33%). Najliczniejszą grupą wśród górników są osoby z wykształceniem średnim (43%) oraz zasadniczym zawodowym (39%). Średni wiek górnika to 39 lat. Zatrudnienie w górnictwie w województwie śląskim jest zdominowane przez mężczyzn (ponad 90% zatrudnionych to mężczyźni). Jest to mocno powiązane z charakterem wykonywanej pracy. Pomędzy poszczególnymi kopalniami występuje niewielkie zróżnicowanie w grupach wiekowych pracowników. Struktura wieku pracy w górnictwie związana jest również z zasadami przyznawania świadczeń emerytalnych.

- Sektor górnictwa węgla kamiennego to nie tylko jego producenci, ale także firmy działające w jego otoczeniu, w tym producenci maszyn i urządzeń górniczych, firmy usługowe oraz placówki naukowo-badawcze. Firmy i instytucje z otoczenia górnictwa bezpośrednio odczuwają restrukturyzację branży i trudną sytuację spółek węglowych. Zgodnie z szacunkami Górnictwej Izby Przemysłowo-Handlowej w przemyśle okołogórnictwym zatrudnionych jest ok. 400 tys. osób, które niestety niejednokrotnie nie mogą liczyć na programy osłonowe takie jak w przypadku górnictwa. Według szacunków brak jednego miejsca pracy w górnictwie, oznacza redukcję 4-5 miejsc pracy w branżach okołogórnictwych.

Zgodnie z zapisami Załącznika nr 1 Regionalnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 – v.01¹⁶ zamykanie dużych zakładów tradycyjnego przemysłu wymusi na mieszkańcach regionu konieczność dostosowania się do zmienionej rzeczywistości. Część pracowników znajdzie zatrudnienie w innych branżach, natomiast wyzwaniem i szansą dla regionu będzie rozwój postaw przedsiębiorczych. Szczególnego znaczenia nabierze rozwój działalności typu start-up, który pozwoli na wydobycie pokładów innowacyjności drzemących wśród mieszkańców regionu, umożliwiając eksplorowanie nowych kierunków rozwoju regionu. W analizie tej wskazuje się, że:

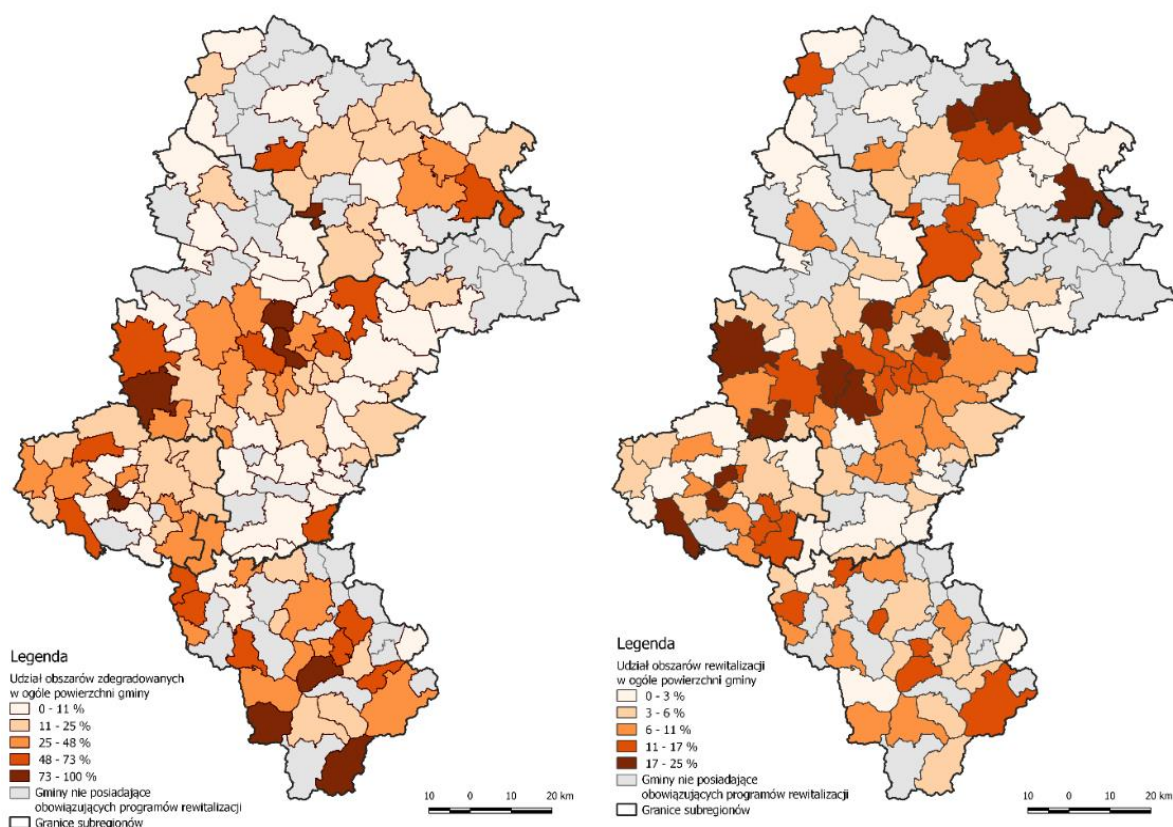
- Na jeden start-up w województwie śląskim przypada ok. 26 tys. mieszkańców i jest to jeden z najgorszych wyników w kraju (14. miejsce wśród województw).
- Ponad 40% tego typu podmiotów, które ulokowane są w województwie śląskim, nie zatrudniało ani jednego pracownika, co pozycjonuje województwo w połowie stawki polskich regionów.
- Zaledwie ok. 28% start-upów z regionu miało klientów poza granicami kraju i to plasowało region dopiero na 10. miejscu w kraju.

Jednym z istotnych obszarów związanych z procesami transformacji i restrukturyzacji regionu i subregionu jest podejmowanie działań rewitalizacyjnych.

¹⁶ https://transformacja.slaskie.pl/images/Dokumenty/1671795836_za_C5_82.-2---potencja-c5-82y-i-wyzwania-rozwojowe.pdf

Działania z tego zakresu są również aktywnie podejmowane przez samorządy Subregionu Zachodniego. Opierając się na analizach przeprowadzonych na potrzeby opracowania dokumentu Regionalna Polityka Rewitalizacji Województwa Śląskiego, do gmin o bardzo wysokim poziomie problemów rewitalizacyjnych w Subregionie Zachodnim zaliczono: Rydułtowy, do gmin o wysokim poziomie tego typu problemów zaliczono: Radlin, Wodzisław Śląski, Jastrzębie-Zdrój, Czerwionka-Leszczyny, Rybnik. Natomiast do gmin o niskim poziomie problemów rewitalizacyjnych: Krzanowice. W tych obszarach kluczowym celem polityki regionalnej powinno stać się wsparcie procesów inkluzji społecznej, aktywizacji mieszkańców regionu oraz podniesienie warunków ich życia przy wykorzystaniu narzędzi rozwoju przedsiębiorczości, poprawy jakości środowiska oraz dostosowania przestrzeni życia do potrzeb mieszkańców.

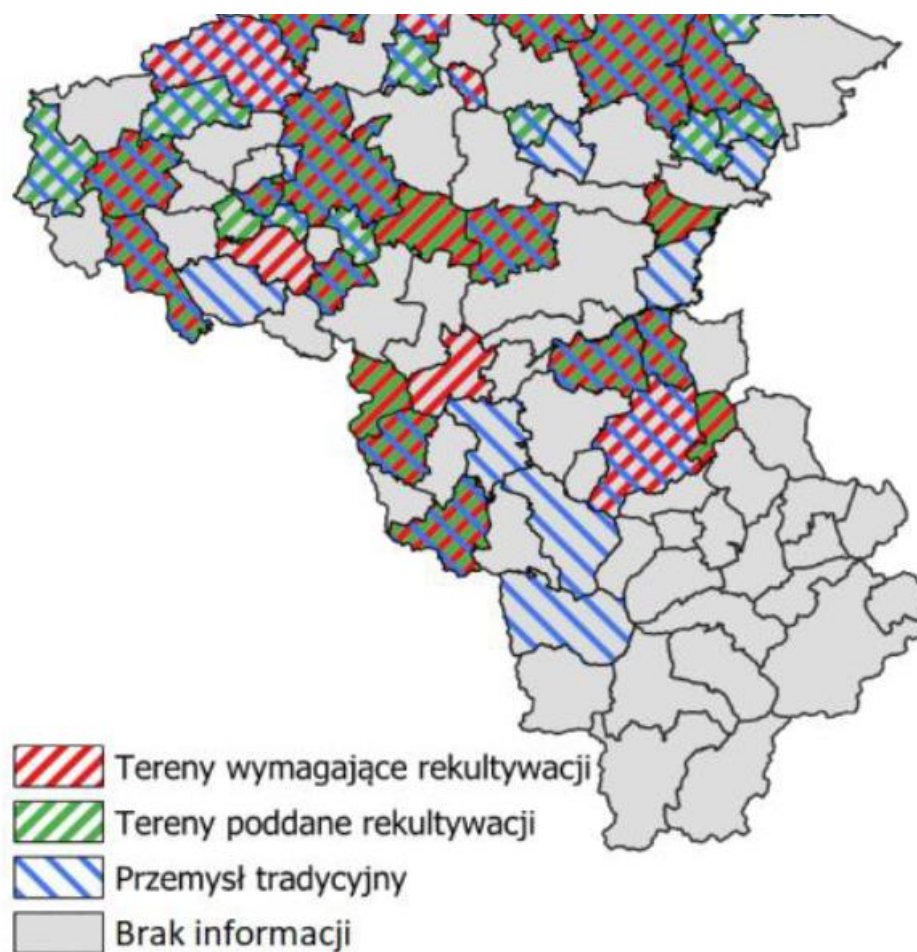
Rysunek 11 Udział obszarów zdegradowanych i rewitalizacji w ogóle powierzchni gminy

Źródło: Regionalna Polityka Rewitalizacji Województwa Śląskiego, Katowice 2022, <https://www.slaskie.pl/content/regionalna-polityka-rewitalizacji>

Istotnym wymiarem działań związanych z transformacją gospodarczą powinno również być zagospodarowanie obiektów i terenów zdegradowanych. Zagospodarowanie może mieć charakter gospodarczy, edukacyjny czy też kulturalny. Tak aby nadać nowe funkcje terenom zdegradowanym i w pełni wykorzystać ich potencjał.

Rysunek 12 Przemysł tradycyjny, tereny wymagające rekultywacji oraz poddane rekultywacji

Źródło: Regionalna Polityka Rewitalizacji Województwa Śląskiego, Katowice 2020
<https://www.slaskie.pl/download/content/101975>

W dokumencie polityki regionalnej w zakresie rewitalizacji wskazuje się, że potrzeby wynikające z przywracania funkcji na obszarach zdegradowanych są bardzo duże. Najczęściej wskazywanym kierunkiem prac (na podstawie przeprowadzonego przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego badania) jest rekultywacja na cele środowiskowe związane z terenami zielonymi, rekreacyjnymi, placami lub skwerami. Nieco mniej popularnym przeznaczeniem terenów są cele gospodarcze związane z handlem, usługami oraz lokalizacją nowych przedsiębiorstw. Jedynie w jednym przypadku rekultywacja jest prowadzona w kierunku zabudowy mieszkaniowej. Tereny poprzemysłowe w gminach bardzo często (ok. 82% wykazanych terenów) objęte są Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego. Jednostki samorządu terytorialnego sięgają również po inne plany lub programy związane z przywracaniem funkcji terenom poprzemysłowym. Rekultywacja terenów poprzemysłowych jest procesem trudnym do przeprowadzenia. Główną barierą, na którą gminy napotykają tworząc projekty rekultywacji, jest brak środków (43% wskazań). Pozostałe problemy najczęściej występują

razem z innymi trudnościami i są to problemy własnościowe (36%) oraz problemy z uregulowaniami prawnymi (21%).

Obecnie województwo śląskie zajmuje wysoką pozycję na energetycznej mapie Polski. W 2019 roku, w regionie wyprodukowano 21 556,8 GWh energii elektrycznej (3 m. względem pozostałych województw). Należy jednak zwrócić uwagę, że w większości przypadków system energetyczny opiera się na przestarzałych (powstałych w latach 70-tych i 80-tych XX wieku) dużych blokach energetycznych zarządzanych centralnie. Na terenie Subregionu Zachodniego zlokalizowana jest elektrownia w Rybniku PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A. natomiast w Jastrzębiu-Zdroju funkcjonuje PGNiG TERMIKA Energetyka Przemysłowa S.A. Zakład Jastrzębie-Zdrój. Głównym źródłem energii elektrycznej nadal pozostaje węgiel kamienny, natomiast udział produkcji energii ze źródeł odnawialnych jest nieznaczny (4,4%). Tereny poprzemysłowe w tym hałdy tworzą warunki do powstawania farm fotowoltaicznych, z których energia elektryczna może być wykorzystywana na potrzeby własne samorządów lub przedsiębiorstw. Realizacja inwestycji na terenach zdegradowanych pozwoli na wykorzystanie ich potencjału i wpłynie na wzrost produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych.

Sytuacja podobnie przedstawia się w przypadku produkcji energii cieplnej. W 2019 roku w województwie śląskim wyprodukowano 44 786 294 GJ energii cieplnej w przedsiębiorstwach ciepłowniczych. Podobnie jak w przypadku produkcji energii elektrycznej podstawowym źródłem ciepła w regionie był węgiel kamienny (75,4% produkcji ogółem). Udział produkcji ciepła ze źródeł odnawialnych wyniósł 2,8%, tj. 1 241 464,5 GJ (głównie biomasa).

Analizując produkcję energii cieplnej w województwie, należy również wskazać, że przedsiębiorstwa ciepłownicze były producentem emisji zanieczyszczeń do powietrza. W samym regionie w 2019 roku z przedsiębiorstw ciepłowniczych pochodziło 4 195 251,9 ton CO₂ (2 m. w kraju), 9 218,9 ton SO₂ (1 m. w kraju), 10 355,4 tony NO_x (1 m. w kraju) oraz 937 ton pyłów (1 m. w kraju).¹⁷

Ciepło wykorzystywane do ogrzewania budynków mieszkaniowych wytwarzane było również w kotłowniach. Jak wynika z danych publikowanych przez GUS, na terenie kraju w 2019 roku wskazano występowanie 33 858 tego typu obiektów, z czego 11,8% (4 006 obiektów) znajdowało się na terenie województwa śląskiego. Wynik wyższy od województwa śląskiego osiągnęło jedynie województwo wielkopolskie (4 220 obiektów).

Należy zwrócić uwagę, że województwo śląskie w ostatnich latach było największym konsumentem węgla kamiennego w Polsce. W 2019 roku w regionie zużyto 16 460 tys. ton wskazanego surowca ogółem, co stanowiło 24,1% zużycia na poziomie kraju. Planując działania związane z transformacją

¹⁷ Energetyka ciepła w liczbach 2019, Urząd Regulacji Energetyki, Warszawa 2020, s. 78

regionu należy również mieć na uwadze wielkość zużycia węgla kamiennego w gospodarstwach domowych. Pod względem zużycia węgla kamiennego w gospodarstwach domowych, województwo śląskie uzyskując w 2019 roku wynik 1 185 tys. ton uplasowało się na pozycji lidera względem pozostałych regionów.

Wykorzystanie węgla kamiennego w gospodarstwach domowych miało negatywny wpływ na jakość powietrza w regionie. Źródła powierzchniowe, czyli komunalno-bytowe, będące „producentami” tzw. niskiej emisji, miały w 2019 roku największy udział w emisji zanieczyszczeń pyłu zawieszanego PM10, pyłu zawieszanego PM2,5 i benzo(a)pirenu (BaP).¹⁸

Podejmowane w ostatnich latach działania na rzecz energii, klimatu i ochrony środowiska, związane z wymianą źródeł ciepła i rozwojem OZE, miały na celu m.in. zwiększenie efektywności energetycznej budynków, w tym przeznaczonych na cele mieszkaniowe. Najskuteczniejszą obecnie metodą osiągnięcia wyznaczonego celu jest stosowanie technologii budownictwa pasywnego i energooszczędnego. Wskazana metoda jest jednak bardzo trudna do zastosowania w starszym budownictwie, stanowiącym znaczną część zabudowy mieszkaniowej województwa śląskiego. W przypadku wskazanych obiektów, należy wykonać zewnętrzną izolację budynków. W ostatnich latach obserwuje się bardzo duże zainteresowanie programami, które mają na celu dofinansowanie działań termomodernizacyjnych. W samym 2017 roku w regionie przeprowadzono 1 049 termomodernizacji. Należy jednak zauważyć, że mimo podejmowanych działań, w regionie nadal pozostaje wiele budynków niespełniających standardów energetycznych.

W liczącej w 2016 r. ponad 6 milionowej populacji gospodarstw domowych (domy jednorodzinne), 14% było dotkniętych problemem ubóstwa energetycznego. Zróżnicowanie regionalne zjawiska było znaczące, a stopa ubóstwa energetycznego mieściła się w przedziale od 8,6% (w województwie śląskim) do 18,8% (w województwie warmińsko-mazurskim). Należy jednak zwrócić uwagę, że wprawdzie województwo śląskie było jedynym, gdzie odsetek ubogich energetycznie mieszkańców domów jednorodzinnych w ogóle mieszkańców domów jednorodzinnych wyniósł poniżej 10%, jednak biorąc pod uwagę liczebność regionu wskazana populacja stanowiła ponad 50 tys. ubogich energetycznie gospodarstw domowych. Zdecydowana większość ubogich energetycznie wykorzystujących piec do ogrzewania domów używała jako głównego paliwa węgla kamiennego, co jest prawdopodobnie związane z ograniczaniem kosztów bieżących ogrzewania. Należy więc mieć na uwadze, że prowadzenie działań związanych z ograniczeniem niskiej emisji tj. wymiana źródeł ciepła na mniej uciążliwe dla

¹⁸ Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2019, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Katowicach, Katowice 2020 r., s. 42-43.

środowiska, będzie wiązała się ze wzrostem kosztów ogrzewania, co może wpłynąć na pogłębienie wskazanego zjawiska w regionie.

W województwie śląskim obszar poddany presjom na środowisko wodne pochodzącym z działalności górniczej, w szczególności w największym stopniu wskutek podziemnej eksploatacji węgla kamiennego, koncentruje się w centralnej części województwa co jest związane z występowaniem złóż kopalin (m.in. węgla kamiennego, ale także kruszyw naturalnych, cynku i ołowiu oraz piasku i wapieni itd.). Presja ta ujawnia się w okresie eksploatacji kopalin i nie ustaje wskutek zakończenia wydobywania – niejednokrotnie kopalnie podziemne po zakończeniu eksploatacji muszą być odwadniane z wykorzystaniem systemów pompowni zlokalizowanych w nieczynnych wyrobiskach górniczych. Odwadnianie jest kontynuowane dla zabezpieczenia eksploatacji w czynnych kopalniach, a także dla zabezpieczenia powierzchni terenu. Dynamika zmian wydobywania, przekierowania wód do systemów odwadniania kopalń sąsiednich, zatapianie wyrobisk powodują, że zmianie ulegają: stan ilościowy i jakościowy wód podziemnych, reżim cieków i ich stan ilościowy, stan chemiczny wód powierzchniowych i powiązany z nim stan biologiczny, jak również wskutek wpływu kopalń na powierzchnię terenu – zmianom ulega stan hydromorfologiczny jednolitych części wód powierzchniowych.¹⁹ Z uwagi na negatywny wpływ działalności górniczej prowadzonej w regionie na środowisko wodne należy wspierać działania w obszarze retencji wód.

Dominujący na obszarze województwa śląskiego przemysł, w tym intensywnie prowadzona działalność wydobywcza spowodowała występowanie dużej powierzchni terenów poprzemysłowych zarówno w strefie zamieszkałej jak również poza nią, co wpływa na lokalne możliwości rozwojowe. Działania rekultywacyjne są bardzo kosztowne, a nieuregulowany stan prawny i rozdrobnienie własnościowe dużych terenów i obiektów poprzemysłowych skutkuje ich dalszą dewastacją i trudnościami w realizacji większych projektów rewitalizacyjnych. Brakuje systemowego podejścia do zagospodarowania terenów poprzemysłowych i zarządzania procesem rewitalizacji.

Województwo śląskie zgodnie z danymi GUS charakteryzowało się w 2019 roku największym w kraju odsetkiem terenów zdegradowanych i zdewastowanych wymagających rekultywacji w powierzchni ogółem (0,404%) oraz stosunkowo niskim tempem rekultywacji i zagospodarowania terenów zdegradowanych, przy czym należy zauważyć w 2019 roku wzrost ilości zrehabilitowanych terenów (207 ha/rok w 2019 roku względem 65 ha/rok w roku 2018).

¹⁹ Analiza konsekwencji hydrologiczno-gospodarczych zaprzestania lub zmiany kierunków odwadniania zakładów górniczych. Opracowanie GIG na zlecenie PGW Wody Polskie RZGW Gliwice, 2019

Tereny zdegradowane występują głównie w centralnej i zachodniej części regionu, co wiąże się z dużą koncentracją działalności górniczej i wydobywania surowców. W subregionie południowym pojawiają się tereny poprzemysłowe jako następstwo funkcjonującego tam przemysłu tekstylnego.

Szczególnie dużym wyzwaniem są tzw. tereny górnicze. Obszary te wyznaczają zasięg i skalę możliwych negatywnych oddziaływań działalności górniczej na infrastrukturę techniczną i środowisko poprzez występowanie rozległych szkód górniczych, na terenach, gdzie funkcjonowały lub wciąż działają kopalnie. Zlikwidowane przedsiębiorstwa negatywnie oddziałują na atrakcyjność gospodarczą województwa – podnoszą koszty utrzymania infrastruktury, obniżają jakość życia mieszkańców. Skutki zaniechanej działalności przemysłowej (brownfield) szczególnie negatywnie oddziałują, jeśli zlokalizowane są w centrach miast – obniżają ich atrakcyjność zarówno w sensie gospodarczym jak i mieszkaniowym. W przypadku obszaru tak gęsto zaludnionego jak obszar transformacji szczególnym wyzwaniem jest niewystarczająca jakość istniejącej zabudowy mieszkaniowej, wynikająca w dużej mierze z zaawansowanego wieku budynków i braku dostępu do instalacji technicznych. Występowanie szkód górniczych oraz terenów zdegradowanych w wyniku działalności kopalń w strefie zamieszkałej wpływa na ograniczenie lokalnych możliwości rozwojowych.

Dla pełnej charakterystyki Subregionu Zachodniego należy wskazać, że pomimo dużej urbanizacji, a także znacznego uprzemysłowienia regionu, niezwykle istotnym aspektem pozostaje bogata różnorodność biologiczna. Położenie subregionu na obszarze różnorodnych jednostek fizycznogeograficznych, pod względem podłoża geologicznego, gleb, ukształtowania terenu i klimatu, znajduje odzwierciedlenie w różnorodności biologicznej i georóżnorodności tego terenu.

Znaczna część zasobów środowiska przyrodniczego podlega różnym zagrożeniom ze strony naturalnych zjawisk przyrodniczych oraz działań człowieka. Wymieranie gatunków w związku ze zmniejszaniem liczby stanowisk oraz liczebności populacji jest zjawiskiem obserwowanym zarówno w odniesieniu do świata fauny jak i flory. Główną przyczyną zanikania gatunków jest utrata siedlisk, czyli niszczenie przez człowieka warunków odpowiednich dla życia danych gatunków. Po ponadprzeciętne bogactwo i różnorodność gatunkowa, ekosystemowa i krajobrazowa przyrody żywej oraz elementów przyrody nieożywionej w województwie śląskim, wymaga niezwyklej ostrożności w realizacji procesów inwestycyjnych przy ograniczaniu potencjalnych negatywnych oddziaływań na komponenty środowiska.

Wnioski:

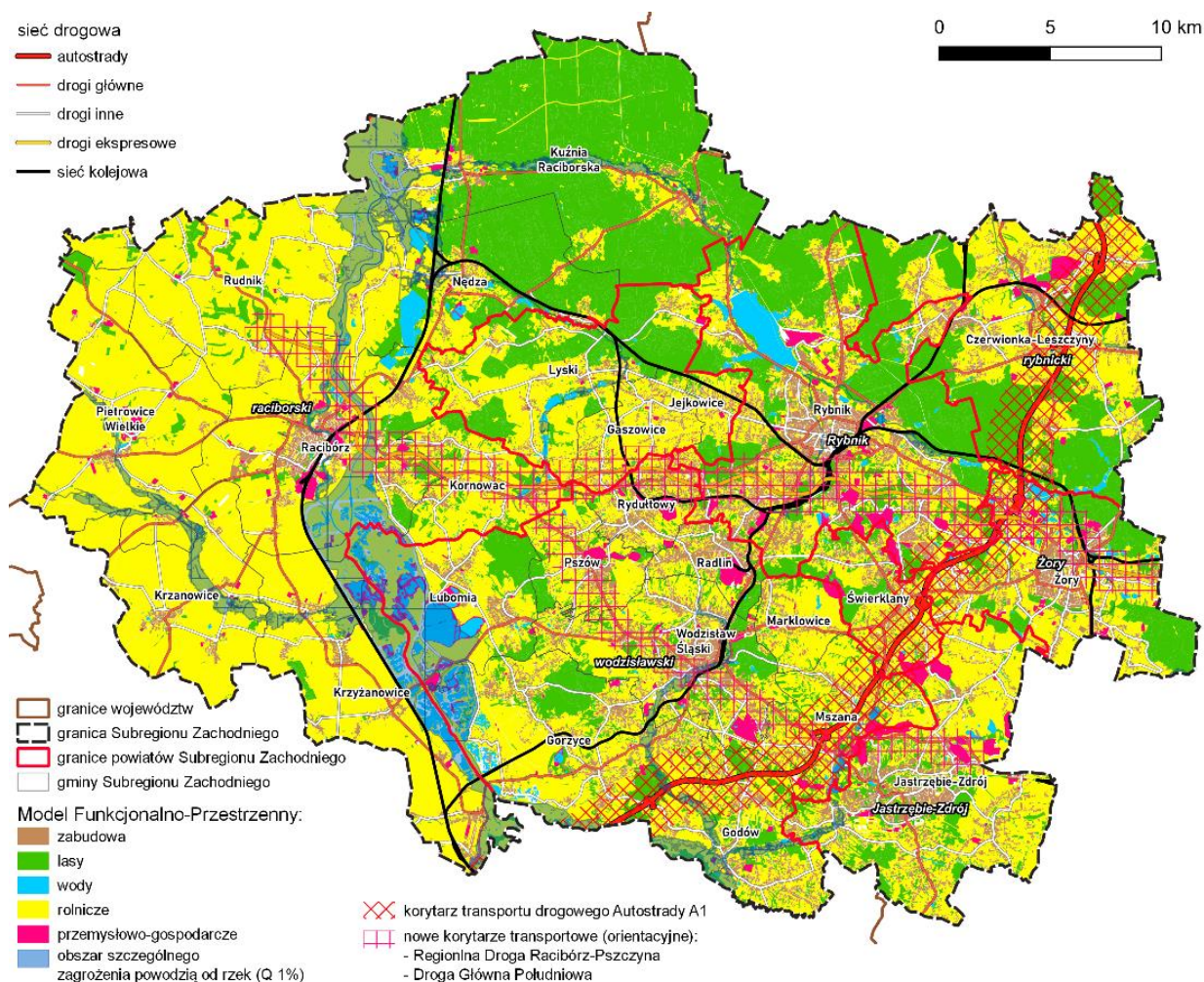
- Zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych.
- Rozwój energetyki rozproszonej z OZE w kontekście infrastrukturalnym i organizacyjnym.

- Zmniejszenie powierzchni terenów przemysłowych w tym pogórnicych w wyniku budowy instalacji OZE.
- Zwiększenie efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznych i mieszkalnictwie.
- Zmniejszenie zjawiska ubóstwa energetycznego.
- Wykorzystanie terenów przemysłowych na cele rozwojowe regionu.
- Zniwelowanie skutków działalności przemysłowej, w tym górniczej na środowisko, poprawa wskaźników, różnorodności biologicznej w terenach wykorzystanych w celach środowiskowych.
- Poprawa stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń.
- Stworzenie warunków do rozwoju zawodowego.
- Rozwój współpracy lokalnego biznesu z ośrodkami kształcenia.
- Rozwój kształcenia zwłaszcza branżowego we współpracy z przedsiębiorcami, w szczególności zgodnie z regionalnymi inteligentnymi oraz technologicznymi specjalizacjami.

2 MODEL FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY SUBREGIONU ZACHODNIEGO

Na podstawie analiz ilościowych przestrzennych oraz uwarunkowań wynikających z lokalnych polityk przestrzennych oraz dokumentów regionalnych i krajowych zarysować można ramowy układ funkcjonalno-przestrzenny. W modelu wskazano kluczowe elementy układu transportowego, tereny zabudowy, lasy, wody, tereny rolnicze, obszary aktywności przemysłowo-gospodarczej oraz obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi.

Mapa 28 Model Funkcjonalno-Przestrzenny Subregionu Zachodniego

Źródło: Opracowanie własne

Kształtowanie polityki rozwoju w układach lokalnych z wykorzystaniem narzędzi w formie projektów zintegrowanych oraz różnych form współpracy, wymaga określenia obszarów funkcjonalnych w subregionie. Poniżej przedstawiono koncepcyjny układ i zakres tego typu obszarów w oparciu o zobjektywizowaną metodę powiązań gospodarczych, które stanowią i przekładają się na przepływy transportowe oraz lokalizację infrastruktury usług publicznych w tym edukacyjnych i społecznych.

Obszary te mogą stanowić podstawę porozumień lokalnych w zakresie realizacji wspólnych przedsięwzięć i projektów m.in. w obszarach:

- systemu komunikacji i transportu,
- usług edukacyjnych,
- usług opiekuńczych,
- usług społecznych,

- jakości powietrza,
- gospodarki odpadami,
- produktów turystycznych.

Wyznaczenie obszarów funkcjonalnych zostało wykonane na podstawie metodologii zaprezentowanej w Analizie 3 pt. „*Delimitacja metropolii i aglomeracji oraz ich obszarów funkcjonalnych w województwie śląskim*” Regionalnego Centrum Analiz Strategicznych.

Wyznaczono wskaźnik powiązań gospodarczo-przestrzennych, który został obliczony dla gmin Subregionu Zachodniego. Wskaźnik oblicza się wg wzoru:

liczba powiązań z gminy do miasta (gminy miejsko-wiejskiej) / liczba wszystkich powiązań gminy * 100

Im wyższa wartość wskaźnika, tym jest większe prawdopodobieństwo, że gmina będzie należała do obszaru funkcjonalnego badanego miasta lub gminy miejsko-wiejskiej. Do obliczenia wskaźnika powiązań gospodarczo-przestrzennych wzięto wszystkie powiązania pomiędzy gminami, łącznie z tymi powyżej 100 km, więc wartość wskaźnika dla poszczególnych gmin miejskich lub miejsko-wiejskich może być mniejsza, niż gdyby zawęzić powiązania do maksymalnej długości 100 km.

Obszar funkcjonalny Rybnika

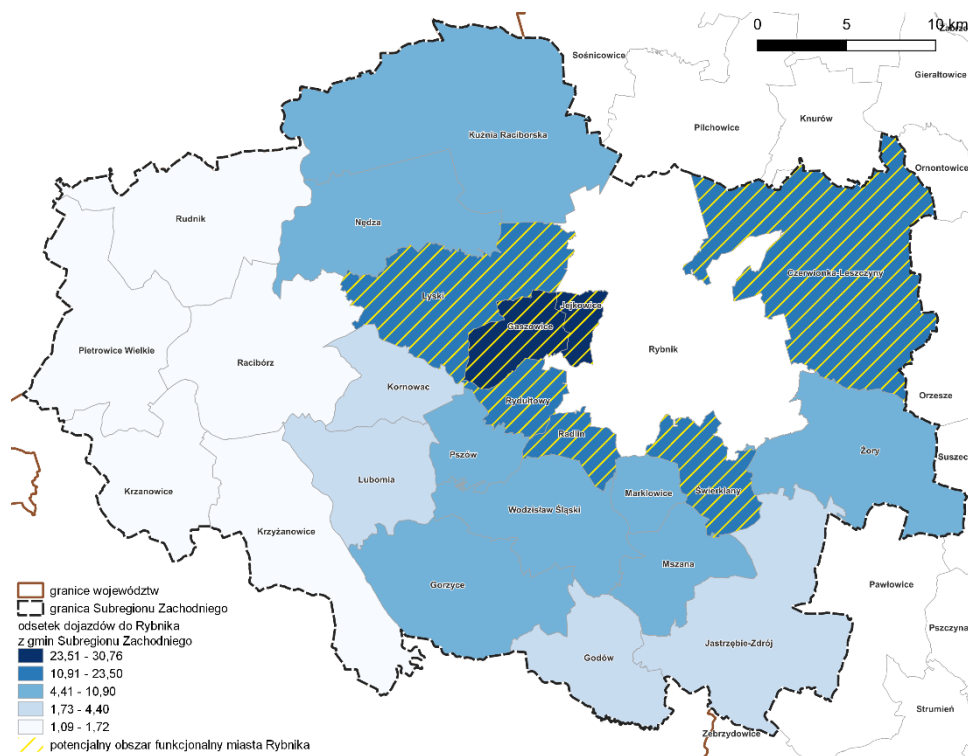
Podstawę stanowi obliczenie wskaźnika powiązań gmin Subregionu Zachodniego do Rybnika. Największe powiązania występują z gmin Jejkowice (30,7%) i Gaszowice (23,5%). Gminy z powiązaniem powyżej 10% w 2019 rok były następujące: Lyski, Radlin, Świerklany, Rydułtowy i Czerwionka-Leszczyny. Wszystkie te gminy sąsiadowały bezpośrednio z Rybnikiem.

Tabela 21 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Rybnikiem

nazwa gminy	wskaźnik powiązań do Rybnika
Jejkowice	30,75611
Gaszowice	23,50801
Lyski	18,56405
Radlin	16,80817
Świerklany	16,70961
Rydułtowy	15,38112
Czerwionka-Leszczyny	10,91353

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 29 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Rybnika

Źródło: opracowanie własne

Obszar funkcjonalny Jastrzębia-Zdroju

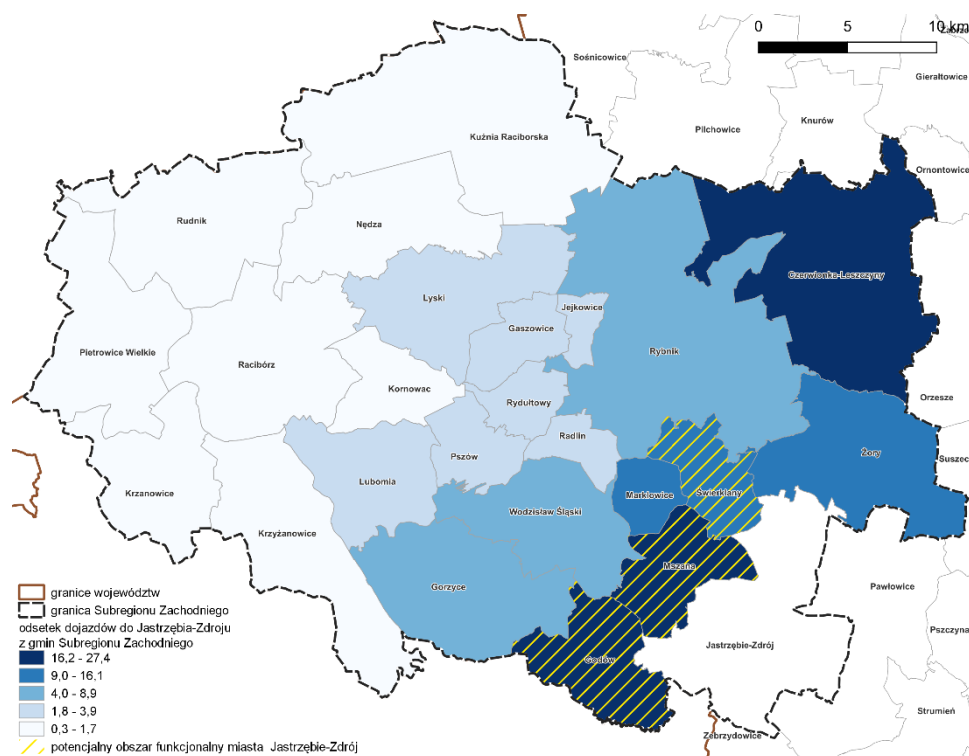
Największe powiązania do Jastrzębia-Zdroju występują z gminami Mszana i Godów, w których wskaźnik wynosi ponad 20%. Obie gminy sąsiadują z Jastrzębiem. Trzecia w rankingu gmina Czerwionka-Leszczyny, mająca wskaźnik 16,2%, nie jest bezpośrednim sąsiadem. Powyżej 10% mają jeszcze Świerklany i Żory.

Tabela 22 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Jastrzębiem-Zdrojem

Nazwa gminy	Wskaźnik powiązań do Jastrzębia-Zdroju
Mszana	27,35907
Godów	24,51334
Czerwionka-Leszczyny	16,1792
Świerklany	12,09054
Żory	10,96931

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 30 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Jastrzębia-Zdroju

Źródło: opracowanie własne

Obszar funkcjonalny Żor

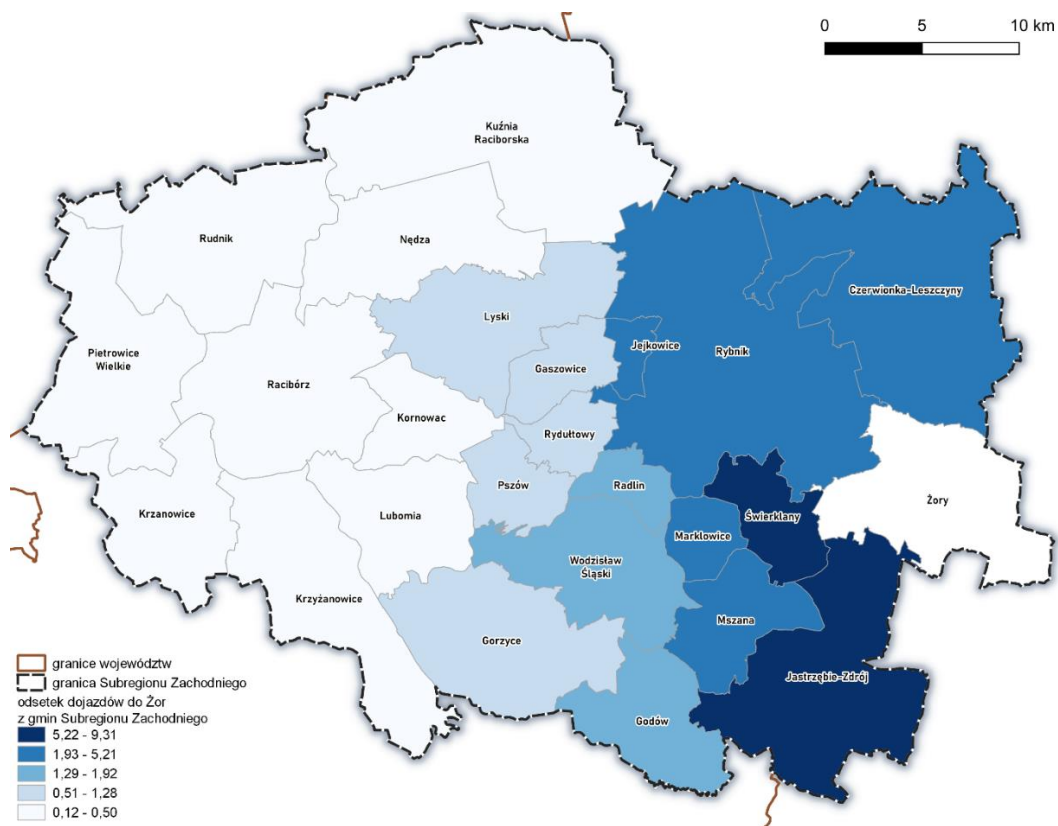
W porównaniu do Rybnika czy Jastrzębia-Zdroju, Żory nie są miastem, do którego ciężą mieszkańcy innych gmin. Największe powiązania wynoszą niespełna 10%, które pochodzą z gminy Świerklany.

Tabela 23 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Żorami

Nazwa gminy	Wskaźnik powiązań do Żor
Świerklany	9,311741
Jastrzębie-Zdrój	5,222641
Mszana	4,35049
Marklowice	4,083369

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 31 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Żor

Źródło: Opracowanie własne

Obszar funkcjonalny Raciborza

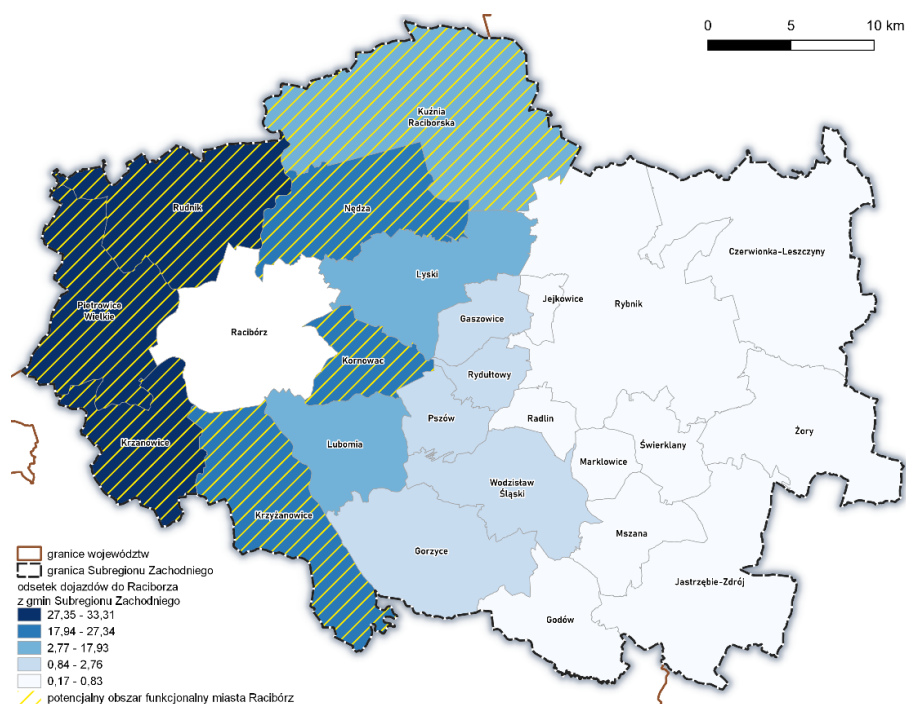
Racibórz jest największym miastem powiatu raciborskiego i powiązania do tej gminy są również największe. Widać, że do niego ciągną gminy z całego powiatu raciborskiego. Powyżej 20% powiązań do Raciborza ma, aż 5 gmin: Rudnik, Krzanowice, Pietrowice Wielkie, Kornowac i Nędza.

Tabela 24 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Raciborzem

Nazwa gminy	Wskaźnik powiązań do Raciborza
Rudnik	33,31099
Krzanowice	32,78784
Pietrowice Wielkie	27,34899
Kornowac	23,23376
Nędza	22,30981
Krzyżanowice	17,93683
Lubomia	10,63973

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 32 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Raciborza

Źródło: Opracowanie własne

Obszar funkcjonalny Wodzisławia Śląskiego

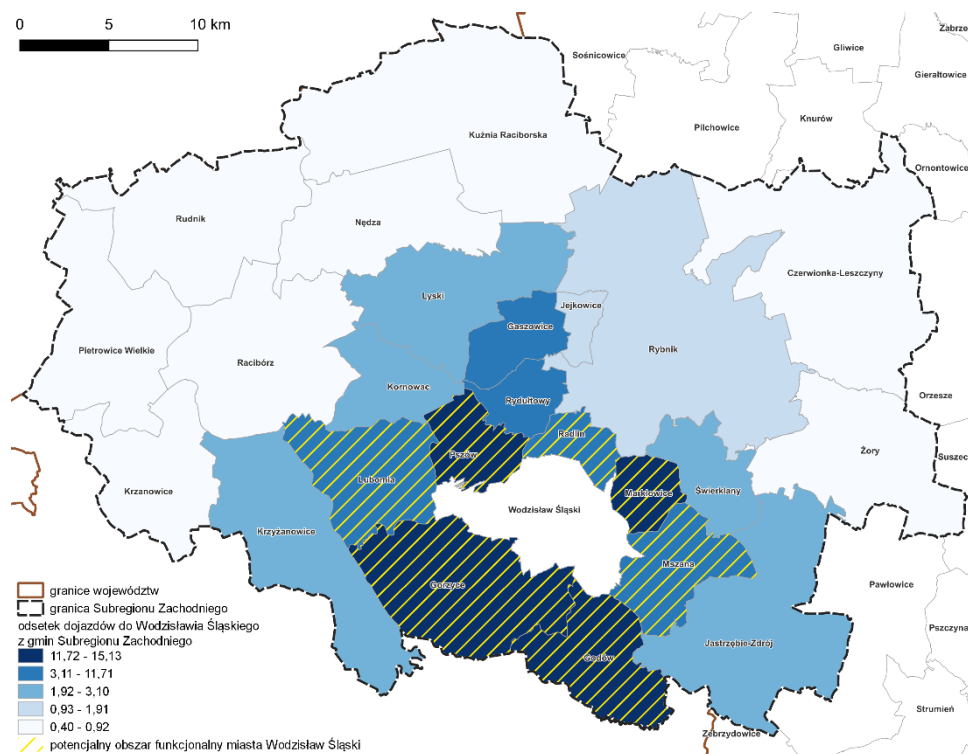
Do Wodzisławia Śląskiego ciążą jedynie okoliczne gminy, z maksymalnie 15% wskaźnikiem powiązań z gminy Gorzyce. Kolejne to gminy: Pszów, Marklowice, Godów, Mszana, Radlin i Lubomia. Wszystkie wymienione miały wskaźnik powiązań między 10 a 15%.

Tabela 25 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Wodzisławiem Śląskim

Nazwa gminy	Wskaźnik powiązań do Wodzisławia Śląskiego
Gorzyce	15,13487
Pszów	14,66409
Marklowice	14,63207
Godów	11,71593
Mszana	11,58088
Radlin	10,95781
Lubomia	10,30303

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 33 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Wodzisławia Śląskiego

Źródło: Opracowanie własne

Obszar funkcjonalny Rydułtów

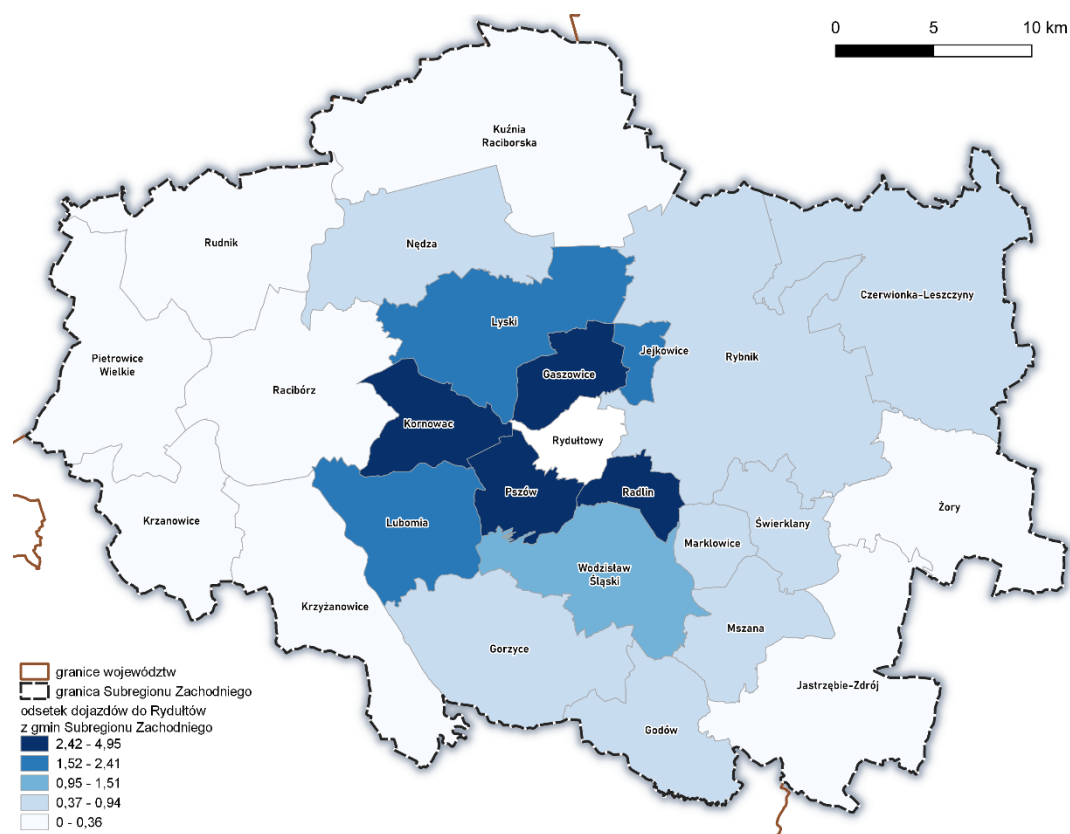
Gmina Rydułtowy – można powiedzieć – nie ma obszaru ciężenia. Wartości wskaźnika osiągnęły maksymalnie 4,94% z Gąsowic i 4,8% z Pszowa oraz 4,48% z Radlina.

Tabela 26 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Rydułtówami

Nazwa gminy	Wskaźnik powiązań do Rydułtów
Gąsowice	4,949054
Pszów	4,806174
Radlin	4,483948

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 34 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do gminy Rydułtowy

Źródło: Opracowanie własne

Obszar funkcjonalny Radlina

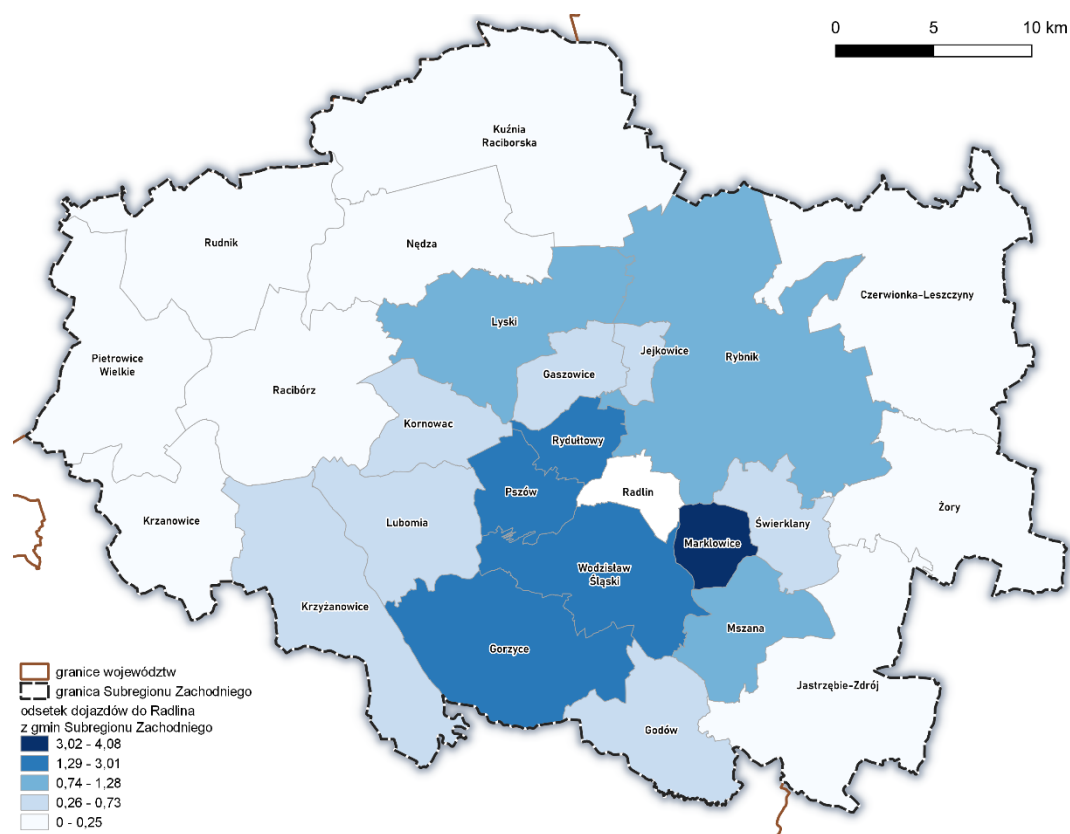
Do Radlina, podobnie jak poprzedniej gminy Rydułtowy, wskaźnik powiązań jest niski. Jedynie z Markłowic osiąga 4,08%, a z Wodzisławia Śląskiego 3,02%.

Tabela 27 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Radlinem

Nazwa gminy	Wskaźnik powiązań do Radlina
Markłowice	4,083369
Wodzisław Śląski	3,023038

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 35 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Radlina

Źródło: Opracowanie własne

Obszar funkcjonalny Pszowa

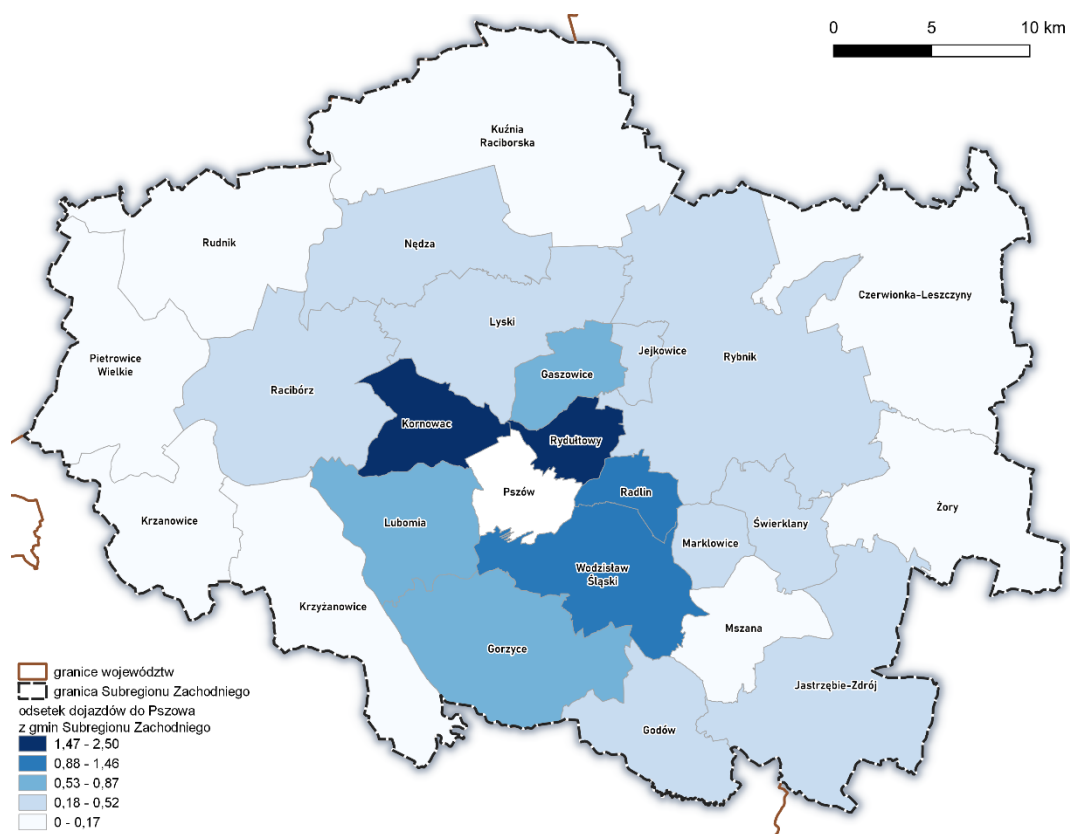
Do Pszowa minimalnie ciężą mieszkańcy Rydułtów, w których wskaźnik powiązań wynosił 2,5%, oraz Kornowaca i Wodzisławia Śląskiego, gdzie wskaźnik ledwo przekraczał 1%.

Tabela 28 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Pszowem

Nazwa gminy	Wskaźnik powiązań do Pszowa
Rydułtowy	2,499148
Kornowac	1,469891
Wodzisław Śląski	1,162306

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 36 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Pszowa

Źródło: Opracowanie własne

Obszar funkcjonalny Czerwionki-Leszczyn

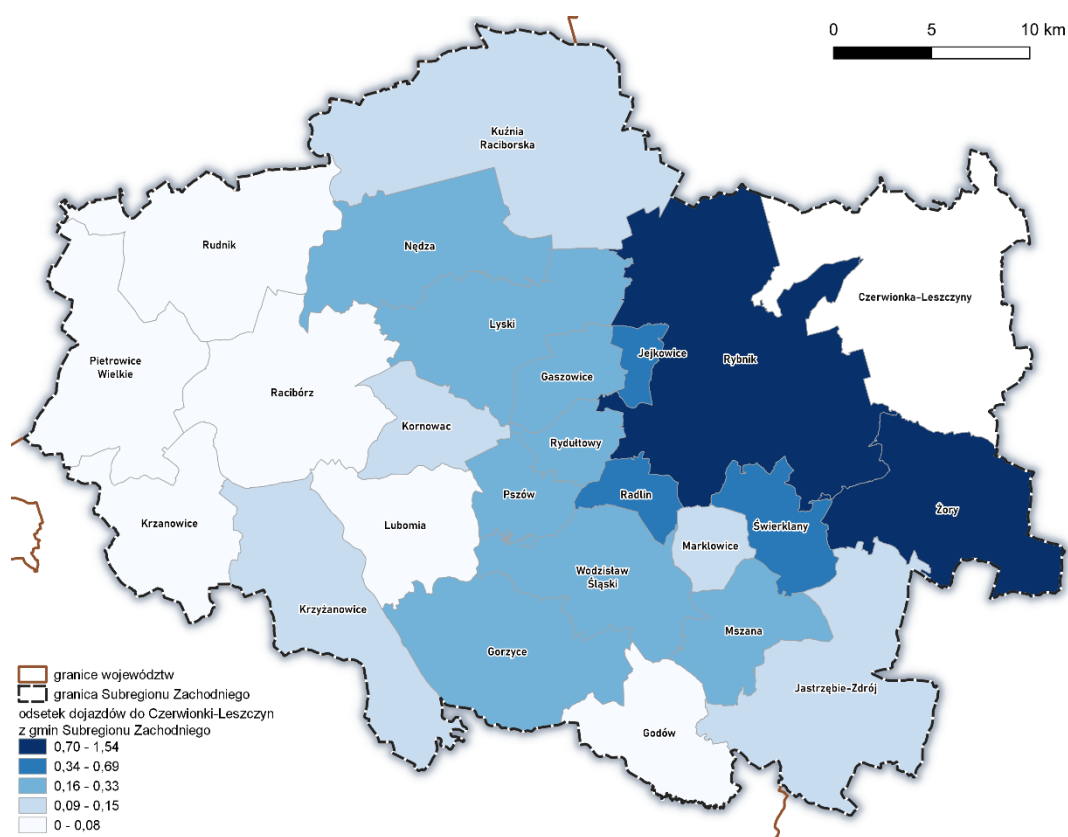
W przypadku gminy Czerwionka-Leszczyny jedyną gminą z powiązaniem powyżej 1% był Rybnik, w którym wskaźnik wyniósł 1,54%.

Tabela 29 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Czerwionką-Leszczyną

Nazwa gminy	Wskaźnik powiązań do Czerwionki-Leszczyn
Rybnik	1,537477

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 37 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Czerwionki-Leszczyn

Źródło: Opracowanie własne

Obszar funkcjonalny Kuźni Raciborskiej

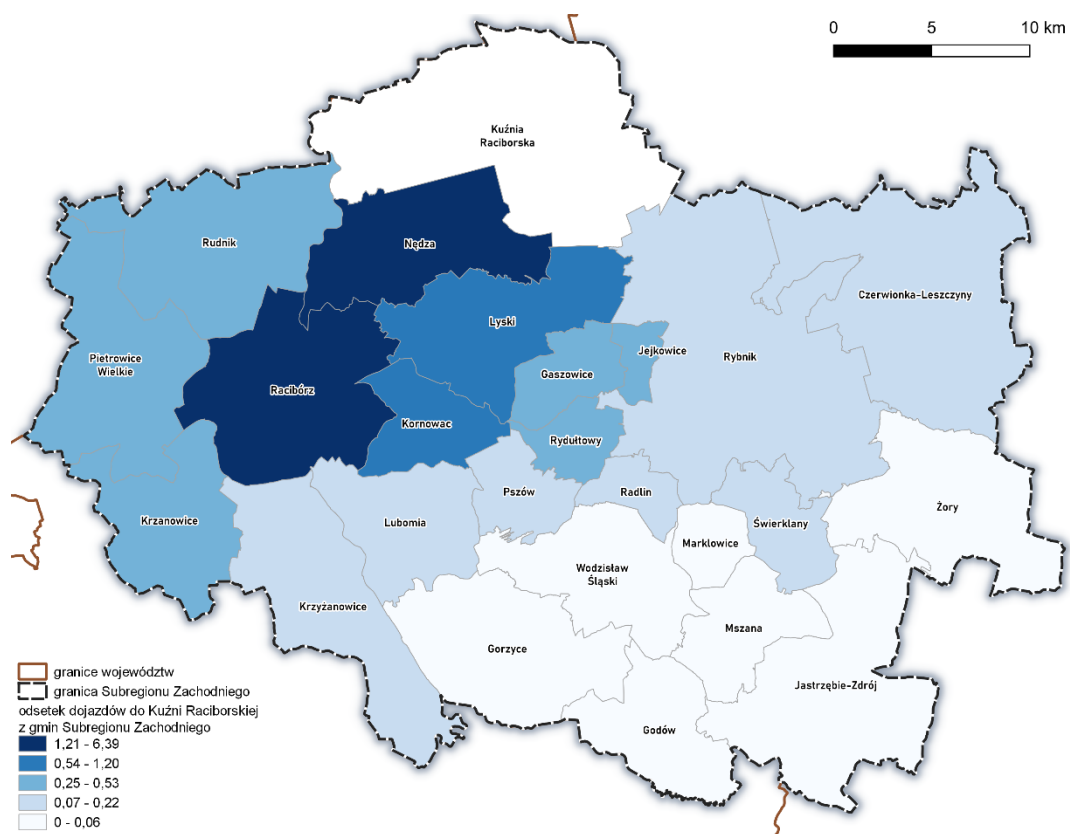
Do Kuźni Raciborskiej najmocniej ciężyli mieszkańcy gminy Nędza, w której wskaźnik powiązań wyniósł 6,38%, oraz Raciborza z wysokością wskaźnika 1,21%.

Tabela 30 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Kuźnią Raciborską

Nazwa gminy	Wskaźnik powiązań do Kuźni Raciborskiej
Nędza	6,385495
Racibórz	1,211033

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 38 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Kuźni Raciborskiej

Źródło: Opracowanie własne

Obszar funkcjonalny Krzanowic

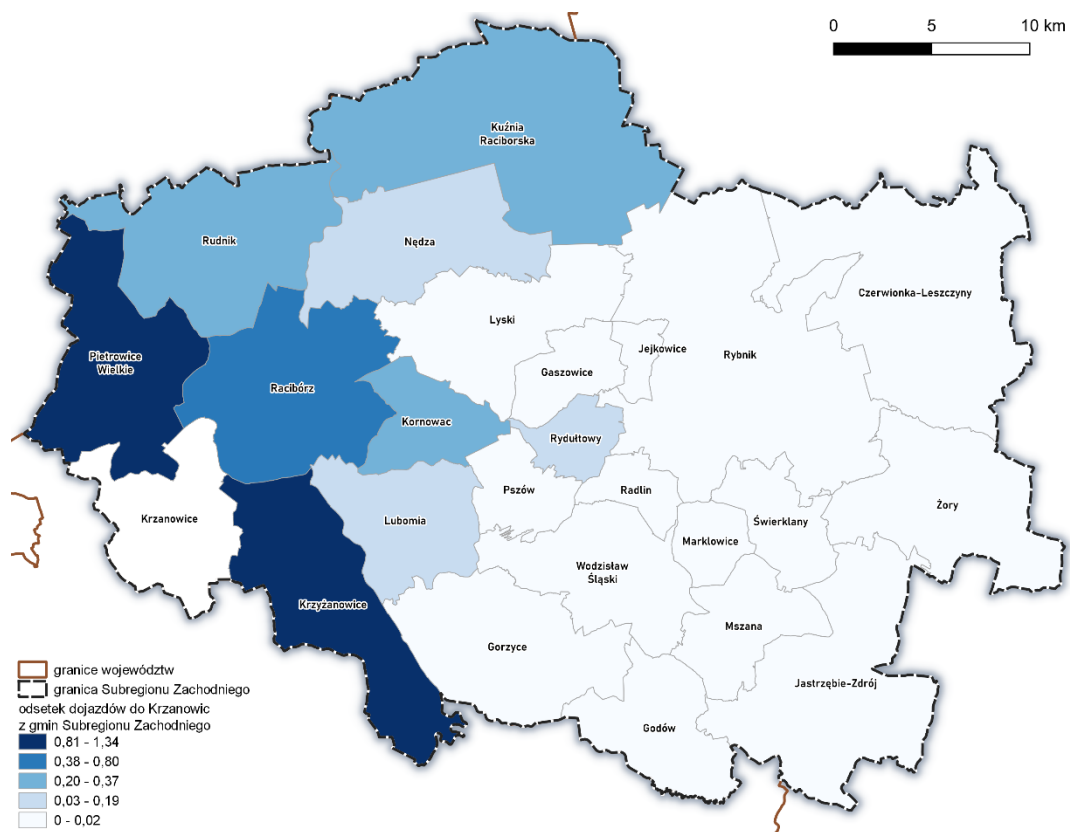
Do gminy Krzanowice wskaźnik powiązań jest bardzo niski, jedynie w przypadku gminy Pietrowice Wielkie osiąga wartość powyżej 1%, a dokładnie 1,34%.

Tabela 31 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Krzanowicami

Nazwa gminy	Wskaźnik powiązań do Krzanowic
Pietrowice Wielkie	1,342282

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 39 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Krzanowic

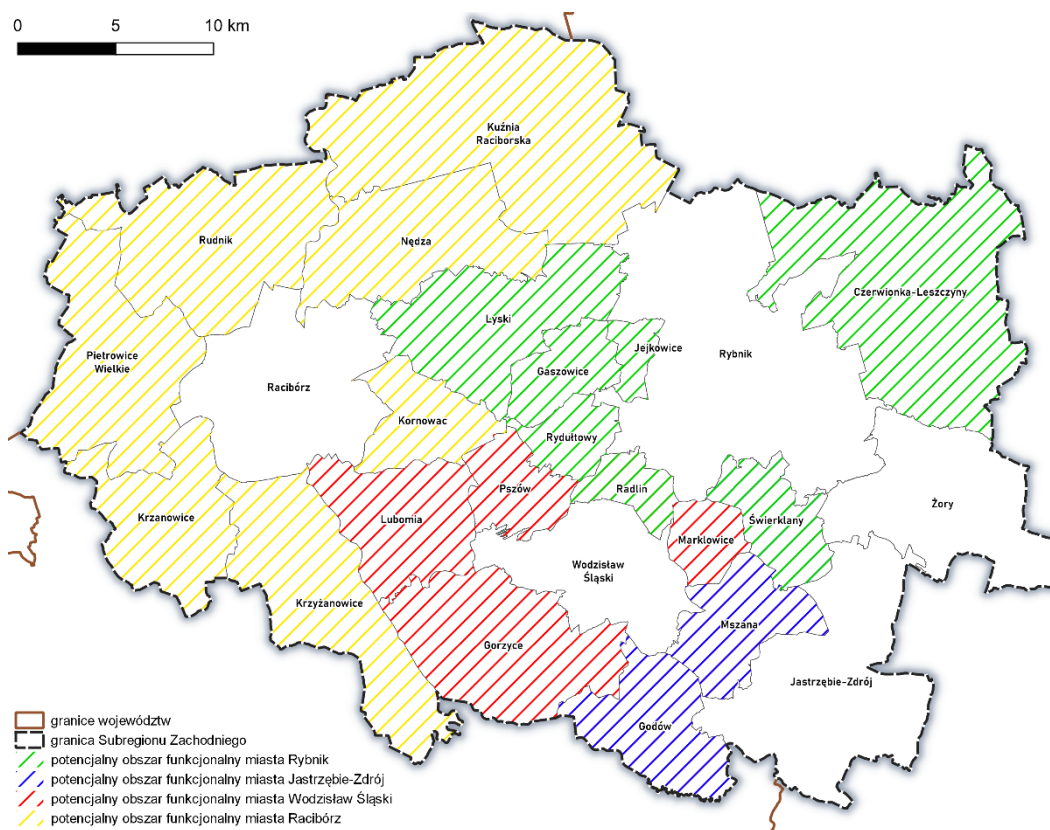

Źródło: Opracowanie własne

2.1.0 Mapa obszarów funkcjonalnych miast Subregionu Zachodniego

W oparciu o analizy wyznaczono potencjalne obszary funkcjonalne miast Subregionu Zachodniego. Największą liczbę gmin należących do obszaru funkcjonalnego miało miasto Racibórz, które jest oddalone od innych większych miast subregionu. W potencjalnym obszarze miasta Rybnik – stolicy subregionu, znajdowało się 7 gmin sąsiadujących z nim. Z kolei Jastrzębie-Zdrój miało dwie gminy w potencjalnym obszarze funkcjonalnym, a Wodzisław Śląski cztery.

Mapa 40 Mapa obszarów funkcjonalnych miast Subregionu Zachodniego

Źródło: Opracowanie własne

3 OŚRODKI STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego do 2030 roku, w której zarysowano wizję rozwoju regionu: województwo śląskie będzie nowoczesnym regionem europejskim o konkurencyjnej gospodarce, będącej efektem odpowiedzialnej transformacji, zapewniającym możliwości rozwoju swoim mieszkańcom i oferującym wysoką jakość życia w czystym środowisku.

Osiągnięcie wizji rozwoju wymagać będzie koncentracji działań na czterech celach strategicznych, dla których sformułowano cele operacyjne w perspektywie do roku 2030.

CEL STRATEGICZNY A Województwo śląskie regionem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej

A.1. Konkurencyjna gospodarka

A.2. Innowacyjna gospodarka

A.3. Silna lokalna przedsiębiorczość

CEL STRATEGICZNY B Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca

B.1. Wysoka jakość usług społecznych, w tym zdrowotnych

B.2. Aktywny mieszkaniec

B.3. Atrakcyjny i efektywny system edukacji i nauki

CEL STRATEGICZNY C Województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni

C.1. Wysoka jakość środowiska

C.2. Efektywna infrastruktura

C.3. Atrakcyjne warunki zamieszkania, kompleksowa rewitalizacja, zapobieganie i dostosowanie do zmian klimatu

CEL STRATEGICZNY D Województwo śląskie regionem sprawnie zarządzanym

D.1. Zrównoważony rozwój terytorialny

D.2. Aktywna współpraca z otoczeniem i kreowanie silnej marki regionu

D.3. Nowoczesna administracja publiczna

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2030” wyznacza również tzw. obszary Strategicznej Interwencji z jednej strony OSI krajowe wyznaczone w KSRR 2030 oraz OSI regionalne.

OSI wyznaczone w KSRR 2030 istotne dla województwa śląskiego to:

- Śląsk
- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze (miasta powiększające dystans rozwojowy²⁰)
- obszary zagrożone trwałą marginalizacją

W ujęciu funkcjonalnym strategia województwa jest spójna z zapisami planu i delimituje ona układ funkcjonalny obejmujący: subregiony, metropolie, aglomeracje miejskie oraz obszary wiejskie i miejskie. Ponadto zidentyfikowano 5 OSI w ujęciu tematycznym przyporządkowanych do dwóch grup, tj.: OSI konkurencyjne – obszary cenne przyrodniczo i ośrodki wzrostu oraz OSI problemowe obejmujące gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze, gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza, gminy w transformacji górniczej.

²⁰ W opracowaniu pn. „Aktualizacja delimitacji miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze (powiększających dystans rozwojowy)”, IGIPIZ PAN, Warszawa, listopad 2019, zaproponowano uzupełniającą nazwę dla miast średnich tracących funkcje społ.-gosp., tj. miasta powiększające dystans rozwojowy.

Subregion Zachodni i jego jednostki terytorialne znajdują się zarówno w OSI krajowych, jak i regionalnych. W szczególności są to OSI krajowe – miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, do których zaliczono: Jastrzębie-Zdrój oraz Rydułtowy.

W OSI regionalnych obszary z Subregionu Zachodniego ujęte są we wszystkich wskazanych typach, tj.

- OSI konkurencyjnych: obszary cenne przyrodniczo oraz ośrodki wzrostu,
- OSI problemowych: gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze, gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza, gminy w transformacji górniczej.

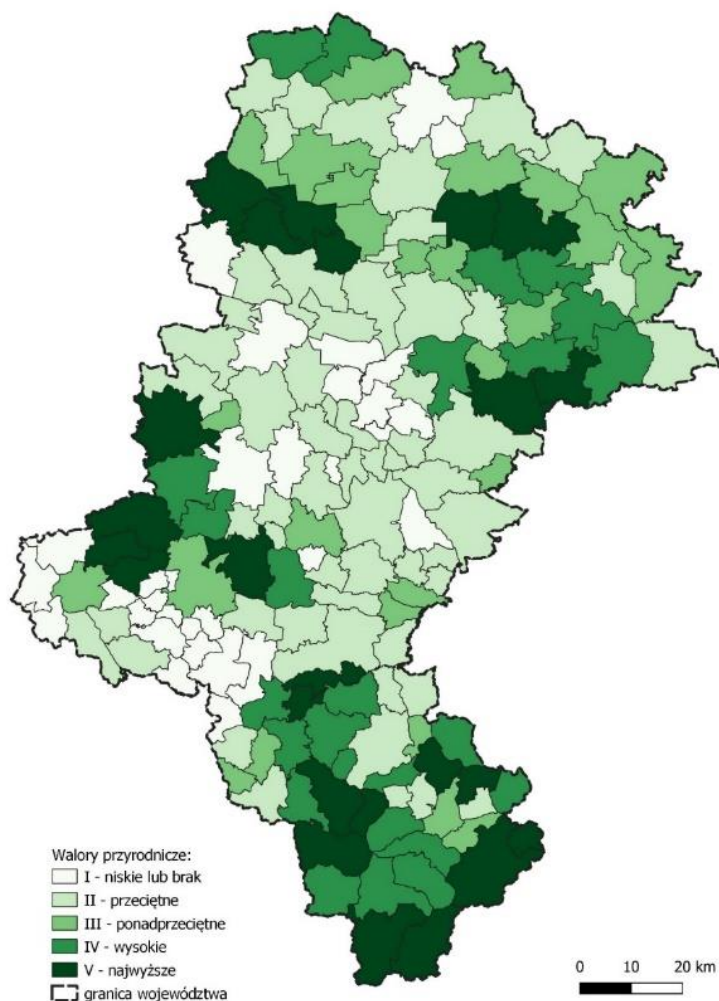
W powiązaniu ze Strategią Województwa wskazano analogiczne OSI dla Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego. Specyfika obszaru pozwala na zastosowanie takich samych kryteriów, gdyż jest to obszar bardzo różnorodny. Na terenie Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego znajdują się obszary, które wymagają wsparcia wieloaspektowego.

OSI – obszary cenne przyrodniczo

W strategii wskazuje się, że wyzwaniem dla tego obszaru OSI jest ochrona różnorodności biologicznej i georóżnorodności, poprawa stosunków wodnych i ochrona siedlisk wodno-błotnych na obszarach chronionych oraz zwiększenie drożności korytarzy ekologicznych. Istotne będzie również programowanie i prowadzenie na tych terenach zrównoważonej polityki rozwoju, godzącej interesy ochrony przyrody z rozwojem gospodarczym tych obszarów, ukierunkowanym na wykorzystanie lokalnych potencjałów.

W Subregionie Zachodnim jako obszary o najwyższych walorach przyrodniczych wskazano następujące gminy: Czerwionka – Leszczyne, Kuźnia Raciborska, Nędza, Lyski. Gminy charakteryzujące się ponadprzeciętnymi walorami przyrodniczymi to Rybnik oraz Racibórz. Natomiast jako obszary o walorach przeciętnych wskazano gminy Krzyżanowice, Lubomię oraz Gorzyce.

Mapa 41 OSI – obszary cenne przyrodniczo

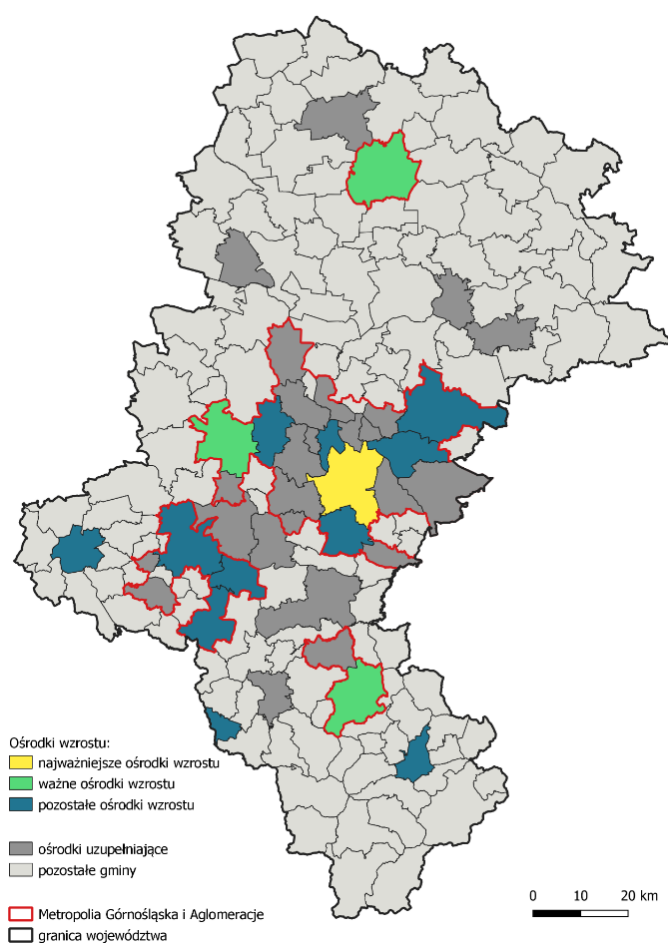

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2030”

OSI – ośrodki wzrostu

Ośrodki wzrostu to obszary, które powinny stanowić o sile regionu w przyszłości i jego pozycji konkurencyjnej. W związku z powyższym najważniejszym wyzwaniem dla tego obszaru będzie podniesienie poziomu innowacyjności w sektorze przedsiębiorstw, wzmocnienie potencjału i skali oddziaływania oraz pozycji na arenie międzynarodowej ośrodków akademickich oraz sektora B+R, a także utrzymanie pozycji ośrodka wzrostu. Istotny będzie również rozwój funkcji metropolitalnych, poprawa jakości środowiska i przestrzeni, tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy poprzez rozwój potencjału gospodarczego i zwiększenie poziomu inwestycji, pozwalających na zatrzymanie procesu „drenażu mózgow” przez inne atrakcyjne ośrodki metropolitalne.

Mapa 42 OSI – ośrodki wzrostu

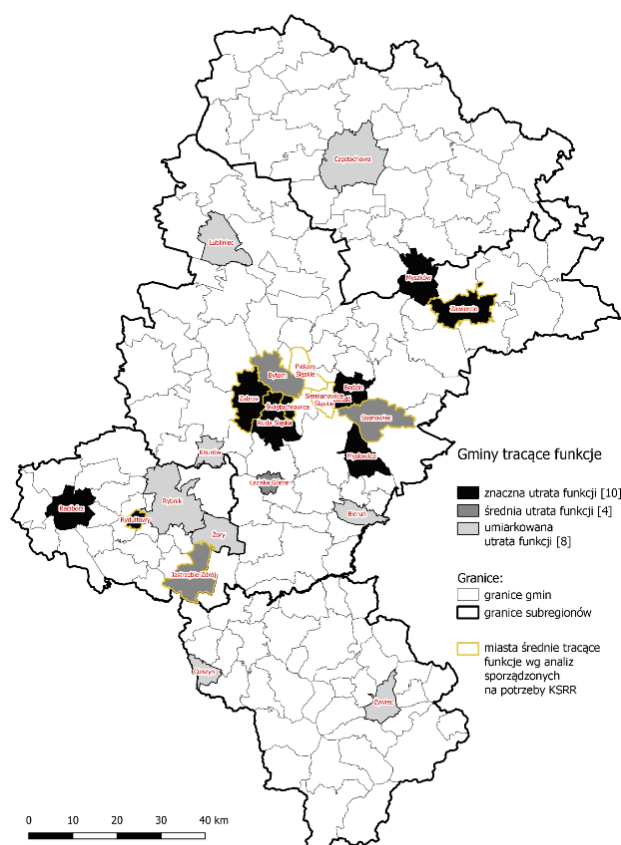
Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2030”

W Subregionie Zachodnim jako ośrodki wzrostu wskazano gminy Racibórz, Rybnik, Jastrzębie – Zdrój oraz Żory. Z kolei jako ośrodki uzupełniające wskazano gminy Czerwionka – Leszczyny, Wodzisław Śląski oraz Rydułtowy.

OSI – gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze

Strategia wyznacza, że szczególnie dedykowanymi działaniami dla gmin tracących funkcje są te, które przyczynią się do wzmocnienia ich potencjału gospodarczego, wzrostu inwestycji sektora przedsiębiorstw, rozwoju szeroko pojętych usług, poprawy dostępu do oferty kulturalnej i rekreacyjnej, a także związane są z rozwojem społeczeństwa obywatelskiego, aktywizacją mieszkańców, wsparciem procesów rewitalizacyjnych. Wyzwaniem jest również poprawa jakości przestrzeni oraz środowiska.

Mapa 43 OSI – gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2030”

W Subregionie Zachodnim gminami o znacznej utracie funkcji społeczno – gospodarczych są gminy Rydułtowy oraz Racibórz. Średnią utratą funkcji charakteryzuje się miasto Jastrzębie – Zdrój. W stopniu umiarkowanym funkcje tracą miasta Rybnik oraz Żory.

OSI regionalne

Z analiz prowadzonych przez związek wynika, że miastem które również traci funkcje społeczno – gospodarcze jest Pszów. W związku z likwidacją kopalni KWK „Anna” miasto Pszów w znacznym stopniu utraciło swoją wartość w subregionie, wpływy do budżetu zmalały i z miasta z dużym zakładem pracy na swoim terenie musiało przekształcić się w miasto, z którego większość mieszkańców zmuszonych było szukać pracy poza jego granicami. Dodatkowo degradacja terenu spowodowana wieloletnią eksploatacją prowadzoną przez kopalnię spowodowała duże problemy miasta o charakterze środowiskowym (hałdy, zwałowiska). Na terenie miasta funkcjonują tereny o charakterze przemysłowym, które wymagają rekultywacji oraz zmiany ich funkcji na np. gospodarcze, edukacyjne, kulturalne.

Do 2012 r. Pszów był miastem typowo górniczym, w którym głównym pracodawcą była Kopalnia Węgla Kamiennego „ANNA”. Struktura gospodarcza miasta zdominowana była przez przemysł wydobywczy.

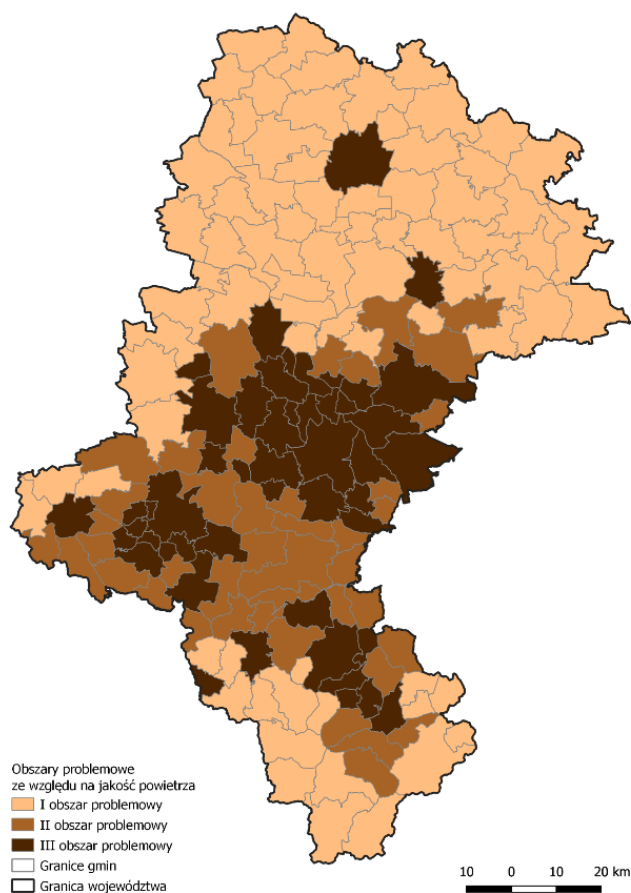
W liczącym czternaście tysięcy mieszkańców mieście jeszcze kilka lat temu w kopalni pracowała połowa z nich.

Osiedla z terenu miasta wciąż zamieszkiwane są w znacznej mierze przez rodziny typowo górnicze, w tym młodych emerytów górniczych, których podstawowym źródłem utrzymania była praca w KWK „Rydułtowy – Anna”, do niedawna głównym zakładzie pracy w mieście. W wyniku działań restrukturyzacyjnych w 2004 roku pszowska kopalnia KWK „Anna” została połączona z KWK „Rydułtowy”. Wstępnie zakładano, że potencjał eksploatacyjny lokalnych pokładów węgla kamiennego powinien okazać się wystarczający do roku 2020, jednak już od 2012 roku, po ponad 170 latach działalności, KWK „Anna” rozpoczęto proces likwidacyjny. Obecnie KWK „Anna” jest zakładem zlikwidowanym. Znaczna część obszaru Pszowa znajduje się w obrębie zakończonej eksploatacji górniczej, wobec czego może on być traktowany jako obszar przemysłowy. Długoletnia eksploatacja złóż węgla kamiennego spowodowała wysoki poziom degradacji środowiska naturalnego na terenie miasta. Pszów był do tej pory silnie związany z tradycyjną monokulturą górniczą.

OSI – gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza

Dokument Śląskie 2030 podkreśla, że główną przyczyną złej jakości powietrza w województwie śląskim jest emisja z indywidualnego ogrzewania budynków mieszkalnych (bytowo-komunalna). Znacznie mniejszy wpływ na jakość powietrza ma emisja przemysłowa i liniowa. Pomimo działań podejmowanych w ostatnich latach nie zanotowano znaczącej poprawy jakości powietrza. Największym wyzwaniem stojącym przed województwem na najbliższe lata jest ograniczenie niskiej emisji, gdyż to ona w największym stopniu odpowiada za przekroczenia norm jakości powietrza. Pożądane jest wsparcie rozbudowy sieci ciepłowniczej oraz włączenie w nią możliwie największej liczby budynków mieszkalnych, jak również generowania i wdrażania innowacji ograniczających negatywny wpływ na środowisko. Gminy ze swojej strony muszą podjąć wyzwanie egzekwowania przepisów tzw. „uchwały antysmogowej”. Poprawa jakości powietrza jest kluczowym problemem województwa. Zanieczyszczenie powietrza powoduje pogorszenie stanu zdrowia mieszkańców, wyzwaniem więc będzie również zapewnienie odpowiedniej profilaktyki i opieki medycznej w tym zakresie.

Mapa 44 OSI – gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2030”

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego wskazała na trzy obszary problemowe w zakresie jakości powietrza. Gminy z terenu Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego zostały zaklasyfikowane do grupy II oraz III obszaru problemowego.

Do grupy II zostały zaklasyfikowane gminy: Kuźnia Raciborska, Lyski, Kornowac, Lubomia, Krzanowice, Krzyżanowice, Gorzyce, Godów, Mszana, Czerwionka – Leszczyny.

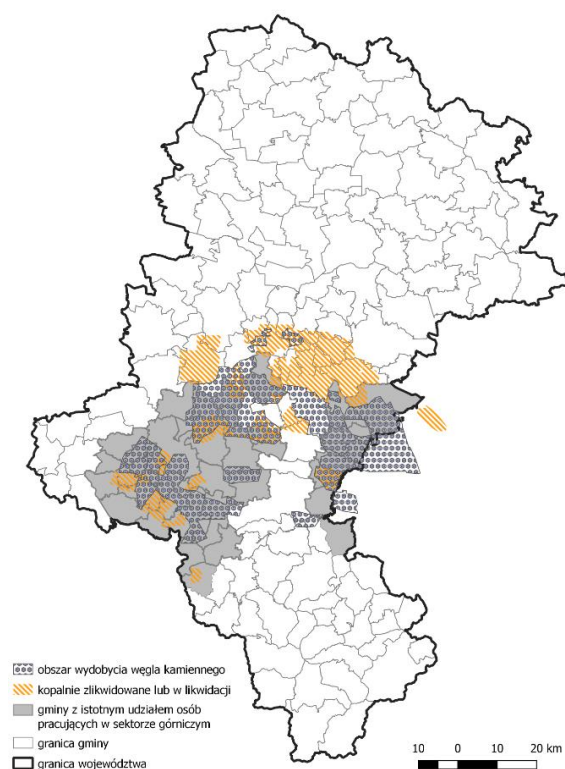
Natomiast do grupy III zaklasyfikowano następujące gminy: Rybnik, Żory, Jastrzębie – Zdrój, Świerklany, Marklowice, Jejkowice, Gaszowice, Rydułtowy, Radlin, Wodzisław Śląski, Pszów, Racibórz.

OSI – gminy w transformacji górniczej

W Strategii regionalnej wskazano, że gminy w transformacji górniczej znajdują się w centralnej i zachodniej części województwa, głównie na obszarach wydobycia węgla kamiennego. W zdecydowanej większości są to gminy zlokalizowane na obszarze Aglomeracji Rybnickiej i jej otoczenia, Metropolii Górnośląskiej oraz przy granicy z województwem małopolskim. Wyzwaniem dla tych obszarów jest znaczny udział terenów przemysłowych i poprzemysłowych oraz terenów, na których

wystąpiły lub wystąpią skutki eksploatacji górniczej. Istotnym problemem jest zagospodarowanie terenów po zakończonej eksploatacji górniczej, a także przekwalifikowanie pracowników odchodzących z sektora górniczego. W planowaniu rozwoju gospodarczego należy uwzględnić również konieczność zapewnienia możliwości funkcjonowania dla firm z branży okołogórniczej lub ich przebranżowienia, w tym przekwalifikowania kadr. Istotną kwestią będzie również wsparcie dla rozwoju nowych oraz istniejących firm, które będą tworzyć nową bazę ekonomiczną gmin w transformacji górniczej. Oprócz tworzenia alternatywnych miejsc pracy należy również ukierunkować wsparcie na poprawę jakości środowiska, rozwój usług publicznych, poprawę jakości przestrzeni publicznych, zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców oraz rozwój oferty czasu wolnego.

Mapa 45 OSI – gminy w transformacji górniczej

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2030”

W Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego do 2030 roku, wskazano gminy z terenu Subregionu Zachodniego będącymi w transformacji górniczej. Dodatkowo dokonano rozróżnienia tych obszarów pod kątem gmin z istotnym udziałem osób pracujących w sektorze górniczym, gmina na terenie, których znajdują się kopalnie w likwidacji lub już zlikwidowane oraz gminy z wydobywaniem węgla kamiennego. Wśród gmin z istotnym udziałem osób pracujących w sektorze górniczym wskazano: Czerwionkę – Leszczyny, Rybnik, Żory, Lyski, Kornowac, Lubomię, Gorzyce, Jejkowice, Gaszowice, Rydułtowy, Radlin, Pszów, Wodzisław Śląski, Godów, Mszana, Jastrzębie – Zdrój oraz Mszanę.

Gminami, na terenie, których znajdują się kopalnie zlikwidowane lub w likwidacji są Rybnik, Wodzisław Śląski, Mszana, Gorzyce, Godów, Jastrzębie – Zdrój, Żory, Świerklany, Pszów.

Obszarami wydobywania węgla kamiennego są gminy Czerwionka – Leszczyny, Rybnik, Świerklany, Jejkowice, Gaszowice, Rydułtowy, Radlin, Marklowice, Wodzisław Śląski, Gorzyce, Mszana oraz Jastrzębie – Zdrój.

Biorąc pod uwagę wyzwania i problemy gmin województwa oraz Subregionu Zachodniego, należy również zwrócić uwagę na 2 sektorowe dokumenty operacjonalizujące strategię rozwoju województwa śląskiego.

Polityka gospodarki niskoemisyjnej dla województwa śląskiego – Regionalna polityka energetyczna do roku 2030²¹ wskazuje jako cel generalny w zakresie gospodarki niskoemisyjnej, zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego województwa śląskiego i zapewnienie efektywności energetycznej, przy ograniczeniu negatywnego wpływu działalności człowieka na jakość powietrza, w tym w szczególności ograniczenia niskiej emisji.

Wskazano 4 cele operacyjne:

- wysoki standard energetyczny zabudowy mieszkaniowej, gospodarczej i budynków użyteczności publicznej regionu,
- bezpieczeństwo energetyczne województwa śląskiego i rozwój sektora czystej energii,
- ekologiczny system transportu zbiorowego i indywidualnego,
- proaktywne zarządzanie w obszarze jakości powietrza.

Określono, że biorąc pod uwagę zarówno uwarunkowania społeczno-gospodarcze regionu, jak również specyfikę województwa w aspekcie geograficznym (w tym geologicznym), aby osiągnąć zakładane cele polityki, zasadnym jest wspieranie wskazanych poniżej typów projektów:

- kompleksowe działania termomodernizacyjne,
- nadanie nowych funkcji infrastrukturze i terenom pogórnym oraz przemysłowym,
- wsparcie dla rozwoju transportu przyjaznego środowisku,
- rozbudowa sieci stanowisk pomiarowych służących do monitoringu jakości powietrza.

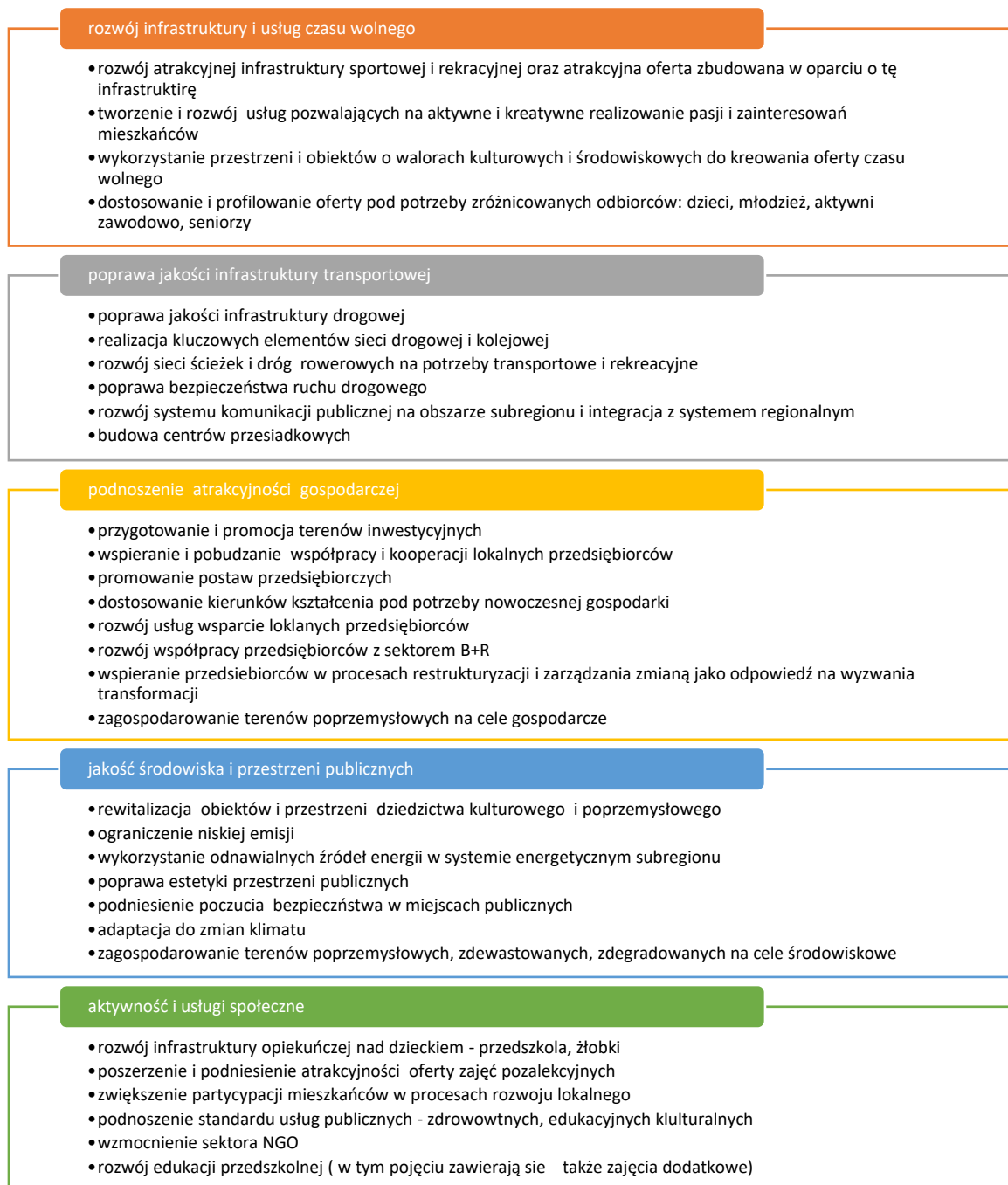
²¹ <https://www.slaskie.pl/content/gospodarka-niskoemisyjna>

4 OCZEKIWANIA I ASPIRACJE MIESZKAŃCÓW ORAZ KLUCZOWE WYZWANIA

W toku badań diagnostycznych przeprowadzono otwarte badanie ankietowe – sondażowe metodą ankiety internetowej oraz warsztaty diagnostyczne. W oparciu o wyniki analizy tych materiałów można stwierdzić, iż mieszkańcy w większości oceniają subregion i swoje gminy i jakość życia w tych obszarach jako dobre lub przeciętne.

Na podstawie odpowiedzi można również wskazać kluczowe obszary, jakie w opiniach mieszkańców, przedsiębiorców i innych organizacji działających w subregionie należy uznać na kluczowe dla poprawy jakości życia i podnoszenia konkurencyjności obszaru subregionu.

Rysunek 13 Kluczowe obszary aktywności lokalnej na rzecz podniesienia jakości życia i konkurencyjności gmin i subregionu

Źródło : Opracowanie własne na podstawie ankiet i prac warsztatowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet i prac warsztatowych

Obszary te powinny stanowić płaszczyzny:

- przygotowania wspólnych projektów wdrożeniowych,
- prowadzenia badań i analiz potrzeb,
- koordynacji lokalnych polityk rozwojowych celem wspólnych działań.

Na podstawie analiz ilościowych oraz wyników diagnoz prowadzonych w toku warsztatów oraz uwarunkowań polityki rozwoju, na różnych szczeblach polityki rozwoju wskazać można kluczowe obszary wyzwań Subregionu Zachodniego, do których zaliczyć można:

- **Starzenie się społeczeństwa**
 - zmieniające się potrzeby w zakresie usług społecznych, dostępności przestrzeni i obiektów,
 - współczesny model rodziny tworzący popyt na usługi opiekuńcze dla seniorów,
 - zmieniające się potrzeby na usługi zdrowotne,
 - zróżnicowanie sytuacji seniorów pociągające za sobą konieczność różnicowania polityki senioralnej,
 - zróżnicowanie kompetencji seniorów w zakresie funkcjonowania we współczesnym świecie.
- **Ruchy ludności w regionie**
 - zmiana atrakcyjności ośrodków, ich potencjału rynkowego (w tym rynku pracy),
 - rosnący odsetek imigrantów w miastach subregionu,
 - zmniejszane się liczby ludności w miastach,

- rozlewanie zabudowy, presja na przestrzeń, rosnące koszty realizacji infrastruktury, osłabienie integracji społeczności lokalnej, wzrost zapotrzebowania na usługi społeczne, rozwój kapitału ludzkiego.
- **Zmiany aspiracji życiowych**
 - rosnąca mobilność młodych mieszkańców, szczególnie o wysokim poziomie wykształcenia, a także wzrost poziomu atrakcyjności ośrodków metropolitalnych skutkująca utratą części potencjału intelektualnego i przedsiębiorczego subregionu,
 - międzypokoleniowe różnice w aspiracjach oraz postrzeganiu cech kluczowych dla jakości życia.
- **Mobilność transportowa**
 - łączalność transportowa wewnątrz subregionu oraz z głównymi ośrodkami poza regionem (GZM) poszerzająca zakres usług i udogodnień dostępnych dla mieszkańców,
 - zmiana zachowań i preferencji transportowych mieszkańców,
 - poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym i ruchu pieszych,
 - budowa centrów przesiadkowych.
- **Jakość składowych środowiska życia i przyrody**
 - rozwój systemów energetycznych niskoemisyjnych,
 - deficyty w zakresie infrastruktury technicznej wspierającej ograniczanie negatywnej antropopresji – sieć wodno-kanalizacyjna, ciepłownicza, gazowa,
 - zróżnicowany poziom świadomości mieszkańców w zakresie rozwoju zrównoważonego (podejście do przyrody, przestrzeni),
 - zachowywanie tradycyjnego krajobrazu miast i wsi Subregionu (np. krajobraz pocysterski),
 - zagospodarowanie terenów przemysłowych na cele rozwojowe i środowiskowe.
- **Zmiany klimatyczne**
 - odporność przestrzeni miejskich na zagrożenia klimatyczne, a także epidemiczne,
 - upowszechnianie odnawialnych źródeł energii,
 - rozwój zrównoważonego transportu niskoemisyjnego, w tym transportu zbiorowego,
 - promowanie rozwiązań związanych z neutralnością klimatyczną dla mieszkań / gospodarstw domowych, w tym wykorzystanie rozwoju budownictwa mieszkaniowego do zmian w tym zakresie,
 - zapewnienie bezpieczeństwa zaopatrzenia w wodę.
- **Transformacja gospodarcza**

- zmiana firm z branż tradycyjnych pełniących dotychczas rolę węzłów sieci, przyciąganie inwestorów mogących pełnić taką funkcję, powstawanie struktur klastrowych, stref itp.,
 - wsparcie w określaniu kontynuacji ścieżki kariery zawodowej dla pracowników branż tradycyjnych,
 - rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej specjalistyczne kwalifikacje pracowników z branż tradycyjnych,
 - tworzenie nowych wzorców sukcesu zawodowego dla rodzin wielopokoleniowo związanych z branżami tradycyjnymi,
 - rewitalizacja i rekultywacja terenów i obiektów postindustrialnych,
 - rozwój nowych specjalizacji gospodarczych,
 - podnoszenia aktywności zawodowej,
 - rozwój przedsiębiorczości opartej na rosnącym potencjale kapitału ludzkiego subregionu, w tym miejsca i usługi dla biznesu,
 - rozwój przedsiębiorczości społecznej aktywizującej osoby o trudnej sytuacji na rynku pracy oraz osoby uzależnione od pomocy społecznej,
 - warunki dla zatrudnienia osób dotychczas zajmujących się wyłącznie gospodarstwem domowym, wychowywaniem dzieci, opieką nad osobami zależnymi,
 - tworzenie warunków dla zdobywania i podnoszenia kwalifikacji, uczenia się przez całe życie (w tym świadomość wagi takiej kompetencji),
 - konieczność partnerstwa międzysektorowego w procesie edukacji, ze szczególnym udziałem biznesu → partnerstwo w zakresie prognozowania popytu na kwalifikacje, na rynku pracy, tworzenia programów nauczania, wspólnej realizacji procesu kształcenia,
 - rozwój placówek edukacyjnych pod kątem dostosowania kierunków kształcenia (np. wyposażenie pracowni kierunków zawodowych) do potrzeb gospodarczych,
 - zagospodarowanie terenów i obiektów przemysłowych/pogórnich.
- **Atrakcyjność czasu wolnego**
 - sieciowa infrastruktura rekreacyjna łącząca miejsca „opowiadające” o historii, tradycjach, wartościach subregionu,
 - rozwój przedsiębiorczości w branżach czasu wolnego (turystyka, rekreacja, przemysł kultury),
 - wykorzystanie miejsc symbolicznych (historycznych) do integracji mieszkańców,
 - rozwój turystyki edukacyjnej → komplementarna oferta dla szkół i rodzin,

- promowanie wielkich osobistości z subregionu (kultura, architektura, technika, nauka, przedsiębiorczość, religia, polityka) → wizerunek, tożsamość lokalna/subregionalna, turystyka,
- wykorzystanie transgraniczności dla kreowania złożonego produktu turystycznego.

5 ANALIZA SWOT

Na podstawie badań diagnostycznych określono 4 podstawowe grupy czynników i uwarunkowań rozwoju subregionu, tj.: sił, słabości, szans i zagrożeń określone na podstawie warsztatów i prac konsultacyjnych oraz opinii eksperckich.

Tabela 32 Kluczowe uwarunkowania w Subregionie Zachodnim i w jego otoczeniu oddziałujące na realizację celów strategicznych wraz ze scenariuszem zmiany uwarunkowania.

Uwarunkowania	Przewidywany scenariusz zmiany znaczenia
SILNE STRONY SUBREGIONU	
S1. sąsiedztwo Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii będącej największym rynkiem zbytu w Polsce i wiodącym węzłem sieci kooperacyjnej	↑
S2. korzystne usytuowanie subregionu w układzie transportowym zapewniające dostępność komunikacyjną do aglomeracji w regionie i Republice Czeskiej oraz otwierające obszar na Europę (korytarze w układzie północ-południe i sąsiedztwo korytarza wschód-zachód)	↑
S3. wysoka atrakcyjność inwestycyjna terenów zlokalizowanych w sąsiedztwie głównych arterii komunikacyjnych	↑
S4. ośrodki w subregionie o wysokiej atrakcyjności rezydencjalnej, przyciągające nowych mieszkańców	↑
S5. lokalizacja subregionu ułatwiająca mieszkańcom korzystanie ze specjalistycznych usług oraz rynku pracy w wiodących ośrodkach Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii	↑
S6. walory przyrodnicze subregionu umożliwiające rozwój funkcji turystycznych i rekreacyjnych, szczególnie turystyki weekendowej, edukacyjnej, rowerowej oraz różnych odmian turystyki aktywnej	↑
S7. duża ilość terenów zielonych i atrakcyjnych krajobrazowo wspierająca jakość życia mieszkańców	↑
S8. zdywersyfikowana oferta edukacyjna	↑
S9. wysoka kultura techniczna związana z tradycjami przemysłu ciężkiego	↓
S10. duże zainteresowanie mieszkańców podwyższaniem kompetencji i ich dostosowywaniem do potrzeb rynku pracy	↑
S11. wysoka atrakcyjność inwestycyjna wynikająca głównie z usytuowania komunikacyjnego subregionu	↑
S12. innowacyjne firmy powstające i rozwijające się w subregionie	↑
S13. obszary o silnie rozwiniętym rolnictwie	↔
S14. ponadlokalne znaczenie oferty spędzania czasu wolnego (kultura	↑

i rekreacja) w głównych ośrodkach subregionu	
S15. zabytki o wysokiej wartości historycznej i architektonicznej mogące stanowić symbole subregionu oraz jego istotną atrakcję turystyczną	↑
S16. miejsca o wysokiej atrakcyjności krajobrazu będącego wypadkową wartości przyrodniczych oraz kulturowych	↑
S17. tradycyjne, spajane silnymi więziami i wspólnymi wartościami społeczności lokalne	↑
S18. historyczne postacie kultury, nauki, gospodarki związane z subregionem	↔
S19. znane osobistości i środowiska twórcze wywodzące się z subregionu lub z nim związane	↔
S20. silna tożsamość lokalna i przywiązanie do tradycji mieszkańców	↑
S21. aktywne grupy mieszkańców angażujące się w rozwój swoich miejscowości	↑
S22. doświadczenia współpracy samorządów subregionu	↑
S23. doświadczenia samorządów w realizacji strategii, pozyskiwaniu środków zewnętrznych, prowadzeniu rewitalizacji i realizacji innych kluczowych zadań	↑
SŁABE STRONY SUBREGIONU	
W1. niedokończony proces transformacji gospodarki regionu i związane z nim potencjalne problemy (rynek pracy, tereny zdegradowane)	↓
W2. relatywnie niski udział branż innowacyjnych w strukturze gospodarczej regionu	↑
W3. niższa w stosunku do wiodących ośrodków metropolii dostępność wysoko wyspecjalizowanych i wykwalifikowanych kadr	↑
W4. niekorzystne procesy demograficzne (pogarszające się wskaźniki obciążenia demograficznego) ograniczające dostępność kapitału ludzkiego w subregionie	↑
W5. procesy suburbanizacyjne generujące koszty związane z rozwojem infrastruktury technicznej i świadczeniem usług społecznych oraz wywierające presję na środowisko przyrodnicze i przestrzeń	↑
W6. znaczące deficyty w wyposażeniu w infrastrukturę techniczną	↑
W7. niewystarczający poziom rozwoju transportu zbiorowego	↑
W8. energochłonne budynki użyteczności publicznej oraz mieszkalne a także oświetlenie przestrzeni publicznych.	↑
W9. wymagająca modernizacji i rozbudowy sieć transportu rowerowego	↑
W10. niska jakość powietrza wynikająca z nierozwiązanego problemu niskiej emisji i dużego natężenia ruchu samochodowego	↑
W11. część mieszkańców o niskiej świadomości i wiedzy na temat ekologii, przestrzeni i dziedzictwa kulturowego	↓
W12. wysoka gęstość sieci osadniczej oraz branże gospodarki tradycyjnej stanowiące obciążenie środowiska przyrodniczego	↓
W13. wymagająca poprawy jakości (estetyka, funkcjonalność, bezpieczeństwo) przestrzeni publicznych	↓
W14. duża ilość terenów wymagających rekultywacji i rewitalizacji, oraz ponownego zagospodarowania terenów przemysłowych/pokopalnianych	↓
W15. tereny zagrożone powodzią oraz podtopieniami	↓
W16. ograniczone zainteresowanie mieszkańców udziałem w rozwoju lokalnym	↓
W17. słabnące więzi społeczne ograniczane przez zjawiska kryzysowe	↓

(pandemia) oraz przenoszenie kontaktów w przestrzeń wirtualną	
W18. wykluczenie cyfrowe – kompetencyjne lub infrastrukturalne – niektórych grup mieszkańców	↓
W19. lokalne deficyty infrastruktury teleinformatycznej	↓
W20. grupy mieszkańców o niskiej aktywności zawodowej i postawach roszczeniowych	↔
W21. bariery utrudniające racjonalizację sieci placówek usług publicznych, w tym opór społeczny	↔
W22. brak wykształconej w skali ponadregionalnej marki subregionu oraz niski stopień identyfikowalności walorów i produktów subregionu; niejednorodny charakter subregionu utrudniający precyzyjne określenie wyróżników obszaru	↑
W23. nieskoordynowana oferta inwestycyjna i rezydencjalna samorządów subregionu	↑
W24. brak wspólnej systemowej promocji gmin subregionu	↔
SZANSE W OTOCZENIU	
O1. dostępność wsparcia na działania rewitalizacyjne	↑
O2. wsparcie unijne dla procesu sprawiedliwej transformacji, rozwoju nowej gospodarki i inteligentnych specjalizacji gospodarczych	↑
O3. dostępność narzędzi wspierających rozwój odnawialnych źródeł energii	↑
O4. silne sieci kooperacyjne w regionie i powiązania gospodarki subregionu z ośrodkami wzrostu w GZM	↑
O5. koncentracja w wiodących ośrodkach GZM instytucji naukowych, akademickich, otoczenia biznesu	↑
O6. kreowanie kadr dla nowej gospodarki przez uczelnie regionu	↑
O7. rozwój sieciowego społeczeństwa i sieciowej gospodarki, i wiążące się z tymi procesami rosnące zainteresowanie międzysektorową, i ponadregionalną współpracą (biznes, nauka, kultura, sektor publiczny)	↑
O8. mobilność firm w gospodarce globalnej umożliwiające pozyskiwanie inwestorów przez współpracujące gminy subregionu	↑
O9. wzrost popularności idei społecznej odpowiedzialności biznesu	↑
O10. wzrastający popyt na wysokiej jakości usługi czasu wolnego (kultura, rekreacja), reprezentowany zwłaszcza przez mieszkańców miast GZM	↑
O11. wzrost zainteresowania regionalizmem jako wartością tożsamościową oraz walorem rynkowym (produkty, usługi turystyczne)	↔
O12. angażowanie się społeczności lokalnych oraz środowisk twórczych podejmowaniem działań w przestrzeniach publicznych i rewitalizowanych	↑
O13. procesy suburbanizacyjne zachodzące w aglomeracyjnych obszarach województwa, umożliwiające przyciągnięcie nowych mieszkańców poszukujących lepszych warunków środowiskowych	↑
O14. programy i rozwiązania legislacyjne wspierające rozwój przedsiębiorczości społecznej	↑
O15. rosnące kompetencje informatyczne społeczeństwa i wzrost zainteresowania dostępnością do e-usług	↑
O16. rozwój technologii smart dla miast i wsi	↑
O17. poszerzający się wachlarz rynkowych i publicznych usług dostępnych przy wykorzystaniu ICT	↑
O18. inwestycje komunikacyjne poprawiające dostępność komunikacyjną subregionu w skali krajowej i międzynarodowej	↑

O19. wzrost popularności korzystania z transportu zrównoważonego, w szczególności rowerowego	↑
O20. preferowanie projektów partnerskich w nowym horyzoncie programowania UE	↑
O21. aktywność samorządów województwa śląskiego w zakresie promocji inwestycyjnej, kulturalnej i turystycznej	↑
O22. zainteresowanie regionów, miast i gmin europejskich podejmowaniem współpracy międzynarodowej, w tym z partnerami w Polsce	↑
O23. nowe koncepcje rozwoju lokalnego i regionalnego wspierające planowanie strategicznego rozwoju gmin i regionów	↑
ZAGROŻENIA W OTOCZENIU	
T1. wysoka atrakcyjność wiodących metropolii krajowych i europejskich dla firm gospodarki opartej na wiedzy i kapitału ludzkiego nowej generacji	↑
T2. globalne konkurowanie gmin i regionów o inwestorów	↑
T3. wysoka konkurencja na globalnym rynku innowacji	↔
T4. Polska wśród krajów o najniższym w UE poziomie nakładów (zarówno sektora publicznego jak i prywatnego) na B+R oraz wdrażanie innowacji	↓
T5. niski poziom powiązań między polskimi firmami, a sferą nauki i B+R skutkujący słabym transferem innowacji i kreatywności do gospodarki	↓
T6. ograniczone możliwości kształtowania oferty edukacyjnej na poziomie lokalnym, związana z tym niska elastyczność systemu edukacji w Polsce oraz niedostateczne dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy	↑
T7. trudności w jakościowym równoważeniu rynku pracy: – deficyty kadrowe ograniczające możliwości rozwoju firm, – relatywnie niska atrakcyjność miejsc pracy w Polsce skutkująca emigracją osób o wysokich lub wyspecjalizowanych kwalifikacjach	↑
T8. brak spójnej polityki wspierającej zatrzymywanie w kraju wysoko wykwalifikowanych mieszkańców oraz pozyskiwania kadr z zagranicy dla uzupełniania deficytów na polskim rynku pracy	↑
T9. stereotypowy, negatywny wizerunek Górnego Śląska jako obszaru o niskiej jakości życia i środowiska przyrodniczego	↔
T10. niski poziom rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Polsce oraz niska świadomość samorządowa mieszkańców	↔
T11. niskie tempo rozwoju przedsiębiorczości społecznej	↓
T12. nasilające się procesy suburbanizacyjne obciążające przestrzeń, podwyższające koszty rozwoju infrastruktury i usług społecznych oraz osłabiające integrację społeczną	↑
T13. utrzymujące się nawyki korzystania z prywatnych samochodów i regres transportu publicznego w Polsce	↑
T14. zmiany klimatu będące przyczyną anomalii pogodowych oraz pojawiania się większej liczby zjawisk kryzysowych	↑
T15. zagrożenia epidemiczne wpływające destrukcyjnie na funkcjonowanie społeczeństwa i gospodarki	↑
T16. rozpowszechnione wśród samorządów podejście konkurencyjne dominujące nad podejściem kooperacyjnym oraz duża konkurencja o środki na finansowanie rozwoju lokalnego	↑
T17. deficyty w statystyce publicznej utrudniające prowadzenie monitoringu procesów rozwojowych	↔

6 CELE STRATEGICZNE, CELE OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ SUBREGIONU ZACHODNIEGO

Strategia Subregionu Zachodniego opiera się na pięciu ściśle powiązanych celach strategicznych.

Rysunek 15 Współzależne cele strategiczne subregionu zachodniego

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 33 Cele strategiczne i cele operacyjne Subregionu Zachodniego

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE
C1. <i>Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju</i>	<p>C1.1. Powszechna dostępność do usług społecznych o wysokim standardzie.</p> <p>C1.2. Warunki dla zachowywania dobrej kondycji zdrowotnej mieszkańców.</p> <p>C1.3. Wysoka jakość oferty <i>longlife learning</i> wspierającej rozwój intelektualny i zawodowy oraz rozwój talentów mieszkańców.</p> <p>C1.4. Rozwinięte inteligentne technologie i usługi wspierające codzienne funkcjonowanie mieszkańców.</p> <p>C1.5. Dostępność udogodnień wspierających funkcjonowanie osób o szczególnych potrzebach.</p> <p>C1.6. Atrakcyjność subregionu dla nowych, wykształconych i przedsiębiorczych mieszkańców napływających z innych regionów kraju i zagranicy.</p> <p>C1.7. Dogodne powiązania komunikacyjne i telekomunikacyjne w subregionie oraz między subregionem, a ośrodkami pracy i usług w regionie.</p>

<p>C2. Zielona i odporna przestrzeń</p>	<p>C2.1. Dostępność rozwiązań technicznych i organizacyjnych niwelujących negatywne oddziaływania gospodarki i mieszkalnictwa na środowisko przyrodnicze.</p> <p>C2.2. Odporność subregionu na zmiany klimatu i sytuacje kryzysowe.</p> <p>C2.3. Wysoki poziom wykorzystywania odnawialnych źródeł energii.</p> <p>C2.4. Nasycenie w infrastrukturę tworzącą atrakcyjność oferty rekreacyjnej oraz zapewniającą zrównoważone korzystanie z walorów przyrodniczych.</p> <p>C2.5. Zachowany i chroniony krajobraz kulturowo-przyrodniczy oraz ekosystemy subregionu.</p>
<p>C3. Nowa gospodarka i rynek pracy</p>	<p>C3.1. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna opierająca się na kapitale ludzkim, korzystnej lokalizacji komunikacyjnej i transgranicznej oraz w pełni wyposażonych terenach i obiektach inwestycyjnych.</p> <p>C3.2. Rozwijająca się przedsiębiorczość lokalna wykorzystująca potencjały subregionu.</p> <p>C3.3. Inteligentne specjalizacje gospodarcze wykorzystujące kapitał innowacyjny i kreatywny subregionu oraz sąsiednich aglomeracji.</p> <p>C3.4. Znaczący udział przedsiębiorczości społecznej na subregionalnym rynku pracy.</p> <p>C3.5. Społecznie odpowiedzialni przedsiębiorcy angażujący się w rozwój subregionu i wspólnot lokalnych.</p>
<p>C4. Kapitał kulturowy²² o znaczeniu ponadregionalnym</p>	<p>C4.1. Dziedzictwo kulturowe subregionu wykorzystywane do tworzenia oferty kreatywnego spędzania czasu wolnego.</p> <p>C4.2. Postindustrialne tereny i obiekty pełniące nowe funkcje lokalne i ponadlokalne.</p> <p>C4.3. Atrakcyjne przestrzenie publiczne kształtowane z wykorzystaniem walorów dziedzictwa kulturowego.</p> <p>C4.4. Atrakcyjna oferta kulturalna trafiająca do różnych grup mieszkańców.</p> <p>C4.5. Wysoki poziom świadomości mieszkańców na temat dziedzictwa kulturowego obszaru.</p> <p>C4.6. Zintegrowane społeczności lokalne odpowiedzialne za swoje miejsce zamieszkania.</p>
<p>C5. Subregion współpracy</p>	<p>C5.1. Współpraca gmin w ramach głównych obszarów funkcjonalnych subregionu.</p> <p>C5.2. Kraina Górnej Odry marką turystyczną wysokiej rozpoznawalności w skali krajowej i międzynarodowej.</p> <p>C5.3. Obecność subregionu w układach kooperacji regionalnej</p>

²² Kapitał kulturowy jest w celu operacyjnym ujmowany w szerokim zakresie obejmując: predyspozycje mieszkańców do interpretowania rzeczywistości i uczestnictwa w procesach rozwoju cywilizacyjnego, świadomość wartości otaczającego świata, dostrzeganie i docenianie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego, skłonność i umiejętność budowania relacji społecznych opartych na zaufaniu i wzajemności.

i transgranicznej.

C5.4. Wysokie kompetencje menedżerów lokalnych.

Tabela 34 Kierunki działań dla celów operacyjnych

CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ
C1.1. <i>Powszechna dostępność do usług społecznych o wysokim standardzie</i>	K.1. Rozwój infrastruktury społecznej uwzględniający zmiany demograficzne i zmiany popytu mieszkańców. K.2. Rozwój oferty usług i udogodnień wspierających funkcjonowanie rodzin. K.3. Rozwój oferty usług opiekuńczych dla seniorów. K.4. Działania włączające sektor pozarządowy i biznes w uzupełnianie oferty usług społecznych.
C1.2 <i>Warunki dla zachowywania dobrej kondycji zdrowotnej mieszkańców</i>	K.5. Wzrost dostępności do usług zdrowotnych. K.6. Promocja zdrowego stylu życia.
C1.3 <i>Wysoka dostępność oferty longlife learning wspierającej rozwój intelektualny i zawodowy oraz rozwój talentów mieszkańców</i>	K.7. Modernizacja infrastruktury edukacyjnej i doposażanie placówek edukacyjnych. K.8. Podejmowanie działań na rzecz przekwalifikowania zawodowego mieszkańców w oparciu o inteligentne specjalizacje. K.9. Podnoszenie jakości szkolnictwa branżowego K.10. Poszerzanie oferty zajęć pozalekcyjnych i zajęć wyrównawczych zapewniających wykorzystanie i rozwijanie potencjału młodzieży. K.11. Działania edukacyjne na rzecz budowania kompetencji cywilizacyjnych mieszkańców w różnym wieku, w tym realizowane w partnerstwie (m. in. podmiotów edukacyjnych, kulturalnych, biznesu, organizacji pozarządowych, parafii itp.). K.12. Poszerzanie oferty rozwijającej zainteresowania i talenty artystyczne i sportowe mieszkańców w różnym wieku.
C1.4 <i>Rozwinięte inteligentne technologie i usługi wspierające codzienne funkcjonowanie mieszkańców</i>	K.13. Rozwój e-administracji. K.14. Rozwój technologii <i>smart city / smart village</i> . K.15. Rozwiązania techniczne i organizacyjne zwiększające dostępność mieszkańców do informacji o swoim miejscu zamieszkania (zakres informacji oraz przyjazne sposoby ich udostępniania). K.16. Doskonalenie zawodowe kadr JST.
C1.5 <i>Dostępność udogodnień wspierających funkcjonowanie osób o szczególnych potrzebach</i>	K.17. Eliminacja barier w przestrzeniach i obiektach publicznych oraz wdrażanie rozwiązań w zakresie projektowania uniwersalnego. K.18. Rozwój wyspecjalizowanej infrastruktury oraz usług

<p>C1.6 <i>Atrakcyjność subregionu dla nowych, wykształconych i przedsiębiorczych mieszkańców napływających z innych regionów kraju i z zagranicy</i></p>	<p>społecznych adresowanych do osób o szczególnych potrzebach.</p> <p>K.19. Wspieranie działań społecznych na rzecz osób o szczególnych potrzebach.</p> <p>K.20. Promocja subregionu w kraju i za granicą jako przyjaznego miejsca realizacji planów zawodowych i rodzinnych.</p> <p>K.21. Stwarzanie możliwości zaspokajania potrzeb mieszkaniowych przez obecnych i nowych mieszkańców subregionu, w tym przygotowywanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe z poszanowaniem zasad rozwoju zrównoważonego.</p> <p>K.22. Działania wspierające asymilację nowych mieszkańców oraz ich integrację ze społecznościami lokalnymi.</p>
<p>C1.7 <i>Dogodne powiązania komunikacyjne i telekomunikacyjne w subregionie oraz między subregionem, a ośrodkami pracy i usług w regionie</i></p>	<p>K.23. Modernizacja i uzupełnianie sieci dróg w połączeniach wewnętrznych i zewnętrznych.</p> <p>K.24. Rozwój zrównoważonego transportu miejskiego (osobowego i towarowego) – ekologiczne rozwiązania w zakresie technologii środków transportu, transportu zbiorowego, transportu indywidualnego, przewozu ładunków, organizacji i zarządzania ruchem.</p> <p>K.25. Rozwój infrastruktury związanej z centrami przesiadkowymi oraz P&R.</p> <p>K.26. Rozwój sieci tras rowerowych.</p> <p>K.27. Rozwój infrastruktury teleinformatycznej.</p>
Zielona i odporna przestrzeń	
<p>C2.1. <i>Dostępność rozwiązań technicznych i organizacyjnych niwelujących negatywne oddziaływanie gospodarki i mieszkalnictwa na środowisko przyrodnicze.</i></p>	<p>K.28. Rozwój sieci kanalizacyjnej.</p> <p>K.29. Rozwój sieci ciepłowniczej i gazowej.</p> <p>K.30. Wsparcie wymiany źródeł ciepła w mieszkaniach na ekologiczne.</p> <p>K.31. Podnoszenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej i mieszkaniowej.</p> <p>K.32. Podnoszenie efektywności oświetlenia w przestrzeni publicznej poprzez wymianę na ekologiczne.</p> <p>K.33. Poprawa systemu gospodarki odpadami.</p>
<p>C2.2. <i>Odporność subregionu na zmiany klimatu i sytuacje kryzysowe</i></p>	<p>K.34. Działania ograniczające podnoszenie temperatury w przestrzeniach miejskich.</p> <p>K.35. Zabezpieczanie przestrzeni przed skutkami ekstremalnych zjawisk pogodowych.</p> <p>K.36. Działania na rzecz budowania odporności przestrzeni miejskich na zjawiska epidemiczne.</p> <p>K.37. Wykorzystywanie zieleni urządzonej do podnoszenia przyjazności przestrzeni publicznych.</p> <p>K.38. Rozwój narzędzi informowania mieszkańców o zagrożeniach i kryzysach.</p>
<p>C2.3. <i>Wysoki poziom</i></p>	<p>K.39. Działania wspierające rozwój energetyki prosumenckiej.</p>

<p>wykorzystania odnawialnych źródeł energii</p>	<p>K.40. Działania mające na celu przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu</p> <p>K.41. Wykorzystanie OZE w zakresie wymiany źródeł ciepła.</p> <p>K.42. Tworzenie farm fotowoltaicznych w celu zaspokojenia potrzeb JST.</p>
<p>C2.4. <i>Nasylenie w infrastrukturę tworzącą atrakcyjność oferty rekreacyjnej oraz zapewniającą zrównoważone korzystanie z walorów przyrodniczych</i></p>	<p>K.43. Rozwój systemu ścieżek rowerowych i spacerowych oraz innych rodzajów rekreacyjnej i turystycznej infrastruktury liniowej (np. trasy konne, trasy narciarskie i inne).</p> <p>K.44. Rozwój infrastruktury zapewniającej bezpieczne i ekologicznie odpowiedzialne zachowania turystów (np. miejsca piknikowe, kosze na śmieci, monitoring itp.)</p>
<p>C2.5. <i>Zachowany i chroniony krajobraz kulturowo-przyrodniczy oraz ekosystemy subregionu</i></p>	<p>K.45. Promowanie wartości krajobrazowych subregionu oraz wzmacnianie świadomości mieszkańców na temat ich wpływu na zachowanie krajobrazu.</p> <p>K.46. Rozwiązania zachowujące korytarze ekologiczne w subregionie.</p> <p>K.47. Ochrona i zachowanie różnorodności biologicznej na obszarze Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego.</p>
<p><i>Nowa gospodarka i rynek pracy</i></p>	
<p>C3.1. <i>Wysoka atrakcyjność inwestycyjna opierająca się na kapitale ludzkim, korzystnej lokalizacji komunikacyjnej i transgranicznej oraz w pełni wyposażonych terenach i obiektach inwestycyjnych</i></p>	<p>K.48. Przygotowywanie dobrze skomunikowanych terenów inwestycyjnych.</p> <p>K.49. Przekształcenie terenów pogórnich oraz nadanie im nowych funkcji.</p> <p>K.50. Wspieranie powstawania przestrzennych skupisk firm, ze szczególnym uwzględnieniem przestrzeni na osi Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia – aglomeracja ostrawsko-opawska.</p> <p>K.51. Wspólna promocja inwestycyjna gmin subregionu.</p> <p>K.52. Monitorowanie potrzeb inwestorów w zakresie pożądanых udogodnień.</p> <p>K.53. Łączenie pracodawców z instytucjami edukacyjnymi dla wspólnego kształtowania procesu edukacyjnego.</p>
<p>C3.2. <i>Rozwijająca się przedsiębiorczość lokalna wykorzystująca potencjały subregionu</i></p>	<p>K.54. Działania pobudzające przedsiębiorczość mieszkańców i wspierające zakładanie nowych firm.</p> <p>K.55. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz promocja turystyczna subregionu (zwłaszcza w sąsiednich aglomeracjach) wspierająca rozwój biznesów turystycznych.</p> <p>K.56. Wspieranie rozwoju działalności gospodarczych w otoczeniu rolnictwa oraz działalności powiązanych z rolnictwem (w tym agroturystyka).</p> <p>K.57. Wspieranie współpracy małych i średnich firm subregionu.</p> <p>K.58. Wspieranie podnoszenia kompetencji przedsiębiorców w zakresie planowania rozwoju oraz wykorzystywania wiedzy pracowników dla rozwoju firmy.</p>

<p>C3.3. <i>Inteligentne specjalizacje gospodarcze wykorzystujące kapitał innowacyjny i kreatywny subregionu oraz sąsiednich aglomeracji</i></p>	<p>K.59. Wzmacnianie relacji pomiędzy nauką, edukacją, kulturą, a gospodarką.</p> <p>K.60. Podniesienie jakości szkolnictwa branżowego w oparciu o inteligentne specjalizacje.</p> <p>K.61. Wspieranie rozwoju działalności związanych z wykorzystywaniem odnawialnych źródeł energii, technologiami energo- i materiałooszczędny.</p> <p>K.62. Kreowanie atrakcyjnych przestrzeni umożliwiających powstawanie klastrów firm kreatywnych i innowacyjnych.</p> <p>K.63. Wzmacnianie marki tradycyjnych produktów subregionu (spożywczych, rzemieślniczych) o wysokim potencjale rynkowym.</p>
<p>C3.4. <i>Znaczący udział przedsiębiorczości społecznej na subregionalnym rynku pracy</i></p>	<p>K.64. Promowanie przedsiębiorczości społecznej.</p> <p>K.65. Wsparcie edukacyjne i lokalowe dla przedsiębiorców społecznych.</p>
<p>C3.5. <i>Spółecznie odpowiedzialni przedsiębiorcy angażujący się w rozwój subregionu i wspólnot lokalnych</i></p>	<p>K.66. Upowszechnianie idei społecznej odpowiedzialności biznesu wśród przedsiębiorców subregionu.</p> <p>K.67. Promowanie przedsiębiorców realizujących zasady społecznej odpowiedzialności biznesu.</p>
<p>Kapitał kulturowy o znaczeniu ponadregionalnym</p>	
<p>C4.1. <i>Dziedzictwo kulturowe subregionu wykorzystywane do tworzenia oferty kreatywnego spędzania czasu wolnego</i></p>	<p>K.68. Stworzenie sieci centrów nauki i kultury (wykorzystanie historii gospodarczej, zabytków materialnych, wielkich postaci związanych z subregionem) wraz z ofertą turystyczną i edukacyjną.</p> <p>K.69. Realizacja wydarzeń promujących dziedzictwo kulturowe subregionu.</p> <p>K.70. Podejmowanie działań na rzecz rozwoju infrastruktury turystycznej oraz rekreacyjnej.</p>
<p>C4.2. <i>Postindustrialne tereny i obiekty pełniące nowe funkcje lokalne i ponadlokalne</i></p>	<p>K.71. Przekształcenie terenów i obiektów przemysłowych oraz nadanie im nowych funkcji.</p> <p>K.72. Rekultywacja oraz regeneracja terenów przemysłowych.</p> <p>K.73. Regulacja zaburzonych w skutek działalności przemysłowej, stosunków wodnych.</p> <p>K.74. Wykorzystanie terenów przemysłowych do tworzenia farm fotowoltaicznych.</p> <p>K.75. Tworzenie wyróżniającej zabudowy mieszkaniowej (podwyższanie jakości zabudowy w koloniach robotniczych oraz tworzenie loftów w obiektach przemysłowych).</p>
<p>C4.3. <i>Atrakcyjne przestrzenie publiczne kształtowane z wykorzystaniem walorów dziedzictwa kulturowego</i></p>	<p>K.76. Aktywności kulturalne ożywiające przestrzenie publiczne.</p> <p>K.77. Renowacja i rewitalizacja obiektów symbolicznych i zabytkowych.</p>

<p>C4.4 <i>Atrakcyjna oferta kulturalna trafiająca do różnych grup mieszkańców</i></p>	<p>K.78. Ekspozycja walorów przestrzeni kulturowej – informacja, inwestycje, poprawa zagospodarowania przestrzennego.</p>
<p>C4.5. <i>Wysoki poziom świadomości mieszkańców na temat dziedzictwa kulturowego obszaru</i></p>	<p>K.79. Wydarzenia kulturalne adresowane do różnych grup mieszkańców. K.80. Podnoszenie potencjału podmiotów kultury (infrastrukturalne i kadrowe).</p>
<p>C4.6. <i>Zintegrowane społeczności lokalne odpowiedzialne za swoje miejsce zamieszkania</i></p>	<p>K.81. Edukacja mieszkańców na temat dziedzictwa kulturowego gmin i subregionu. K.82. Wspieranie międzypokoleniowego przekazywania wiedzy o historii. K.83. Angażowanie mieszkańców w tworzenie i promowanie bazy dziedzictwa kulturowego (informacje, historie, artefakty). K.84. Wspieranie projektów umożliwiających mieszkańcom angażowanie się w rozwój swoich miejscowości i wspólnot lokalnych (w szczególności projekty kulturalne, ekologiczne, społeczne, charytatywne). K.85. Wspieranie projektów społecznych związanych z odnową wsi oraz rewitalizacją. K.86. Podnoszenie odpowiedzialności mieszkańców za stan przestrzeni publicznych. K.87. Realizacja działań podnoszących poziom integracji społeczności lokalnych w Subregionie Zachodnim. K.88. Realizacja działań społecznych zorientowanych na wzmacnianie relacji transgranicznych.</p>
<p>Subregion współpracy</p>	
<p>C5.1. <i>Współpraca gmin w ramach głównych obszarów funkcjonalnych subregionu</i></p>	<p>K.89. Wspólne planowanie rozwoju głównych funkcji w ramach obszarów funkcjonalnych. K.90. Integracja systemu usług publicznych w obszarach funkcjonalnych zapewniająca dostęp do udogodnień o wysokiej jakości przy racjonalizacji kosztów oraz rozmieszczenia w przestrzeni. K.91. Działania na rzecz wspólnej promocji inwestycyjnej, np. wspólna reprezentacja w trakcie targów i imprez gospodarczych.</p>
<p>C5.2. <i>Kraina Górnej Odry marką turystyczną wysokiej rozpoznawalności w skali krajowej i międzynarodowej.</i></p>	<p>K.92. Rozwój i promocja marki Kraina Górnej Odry. K.93. Promocja oferty turystycznej wykorzystującej unikatowość postindustrialnego, naukowego, kulturalnego dziedzictwa subregionu. K.94. Promocja oferty turystycznej opierającej się na przyrodniczych i krajobrazowych walorach subregionu.</p>
<p>C5.3. <i>Obecność subregionu w układach kooperacji regionalnej i transgranicznej</i></p>	<p>K.95. Projekty współpracy podmiotów z subregionu zachodniego z partnerami regionalnymi i transgranicznymi. K.96. Sieci kooperacyjne łączące podmioty subregionu z partnerami regionalnymi i transgranicznymi.</p>

C5.4. *Wysokie kompetencje menedżerów lokalnych*

K.97. Szkolenia, kursy, warsztaty eksperckie, studia dla menedżerów lokalnych.

K.98. Narzędzia na rzecz wymiany doświadczeń między menedżerami w subregionie oraz z innymi samorządami w Polsce i w Europie.

7 SUBREGION ZACHODNI JAKO SILNY REGION

Uwzględniając przeprowadzoną diagnozę oraz zdefiniowane problemy w poszczególnych obszarach problemowych zdefiniowano wizję Subregionu Zachodniego w okresie do 2027 roku z perspektywą do 2030 roku.

Zgodnie z założoną misją przewiduje się realizację wizji Subregionu Zachodniego jako obszaru, na którym:

- zwiększy się spójność społeczna, poprzez poprawę dostępności do edukacji, dostosowanej do potrzeb rynku pracy, nowoczesnej gospodarki, edukacji przedszkolnej i usług opiekuńczych, zwiększenie zaangażowania lokalnej społeczności, rozwój inicjatyw partnerskich, czy rozwój usług społecznych na poziomie lokalnym poprzez tworzenie centrów usług społecznościowych, a także poprzez podejmowane procesy rewitalizacyjne;
- zwiększy się spójność gospodarcza, poprzez tworzenie warunków do rozwoju działalności gospodarczej i samozatrudnienia, dzięki wsparciu tworzenia nowych firm oraz wsparcie ich rozwoju;
- zwiększy się spójność infrastrukturalna i środowiskowa, poprzez zmniejszanie antropopresji na środowisko, ograniczanie emisji do środowiska, realizację inwestycji w sektorze wodnościekowym, wsparcie rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii oraz poprawę mobilności miejskiej;
- transformacja społeczno – gospodarcza będzie procesem wieloaspektowym, obejmującym rekultywację zdegradowanych terenów pokopalnianych, nadanie im nowych funkcji i ponowne zagospodarowanie.

Realizacja tak określonych celów oznacza, że Subregion Zachodni będzie obszarem:

- stwarzającym szanse rozwojowe mieszkańcom,
- wzmacniającym solidarność społeczną, dającą poczucie bezpieczeństwa publicznego, zdrowotnego i socjalnego,
- gwarantującym dostępność i równe szanse edukacji na wszystkich poziomach,
- otwartym na współpracę w skali krajowej i międzynarodowej,

- zdolnym do tworzenia różnych form powiązań między ludźmi, podmiotami gospodarczymi, instytucjami publicznymi w celu efektywniejszej troski o dobro wspólne,
- gospodarce zdolnej adaptować i współtworzyć zaawansowane technologie i rozwiązania innowacyjne, dysponującym i twórczo wykorzystującym potencjał wysoko wykwalifikowanych zasobów pracowniczych i kadry naukowo-badawczej,
- rozbudowanej i zmodernizowanej infrastrukturze, tworzącej warunki życia na miarę XXI w.,
- dysponującym układem komunikacyjnym zapewniającym spójność regionalną,
- wysokiej jakości środowiska naturalnego, tworzącego warunki do zdrowego życia i realizującego zasady zrównoważonego rozwoju.

Główną ścieżką realizacji strategii będą Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. Realizacja strategii może również następować w innej formule, np. projekty w ramach programów operacyjnych oraz inne projekty w tym publiczno-prywatne i prywatne.

8 OBSZARY TEMATYCZNE PRZEDSIĘWZIĘĆ ZINTEGROWANYCH NA TERENIE SUBREGIONU ZACHODNIEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Do każdego z działań strategii przypisane są odpowiadające mu skwantyfikowane obszary tematyczne, w ramach których realizowane będą przedsięwzięcia służące poprawie jakości życia mieszkańców.

Jednocześnie w całości zakres obszarów tematycznych odpowiada zakresowi interwencji przewidzianej dla OSI Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego. W ramach obszarów tematycznych przedsięwzięcia cechują się wzajemną komplementarnością w układzie celów strategii.

Zgodnie założeniami przedsięwzięcie zintegrowane powinny spełniać przynajmniej jeden z dwóch warunków:

- musi być projektem partnerskim w rozumieniu art. 39 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027;
- deklarowany jest wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy projektu, tj. wspólne wykorzystanie stworzonej w jego ramach infrastruktury w przypadku projektów „twardych”, lub objęcie wsparciem w przypadku projektów „miękkich”, mieszkańców co najmniej 2 gmin OF, co będzie musiało znaleźć swoje uzasadnienie zarówno w części diagnostycznej, jak i operacyjnej.

Dlatego przedsięwzięcia planowane do realizacji na terenie Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego wykazują się znacznym stopniem zintegrowania. Obejmują swoim zasięgiem duże obszary miejskie oraz wiejskie. Realizacja tego typu przedsięwzięć ma wpływ na cały subregion nie tylko na pojedyncze miejscowości.

Obszar działań zintegrowanych Zielona i odporna przestrzeń

Podjęwane będą kompleksowe działania na rzecz ochrony siedlisk przyrodniczych oraz priorytetowe wsparcie na rzecz ochrony gatunków stanowiących zasoby przyrodnicze województwa śląskiego oraz samego subregionu. W ramach interwencji działania planowane będą w sposób zapewniający ich kompleksowe działanie i oddziaływanie na obszar regionu. W miarę możliwości rozważyć należy rozwój infrastruktury mającej na celu ukierunkowanie ruchu turystycznego w taki sposób aby współistniał on z terenami chronionymi. Wsparcie infrastruktury turystycznej na obszarach chronionych powinno zostać ograniczone do inwestycji, które będą służyły wyłącznie ochronie środowiska naturalnego.

Kolejnym z obszarów dla działań zintegrowanych będzie zapewnienie dostępu do stabilnych, ekologicznych i przystępnych cenowo źródeł energii, zwiększenie oszczędności energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym, zapobieganie ubóstwu energetycznemu. Działania te powinny być realizowane w oparciu o lokalne potencjały rozwoju energetyki prosumeckiej. Poprzez realizację przedsięwzięć zintegrowanych nastąpi upowszechnienie zastosowania rozwiązań opartych na OZE jak np. produkcja energii, jej dystrybucja oraz magazynowanie, które pozwolą na stopniowe odejście od węgla.

Działania z zakresu podnoszenia efektywności energetycznej powinny również mieć charakter zintegrowany, aby mieć realny wpływ na poprawę efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz zasobu komunalnego gmin. Przedsięwzięcia powinny być uzasadnione ekonomicznie i społecznie oraz w stosownych przypadkach, przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu. Działania związane z wymianą źródła ciepła powinny być połączone z odpowiednią termomodernizacją budynku oraz w pierwszej kolejności oparte na odnawialnych źródłach energii. W ramach zintegrowanych przedsięwzięć związanych z efektywnością energetyczną powinno się również podejmować działania związane z wymianą oświetlenia w przestrzeni publicznej na efektywne energetycznie.

Obszar Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego jest jednym z regionów o największym zagęszczeniu kopalń i zakładów okołogórnich. Wieloletnie oddziaływanie działalności przemysłowej na środowisko naturalne subregionu powoduje konieczność podejmowania działań zwianych z rekultywacją oraz regeneracją obszarów poprzemysłowych i ponownym zagospodarowaniem, regulacją stosunków wodnych zaburzonych w wyniku oddziaływania przemysłu. Duże rozproszenie obszarów poprzemysłowych wpływa na konieczność podejmowania działań kompleksowych i zintegrowanych w tym zakresie. Wpłyne to korzystnie na cały region w znaczym stopniu zdegradowany, w wyniku oddziaływania działalności przemysłowej. W celu niwelowania skutków działalności przemysłowej na środowisko, wsparcie powinno skupić się na działaniach z zakresu

remediacji, rekultywacji, regeneracji, renaturyzacji terenów przemysłowych i ponownym zagospodarowaniu oraz usuwania zagrożenia niewłaściwie składowanych odpadów.

Zintegrowanie projektów będzie miało charakter:

- terytorialny: projekty powiązane będą ze sobą obszarowo, będą różne gminy subregionu i będą na siebie wzajemnie oddziaływać;
- sektorowy: projekty będą realizowane przez różnych interesariuszy, m.in. jednostki samorządu terytorialnego, podmioty prywatne, organizacje pozarządowe;
- tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy jakimi są zła jakość powietrza, przestarzałe indywidualne systemy grzewcze zasilane paliwami stałymi, dominacja węgla w miksie energetycznym subregionu oraz w realizacji indywidualnego i systemowego zapotrzebowania na ciepło, niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz mieszkalnych

<p>C2.1 <i>Dostępność rozwiązań technicznych i organizacyjnych niwelujących negatywne oddziaływanie gospodarki i mieszkalnictwa na środowisko przyrodnicze</i></p>	<p>K.28. Rozwój sieci kanalizacyjnej. K.29. Rozwój sieci ciepłowniczej i gazowej. K.30. Wsparcie wymiany źródeł ciepła w mieszkaniach na ekologiczne. K.31. Podnoszenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej i mieszkaniowej. K.32. Podnoszenie efektywności oświetlenia w przestrzeni publicznej poprzez wymianę na ekologiczne. K.33. Poprawa systemu gospodarki odpadami.</p>
<p>C2.2 <i>Odporność subregionu na zmiany klimatu i sytuacje kryzysowe</i></p>	<p>K.34. Działania ograniczające podnoszenie temperatury w przestrzeniach miejskich. K.35. Zabezpieczanie przestrzeni przed skutkami ekstremalnych zjawisk pogodowych. K.36. Działania na rzecz budowania odporności przestrzeni miejskich na zjawiska epidemiczne. K.37. Wykorzystywanie zieleni urządzonej do podnoszenia przyjazności przestrzeni publicznych. K.38. Rozwój narzędzi informowania mieszkańców o zagrożeniach i kryzysach.</p>
<p>C2.3 <i>Wysoki poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii</i></p>	<p>K.39. Działania wspierające rozwój energetyki prosumenckiej K.40. Działania mające celu przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu K.41. Wykorzystanie OZE w zakresie wymiany źródeł ciepła. K.42. Tworzenie farm fotowoltaicznych w celu zaspokojenia potrzeb JST.</p>
<p>C2.4 <i>Nasycenie w infrastrukturę tworząca atrakcyjność oferty rekreacyjnej oraz zapewniającą zrównoważone korzystanie z walorów przyrody</i></p>	<p>K.43. Rozwój systemu ścieżek rowerowych i spacerowych oraz innych rodzajów rekreacyjnej i turystycznej infrastruktury liniowej (np. trasy konne , trasy narciarskie i inne). K.44. Rozwój infrastruktury zapewniającej bezpieczne i ekologicznie odpowiedzialne zachowania turystów (np. miejsca piknikowe, kosze na śmieci, monitoring itp.)</p>
<p>C2.5 <i>Zachowany i chroniony krajobraz kulturowo-przyrodniczy oraz ekosystemy subregionu</i></p>	<p>K.45. Promowanie wartości krajobrazowych subregionu oraz wzmacnianie świadomości mieszkańców na temat ich wpływu na zachowanie krajobrazu. K.46. Rozwiązania zachowujące korytarze ekologiczne w subregionie. K.47. Ochrona i zachowanie różnorodności biologicznej na</p>

C4.2. *Postindustrialne tereny i obiekty pełniące nowe funkcje lokalne i ponadlokalne*

obszarze Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego.

K.71. Przekształcenie terenów i obiektów przemysłowych oraz nadanie im nowych funkcji.

K.72. Rekultywacja oraz regeneracja terenów przemysłowych.

K.73. Regulacja zaburzonych w skutek działalności przemysłowej, stosunków wodnych.

K.74. Wykorzystanie terenów przemysłowych do tworzenia farm fotowoltaicznych.

Obszar działań zintegrowanych Mobilny Subregion Zachodni

Działania nakierowane na rozwój niskoemisyjnego transportu na terenie Subregionu Zachodniego powinny obejmować przede wszystkim zakup bezemisyjnego taboru autobusowego wykorzystywanego do przewozów pasażerskich o charakterze użyteczności publicznej. Dodatkowo konieczna jest realizacja inwestycji z zakresu budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury niezbędnej do obsługi i serwisowania zakupionego taboru.

Przedsięwzięcia planowane do realizacji powinny także obejmować inwestycje w drogi lokalne, (powiatowe i gminne) polegające na budowie, przebudowie, modernizacji lub zmianie przebiegu obwodnic, a także przebudowie dróg mających na celu zmniejszenie ruchu drogowego na obszarach miejskich i ośrodkach gminnych (w tym zmniejszenie natężenia ruchu, spowolnienie prędkości, nadanie priorytetowi publicznemu transportowi zbiorowemu lub przyczyniające się do jego lepszej dostępności).

Planowane przedsięwzięcia powinny swym zakresem obejmować infrastrukturę związaną ze zrównoważoną multimodalną mobilnością miejską w celu dążenia do gospodarki zeroemisyjnej. Przedsięwzięcia planowane do realizacji obejmują węzły/centra przesiadkowe wraz z poczekalniami, przystankami, całą drobną infrastrukturą towarzyszącą taką jak np. ławki, wiaty, zadaszenia, oświetlenie, niezbędne ciągi pieszo-rowerowe, przejścia dla pieszych i rowerów, parkingi bike&ride i park&ride, miejsca obsługi podróżnych.

Podejmowanie przedsięwzięć zintegrowanych w zakresie tworzenia tras rowerowych będących alternatywą dla tradycyjnych środków transportu.

Wszystkie te przedsięwzięcia powinny być realizowane w sposób zintegrowany, mając wpływ na cały region.

Zintegrowanie projektów będzie miało charakter:

- terytorialny: projekty powiązane będą ze sobą obszarowo, będą różne gminy subregionu i będą na siebie wzajemnie oddziaływać;
- sektorowy: projekty będą realizowane przez różnych interesariuszy, m.in. jednostki samorządu terytorialnego, podmioty prywatne, organizacje pozarządowe;
- tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy jakimi są zła jakość powietrza, przestarzałe indywidualne systemy grzewcze zasilane paliwami stałymi, dominacja węgla w miksie energetycznym subregionu oraz w realizacji indywidualnego i systemowego

CELE OPERACYJNE KIERUNKI DZIAŁAŃ

<p>C1.7 <i>Dogodne powiązania komunikacyjne i telekomunikacyjne w subregionie oraz między subregionem, a ośrodkami pracy i usług w regionie</i></p>	<p>K.23. Modernizacja i uzupełnianie sieci dróg w połączeniach wewnętrznych i zewnętrznych.</p> <p>K.24. Rozwój zrównoważonego transportu miejskiego (osobowego i towarowego) – ekologiczne rozwiązania w zakresie technologii środków transportu, transportu zbiorowego, transportu indywidualnego, przewozu ładunków, organizacji i zarządzania ruchem.</p> <p>K.25. Rozwój infrastruktury związanej z centrami przesiadkowymi oraz P&R.</p> <p>K.26. Rozwój sieci tras rowerowych.</p> <p>K.27. Rozwój infrastruktury teleinformatycznej</p>
--	--

zapotrzebowania na ciepło, niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz mieszkalnych.

Obszar działań zintegrowanych Subregion Zachodni w transformacji

Subregion Zachodni jest jednym z obszarów objętych eksploatacją górnictwem na znacznej części jego terenu. Wieloletnia eksploatacja górnictwa spowodowała znaczną degradację terenu, zaburzyła regulację stosunków wodnych oraz wpłynęła na jakość środowiska naturalnego. Trwająca na obszarze całego województwa transformacja mająca na celu odejście od węgla, a co za tym idzie likwidację kopalń oraz zakładów okołogórnictwa powoduje konieczność podjęcia działań w celu zabezpieczenia mieszkańców regionu, tak aby w jak najmniejszym stopniu odczuli oni skutki transformacji.

W związku z tym konieczne będzie podjęcie działań mających na celu wzmocnienie potencjału rozwojowego i konkurencyjności MŚP, w szczególności, w zakresie regionalnych specjalizacji technologicznych. Planowane przedsięwzięcia powinny wykorzystywać potencjał endogeniczny subregionu, w szczególności z wykorzystaniem tożsamości regionalnej.

Konieczne jest także podjęcie działań z zakresu zwiększenia dostępu do stabilnych, ekologicznych i przystępnych cenowo źródeł energii, zwiększenie oszczędności energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym, zapobieganie ubóstwu energetycznemu wymaga inwestycji, w tym o charakterze zintegrowanym i programowym, w oparciu o lokalne potencjały. Upowszechnienie zastosowania rozwiązań opartych na OZE jak np. produkcja energii, jej dystrybucja oraz magazynowanie pozwolą na stopniowe odejście od węgla.

Przedsięwzięcia mające na celu niwelowanie skutków działalności przemysłowej na środowisko, obejmujące działania związane z remediacją, rekultywacją, regeneracją, renaturyzacją terenów poprzemysłowych i ponownym zagospodarowaniem oraz usunięcia zagrożenia niewłaściwie składowanych odpadów.

Konieczne są również inwestycje związane z zagospodarowaniem terenów i obiektów poprzemysłowych, zdewastowanych, zdegradowanych m.in. na cele gospodarcze i środowiskowe, społeczne, edukacyjne. Planowane do realizacji działania powinny obejmować rekultywację terenu jak i docelowym zagospodarowaniem go na cele rozwojowe, w tym przygotowanie terenów poprzemysłowych przeznaczonych pod działalność gospodarczą wraz z niezbędną infrastrukturą.

W ramach tego obszaru tematycznego należy tworzyć zintegrowane systemy gospodarowania wodami, przyczyniające się do przeciwdziałania podtopieniom i zalaniom oraz oczyszczeniu zanieczyszczonych w wyniku eksploatacji górniczej wód podziemnych i powierzchniowych, oraz inwestycje dot. uzdatniania i zagospodarowania wód kopalnianych.

Aby sprostać wymaganiom sprawnej transformacji regionu należy podjąć kompleksowe działania związane z inteligentną, zrównoważoną mobilnością opartą o zero i nisko emisyjny transport.

Konieczne przeprowadzenie przemiany całych branż górniczych i okołogórniczych pociągają za sobą potrzebę dostosowania kwalifikacji i umiejętności. Należy skoncentrować się na kompleksowych działaniach służących poprawie jakości i dostosowaniu procesu lub profilu kształcenia zawodowego uczniów i osób dorosłych do potencjału i potrzeb branż, zwłaszcza rozwojowych (w tym RSI, PRT), w szczególności związanych z zieloną i cyfrową gospodarką m.in.: zmianę, podwyższanie lub zdobywanie nowych, w tym specjalistycznych kwalifikacji, kompetencji, umiejętności, przy wykorzystaniu doradztwa edukacyjno-zawodowego. W związku z tym konieczny jest rozwój współpracy przedsiębiorstw z placówkami kształcenia (szkoły branżowe, techniczne, uczelnie wyższe) m.in.: poprzez kształcenie praktyczne, komercjalizację wiedzy lub inne formy współpracy zgodnie z potrzebami rynku pracy.

Ze względu na ścisłe powiązanie kształcenia zawodowego i wyższego (na kierunkach praktycznych i zawodowych) z transformacją regionu, wsparciem należy objąć inwestycje w infrastrukturę edukacyjną

(szkół branżowych, technicznych, uczelni wyższych na kierunkach zawodowych/praktycznych oraz innych ośrodków kształcenia zawodowego) polegające m.in. na przebudowie, budowie (w uzasadnionych przypadkach), rozbudowie, remoncie tych obiektów, w celu ich dostosowania do aktualnych potrzeb rynku pracy, wyzwań w zakresie transformacji cyfrowej i transformacji w kierunku zielonej gospodarki oraz inteligentnych i technologicznych specjalizacji regionu.

Zapewnienie odpowiednich możliwości zawodowych mieszkańcom dotkniętym skutkami transformacji, to jedno z kluczowych wyzwań regionu. W związku z tym konieczne będzie podejmowanie działań nakierunkowanych na przebranżowienie profilu działalności przedsiębiorstw związanych z sektorem wydobywczym. Przekwalifikowanie pracowników, zapewnienie mieszkańcom regionu w miarę możliwości łagodnego przejścia całego procesu transformacji.

Zintegrowanie projektów będzie miało charakter:

- terytorialny: projekty powiązane będą ze sobą obszarowo, będą różne gminy subregionu i będą na siebie wzajemnie oddziaływać;
- sektorowy: projekty będą realizowane przez różnych interesariuszy, m.in. jednostki samorządu terytorialnego, podmioty prywatne, organizacje pozarządowe;
- tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy jakimi są zła jakość powietrza, przestarzałe indywidualne systemy grzewcze zasilane paliwami stałymi, dominacja węgla w miksie energetycznym subregionu oraz w realizacji indywidualnego i systemowego zapotrzebowania na ciepło, niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz mieszkalnych.

<p>C1.3 Wysoka dostępność oferty <i>longlife learning</i> wspierającej rozwój intelektualny i zawodowy oraz rozwój talentów mieszkańców</p>	<p>K.7. Modernizacja infrastruktury edukacyjnej i doposażanie placówek edukacyjnych.</p> <p>K.8. Podejmowanie działań na rzecz przekwalifikowania zawodowego mieszkańców w oparciu o inteligentne specjalizacje.</p> <p>K.9. Podnoszenie jakości szkolnictwa branżowego w oparciu o zawody związane z inteligentnymi specjalizacjami.</p>
<p>C3.3 Inteligentne specjalizacje gospodarcze wykorzystujące kapitał</p>	<p>K.59. Wzmacnianie relacji pomiędzy nauką, edukacją, kulturą, a gospodarką.</p> <p>K.60. Podniesienie jakości szkolnictwa branżowego w oparciu o inteligentne specjalizacje.</p> <p>K.61. Wspieranie rozwoju działalności związanych z wykorzystywaniem odnawialnych źródeł energii, technologiami energo- i materiałoszczędnymi.</p>
<p>C4.2 Postindustrialne tereny i obiekty pełniące nowe funkcje lokalne i ponadlokalne</p>	<p>K.71. Przekształcenie terenów i obiektów przemysłowych oraz nadanie im nowych funkcji.</p> <p>K.72. Rekultywacja oraz regeneracja terenów przemysłowych.</p> <p>K.73. Regulacja zaburzonych w skutek działalności przemysłowej, stosunków wodnych.</p> <p>K.74. Wykorzystanie terenów przemysłowych do tworzenia farm fotowoltaicznych.</p> <p>K.75. Tworzenie wyróżniającej zabudowy mieszkaniowej (podwyższanie jakości zabudowy w koloniach robotniczych oraz tworzenie loftów w obiektach przemysłowych).</p>
<p>C4.3 Atrakcyjne przestrzenie publiczne kształtowane z wykorzystaniem walorów dziedzictwa kulturowego</p>	<p>K.76. Aktywności kulturalne ożywiające przestrzenie publiczne.</p> <p>K.77. Renowacja i rewitalizacja obiektów symbolicznych i zabytkowych.</p> <p>K.78. Eksponowanie walorów przestrzeni kulturowej – informacja, inwestycje, poprawa zagospodarowania przestrzennego.</p>

Obszar działań zintegrowanych Kraina Górnej Odry

Na obszarze Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego została stworzona nowa marka turystyczna jaką jest Kraina Górnej Odry. Stworzenie tej marki pozwala na tworzenie zintegrowanych produktów turystycznych oraz ujednolicenie i skomercjalizowanie usług turystycznych na terenie subregionu.

W celu rozbudowy marki turystycznej subregionu należy podejmować działania polegające na wykorzystaniu endogenicznych potencjałów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych na rzecz rozwoju ponadlokalnych i subregionalnych produktów kulturowych oraz promocja nowej marki turystycznej o znaczeniu ponadlokalnym. Realizowane działania będą promowały idee zrównoważonej turystyki i kultury ze szczególnym uwzględnieniem ochrony zasobów przyrody, odporności na skutki zmian klimatycznych, rozwiązania niskoemisyjne, zasobooszczędne i cyfrowe.

W związku z trwającą transformacją regionu konieczne jest tworzenie i rozwój zrównoważonej infrastruktury turystycznej, jak również sieciowanie tej infrastruktury na rzecz utworzenia lub rozszerzenia szlaków turystycznych różnych rodzajów, w tym infrastrukturę poprawiającą dostępność obiektów i atrakcji turystycznych, zagospodarowanie ich otoczenia. Działania będą realizowane z poszanowaniem lokalnych zasobów przyrody i przy minimalnej ingerencji w środowisko naturalne oraz z wykorzystaniem rozwiązań cyfrowych.

Należy dążyć do wzmocnienia prorozwojowej i wspólnototwórczej roli kultury poprzez przekształcenie istniejących instytucji kultury w wielofunkcyjne centra ze zróżnicowaną ofertą m.in. kulturalną, animacyjną, edukacyjną dla wszystkich grup mieszkańców oraz prowadzące działania na rzecz rozwoju kapitału społecznego na poziomie lokalnym.

Zintegrowanie projektów będzie miało charakter:

- terytorialny: projekty powiązane będą ze sobą obszarowo, będą różne gminy subregionu i będą na siebie wzajemnie oddziaływać;
- sektorowy: projekty będą realizowane przez różnych interesariuszy, m.in. jednostki samorządu terytorialnego, podmioty prywatne, organizacje pozarządowe;
- tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy jakimi są zła jakość powietrza, przestarzałe indywidualne systemy grzewcze zasilane paliwami stałymi, dominacja węgla w miksie energetycznym subregionu oraz w realizacji indywidualnego i systemowego zapotrzebowania na ciepło, niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz mieszkalnych.

<p>C2.4 <i>Nasylenie w infrastrukturę tworzącą atrakcyjność oferty rekreacyjnej oraz zapewniającą zrównoważone korzystanie z walorów przyrodniczych</i></p>	<p>K.43. Rozwój systemu ścieżek rowerowych i spacerowych oraz innych rodzajów rekreacyjnej i turystycznej infrastruktury liniowej (np. trasy konne , trasy narciarskie i inne).</p>
<p>C3.2 <i>Rozwijająca się przedsiębiorczość lokalna wykorzystująca potencjały subregionu</i></p>	<p>K.44. Rozwój infrastruktury zapewniającej bezpieczne i ekologicznie odpowiedzialne zachowania turystów (np. miejsca piknikowe, kosze na śmieci, monitoring itp.)</p>
<p>C4.1 <i>Dziedzictwo kulturowe subregionu wykorzystywane do tworzenia oferty kreatywnego spędzania czasu wolnego</i></p>	<p>K.55. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz promocja turystyczna subregionu (zwłaszcza w sąsiednich aglomeracjach) wspierająca rozwój biznesów turystycznych.</p> <p>K.68. Stworzenie sieci centrów nauki i kultury (wykorzystanie historii gospodarczej, zabytków materialnych, wielkich postaci związanych z subregionem) wraz z ofertą turystyczną i edukacyjną.</p> <p>K.69. Realizacja wydarzeń promujących dziedzictwo kulturowe subregionu.</p>
<p>C4.2 <i>Postindustrialne tereny i obiekty pełniące nowe funkcje lokalne i ponadlokalne</i></p>	<p>K.70. Podejmowanie działań na rzecz rozwoju infrastruktury turystycznej oraz rekreacyjnej.</p> <p>K.71. Przekształcenie terenów i obiektów przemysłowych oraz nadanie im nowych funkcji.</p>
<p>C4.3 <i>Atrakcyjne przestrzenie publiczne kształtowane z wykorzystaniem walorów dziedzictwa kulturowego</i></p>	<p>K.76. Aktywności kulturalne ożywiające przestrzenie publiczne.</p> <p>K.77. Renowacja i rewitalizacja obiektów symbolicznych i zabytkowych.</p> <p>K.78. Eksponowanie walorów przestrzeni kulturowej – informacja, inwestycje, poprawa zagospodarowania przestrzennego.</p>
<p>C4.4 <i>Atrakcyjna oferta kulturalna trafiająca do różnych grup mieszkańców</i></p>	<p>K.79. Wydarzenia kulturalne adresowane do różnych grup mieszkańców.</p> <p>K.80. Podnoszenie potencjału podmiotów kultury (infrastrukturalne i kadrowe).</p>
<p>C4.5 <i>Wysoki poziom świadomości mieszkańców na temat dziedzictwa</i></p>	<p>K.81. Edukacja mieszkańców na temat dziedzictwa kulturowego gmin i subregionu.</p> <p>K.82. Wspieranie międzypokoleniowego przekazywania</p>

kulturowego obszaru

wiedzy o historii.

C5.2 *Turystyczne marki subregionu o wysokiej rozpoznawalności w skali krajowej i międzynarodowej*

K.83. Angażowanie mieszkańców w tworzenie i promowanie bazy dziedzictwa kulturowego (informacje, historie, artefakty).

K.92. Rozwój i promocja marki Kraina Górnej Odry.

K.93. Promocja oferty turystycznej wykorzystującej unikatowość postindustrialnego, naukowego, kulturalnego dziedzictwa subregionu.

K.94. Promocja oferty turystycznej opierającej się na przyrodniczych i krajobrazowych walorach subregionu.

Obszar działań zintegrowanych otoczenie społeczne i rewitalizacja

Obszar Subregionu Zachodniego jest bardzo zróżnicowany pod względem przestrzennym oraz społecznym. W związku z trwającą transformacją regionu konieczne będzie podejmowanie działań w zakresie zabezpieczenia społecznego. Mieszkańcy regionu powinni w jak najmniejszym stopniu odczuć skutki prowadzonej transformacji. Dlatego niezbędne jest podejmowanie działań nakierowanych na przekwalifikowanie pracowników, rozwój szkolnictwa branżowego, wsparcie instytucji systemu opieki społecznej oraz innych instytucji zaangażowanych bezpośrednio i pośrednio w procesy transformacyjne. Ważnym aspektem jest zachęcanie mieszkańców regionu do podejmowania aktywności gospodarczej. Promowanie i upowszechnianie rozwiązań związanych z przedsiębiorczością społeczną.

Rozwój przedsiębiorczości w Subregionie Zachodnim powinien być ukierunkowany na tworzenie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych zachęcających do powstawania i osiedlania się nowych firm.

Zintegrowanie projektów będzie miało charakter:

- terytorialny: projekty powiązane będą ze sobą obszarowo, będą różne gminy subregionu i będą na siebie wzajemnie oddziaływać;
- sektorowy: projekty będą realizowane przez różnych interesariuszy, m.in. jednostki samorządu terytorialnego, podmioty prywatne, organizacje pozarządowe;
- tematyczny: projekty będą rozwiązywać zidentyfikowane wspólne problemy jakimi są zła jakość powietrza, przestarzałe indywidualne systemy grzewcze zasilane paliwami stałymi, dominacja węgla w miksie energetycznym subregionu oraz w realizacji indywidualnego i systemowego zapotrzebowania na ciepło, niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz mieszkalnych.

<p>C1.1. <i>Powszechna dostępność do usług społecznych o wysokim standardzie</i></p>	<p>K.1. Rozwój infrastruktury społecznej uwzględniający zmiany demograficzne i zmiany popytu mieszkańców. K.2. Rozwój oferty usług i udogodnień wspierających funkcjonowanie rodzin. K.3. Rozwój oferty usług opiekuńczych dla seniorów. K.4. Działania włączające sektor pozarządowy i biznes w uzupełnienie oferty usług społecznych.</p>
<p>C1.2. <i>Warunki dla zachowywania dobrej kondycji zdrowotnej mieszkańców</i></p>	<p>K.5. Wzrost dostępności do usług zdrowotnych. K.6. Promocja zdrowego stylu życia.</p>
<p>C1.3. <i>Wysoka dostępność oferty longlife learning wspierającej rozwój intelektualny i zawodowy oraz rozwój talentów mieszkańców</i></p>	<p>K.7. Modernizacja infrastruktury edukacyjnej i doposażanie placówek edukacyjnych. K.8. Podejmowanie działań na rzecz przekwalifikowania zawodowego mieszkańców w oparciu o inteligentne specjalizacje. K.9. Podnoszenie jakości szkolnictwa branżowego K.10. Poszerzanie oferty zajęć pozalekcyjnych i zajęć wyrównawczych zapewniających wykorzystanie i rozwijanie potencjału młodzieży. K.11. Działania edukacyjne na rzecz budowania kompetencji cywilizacyjnych mieszkańców w różnym wieku, w tym realizowane w partnerstwie (m. in. podmiotów edukacyjnych, kulturalnych, biznesu, organizacji pozarządowych, parafii itp.). K.12. Poszerzanie oferty rozwijającej zainteresowania i talenty artystyczne i sportowe mieszkańców w różnym wieku.</p>
<p>C1.4. <i>Rozwinięte inteligentne technologie i usługi wspierające codzienne funkcjonowanie mieszkańców</i></p>	<p>K.13. Rozwój e-administracji. K.14. Rozwój technologii <i>smart city / smart village</i>. K.15. Rozwiązania techniczne i organizacyjne zwiększające dostępność mieszkańców do informacji o swoim miejscu zamieszkania (zakres informacji oraz przyjazne sposoby ich udostępniania). K.16. Doskonalenie zawodowe kadr JST.</p>
<p>C1.5. <i>Dostępność udogodnień wspierających funkcjonowanie osób o szczególnych potrzebach</i></p>	<p>K.17. Eliminacja barier w przestrzeniach i obiektach publicznych oraz wdrażanie rozwiązań w zakresie projektowania uniwersalnego. K.18. Rozwój wyspecjalizowanej infrastruktury oraz usług społecznych adresowanych do osób o szczególnych potrzebach. K.19. Wspieranie działań społecznych na rzecz osób o szczególnych potrzebach.</p>
<p>C1.6. <i>Atrakcyjność subregionu dla nowych,</i></p>	<p>K.20. Promocja subregionu w kraju i za granicą jako przyjaznego miejsca realizacji planów zawodowych i</p>

wykształconych i przedsiębiorczych mieszkańców napływających z innych regionów kraju i z zagranicy

C3.1. *Wysoka atrakcyjność inwestycyjna opierająca się na kapitale ludzkim, korzystnej lokalizacji komunikacyjnej i transgranicznej oraz w pełni wyposażonych terenach i obiektach inwestycyjnych*

C3.2. *Rozwijająca się przedsiębiorczość lokalna wykorzystująca potencjały subregionu*

C3.3. *Inteligentne specjalizacje gospodarcze wykorzystujące kapitał innowacyjny i kreatywny subregionu oraz sąsiednich aglomeracji*

C3.4. *Znaczący udział przedsiębiorczości*

rodziny.

K.21. Stwarzanie możliwości zaspokajania potrzeb mieszkaniowych przez obecnych i nowych mieszkańców subregionu, w tym przygotowywanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe z poszanowaniem zasad rozwoju zrównoważonego.

K.22. Działania wspierające asymilację nowych mieszkańców oraz ich integrację ze społecznościami lokalnymi.

K.48. Przygotowywanie dobrze skomunikowanych terenów inwestycyjnych.

K.49. Przekształcenie terenów pogórnicznych oraz nadanie im nowych funkcji.

K.50. Wspieranie powstawania przestrzennych skupisk firm, ze szczególnym uwzględnieniem przestrzeni na osi Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia – aglomeracja ostrawsko-opawska.

K.51. Wspólna promocja inwestycyjna gmin subregionu.

K.52. Monitorowanie potrzeb inwestorów w zakresie pożądaných udogodnień.

K.53. Łączenie pracodawców z instytucjami edukacyjnymi dla wspólnego kształtowania procesu edukacyjnego.

K.54. Działania pobudzające przedsiębiorczość mieszkańców i wspierające zakładanie nowych firm.

K.55. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz promocja turystyczna subregionu (zwłaszcza w sąsiednich aglomeracjach) wspierająca rozwój biznesów turystycznych.

K.56. Wspieranie rozwoju działalności gospodarczych w otoczeniu rolnictwa oraz działalności powiązanych z rolnictwem (w tym agroturystyka).

K.57. Wspieranie współpracy małych i średnich firm subregionu.

K.58. Wspieranie podnoszenia kompetencji przedsiębiorców w zakresie planowania rozwoju oraz wykorzystywania wiedzy pracowników dla rozwoju firmy.

K.59. Wzmacnianie relacji pomiędzy nauką, edukacją, kulturą, a gospodarką.

K.60. Podniesienie jakości szkolnictwa branżowego w oparciu o inteligentne specjalizacje.

K.61. Wspieranie rozwoju działalności związanych z wykorzystywaniem odnawialnych źródeł energii, technologiami energo -i materiałooszczędnyimi.

K.62. Kreowanie atrakcyjnych przestrzeni umożliwiających powstawanie klastrów firm kreatywnych i innowacyjnych.

K.63. Wzmacnianie marki tradycyjnych produktów subregionu (spożywczych, rzemieślniczych) o wysokim potencjale rynkowym.

K.64. Promowanie przedsiębiorczości społecznej.

K.65. Wsparcie edukacyjne i lokalowe dla przedsiębiorców

społecznej na subregionalnym rynku pracy

C3.5. *Społecznie odpowiedzialni przedsiębiorcy angażujący się w rozwój subregionu i wspólnot lokalnych*

C4.6. *Zintegrowane społeczności lokalne odpowiedzialne za swoje miejsce zamieszkania*

C5.1. *Współpraca gmin w ramach głównych obszarów funkcjonalnych subregionu*

C5.2. *Turystyczne marki subregionu o wysokiej rozpoznawalności w skali krajowej i międzynarodowej*

C5.3. *Obecność subregionu w układach kooperacji regionalnej i transgranicznej*

C5.4. *Wysokie kompetencje menedżerów lokalnych*

społecznych.

K.66. Upowszechnianie idei społecznej odpowiedzialności biznesu wśród przedsiębiorców subregionu.

K.67. Promowanie przedsiębiorców realizujących zasady społecznej odpowiedzialności biznesu.

K.84. Wspieranie projektów umożliwiających mieszkańcom angażowanie się w rozwój swoich miejscowości i wspólnot lokalnych (w szczególności projekty kulturalne, ekologiczne, społeczne, charytatywne).

K.85. Wspieranie projektów społecznych związanych z odnową wsi oraz rewitalizacją.

K.86. Podnoszenie odpowiedzialności mieszkańców za stan przestrzeni publicznych.

K.87. Realizacja działań podnoszących poziom integracji społeczności lokalnych w Subregionie Zachodnim.

K.88. Realizacja działań społecznych zorientowanych na wzmacnianie relacji transgranicznych.

K.89. Wspólne planowanie rozwoju głównych funkcji w ramach obszarów funkcjonalnych.

K.90. Integracja systemu usług publicznych w obszarach funkcjonalnych zapewniająca dostęp do udogodnień o wysokiej jakości przy racjonalizacji kosztów oraz rozmieszczenia w przestrzeni.

K.91. Działania na rzecz wspólnej promocji inwestycyjnej, np. wspólna reprezentacja w trakcie targów i imprez gospodarczych.

K.92. Rozwój i promocja marki Kraina Górnej Odry.

K.93. Promocja oferty turystycznej wykorzystującej unikatowość postindustrialnego, naukowego, kulturalnego dziedzictwa subregionu.

K.94. Promocja oferty turystycznej opierającej się na przyrodniczych i krajobrazowych walorach subregionu.

K.95. Projekty współpracy podmiotów z subregionu zachodniego z partnerami regionalnymi i transgranicznymi.

K.96. Sieci kooperacyjne łączące podmioty subregionu z partnerami regionalnymi i transgranicznymi.

K.97. Szkolenia, kursy, warsztaty eksperckie, studia dla menedżerów lokalnych.

K.98. Narzędzia na rzecz wymiany doświadczeń między menedżerami w subregionie oraz z innymi samorządami w Polsce i w Europie.

Prawidłowy przebieg procesu zarządzania strategicznego warunkowany jest zarówno poprawnością treści strategii, jak również przyjęciem odpowiedniego systemu wdrażania i kontroli realizacji strategii. System taki powinien traktować strategię nie tyle jako listę zadań do wykonania, ale raczej jako bazę dla podejmowania kolejnych decyzji kształtujących przyszłość subregionu z uwzględnieniem zmian w uwarunkowaniach wewnętrznych i zewnętrznych. Wśród niezbędnych warunków wdrożeniowych należy uwzględnić w szczególności:

- pokonanie barier pomiędzy fazą koncepcyjną, a wdrożeniową – zainicjowanie przedsięwzięć przygotowujących do konsekwentnego, partnerskiego realizowania zapisów strategii oraz sukcesywne przekładanie kierunkowych zapisów strategii na konkretne działania,
- zachowanie elastyczności strategii – dostosowywanie podejmowanych działań wdrożeniowych do zmieniającej się sytuacji w subregionie i jego otoczeniu.

Założenia, które zostały poczynione przy podejmowaniu prac nad strategią – w szczególności te dotyczące udziału wielu podmiotów w formułowaniu i realizacji strategii – powinny być – dzięki odpowiedniemu systemowi wdrażania – zachowywane i rozwijane.

Integralną częścią strategii jest Lista projektów. Jest to lista zidentyfikowanych inwestycji oraz przedsięwzięć wynikających z potrzeb subregionu.

9.1 Partnerski system wdrażania strategii

Strategia, ze względu na długi horyzont realizacji powinna być traktowana jako dokument otwarty – zarówno jeżeli chodzi o jej treść, jak również podmioty wdrażające. Fundamentem procesu wdrażania jest stałe zaproszenie do współpracy kierowane do wszystkich aktywnych podmiotów z subregionu w celu wspólnej realizacji działań rozwojowych. Zakłada się zatem tworzenie warunków dla powstawania szerokich koalicji na rzecz trwałego i zrównoważonego rozwoju subregionu z udziałem podmiotów zainteresowanych realizacją celów strategicznych. Realne partnerstwo we wdrażaniu strategii pozwala liczyć na uaktywnienie i zaangażowanie nowych potencjałów rozwojowych, a w konsekwencji na poprawę skuteczności działań wdrożeniowych. Wdrażanie strategii winno być oparte na wymianie poglądów i negocjacjach prowadzących do wypracowania szeroko akceptowanych sposobów realizacji.

Dla Strategii zgodnie z art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach

oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2022 poz. 1029) została sporządzona Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027.

W najbardziej konkretnym wymiarze włączenie we wdrażanie strategii społeczności lokalnych oraz innych podmiotów z subregionu (ale także podmiotów spoza subregionu mogących wspierać osiągnięcie celów strategicznych) przejawiać się winno w następujących aspektach:

- montaż środków na rzecz wdrażania strategii,
- stworzenie systemu informacji strategicznej,
- generowanie kreatywnych pomysłów na rozwój subregionu,
- promowanie strategii w różnych środowiskach lokalnych,
- promowanie Subregionu Zachodniego w otoczeniu.

Konsekwentnie wzmacniane partnerstwo kształtuje współodpowiedzialność za przyszłość Subregionu Zachodniego wszystkich jego środowisk, przyczynia się do budowy społeczeństwa obywatelskiego oraz umożliwia pojawienie się efektów synergicznych, potęgujących pozytywne działania rozwojowe. Sektor samorządowy, w zależności od sytuacji, może przyjmować różne role w procesie wdrażania strategii sprowadzające się do inicjowania pewnych działań, bezpośredniej realizacji projektów, koordynowania aktywności, czy wreszcie kooperowania z innymi liderami lokalnymi.

Rysunek 16 Schemat partnerskie wdrażanie Strategii Rozwoju Subregionu Zachodniego

9.2 Zaangażowanie partnerów społecznych

W celu zapewnienia pełnego udziału partnerów społecznych zostanie powołana Rada konsultacyjna ds. Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021 – 2027. Rada konsultacyjna zostanie powołana aby zapewnić większą reprezentatywności działań Związku Subregionu Zachodniego z siedzibą w Rybniku przy wdrażaniu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (dalej: ZIT) oraz pogłębienia włączenia społecznego w realizację Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027.

Do zadań Rady konsultacyjnej należeć będzie:

- a) opiniowanie projektu strategii, w tym udziału w konsultacjach społecznych;
- b) opiniowanie zmian do strategii;
- c) opiniowanie propozycji uchwał związanych z wdrażaniem Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027;
- d) opiniowanie raportów i innych dokumentów dotyczących monitoringu i wdrażania Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021 – 2027;
- e) rozpatrywanie innych spraw przekazanych przez Zarząd Związku.

Do uczestnictwa w Radzie konsultacyjnej zaproszeni zostaną przedstawiciele partnerów społecznych i gospodarczych, podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska, podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji prowadzących działalność na terenie gmin wchodzących w skład Związku Subregionu Zachodniego z siedzibą w Rybniku.

Zarząd Związku Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku w dniu 1 lutego 2023 r. uchwałą nr 4/2023 przyjął Zasady naboru członków do Rady konsultacyjnej ds. Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027 oraz zatwierdził Regulamin Rady konsultacyjnej ds. Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027.

Do Rady konsultacyjnej powołanych zostało 12 członków, przedstawicieli organizacji pozarządowych działających na terenie Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego.

Wśród członków Rady konsultacyjnej ds. Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027 są przedstawiciele następujących organizacji:

- Cech Rzemieślników i Innych Przedsiębiorców w Wodzisławiu Śląskim,
- Stowarzyszenie EBI Association,

- Fundacja 360!
- Izba Gospodarcza w Wodzisławiu Śląskim,
- Stowarzyszenie na Rzecz Kultury Kantata,
- Fundacja Imago,
- Forum Organizacji Pozarządowych Subregionu Zachodniego,
- Wodzisławski Uniwersytet Trzeciego Wieku,
- Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS,
- Stowarzyszenie Gmin Górniczych w Polsce,
- Stowarzyszenie LYSKOR,
- Hospicjum Domowe im. Ks. Eugeniusza Dutkiewicza SAC przy Parafii św. Katarzyny w Jastrzębiu-Zdroju.

W ramach działalności Związku 10.03.2020 roku powołano Forum Subregionów Województwa Śląskiego. Porozumienie dotyczy współpracy w celu wzmocnienia pozycji Subregionu Centralnego, Subregionu Zachodniego, Subregionu Południowego oraz Subregionu Północnego Województwa Śląskiego wobec administracji rządowej i samorządowej szczebla wojewódzkiego, jak również innych JST i organizacji samorządowych, gospodarczych i społecznych w kraju i za granicą. W ramach swojej działalności Forum przygotowuje stanowiska kierowane do organów administracji rządowej i samorządowej. Dodatkowo odbywa się wymiana doświadczeń oraz dobrych praktyk związanych z wdrażaniem funduszy UE oraz w szczególności instrumentu ZIT.

9.3 Ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania strategii

Analiza sytuacji finansowej Członków Związku została przeprowadzona na podstawie dostępnych danych dotyczących finansów publicznych.

Analiza odnosi się do lat 2015-2021, gdzie można było zaobserwować wzrost poziomu kondycji finansowej gmin i powiatów. Średnia wartość dochodów Członków Związku w 2021 roku wzrosła o 11,95% w stosunku do roku 2015. Trend wzrostowy obserwowany jest zarówno we wzroście dochodów z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych – PIT (9,35%) jak i z podatku dochodowego od osób prawnych – CIT (19,6%). Jednocześnie należy zaakcentować, że w badanym okresie zauważalne jest zmniejszenie wzrostu udziałów dochodów z podatków w dochodach ogółem gmin i powiatów w latach 2019 oraz 2021, co jest konsekwencją uchwalonej w 2019 roku ustawowej zmiany w przepisach prawnych wprowadzających zerowy podatek PIT dla osób do 26. roku życia (średnioroczny wzrost dochodów z podatku PIT w latach 2015-2018 wyniósł 54,7% zaś w latach 2019-2021 jedynie 19,16%).

Analiza porównawcza wydatków ogółem na przestrzeni lat 2015-2021 wskazuje, że średnia wartość wydatków ogółem gmin subregionu w 2021 roku w stosunku do roku 2015 była wyższa o 9,89%.

Równoległe obserwuje się wzrost wydatków majątkowych finansowanych z budżetu UE bądź innych źródeł zagranicznych niepodlegających zwrotowi, które istotnie wpływają na dynamiczny rozwój społeczny i gospodarczy subregionu. Średnia wartość wydatków majątkowych w 2021 roku w stosunku do roku 2015 wzrosła o 17,7%.

W perspektywie finansowej 2014-2020 prowadzono szczegółowy monitoring wdrażania instrumentu Regionalnych Inwestycji Terytorialnych, w ramach którego ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 zakontraktowano projekty inwestycyjne o wartości dofinansowania niemal 494 mln zł z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (w skrócie EFRR) oraz blisko 474 mln zł z Europejskiego Funduszu Społecznego 20 mln zł (w skrócie EFS). Wykorzystanie całkowite alokacji wynosi 84,11%. Związki ZIT/RIT z obszaru województwa śląskiego wraz z Instytucją Zarządzającą programem regionalnym, podjęły decyzje o uruchomieniu naborów w ramach EFS z wydzielonymi pulami dla poszczególnych subregionów. Przedmiotowe działanie miało na celu przyspieszenie kontraktacji niewykorzystanych środków w ramach EFS.

Poziom zakontraktowania w stosunku do pierwotnie przyznanej alokacji RIT w ramach RPO WSL 2014-2020 nasuwa wniosek, że gminy i powiaty z obszaru Subregionu Zachodniego wykazują znaczny potencjał inwestycyjny.

Tworząc ramy finansowe dla działań planowanych w ramach niniejszej strategii należy wziąć pod uwagę nie tylko długoterminowe prognozy dotyczące stanu finansów publicznych poszczególnych gmin i powiatów, ale także czynniki zewnętrzne mogące istotnie wpływać na ich sytuację ekonomiczną. Do określenia ich potencjału inwestycyjnego wykorzystano wieloletnie prognozy wydatków budżetowych ogółem oraz dane dotyczące procentowego udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach budżetowych ogółem. Analizy wskazują, że średni potencjał inwestycyjny w 2021 roku wyniósł 11 306 614 mln zł zaś średni procentowy udział wydatków inwestycyjnych w stosunku do wydatków ogółem był na poziomie 5%. Obecnie dostępne wieloletnie prognozy finansowe wskazują na ostrożne podejście do długoterminowego planowania wydatków, na co z pewnością mają wpływ aktualne czynniki makroekonomiczne, a także zmieniająca się sytuacja prawna i ekonomiczna.

Obecnie szacowane roczne wydatki majątkowe na programy, projekty lub zadania finansowane z udziałem środków głównie pochodzących z budżetu Unii Europejskiej, (o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 r.) w latach 2021-2030 w wieloletnich prognozach finansowych gmin i powiatów wskazują, iż wydatki te będą niższe niż dotychczas (średnie

roczne prognozowane wydatki majątkowe do 2030 roku będą spadać rocznie o 16,1%). W 2030 roku prognozowany średni potencjał inwestycyjny wyniesie 42 mln zł, zaś średni procentowy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem oszacowano na poziomie 2,9%. Prognozy wskazują także, że w 2030 roku średni udział dochodów własnych w udziale dochodów ogółem będzie w dalszym ciągu utrzymywał się na wysokim poziomie – 53%, co może determinować zwiększenie w przyszłych latach wydatków inwestycyjnych przy większym zaangażowaniu środków z dochodów własnych gmin i powiatów. Wydatki inwestycyjne zapewnią dalszy trwały rozwój społeczny i gospodarczy, uwzględniając jednocześnie aspekt przestrzenny i środowiskowy projektów inwestycyjnych.

Niezbędnym warunkiem do realizacji celów i działań wskazanych w strategii będzie utrzymanie dobrej kondycji finansowej sektora samorządowego, z uwagi na fakt, że to gminy zobligowane są do zapewnienia środków na realizację nowych zadań, bądź przeznaczenie ich na wkład własny. Priorytetem dla członków związku będzie zatem zabezpieczenie finansowania wkładu własnego, niezbędnego do realizacji projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych.

Źródłami finansowania dla działań realizowanych w ramach strategii będą:

- środki własne związku;
- środki własne gmin i powiatów będących członkami związku, a także ich jednostek organizacyjnych;
- środki Unii Europejskiej w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Śląska na lata 2021-2027, w tym także środki z instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych;
- środki Unii Europejskiej w ramach programów krajowych w perspektywie finansowej 2021-2027;
- środki Unii Europejskiej w ramach innych funduszy, programów i inicjatyw;
- środki funduszy i dotacji celowych;
- środki pochodzące z budżetu państwa;
- inne dostępne środki finansowe.

Określone ramy finansowe przyczynią się do realizacji celów i działań wskazanych w strategii. Jednocześnie będą stanowić niezbędne wsparcie dla podejmowania inicjatyw na rzecz realizacji zaplanowanych przez członków związku działań. Określone w strategii rezultaty zostaną osiągnięte przy zapewnieniu odpowiednich zasobów ludzkich, rzeczowych oraz finansowych, w tym przede wszystkim przez zabezpieczenie wkładu własnego dla planowanych przedsięwzięć.

Rozległy zakres strategii wymaga oparcia jej wdrożenia na wielu zróżnicowanych źródłach finansowania. Źródła te są determinowane przez zawartość celów strategicznych.

Tabela 35 Źródła finansowania strategii Subregionu Zachodniego

Cel strategiczny	Działania do realizacji	Kwota przeznaczona realizację zadania [Zł]	Źródła finansowania
C1. Obszar wysokiej jakości życia i rozwoju	Zakup taboru autobusowego	43 849 422,00 zł	<ul style="list-style-type: none"> – budżety lokalne, – środki podmiotów gospodarczych, – finansowe i pozafinansowe zaangażowanie instytucji naukowych i edukacyjnych, – instrumenty finansowe, – zewnętrzne źródła finansowania: środki krajowe i zagraniczne, w tym fundusze unijne m.in. : KPO, FENiKS, FST, FE ŚL 2021-2027, EOG 2014-2021, Rządowy Fundusz Polski Ład.
	Zrównoważona multimodalna mobilność miejska	290 774 133,00 zł	
	Regionalne Trasy Rowerowe	31 175 000,00 zł	
C2. Zielona i odporna przestrzeń	Rozwój energetyki rozproszonej opartej o odnawialne źródła energii	118 503 700,00 zł	<ul style="list-style-type: none"> – budżety lokalne, – środki podmiotów gospodarczych, – finansowe i pozafinansowe zaangażowanie instytucji naukowych i edukacyjnych, – instrumenty finansowe, – zewnętrzne źródła finansowania: środki krajowe i
	Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej	135 249 800,00 zł	
	Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych	20 286 092,00 zł	

	Wsparcie dla klimatu	10 750 000,00 zł	zagraniczne, w tym fundusze unijne m.in. : KPO. FENiKS, FST, FE ŚL 2021-2027, EOG 2014-2021, Rządowy Fundusz Polski Ład
	Ochrona przyrody i bioróżnorodność	8 600 000,00 zł	
C3. Nowa gospodarka i rynek pracy	Rekultywacja terenów przemysłowych, zdewastowanych, zdegradowanych na cele środowiskowe	37 508 900,00 zł	<ul style="list-style-type: none"> – budżety lokalne, – środki podmiotów gospodarczych, – finansowe i pozafinansowe zaangażowanie instytucji naukowych i edukacyjnych, – instrumenty finansowe, – zewnętrzne źródła finansowania: środki krajowe i zagraniczne, w tym fundusze unijne m.in. : KPO. FENiKS, FST, FE ŚL 2021-2027, EOG 2014-2021, Rządowy Fundusz Polski Ład.
	Poprawa stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń	11 468 100,00 zł	
	Ponowne wykorzystanie terenów przemysłowych, zdewastowanych, zdegradowanych na cele rozwojowe regionu	128 03 138,00 zł	
	Infrastruktura kształcenia zawodowego	26 758 900,00 zł	
C4. Kapitał kulturowy ²³ o znaczeniu ponadregionalnym	Zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju subregionalnym	63 482 564,00 zł	

²³Kapitał kulturowy jest w celu operacyjnym ujmowany w szerokim zakresie obejmując: predyspozycje mieszkańców do interpretowania rzeczywistości i uczestnictwa w procesach rozwoju cywilizacyjnego, świadomość wartości otaczającego świata, dostrzeganie i docenianie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego, skłonność i umiejętność budowania relacji społecznych opartych na zaufaniu i wzajemności.

			naukowych i edukacyjnych, – instrumenty finansowe, – zewnętrzne źródła finansowania: środki krajowe i zagraniczne, w tym fundusze unijne m.in. : KPO, FENiKS, FST, FE ŚL 2021-2027, EOG 2014-2021, Rządowy Fundusz Polski Ład.
C5. Subregion współpracy	Rozwój Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych	3 870 000,00 zł	– budżety lokalne, – środki podmiotów gospodarczych, – finansowe i pozafinansowe zaangażowanie instytucji naukowych i edukacyjnych, – zewnętrzne źródła finansowania: środki krajowe i zagraniczne, w tym fundusze unijne m.in. : KPO, FENiKS, FST, FE ŚL 2021-2027, EOG 2014-2021, Rządowy Fundusz Polski Ład.
	Usługi rozwojowe dla kadr administracji samorządowej	7 247 189,00 zł	

9.4 System monitoringu strategii

Monitoring Strategii będzie prowadzony corocznie. Za koordynację procesu monitorowania będzie odpowiedzialne Biuro Związku z wykorzystaniem wkładu JST – członków Związku oraz partnerów społecznych w tym Rady konsultacyjnej. Proces monitoringu stanowi naturalną kontynuację prac diagnostycznych i programowych związanych z jej przygotowaniem. Analogicznie przebiega proces jej ewaluacji, na który składa się zarówno ocena strategicznego charakteru przyjętych i wdrażanych rozwiązań, jak i formalnej zgodności Strategii z innymi dokumentami programowymi.

Monitoring obejmuje:

- gromadzenie najważniejszych danych ilościowych i jakościowych o procesach rozwojowych na obszarze Subregionu Zachodniego, dotyczących zagadnień będących przedmiotem diagnozy, Posiadane dane jakościowe są aktualizowane na bieżąco, a dane ilościowe w cyklach związanych z funkcjonowaniem sprawozdawczości prowadzonej przez JST oraz z publikowaniem danych statystycznych przez GUS;
- bieżące monitorowanie postępu finansowego projektów wybranych do realizacji w formule ZIT;
- bieżące monitorowanie postępu rzeczowego projektów wybranych do realizacji w formule ZIT;
- monitorowanie bieżącej gotowości do uruchomienia projektów przewidywanych do realizacji w ramach ZIT, na potrzeby opracowania harmonogramu naboru wniosków;

Ewaluacja obejmuje:

- przegląd zgodności strategii z sytuacją w Subregionie Zachodnim, oczekiwaniami JST oraz partnerów społecznych połączona z ewaluacją wdrażalności Strategii;
- przegląd śródkresowy realizacji Strategii. Zostanie on uruchomiony w 2026 r.;
- ewaluacja ex post, która zostanie wykonana przez niezależny podmiot po zakończeniu wydatkowania środków w ramach ZIT.

Prowadząc monitoring i ewaluację strategii, konieczne jest zapewnienie zachowania zasad:

- wiarygodności, czyli gromadzenia i przetwarzania niepodważalnych danych, których wykorzystanie minimalizuje ryzyko podejmowania błędnych działań korygujących;
- aktualności, czyli ciągłego gromadzenia i analizowania informacji, co umożliwi reagowanie we właściwym czasie;
- koordynacji, czyli takiego gromadzenia, analizowania i udostępniania informacji, w którym unikać się będzie powtórzeń oraz minimalizowane będą obciążenia wszystkich zaangażowanych stron związane z opracowywaniem informacji i korzystaniem z nich;
- obiektywności, czyli stosowania wskaźników i kryteriów nieobciążonych subiektywizmem;
- realizmu, czyli uwzględniania kontekstu społeczno-gospodarczego oraz innych kontekstualnych czynników warunkujących wdrażanie strategii;
- strategiczności, czyli odnoszenia się do procesów istotnych z perspektywy wdrażania strategii.

Warunkiem stworzenia systemu monitoringu jest przede wszystkim oparcie go na zbiorze informacji umożliwiających stałe lub powtarzalne badanie sytuacji Subregionu Zachodniego oraz postępów we wdrażaniu strategii. Generalnie, system monitoringu strategii obejmuje:

- monitoring realizacji strategii, zwłaszcza w aspekcie celów strategicznych,

- monitoring uwarunkowań realizacji strategii.

Warunkiem prowadzenia monitoringu realizacji strategii jest opracowanie systemu wskaźników dla poszczególnych celów strategicznych.

Rysunek 17 Składowe systemu monitoringu strategii

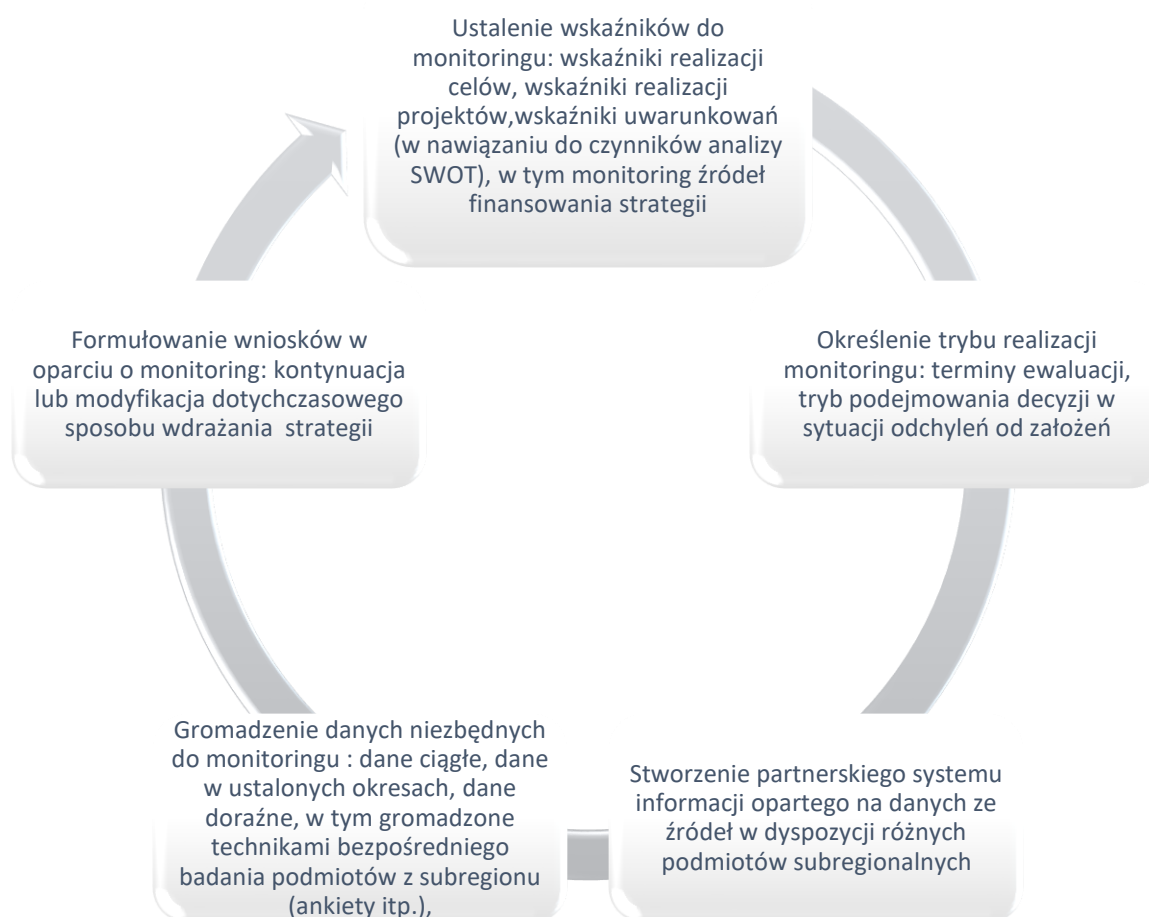

Tabela 36 Wskaźniki realizacji celów strategicznych Subregionu Zachodniego

Cel strategiczny	Wskaźnik	Źródło danych	Wartość bazowa	Oczekiwany rezultat
C1. Obszar wysokiej jakości życia i rozwoju	- Liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców w stosunku do średniej wojewódzkiej	GUS	23,9	↑

	– Przeciętny dochód miesięczny rozporządzalny w zł na 1 osobę w gospodarstwach domowych	GUS	1919 zł	↑
	– Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	GUS	6580	↓
	– Liczba miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 ogółem (łącznie z oddziałami i klubami dziecięcymi)	GUS	1584	↑
	– Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej	Dane własne	0	↑
C2. Zielona i odporna przestrzeń	– Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem	Dane własne	0	↑
	– Średnioroczne stężenie pyłu zawieszonego	WIOŚ	22,1	↓
	– Liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii	Dane własne	0	↑

	– Liczba zakupionych jednostek taboru nisko i zeroemisyjnego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	Dane własne	0	↑
	– Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	Dane własne	0	↑
	– Ilość ton odpadów zebranych selektywnie w ciągu roku ogółem	GUS	105 348,33	↑
	– Długość dróg dla rowerów	Dane własne	0	↑
C3. Nowa gospodarka i rynek pracy	– Udział bezrobotnych rejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	GUS	3,2	↓
	– Pracujący na 1000 ludności	GUS	1420	↑
	– Liczbą podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON	GUS	3359	↑
	– Liczba nowo powstałych podmiotów ekonomii społecznej	Dane własne	0	↑

	– Liczba inwestycji w infrastrukturę kształcenia zawodowego	Dane własne	0	↑
C4. Kapitał kulturowy ²⁴ o znaczeniu ponadregionalnym	– Liczba wspartych produktów turystycznych	Dane własne	0	↑
	– Liczba wspartych obiektów turystycznych i kulturalnych	Dane własne	0	↑
	– Liczba nowych obiektów infrastruktury spędzania czasu wolnego	Dane własne	0	↑
	– Ilość osób, które skorzystały z oferty w zakresie zagospodarowania czasu wolnego w ramach działań wdrażających strategię	Dane własne	0	↑
C5. Subregion współpracy	– Liczba projektów partnerskich i zintegrowanych	Dane własne	0	↑
	– Liczba szkoleń /studiów dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego	Dane własne	0	↑
	– Wielkość środków pozyskanych i wydatkowanych w danym roku ze	Dane własne	0	↑

²⁴Kapitał kulturowy jest w celu operacyjnym ujmowany w szerokim zakresie obejmując: predyspozycje mieszkańców do interpretowania rzeczywistości i uczestnictwa w procesach rozwoju cywilizacyjnego, świadomość wartości otaczającego świata, dostrzeganie i docenianie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego, skłonność i umiejętność budowania relacji społecznych opartych na zaufaniu i wzajemności.

	źródeł zewnętrznych;			
	– Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem	GUS	75508	↑

Spis tabel

Tabela 1 Bezrobocie w Subregionie na koniec 2020 roku.....	15
Tabela 2 Szkoły branżowe i szkoły ogólnokształcące	17
Tabela 3 Udziały w ludności ogółem wedle wykształcenia mieszkańców ogółem (dane na podstawie Spisu Powszechnego 2011).....	19
Tabela 4 Przedsiębiorstwa ekonomii społecznej w Subregionie Zachodnim	24
Tabela 5 Infrastruktura centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic na terenie Subregionu Zachodniego w 2020 roku.....	25

Tabela 6 Kina, sale i widzowie kin na terenie Subregionu Zachodniego w 2020 roku	27
Tabela 7 Muzea łącznie z oddziałami oraz zwiedzający na terenie Subregionu Zachodniego w 2020 roku	28
Tabela 8 Charakterystyka działalności gospodarczej w Subregionie.....	38
Tabela 9 Przebieg dróg przez poszczególne JST	43
Tabela 10 Drogi gminne i powiatowe w Subregionie.....	44
Tabela 11 Wypadki i kolizje drogowe w 2020 roku.....	56
Tabela 12 Zestawienie wyników inwentaryzacji instalacji na paliwo stałe o mocy do 1 MW	68
Tabela 13 Moc i udział instalacji odnawialnych źródła energii w Subregionie Zachodnim wg stanu na dzień 30 czerwca 2021r.	73
Tabela 14 Parki krajobrazowe utworzone na terenie Subregionu Zachodniego.....	75
Tabela 15 Użytki ekologiczne znajdujące się na terenie Subregionu Zachodniego.....	75
Tabela 16 Obszary sieci Natura 2000 znajdujące się na terenie Subregionu Zachodniego.....	76
Tabela 17 Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w gminach Subregionu Zachodniego w 2020 roku.....	78
Tabela 18 Instytucje szkoleniowe oraz agencje zatrudnienia na terenie powiatów Subregionu Zachodniego	81
Tabela 19 Placówki pomocy społecznej	82
Tabela 20 Beneficjenci pomocy społecznej na 10 tys. ludności	82
Tabela 21 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Rybnikiem.....	108
Tabela 22 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Jastrzębiem-Zdrojem.....	109
Tabela 23 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Żorami	110
Tabela 24 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Raciborzem	111
Tabela 25 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Wodzisławiem Śląskim	112
Tabela 26 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Rydułtówami	113
Tabela 27 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Radlinem	114
Tabela 28 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Pszowem	115
Tabela 29 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Czerwionką-Leszczyńny	116
Tabela 30 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Kuźnią Raciborską.....	117
Tabela 31 Szczegółowe powiązania poszczególnych gmin z Krzanowicami	118
Tabela 32 Kluczowe uwarunkowania w Subregionie Zachodnim i w jego otoczeniu oddziałujące na realizację celów strategicznych wraz ze scenariuszem zmiany uwarunkowania.	135
Tabela 33 Cele strategiczne i cele operacyjne Subregionu Zachodniego.....	139
Tabela 34 Kierunki działań dla celów operacyjnych.....	141
Tabela 35 Źródła finansowania strategii Subregionu Zachodniego.....	169

Tabela 36 Wskaźniki realizacji celów strategicznych Subregionu Zachodniego	173
--	-----

Spis map

Mapa 1 Podział administracyjny Subregionu Zachodniego.....	5
Mapa 2 Gęstość zaludnienia gmin Subregionu Zachodniego.....	11
Mapa 3 Dzieci w placówkach przedszkolnych na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat.....	17
Mapa 4 Szkoły średnie w Subregionie w 2020 roku.....	18
Mapa 5 Trasy rowerowe w Subregionie Zachodnim.....	32
Mapa 6 Sieć transportowa w Subregionie Zachodnim.....	43
Mapa 7 Przystanki autobusowe i stacje kolejowe w Subregionie	52
Mapa 8 Dostępność drogowa do przystanków/stacji kolejowych	53
Mapa 9 Ruch na drogach krajowych i wojewódzkich.....	54
Mapa 10 GPR 2020 SDRR na drogach krajowych.....	54
Mapa 11 Rozkład przestrzenny średniorocznego stężenia pyłu PM10 na obszarze województwa śląskiego w 2019 roku.....	63
Mapa 12 Rozkład przestrzenny średniorocznego stężenia pyłu PM2.5 w województwie śląskim w 2019 roku.....	64
Mapa 13 Rozkład przestrzenny liczby dni, w których najwyższa ośmiogodzinna średnia krocząca ozonu powyżej 120 µg/m ³ jest uśredniona dla trzech lat.....	65
Mapa 14 Rozkład przestrzenny stężenia średniorocznego benzo(a)pirenu na obszarze województwa śląskiego w 2019 roku.....	66
Mapa 15 Sieć przewodów rurowych oraz linii elektroenergetycznych napowietrznych na terenie Subregionu Zachodniego	72
Mapa 16 Korytarze ekologiczne w Subregionie Zachodnim.....	77
Mapa 17 Wybrane formy ochrony przyrody w Subregionie Zachodnim.....	78
Mapa 18 Liczba łóżek na 10 tys. mieszkańców w 2019 roku	88
Mapa 19 Zachorowania na nowotwory złośliwe w 2017 roku.....	88
Mapa 20 Zgony osób z powodu chorób nowotworów na 10 tys. mieszkańców w 2019 roku	89
Mapa 21 Liczba dzieci i młodzieży (0-18 lat) będących pod opieką lekarza POZ, u których stwierdzono wady rozwojowe układu krążenia – (na 10 tys. ludności) w 2019 roku	90
Mapa 22 Mieszkańcy województwa śląskiego hospitalizowani z powodu gruźlicy w 2019 r. na 10 tys. mieszkańców	90
Mapa 23 Budynki mieszkalne w Subregionie Zachodnim	91
Mapa 24 Liczba budynków na 1 tys. ludności gmin	92

Mapa+ 25 Liczba lokali mieszkalnych zasobu gmin na 1 tys. mieszkańców	94
Mapa 26 Miejsce zamieszkania pracujących w ramach Działu 05 – Wydobywanie węgla kamiennego i węgla brunatnego.....	96
Mapa 27 OSI – gminy w transformacji górniczej w strategii rozwoju województwa śląskiego Śląskie 2030.....	98
Mapa 28 Model Funkcjonalno-Przestrzenny Subregionu Zachodniego.....	107
Mapa 29 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Rybnika	109
Mapa 30 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Jastrzębia-Zdroju	110
Mapa 31 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Żor	111
Mapa 32 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Raciborza	112
Mapa 33 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Wodzisławia Śląskiego	113
Mapa 34 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do gminy Rydułtowy	114
Mapa 35 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Radlina	115
Mapa 36 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Pszowa	116
Mapa 37 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Czerwionki-Leszczyn	117
Mapa 38 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Kuźni Raciborskiej	118
Mapa 39 Odsetek dojazdów do pracy z gmin Subregionu Zachodniego do Krzanowic	119
Mapa 40 Mapa obszarów funkcjonalnych miast Subregionu Zachodniego	120
Mapa 41 OSI – obszary cenne przyrodniczo	123
Mapa 42 OSI – ośrodki wzrostu	124
Mapa 43 OSI – gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze	125
Mapa 44 OSI – gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza	127
Mapa 45 OSI – gminy w transformacji górniczej.....	128

Spis rysunków

Rysunek 1 Subregiony województwa i ich ośrodki centralne.....	9
Rysunek 2 Mapa Zabytków Techniki oraz Obiektów Militarnych Subregionu.....	30
Rysunek 3 Mapa miejsc rekreacji wodnej Subregionu.....	31
Rysunek 4 Miejsca rekreacji aktywnej w Subregionie.....	35
Rysunek 5 Więżba średniej liczby regularnych bezpośrednich połączeń międzygminnych transportu zbiorowego w województwie śląskim wg gmin (przewoźnicy komercyjni) – dzień powszedni	46
Rysunek 6 Przebieg planowanych tras kolei szybkich prędkości w Polsce	47

Rysunek 7 Ciągi CPK w Województwie Śląskim.....	48
Rysunek 8 Schemat koncepcji przebiegu krajowych i międzynarodowych tras rowerowych na terenie województwa śląskiego	57
Rysunek 9 Stacje monitorowania jakości powietrza	61
Rysunek 10 Odsetek przyjazdów pacjentów z powiatów województwa śląskiego do Subregionu Zachodniego	87
Rysunek 11 Udział obszarów zdegradowanych i rewitalizacji w ogóle powierzchni gminy.....	100
Rysunek 12 Przemysł tradycyjny, tereny wymagające rekultywacji oraz poddane rekultywacji.....	101
Rysunek 13 Kluczowe obszary aktywności lokalnej na rzecz podniesienia jakości życia i konkurencyjności gmin i subregionu.....	131
Rysunek 14 Kluczowe obszary współpracy ponadlokalnej.....	132
Rysunek 15 Współzależne cele strategiczne subregionu zachodniego	139
Rysunek 16 Schemat partnerskie wdrażanie Strategii Rozwoju Subregionu Zachodniego	164
Rysunek 17 Składowe systemu monitoringu strategii.....	173

Spis wykresów

Wykres 1 Liczba ludności w 2020 roku w powiatach Subregionu Zachodniego.....	11
Wykres 2 Zmiana liczby ludności w latach 2010-2020 w Subregionie Zachodnim oraz województwie śląskim	12
Wykres 3 Wskaźniki obciążenia demograficznego w powiatach Subregionu Zachodniego w 2020 roku	13
Wykres 4 Liczba pracujących na 1000 mieszkańców w 2020 roku	14
Wykres 5 Dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	16
Wykres 6 Wzrost (%) wskaźnika fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w latach 2010-2020.....	22
Wykres 7 Liczba bibliotek publicznych na 10 tys. ludności na terenie gmin Subregionu Zachodniego w 2020 roku.....	27
Wykres 8 Imprezy artystyczno-rozrywkowe i sportowe oraz ich uczestnicy ogółem w wybranych gminach Subregionu Zachodniego w 2019 roku	28
Wykres 9 Długość i gęstość ścieżek rowerowych w Subregionie	32
Wykres 10 Podmioty gospodarcze w Subregionie na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	37
Wykres 11 Instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej.....	39
Wykres 12 Emisja zanieczyszczeń gazowych ogółem w ciągu roku na km ² [t/r]	59

Wykres 13 Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w gminach Subregionu Zachodniego	83
Wykres 14 Przeciętna powierzchnia mieszkań i liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	93

Załączniki

Załącznik nr 1. Lista projektów podstawowych ZIT

Załącznik nr 2. Lista projektów rezerwowych ZIT

Załącznik nr 3. Lista projektów OSI

Załącznik nr 4. Lista projektów podstawowych FEnIKS

Załącznik nr 5. Lista projektów rezerwowych FEnIKS

Załącznik nr 6. Lista projektów strategicznych

Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe

Lp.	Tytuł projektu	Projektodawca	Zakres projektu	Przybliżony koszt realizacji projektu (w PLN)	Przybliżony koszt dofinansowania (w PLN)	Okres realizacji projektu	Priorytet w FESL	Działanie w FESL	Inne źródło	Projekt zintegrowany		Jaki/który cel strategii będzie realizować projekt?
										Projekt partnerski	Inny projekt komplementarny	
2.2 EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA BUDYNKÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ												
1	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w Rybniku	Miasto Rybnik	Głęboka termomodernizacja co najmniej 15 budynków użyteczności publicznej służących do realizacji zadań przez JST Miasto Rybnik (budynki oświatowe, budynki OSP, budynki kultury), które dotychczas nie były poddane działaniom termomodernizacyjnym.	32 200 000,00	27 371 049,22	2021-2025	II	FESL.02.02		NIE	Poprawa efektywności energetycznej hali widowiskowo-sportowej przy ul. Folwareckiej w Zorach	C2. Zielona i odporna przestrzeń
2	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w Gminach Lyski, Czerwionka-Leszczyny, Gaszowice i Jejkowice	Gmina Lyski	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej zlokalizowanych w 4 gminach powiatu rybnickiego. Będzie to 12 budynków użyteczności publicznej, które dotychczas nie były poddane działaniom termomodernizacyjnym (budynki administracji publicznej, oświatowe, kulturalne, rekreacyjne czy też siedziby OSP), w zależności od potrzeb oraz opracowanego audytu, w niektórych budynkach zostaną zainstalowane urządzenia OZE, a prace będą dotyczyły m. in. źródeł ciepła instalacji CO CWU, oświetlenia, systemów wentylacji, klimatyzacji docieplenia ścian stropów, podłóg czy fundamentów. Ponadto wymianie zostanie poddana stolarka okienna czy też drzwiowa.	22 000 000,00	17 764 971,13	2023-2026	II	FESL.02.02		TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
3	Miasto z klimatem – poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej na terenie miasta Żory	Gmina Miejska Żory	W ramach planowanego do realizacji przedsięwzięcia przeprowadzona zostanie kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej, tj. budynku hali widowiskowo-sportowej przy ul. Folwareckiej, budynku przedszkola na os. 700-lecia, budynku przedszkola na os. Powstańców Śląskich oraz budynku klubu LKS Baranowice. Aby maksymalnie zwiększyć efektywność energetyczną rozważana jest również instalacja urządzeń OZE na wybranych budynkach w projekcie. Ostateczny zakres inwestycji uzależniony będzie od charakterystyki konkretnego obiektu i potrzeb wynikających z przeprowadzonych audytów energetycznych.	14 757 411,86	12 543 800,08	2024-2026	II	FESL.02.02		NIE	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w Rybniku	C2. Zielona i odporna przestrzeń
4	Termomodernizacja wraz z modernizacją systemów grzewczych i montażem źródeł OZE w budynku Szkoły Podstawowej w Nędzy	Gmina Nędza	Termomodernizacja (ocieplenie, częściowa wymiana stolarki okiennej i drzwiowej) budynku Szkoły Podstawowej w Nędzy wraz z modernizacją systemu grzewczego, wymianą źródła ciepła i montażem instalacji fotowoltaicznych	3 650 000,00	3 078 547,00	2023-2027	II	FESL.02.02		NIE	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej w Gminach Krzyżanowice, Krzanowice i Rudnik	C2. Zielona i odporna przestrzeń

5	Kompleksowa działania w celu poprawy efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w gminach Gorzyce, Godów, Lubomia, Mszana, Kornowac	Gmina Kornowac	Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej (budynki przedszkolne, szkolne i domów kultury) w gminach w celu redukcji gazów cieplarnianych i podniesienia efektywności energetycznej. Zakłada się prace związane z wymianą stolarki okiennej, drzwiowej, wymianę źródeł ciepła, modernizację instalacji c.o., instalacje fotowoltaiczne, niezbędne prace remontowe w celu redukcji gazów cieplarnianych i podniesienia efektywności energetycznej.	31 220 680,38	25 148 710,18	2023-2026	II	FESL.02.02		TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
6	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej w Gminach Krzyżanowice, Krzanowice i Rudnik	Gmina Krzyżanowice	W Gminie Krzanowice zakłada głęboką modernizację energetyczną budynku Zespołu Szkół Przedszkolnego w Borucinie. Do prac zaliczono m.in: ocieplenie przegród zewnętrznych oraz części dachu, wymianę stolarki okiennej, wymianę stolarki drzwiowej, modernizację instalacji centralnego ogrzewania, wymianę źródeł ciepła, montaż gazowych pomp ciepła wraz ze zbiornikiem LPG, montaż instalacji fotowoltaicznych oraz wymianę oświetlenia na energooszczędne oraz wykonanie prac remontowych, które stanowią odtworzenia po termomodernizacji. W ramach zadania planuje się docieplenie ścian budynku oraz montaż pieca gazowego do ogrzewania budynku, a także montaż paneli fotowoltaicznych wraz z magazynem energii w budynku straży pożarnej w Rudniku przy ul. Mickiewicza 2a oraz Gminnego Centrum Informacji, który jest usytuowany również przy ul. Mickiewicza 2a. Budynek straży pożarnej obecnie generuje duże straty ciepła, planowany zakres ma na celu ich ograniczenie. Budynek Gminnego Centrum Informacji oraz budynek straży pożarnej w Rudniku obecnie są ogrzewane z sieci ciepłowniczej, zasilanej kotłem węglowym zlokalizowanym w budynku oddalonym o około 80 m. Obecnie w okolicach budynku straży pożarnej dokonano przyłącza gazu. Poprzez wymianę źródła ogrzewania nastąpi znaczna redukcja emisji gazów	8 788 611,77	7 470 320,00	2023-2027	II	FESL.02.02		TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
7	Zwiększenie efektywności energetycznej poprzez termomodernizację w budynkach gminnych na terenie gminy Kuźnia Raciborska	Gmina Kuźnia Raciborska	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Kuźni Raciborskiej (2 budynki OSP oraz biblioteka publiczna) polegająca m.in. na ociepleniu, izolacji, wymianie stolarki okien i drzwi wejściowych modernizacji i dociepleniu stropodachu wraz z wymianą pokrycia dachu, wymianie źródeł ciepła na ogrzewanie ekologiczne, wymianie instalacji elektrycznej oraz oświetlenia na Led oraz roboty remontowoykończeniowe wewnątrz budynków po wykonanych pracach. Zakres prac projektowych będzie wynikać z audytu energetycznego.	8 904 245,00	7 569 609,00	2023-2025	II	FESL.02.02		NIE	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej w Gminach Krzyżanowice, Krzanowice i Rudnik	C2. Zielona i odporna przestrzeń

8	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie powiatu raciborskiego i wodzisławskiego	Powiat Wodzisławski	Kompleksowa termomodernizacja co najmniej czterech budynków użyteczności publicznej wraz z montażem OZE (budynki: pomocy społecznej, ochrony zdrowia, administracji publicznej, oświatowej), zakładająca m.in. wymianę stolarki okiennej, ocieplenie ścian, wymianę źródeł ciepła	11 615 481,80	9 402 797,56	2023-2027	II	FESL.02.02		TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
9	Zwiększenie efektywności energetycznej poprzez termomodernizację w budynku Centrum Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Raciborzu	Miasto Racibórz	W ramach projektu termomodernizacji poddany zostanie budynek Centrum Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przy ul. Rzeźniczej 8 w Raciborzu. Modernizacja energetyczna obejmie system grzewczy, instalację c.w.u., ocieplone zostaną ściany zewnętrzne oraz stropodach, wymieniona zostanie stolarka okienna i drzwi zewnętrzne. Modernizacja zwiększy efektywność energetyczną budynku, a także obniży koszty eksploatacji budynku.	3 177 000,00	2 700 000,00	2023-2026	II	FESL.02.02		NIE	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie powiatu raciborskiego i wodzisławskiego	C2. Zielona i odporna przestrzeń
10	„Zwiększenie efektywności energetycznej poprzez termomodernizację w budynku ekspozycyjnym Muzeum w Raciborzu przy ul. Chopina 12”	Miasto Racibórz	W ramach projektu termomodernizacji poddany zostanie budynek ekspozycyjny Muzeum w Raciborzu przy ul. Chopina 12 w Raciborzu. Budynek objęty ochroną konserwatorską. W zakresie projektu przewiduje się m.in.: wymianę stolarki okiennej (obecna stolarka jest z lat 80. XX wieku, drewniana i nie spełnia żadnych kryteriów cieplnych), ocieplenie stropu piwnicy oraz dachu skośnego, wymiana oświetleniowej instalacji elektrycznej.	2 352 942,00	2 000 000,00	2023-2026	II	FESL.02.02		NIE	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie powiatu raciborskiego i wodzisławskiego	C2. Zielona i odporna przestrzeń
11	Zwiększenie efektywności energetycznej obiektów oświatowych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii w Wodzisławiu Śląskim	Miasto Wodzisław Śląski	Projekt ma na celu poprawę jakości powietrza na terenie Miasta Wodzisławia Śląskiego poprzez wdrożenie kompleksowych działań w zakresie modernizacji energetycznej w obiektach użyteczności publicznej - placówkach oświatowych.	8 100 000,00	4 814 597,22	2023-2027	II	FESL.02.02		NIE	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie powiatu raciborskiego i wodzisławskiego	C2. Zielona i odporna przestrzeń
12	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii w Jastrzębiu-Zdroju	Miasto Jastrzębie-Zdrój	Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej poprzez docieplenie ścian, dachu, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, modernizację c.o., wymianę źródeł ciepła na nowe niskoemisyjne, wymianę oświetlenia na LED oraz montaż instalacji fotowoltaicznej raz z urządzeniami do odzysku ciepła z instalacji chłodniczych. Kompleksowej termomodernizacji zostaną poddane budynki m.in.: Iodowiska Jastor oraz budynki oświatowe. Projektem nie są objęte budynki świadczące całodobową opiekę długoterminową.	18 908 914,91	16 072 577,67	2024-2025	II	FESL.02.02		NIE	Odnawialne źródła energii w budynkach użyteczności publicznej w Jastrzębiu-Zdroju	C2. Zielona i odporna przestrzeń
2.4 EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA BUDYNKÓW MIESZKALNYCH												

13	Zwiększenie efektywności energetycznej komunalnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych w Rybniku	Miasto Rybnik	Kompleksowa modernizacja energetyczna połączona z wymianą przestarzałych nieefektywnych energetycznie źródeł ciepła w co najmniej 4 wielorodzinnych budynkach mieszkalnych będących własnością Miasta Rybnika, jako nowe źródła ciepła przewiduje się podłączenie się do sieci ciepłowniczej lub kotły gazowe (indywidualne lub kotłownie). Zakres prac w poszczególnych budynkach będzie wynikał z audytu energetycznego.	12 000 000,00	10 014 060,93	2023-2025	II	FESL.02.04		NIE	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w Rybniku	C2. Zielona i odporna przestrzeń
14	Termomodernizacja i wymiana źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych w powiecie rybnickim	Gmina i Miasto Czerwionka-Leszczyń	Kompleksowa modernizacja energetyczna połączona z wymianą przestarzałych węglowych źródeł ciepła w kilku komunalnych wielorodzinnych budynkach mieszkalnych będących własnością Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyń, Gminy Lyski oraz Gminy Świerklany.	3 900 000,00	3 304 795,22	2024-2026	II	FESL.02.04		TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
15	Kompleksowa termomodernizacja budynku mieszkalnego w Wodzisławiu Śląskim	Miasto Wodzisław Śląski	Projekt ma na celu poprawę jakości powietrza poprzez kompleksową termomodernizację energetyczną w zakresie mieszkalnictwa komunalnego na terenie Wodzisławia Śląskiego. Zakres działań obejmuje m. in. kompleksowa termomodernizacja poprzez docieplenie ścian, stropodachu, wymianę zewnętrznej stolarki okiennej i drzwiowej, modernizację c.o. z wymianą źródła ciepła, izolacja ścian piwnic.	1 675 699,26	1 424 344,37	2023-2027	II	FESL.02.04		NIE	Zwiększenie efektywności energetycznej obiektów oświatowych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii w Wodzisławiu Śląskim	C2. Zielona i odporna przestrzeń
16	Poprawa efektywności energetycznej zasobu mieszkaniowego Miasta Racibórz oraz budynków komunalnych na terenie gminy Kuźnia Raciborska wraz ze zmianą przeznaczenia budynku po Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej	Miasto Racibórz	Kompleksowa termomodernizacja kilku budynków wraz ze zmianą systemu grzewczego celem poprawy efektywności energetycznej w budynkach na terenie Raciborza i Kuźni Raciborskiej. W Raciborzu wykonane zostaną m.in. prace związane z ociepleniem ścian zewnętrznych, stropów, dachu, osuszeniem ścian, wymianą stolarki okiennej i drzwiowej, a w Kuźni Raciborskiej m.in. prace takie jak zewnętrzne ocieplenie ścian, wykonanie izolacji przeciwwilgociowej ścian i dachu, wymianie stolarki okiennej, drzwi wejściowych, modernizacja i docieplenie stropodachu wraz z wymianą pokrycia, wymiana instalacji elektrycznej oraz oświetlenia na LED	5 831 764,00	2 862 000,00	2022-2024	II	FESL.02.04		TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
17	Kompleksowa termomodernizacja budynków mieszkalnych wielorodzinnych na terenie Gminy Pietrowice Wielkie	Gmina Pietrowice Wielkie	W ramach projektu, zostaną poddane termomodernizacji dwa budynki komunalne na terenie Gminy Pietrowice Wielkie – budynki mieszkalne wielorodzinne przy ulicy 1 Maja 17 i 1 Maja 34. Zakres inwestycji będzie obejmował ocieplenie ścian zewnętrznych, wykonanie izolacji cieplnej i przeciwwilgociowej ścian piwnic, ocieplenie dachów drewnianych (wraz z wymianą pokrycia na budynku przy ul. 1 Maja 34), wymianę stolarki okiennej i drzwi wejściowych. Przewiduje się również wymianę instalacji elektrycznej oraz oświetlenia na energooszczędne LED.	6 148 000,00	800 000,00	2023-2026	II	FESL.02.04		NIE	Poprawa efektywności energetycznej zasobu mieszkaniowego Miasta Racibórz oraz budynków komunalnych na terenie gminy Kuźnia Raciborska wraz ze zmianą przeznaczenia budynku po Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej	C2. Zielona i odporna przestrzeń

18	Zwiększenie efektywności energetycznej wielorodzinnego budynku mieszkalnego przy ul. Gwarków w Żorach	Gmina Miejska Żory	W ramach planowanego do realizacji przedsięwzięcia przeprowadzona zostanie kompleksowa modernizacja energetyczna wielomieszaniowego budynku komunalnego położonego zlokalizowanego przy ul. Gwarków 11 w Żorach. Wstępnie określony zakres robót obejmie m.in. docieplenie dachu i elewacji, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, modernizację oświetlenia i montaż instalacji fotowoltaicznej, modernizację instalacji C.O., a także roboty remontowe w mieszkaniach w związku z przeprowadzonymi pracami instalacyjnymi. Ostateczny zakres inwestycji uzależniony będzie od charakterystyki budynku i potrzeb wynikających z przeprowadzonego audytu energetycznego.	2 213 461,49	1 881 442,27	2025	II	FESL.02.04	NIE	Zwiększenie efektywności energetycznej komunalnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych w Rybniku	C2. Zielona i odporna przestrzeń
2.15 OCHRONA PRZYRODY I BIORÓŻNORODNOŚĆ											
19	Ochrona bioróżnorodności oraz ograniczenie negatywnego oddziaływania ruchu turystycznego na obszary cenne przyrodniczo i promowanie lokalnych walorów przyrodniczych na terenie subregionu zachodniego	Gmina Miejska Żory	Bezpośrednia ochrona różnorodności biologicznej stawu Śmieszek w Żorach oraz użytku ekologicznego Okrzeszyniec w Rybniku poprzez ochronę cennych w zasobów przyrodniczych (m.in. rzadkie gatunki flory wodnej i błotnej) zaplanowana m. in. wytyczenie ścieżek, lokalizację obserwatori, adaptacją pomostów oraz budowa nowych, rozpoznanie warunków hydrogeologicznych, pozyskanie wody do w/w stawów, odtworzenie stawów paciorkowych rozmieszczenie budek i domków dla ptaków, trzmieli, os samotnic, nietoperzy inne zabiegi czynnej ochrony użytku ekologicznego niezbędne, aby przywrócić właściwy stan hydrologiczny i zachować bioróżnorodność gatunkową i siedliskową tego terenu. Wskazane elementy stanowiąć będą ciąg ścieżki dydaktycznej.	10 117 647,00	8 600 000,00	2024-2028	II	FESL.02.15	TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
3.1 ZAKUP TABORU AUTOBUSOWEGO											
20	Komunikacja na szóstkę! - zakup ekologicznych autobusów na potrzeby Bezpłatnej Komunikacji Miejskiej w Żorach wraz z zapewnieniem niezbędnego zaplecza technicznego do ich obsługi	Gmina Miejska Żory	W ramach niniejszego projektu planowane są do realizacji dwa zadania: zakup co najmniej 2 autobusów niskoemisyjnych, które m.in. będą kursować na liniach BKM, których autobusy zeroemisyjne nie mogą obsługiwać z racji ograniczeń technicznych i operacyjnych. W ramach drugiego zadania projektowego powstanie zaplecze techniczne niezbędne do obsługi zakupionych autobusów, w miarę potrzeb zakupione zostaną niezbędne urządzenia do obsługi serwisowej zakupionego taboru. W skład zaplecza wejdzie również część socjalno-administracyjna. Zaplecze zbudowane zostanie od podstaw, w pobliżu centrum przesiadkowego, z uwagi na realny brak możliwości zaadaptowania na ten cel tego typu obiektów na terenie miasta.	11 961 127,20	10 167 083,07	2024-2026	III	FESL.03.02	NIE	Poprawa transportu publicznego w Rybniku	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju

21	Rozwój niskoemisyjnego publicznego transportu zbiorowego w Powiecie Raciborskim i Powiecie Wodzisławskim	Powiat Raciborski	Projekt zakłada zakup min. 5 autobusów spełniających definicję „ekologicznie czystych pojazdów” w rozumieniu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1161 z dnia 20 czerwca 2019 r. Zakup autobusów niskoemisyjnych a nie zeroemisyjnych wynika ze specyfiki obsługiwanych tras w powiatowej komunikacji międzymiastowej. Zakupowane autobusy będą obsługiwać trasy w powiecie raciborskim, wodzisławskim i w m. Jastrzębie-Zdrój, natomiast baza autobusowa znajduje się w Raciborzu. Preferowane autobusy hybrydowe nie potrzebują przystosowania bazy do ich wprowadzenia i użytkowania; mają większy zasięg niż zeroemisyjne - zasięgi tych autobusów sięgają kilkuset kilometrów przy jednym tankowaniu, co pozwoli na sprawną obsługę tras (z uwagi na brak wystarczającej infrastruktury do ładowania) i powrót do bazy (mogą też być parkowane poza bazą w miejscu zakończenia tras, bo ich obsługa nie wymaga dodatkowego zaangażowania w czasie nocnego postoju).	15 982 500,00	13 572 569,43	2024-2027	III	FESL.03.01		TAK		C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
3.2 ZRÓWNOWAŻONA MULTIMODALNA MOBILNOŚĆ MIEJSKA (ITS)												
22	Budowa centrum przesiadkowego przy ulicy Podhalańskiej w Jastrzębiu-Zdroju	Miasto Jastrzębie-Zdrój	Budowa centrum przesiadkowego polegającego m.in. na budowie obiektu centrum przesiadkowego, budowie nowych chodników, peronów i parkingu dla autobusów, budowie parkingu bike&ride, strefy „kiss&ride” oraz budowie dróg rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych	16 756 518,65	14 243 040,85	2024-2026	III	FESL.03.02		NIE	Budowa Centrum przesiadkowego w pobliżu dworca PKP przy ul. Pocztowej w Raciborzu	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
23	Budowa Centrum przesiadkowego w pobliżu dworca PKP przy ul. Pocztowej w Raciborzu	Miasto Racibórz	Budowa centrum przesiadkowego obsługującego komunikację transportu zbiorowego (PKS, PKP i Komunikacji Miejskiej), zlokalizowanego przy dworcu PKP w Raciborzu.	15 042 383,53	12 786 026,00	2023-2027	III	FESL.03.02		TAK		C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
24	Dynamiczna informacja pasażerska w Raciborzu	Miasto Racibórz	Modernizacja systemu informacji pasażerskiej w mieście Racibórz oraz montaż 40 tablic przystankowych w technologii e-papier	2 352 941,18	2 000 000,00	2024-2025	III	FESL.03.02		TAK		C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
25	Poprawa transportu publicznego w Rybniku i powiecie rybnickim	Miasto Rybnik	Projekt obejmuje powstanie centrów przesiadkowych wraz z drogami rowerowymi i infrastrukturą towarzyszącą (m.in. poczekalnie, przystanki, drobna infrastruktura towarzysząca - np. ławki, wiaty, zadaszenia, oświetlenie), wdrożenie systemu roweru miejskiego wraz z systemami wspomagającymi zrównoważoną mobilność miejską.	30 000 000,00	24 808 018,41	2021-2025	III	FESL.03.02		TAK		C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju

26	Budowa centrum przesiadkowego w Gminie Lyski	Gmina Lyski	W ramach realizacji projektu zaplanowano wybudowanie centrum przesiadkowego w Lyskach. Na obszarze centrum zostanie wzniesiony budynek w którym zostanie zlokalizowana poczekalnia dla podróżnych, WC, biletomat itp. Ponadto zamierza się wybudować stację ładowania autobusów / samochodów elektrycznych. Ponadto planuje się zagospodarować teren wokół budynku aby stworzyć miejsca postoju pojazdów użytkowników korzystających z autobusowej komunikacji autobusowej – park & ride.	3 500 000,00	2 663 459,23	2024-2026	III	FESL.03.02	NIE	Poprawa transportu publicznego w Rybniku i powiecie rybnickim	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
27	Budowa centrum przesiadkowego przy ul. Ofiar Terroru 91 w Rydułtowach – roboty budowlane związane z wykonaniem nowego zagospodarowania terenu centrum przesiadkowego, budową budynku wraz ze skomunikowaniem centrum poprzez budowę ciągów pieszo-rollerowych.	Miasto Rydułtowy	W ramach przedsięwzięcia planuje się budowę nowoczesnego budynku w ramach centrum przesiadkowego wraz z niezbędnym zagospodarowaniem przyległego terenu oraz budowę ciągów pieszo-rollerowych	8 372 798,89	6 459 726,81	2022-2026	III	FESL.03.02	NIE	Rozbudowa centrum przesiadkowego w Wodzisławiu Śląskim	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
28	Rozbudowa centrum przesiadkowego w Wodzisławiu Śląskim	Miasto Wodzisław Śląski	Rozbudowa istniejącego Centrum Przesiadkowego zlokalizowanego wokół zrewitalizowanego obiektu dworca kolejowego w Wodzisławiu Śląskim przy ulicy Rybnickiej o nowoczesny dworzec autobusowy umiejscowiony przy ulicy Witosa, w bezpośredniej okolicy Parku Zamkowego (wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą), park & ride i ciągi pieszo-rollerowe.	16 811 165,42	13 811 165,42	2024-2027	III	FESL.03.02	NIE	Budowa centrum przesiadkowego przy ul. Ofiar Terroru 91 w Rydułtowach	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
29	Budowa centrum przesiadkowego w Czerwionce-Leszczynach	Gmina i Miasto Czerwionka-Leszczyny	W ramach realizacji projektu powstanie autobusowa stacja przesiadkowa wyposażona w m.in. stację ładowania autobusów elektrycznych, wiatę przystankową i biletomat oraz obszar przeznaczony do postoju pojazdów użytkowników ruchu korzystających z kolejowej i autobusowej komunikacji zbiorowej – park & ride.	9 700 000,00	8 232 758,37	2024-2026	III	FESL.03.02	NIE	Poprawa transportu publicznego w Rybniku	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
3.3 REGIONALNE TRASY ROWEROWE (RTR)											
30	Budowa trasy rowerowej na terenie Rybnika i Żor w ramach korytarza wyznaczonego w koncepcji Regionalnych Tras Rowerowych - etap 1	Miasto Rybnik	Budowa drogi rowerowej w ramach wyznaczonej trasy krajowej nr 12 na terenie dwóch miast - 8,9 km. Projekt będzie zgodny z Polityką rowerową, co potwierdzi opinia oficera rowerowego.	22 000 000,00	15 587 500,00	2021-2025	III	FESL.03.03	TAK		C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
31	Budowa Krajowej Trasy Rowerowej nr 3 Rudnik – Racibórz - Krzyżanowice - etap 1	Miasto Racibórz	Planowany projekt zakłada utworzenie ok. 21 km trasy rowerowej przebiegającej przez 3 gminy powiatu raciborskiego Rudnik – Racibórz – Krzyżanowice. Będzie to pierwszy etap przedsięwzięcia, który docelowo przewiduje utworzenie trasy rowerowej o łącznej długości ok. 48 km. Projekt będzie zgodny z Polityką Rowerową oraz zostanie skonsultowany z Oficere Rowerowym.	18 338 235,29	15 587 500,00	2024-2027	III	FESL.03.03	TAK		C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju

9.1 ZWIĘKSZENIE ROLI KULTURY I TURYSTYKI W ROZWOJU SUBREGIONALNYM

32	Rozwój turystyki w Subregionie Zachodnim poprzez rozwój infrastruktury rowerowej w Powiecie Rybnickim	Powiat Rybnicki	Rozwój turystyki weekendowej opartej na infrastrukturze rowerowej poprzez m. in.: stworzenie punkt informacji turystycznej, wytyczenie ścieżki turystycznej, stworzenie punktów interaktywnych, jednolitego oznaczenia, aplikacji mobilnej, bazy zdjęć historycznych. Ponadto zakłada się modernizację oznakowania ścieżek rowerowych w Gminie Łyski, stworzenie jednolitych punktów postojowych dla turystów oraz instalację tężni solankowej przy Dworze w Łukowie Śląskim. W projekcie udział biorą Gmina Łyski, Gmina Gaszowice, Gmina Jejkowice, Gmina Świerklany oraz Powiat Rybnicki.	8 264 587,88	7 024 899,70	2023-2027	IX	FESL.09.01		TAK		C.5 Subregion współpracy
33	Fajrant – postindustrialny produkt turystyczny	Gmina Mszana	Projekt przewiduje stworzenie zintegrowanego produktu turystycznego (szlaku rowerowego), opartego na istniejącej infrastrukturze: zasobach Instytutu Dziedzictwa i Dialogu – Łaźnia Moszczenica, wzbogaconej o nowe elementy w dwóch gminach pogórnich Mszana i Godów. W gminach pogórnich powstaną parki tematyczne: „Podszybie Mszana” oraz „Szyb Krostoszowice”.	4 577 080,19	3 890 518,16	2022-2025	IX	FESL.09.01		TAK		C.5 Subregion współpracy
34	„Szlakiem wybitnych”	Gmina Godów	Stworzenie szlaku turystycznego w postaci sieci open air museum zlokalizowanych w gminie Godów oraz w gminie Gorzyce z motywem przewodnim wybitnych postaci Franciszka Pieczki, Zbigniewa Wodeckiego hrabiego Arko profesora Dominika Lasok, oraz profesora Wiesława Szlachta. Przewiduje się m.in. murale w wizerunkami wybitnych, promenadę, deptak, budowę mini muzeum, plac zabaw, mini aleję drzew, podświetlane elementy informacyjne, urządzenia interaktywne.	5 198 762,00	4 408 239,25	2025-2026	IX	FESL.09.01		TAK		C.5 Subregion współpracy
35	Zagospodarowanie terenów Ośrodka Wypoczynku Niedzielnego w Jastrzębiu-Zdroju oraz Rodzinnego Parku Rozrywki w Wodzisławiu Śląskim.	Miasto Jastrzębie-Zdrój	Zagospodarowanie terenów Ośrodka Wypoczynku Niedzielnego w Jastrzębiu-Zdroju (II Etap) poprzez rozbudowę zrównoważonej infrastruktury turystycznej, tworzącej m.in. miejsce aktywności ruchowej i sensorycznej dla dzieci, zagospodarowanie akwenu wodnego wraz z małą architekturą oraz części terenu istniejącego Rodzinnego Parku Rozrywki w Wodzisławiu Śląskim m.in. poprzez stworzenie nowych atrakcji turystycznych wprowadzających element wodny z dodatkową infrastrukturą towarzyszącą.	13 326 782,00	11 327 765,00	2023-2026	IX	FESL.09.01		TAK		C.5 Subregion współpracy

36	Remont spichlerza w Sławikowie – stworzenie zaplecza turystyczno – kulturalnego Gminy Rudnik oraz Modernizacja Miejskiego Ośrodka Kultury w Krzanowicach	Gmina Rudnik	Remont spichlerza w Sławikowie przewidziano m.in. takie prace jak wymiana stolarki okiennej i drzwiowej wraz z częściową wymianą oraz uzupełnieniem konstrukcji budynku, wykonanie sanitariatów oraz remontu wnętrza spichlerza, a także zakup wyposażenia oraz modernizację budynku Ośrodka Kultury w Krzanowicach (remont sali widowiskowej, ze sceną i garderobą, zakup sprzętu nagłośnieniowego oraz modernizacja oświetlenia). Projekt przyczyni się do wzmocnienia prorozwojowej roli kultury poprzez przekształcenie istniejących instytucji kultury w wielofunkcyjne centra ze zróżnicowaną ofertą m.in. kulturalną, animacyjną, edukacyjną dla wszystkich grup mieszkańców. Projekt jest skierowany dla mieszkańców gmin jak i turystów z zewnątrz.	2 705 882,76	2 300 000,00	2023-2027	IX	FESL.09.01		TAK		C.5 Subregion współpracy
37	Zwiększenie potencjału turystycznego Zamku Piastowskiego w Raciborzu i Centrum Kultury w Raciborzu, wykonanie systemu oznakowania wybranych obiektów turystycznych na terenie Powiatu raciborskiego	Gmina Krzyżanowice	Projekt swoim zakresem obejmuje modernizację obiektu, w którym mieści się Centrum Kultury w Tworkowie, zakup wyposażenia na potrzeby Zamku Piastowskiego w Raciborzu oraz zaprojektowanie i wykonanie ok. 20 tablic informacyjnych o ujednoliconej formie i treści z opisem obiektów turystycznych oraz informacją o innych ciekawych obiektach wartych odwiedzenia w powiecie raciborskim oraz oznakowanie ścieżek rowerowych na terenie Gminy Krzyżanowice.	3 003 650,99	2 553 103,35	2023-2027	IX	FESL.09.01		TAK		C.5 Subregion współpracy
38	Rozwój turystyki poprzez budowę nowej infrastruktury na terenie gminy Nędza i Pietrowice Wielkie	Gmina Nędza	Budowa edukacyjnej ścieżki rowerowej na terenie Gminy Nędza oraz przebudowa budynku gospodarczego wraz ze zmianą sposobu użytkowania na budynek użyteczności publicznej z przeznaczeniem kulturalno – turystycznym w Gminie Pietrowice Wielkie	2 480 000,00	2 100 000,00	2023-2027	IX	FESL.09.01		TAK		C.5 Subregion współpracy
39	Rozwój turystyki poprzez budowę nowej infrastruktury na terenie gminy Nędza	Gmina Nędza	Budowa edukacyjnej ścieżki rowerowej na terenie Gminy Nędza w pobliżu rezerwatu Łęczczok, z możliwością wjazdu na teren rezerwatu zgodnie z posiadaną transgraniczną koncepcją Małej Silesii	1 550 000,00	1 300 000,00	2023-2027	IX	FESL.09.01		NIE	Rozwój turystyki poprzez budowę nowej infrastruktury na terenie gminy Nędza i Pietrowice Wielkie	C.5 Subregion współpracy
40	Rozwój nowoczesnej infrastruktury kultury oraz innowacyjnych produktów kulturalnych w Radlinie.	Miasto Radlin	Przekształcenie istniejącej instytucji kultury w wielofunkcyjne centrum oferujące zróżnicowaną ofertę m.in. kulturalną, animacyjną, edukacyjną oraz prowadzące aktywne działania na rzecz rozwoju kapitału społecznego na poziomie lokalnym.	1 533 724,00	1 394 294,60	2023-2024	IX	FESL.09.01		NIE	Adaptacja budynku Juliusz, budynku dawnej kaplicy oraz zagospodarowanie terenu na terenie byłego szpitala miejskiego nr 1 na cele turystyki opartej o dziedzictwo kulturowe regionu	C.5 Subregion współpracy
41	Adaptacja budynku Juliusz, budynku dawnej kaplicy oraz zagospodarowanie terenu na terenie byłego szpitala miejskiego nr 1 na cele turystyki opartej o dziedzictwo kulturowe regionu	Miasto Rybnik	Adaptacja 2 ostatnich niezagospodarowanych budynków znajdujących się w kompleksie byłego szpitala miejskiego, nadanie im nowych funkcji o charakterze kulturalnym oraz zagospodarowanie terenu wokół budynków,	40 000 000,00	10 823 483,70	2021-2025	IX	FESL.09.01		TAK		C.5 Subregion współpracy

42	Śladem cystersów – rozwój oferty szlaków, produktów i marek turystycznych na terenie Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego	Gmina Miejska Żory	Projekt jest ukierunkowany na rozwój istniejących i nowych szlaków , a także produktów turystycznych na mapie Subregionu Zachodniego. Na terenie miasta Żory, historycznie będącego osadą służebną klasztoru Cystersów w Rudach i zarazem na cennych przyrodniczo i kulturowo obszarach otuliny Parku Krajobrazowego Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich, stanowiących endogeniczny potencjał regionu, powstanie Folwark Cystersów. W skład obiektów funkcjonujących w ramach Folwarku wejdzie m.in. główny budynek Folwarku, przedstawiający w przystępny, nowoczesny sposób (technologie cyfrowe) użytkownikom z różnych grup wiekowych historię i najważniejsze dokonania Cystersów, a także ich wpływ na dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze całego regionu. Projekt przewiduje także zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia obiektu (m.in. ścieżki dydaktyczne, obiekty i elementy małej architektury, nasadzenia), które sprzyjać będzie realizacji inicjatyw na rzecz ochrony okolicznego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego i promować będzie idee zrównoważonej turystyki.	5 835 604,08	4 960 263,47	2023-2026	IX	FESL.09.01		NIE	Adaptacja budynku Juliusz, budynku dawnej kaplicy oraz zagospodarowanie terenu na terenie byłego szpitala miejskiego nr 1 na cele turystyki opartej o dziedzictwo kulturowe regionu	C.5 Subregion współpracy
9.2 ROZWÓJ ZIT												
43	Rozwój Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Subregionie Zachodnim – etap I	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku	Zarządzanie, koordynacja działań rozwojowych i animacja polityki rozwoju w subregionach wraz z zarządzaniem strategią ZIT oraz koordynowaniem realizacji projektów wynikających ze strategii.	900 000,00	765 000,00	2024	IX	FESL.09.02		NIE	Szkolenia kadr administracji samorządowej z terenu Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego - etap I	C5. Subregion współpracy
44	Rozwój Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Subregionie Zachodnim – etap II	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku	Zarządzanie, koordynacja działań rozwojowych i animacja polityki rozwoju w subregionach wraz z zarządzaniem strategią ZIT oraz koordynowaniem realizacji projektów wynikających ze strategii.	771 000,00	655 000,00	2025	IX	FESL.09.02		NIE	Szkolenia kadr administracji samorządowej z terenu Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego - etap I	C5. Subregion współpracy
45	Rozwój Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Subregionie Zachodnim – etap III	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku	Zarządzanie, koordynacja działań rozwojowych i animacja polityki rozwoju w subregionach wraz z zarządzaniem strategią ZIT oraz koordynowaniem realizacji projektów wynikających ze strategii.	765 000,00	650 000,00	2026	IX	FESL.09.02		NIE	Szkolenia kadr administracji samorządowej z terenu Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego - etap II	C5. Subregion współpracy
46	Rozwój Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Subregionie Zachodnim – etap IV	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku	Zarządzanie, koordynacja działań rozwojowych i animacja polityki rozwoju w subregionach wraz z zarządzaniem strategią ZIT oraz koordynowaniem realizacji projektów wynikających ze strategii.	706 000,00	600 000,00	2027	IX	FESL.09.02		NIE	Szkolenia kadr administracji samorządowej z terenu Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego - etap II	C5. Subregion współpracy
47	Rozwój Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Subregionie Zachodnim – etap V	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku	Zarządzanie, koordynacja działań rozwojowych i animacja polityki rozwoju w subregionach wraz z zarządzaniem strategią ZIT oraz koordynowaniem realizacji projektów wynikających ze strategii.	706 000,00	600 000,00	2028	IX	FESL.09.02		NIE	Szkolenia kadr administracji samorządowej z terenu Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego - etap III	C5. Subregion współpracy

48	Rozwój Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Subregionie Zachodnim – etap VI	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku	Zarządzanie, koordynacja działań rozwojowych i animacja polityki rozwoju w subregionach wraz z zarządzaniem strategią ZIT oraz koordynowaniem realizacji projektów wynikających ze strategii.	706 000,00	600 000,00	2029	IX	FESL.09.02		NIE	Szkolenia kadr administracji samorządowej z terenu Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego - etap III	C5. Subregion współpracy
10.6 ROZWÓJ ENERGETYKI ROZPROSZONEJ OPARTEJ O ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII (OZE)												
49	Budowa instalacji fotowoltaicznej wraz z magazynem energii na terenie parkingu miejskiego w Rybniku	Miasto Rybnik	Przedmiotem projektu jest budowa instalacji fotowoltaicznej wraz z magazynem energii na terenie parkingu miejskiego w Rybniku	9 600 000,00	8 160 000,00	2023-2025	X	FESL.10.06		NIE	Budowa mikroinstalacji fotowoltaicznych oraz magazynów energii w budynkach użyteczności publicznej w Rybniku	C2. Zielona i odporna przestrzeń
50	Budowa mikroinstalacji fotowoltaicznych oraz magazynów energii w budynkach użyteczności publicznej w Rybniku	Miasto Rybnik	Zakup i montaż instalacji fotowoltaicznych oraz magazynów energii w 30 budynkach użyteczności publicznej (głównie placówki oświatowe) należące do Miasta Rybnika (łącznie 35 instalacji w budynkach: MOSIR Grabownia, MOSIR Boguszowice, BUSHIDO, stadion miniżużel, MOSIR Niedobczyce punkt 1 i punkt 2, MOSIR Radziejów, MOSIR Orzepowice, Przedszkole nr 10, Przedszkole nr 13, Przedszkole 17, Przedszkole 20, OLiRD 1, OLiRD 2, SP nr 11, Dom Pogrzebowy, budynek administracyjny cmentarz komunalny, Przedszkole nr 23, Przedszkole nr 42, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Przedszkole nr 2, Przedszkole nr 36, Przedszkole nr 6, Przedszkole nr 41, Przedszkole nr 43 punkt 1 i 2, Przedszkole nr 3, Przedszkole nr 11, Przedszkole nr 19, Przedszkole nr 21, Przedszkole nr 37 budynek A i Przedszkole nr 37 budynek B - punkt 1 i punkt 2, Przedszkole nr 39, Przedszkole nr 12). W projekcie zostanie zachowana zasada deinstytucjonalizacji.	6 800 000,00	5 703 370,86	2021-2024	X	FESL.10.06		NIE	Budowa instalacji fotowoltaicznej wraz z magazynem energii na terenie parkingu miejskiego w Rybniku	C2. Zielona i odporna przestrzeń
51	Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego PWIK Żory sp z o.o. poprzez budowę sieci instalacji rozproszonych źródeł energii odnawialnej na obiektach i terenach przedsiębiorstwa	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Żory sp. z o.o.	W związku z trwającą transformacją rynku energii oraz wzrostem wykorzystania lokalnego potencjału do produkcji energii elektrycznej, w celu zaspokojenia potrzeb własnych oraz obniżenia kosztów energii elektrycznej, PWIK Żory Sp. z o.o. planuje realizację inwestycji polegającej na budowie sieci instalacji rozproszonych o mocy ok. 0,115 MW, które zostaną zlokalizowane na budynkach i terenach przedsiębiorstwa. Inwestycja stanowi część lokalnego rynku energii w formule klastra energii.	567 700,00	400 000,00	2024-2026	X	FESL.10.06		NIE	Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego obszaru funkcjonalnego miasta Żory poprzez budowę sieci instalacji rozproszonych źródeł energii odnawialnej na budynkach użyteczności publicznej	C2. Zielona i odporna przestrzeń
52	Zielona Energia w Miasteczku Westernowym Twinpigs w Żorach - zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego spółki Nowe Miasto sp. z o.o. poprzez budowę sieci instalacji rozproszonych źródeł energii odnawialnej na obiektach i terenach przedsiębiorstwa	Nowe Miasto sp. z o.o.	W związku z trwającą transformacją rynku energii oraz wzrostem wykorzystania lokalnego potencjału do produkcji energii elektrycznej, w celu zaspokojenia potrzeb własnych oraz obniżenia kosztów energii elektrycznej, spółka Nowe Miasto sp. z o.o. planuje realizację inwestycji polegającej na budowie sieci instalacji rozproszonych, które zostaną zlokalizowane na budynkach i terenach przedsiębiorstwa. Inwestycja stanowić będzie część lokalnego rynku energii w formule klastra energii. Projekt będzie realizowany przez przedsiębiorstwo realizujące cele publiczne (beneficjent zgodny z SZOP) - spółkę z większościowym	352 941,17	300 000,00	2024-2026	X	FESL.10.06		NIE	Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego obszaru funkcjonalnego miasta Żory poprzez budowę sieci instalacji rozproszonych źródeł energii odnawialnej na budynkach użyteczności publicznej	C2. Zielona i odporna przestrzeń

53	Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego obszaru funkcjonalnego miasta Żory poprzez budowę sieci instalacji rozproszonych źródeł energii odnawialnej na budynkach użyteczności publicznej	Gmina Miejska Żory	Budowa sieci instalacji rozproszonych, które zostaną zlokalizowane na budynkach użyteczności publicznej i terenach w będących w dyspozycji gminy. Projekt obejmie wsparciem m.in.: miejskie placówki oświatowe, budynek Powiatowego Urzędu Pracy, Ośrodka Rehabilitacyjno – Edukacyjno – Wychowawczego i Warsztów Terapii Zajęciowej, w związku z czym jest zgodny z zasadą deinstytucjonalizacji.	6 651 046,22	5 653 404,59	2024-2026	X	FESL.10.06		NIE	Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego PWIK Żory sp z o.o. poprzez budowę sieci instalacji rozproszonych źródeł energii odnawialnej na obiektach i terenach przedsiębiorstwa.	C2. Zielona i odporna przestrzeń
54	Odnawialne źródła energii w budynkach i na obszarach użyteczności publicznej w jednostkach samorządowych powiatu rybnickiego	Gmina Świerklany	Wykonanie instalacji fotowoltaicznych powiązanych z budynkami użyteczności publicznej i obszarami użyteczności publicznej (teren oczyszczalni ścieków) gmin partnerskich - Świerklan, Lysek, Czerwionki-Leszczyn, Gaszowic i Jejkowic oraz Powiatu Rybnickiego. Montaż pomp ciepła co-cwu bądź cwu w budynkach użyteczności publicznej oraz montaż magazynów energii do nowych instalacji fotowoltaicznych. Montaż instalacji OZE odbędzie się na budynkach: oświatowych, ośrodków kultury, PCPR, OPS, MOSIR, oczyszczalni ścieków, zarządów dróg, zakładów gospodarki mieszkaniowej, urzędów miejskich i gminnych, jak również na budynkach obiektów sportowych i kulturalnych będących własnością jst.	10 586 000,00	8 997 915,32	2023-2027	X	FESL.10.06		TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
55	Odnawialne źródła energii w Gminie Gorzyce, Godów, Kornowac i Radlin	Gmina Gorzyce	Zakup i montaż instalacji fotowoltaicznych wraz z systemami zarządzania energią oraz wymianą źródeł ciepła w budynkach użyteczności publicznej w Gminach Gorzyce, Godów, Kornowac, Radlin (budynki ośrodków kultury i bibliotek, ośrodków sportu i rekreacji, oświatowe, świetlic środowiskowych, ośrodków pomocy społecznej, urzędów miejskich i gminnych, PSZOK, CUS oraz na terenie obiektów sportowych na budynkach będących własnością jst).	9 380 999,94	7 988 960,95	2023-2025	X	FESL.10.06		TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
56	Budowa farmy fotowoltaicznej na terenie gminy Kuźnia Raciborska	Gmina Kuźnia Raciborska	Budowa farmy fotowoltaicznej o mocy nieprzekraczającej 1 MW. Farma ta będzie zaopatrywać w energię elektryczną oświetlenie uliczne, Gminne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji wraz z infrastrukturą wodno-kanalizacyjną oraz jednostki oświatowe na terenie gminy.	3 176 000,00	2 700 000,00	2022-2024	X	FESL.10.06		TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
57	Rozwój energetyki rozproszonej opartej o OZE w zakresie wymiany źródeł oświetlenia, montażu stacji ładujących, pomp ciepła i instalacji fotowoltaicznych na terenie Gminy Pietrowice Wielkie, Gminy Nędza oraz Miasta Racibórz.	Gmina Pietrowice Wielkie	Modernizacja systemu zasilania w energię elektryczną raciborskich szkół i przedszkoli na terenie Miasta Racibórz. Montaż instalacji fotowoltaicznych wraz z montażem pompy ciepła oraz częściową modernizacją oświetlenia na energooszczędne w budynku wielofunkcyjnym w Nędzy. Wyposażenie miejsc publicznych w oświetlenie energooszczędne zasilane z instalacji fotowoltaicznych zlokalizowanych na obiektach publicznych wraz magazynami energii, a także montaż punktów ładowania rowerów i ładowania samochodów elektrycznych na terenie Gminy Pietrowice Wielkie zgodnie z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu	6 762 014,12	5 747 712,00	2023-2027	X	FESL.10.06		TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń

58	Montaż paneli fotowoltaicznych na obiektach oświatowych i użyteczności publicznej Powiatu Raciborskiego oraz Gminy Krzyżanowice	Powiat Raciborski	Projekt przewiduje montaż instalacji OZE w obiektach użyteczności publicznej Powiatu Raciborskiego oraz Gminy Krzyżanowice. W zakresie budynków planuje się zabudowę paneli fotowoltaicznych (częściowo na carportach). Projekt obejmuje obiekty: - oświatowe (szkoły ponadpodstawowe, podstawowe i przedszkola), - budynki o funkcji kulturalnej i sportowej, - budynki o funkcji turystyczno-kulturalnej, - budynki, w których mieszczą się ośrodki zdrowia, - budynki administracji samorządowej (siedziba władz samorządowych).	8 469 788,18	7 199 319,95	2023-2027	X	FESL.10.06		TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
59	Odnawialne źródła energii w budynkach użyteczności publicznej na terenie Gminy Krzanowice i Gminy Rudnik	Gmina Krzanowice	Projekt polega na montażu instalacji fotowoltaicznych wykorzystujących energię elektryczną na własne potrzeby w budynkach użyteczności publicznej (budynki oświatowe, gminne centrum biblioteczno-kulturalne, domy kultury, budynek urzędu miejskiego) na terenie Gminy Krzanowice wraz z montażem pomp ciepła w wybranych budynkach, jak również montażu w budynkach użyteczności publicznej (świetlice wiejskie, budynki OSP, budynki oświatowe, budynek urzędu gminy) na terenie Gminy Rudnik pomp ciepła do ogrzewania budynków oraz do ciepłej wody użytkowej, instalacji fotowoltaicznych lub magazynów energii elektrycznej działającymi na potrzeby danego źródła OZE w zakresie wytwarzania energii elektrycznej.	3 732 449,71	3 170 882,77	2024-2027	X	FESL.10.06		TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
60	Odnawialne źródła energii w budynkach użyteczności publicznej w Jastrzębiu-Zdroju	Miasto Jastrzębie-Zdrój	Projekt polega na montażu instalacji odnawialnych źródeł energii (OZE) w budynkach użyteczności publicznej na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój. Wybrane jednostki zostaną wyposażone również w magazyny energii. Montaż instalacji będzie na obiektach m.in.: budynków oświatowych, domie przedpogrzebowym, bibliotece, domie sołeckim, klubie seniora, hali widowiskowo-sportowej, poradni psychologiczno-pedagogicznej, obiektach stanowiących siedzibę Miejskiego Zarządu Nieruchomości (jednostki organizacyjnej Miasta). Wszystkie obiekty są własnością miasta. Projektem nie są objęte budynki świadczące całodobową opiekę długoterminową.	9 592 172,00	8 153 346,83	2023-2025	X	FESL.10.06		NIE	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii w Jastrzębiu-Zdroju	C2. Zielona i odporna przestrzeń
61	Odnawialne źródła energii w budynkach użyteczności publicznej na terenie Wodzisławia Śląskiego i Rydułtów	Miasto Wodzisław Śląski	Montaż instalacji odnawialnych źródeł energii (OZE) tj. pompy ciepła, instalacje fotowoltaiczne oraz punkty oświetlenia solarne na terenie Miast: Wodzisław Śląski tj. 2 placówki oświatowe i oświetlenie solarne na terenie cmentarza komunalnego oraz Rydułtowy tj. placówka oświatowa lub urząd miasta.	5 791 307,60	4 922 611,46	2023-2025	X	FESL.10.06		TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
62	OZE w budynkach mieszkalnych na terenie Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku	Montaż instalacji OZE w budynkach mieszkalnych na terenie ok. 22 gmin Subregionu Zachodniego (projekt grantowy)	35 000 000,00	30 000 000,00	2024-2026	X	FESL.10.06		NIE	"Łączymy z energią" – montaż instalacji OZE dla budynków mieszkalnych na terenie Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego (RPO WSL 2014-2020)	C2. Zielona i odporna przestrzeń

63	Budowa elektrowni słonecznych o mocy łącznej do 2000 kw wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną	Miasto Racibórz	Budowa elektrowni słonecznych o mocy łącznej do 2000 kw wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną. Budowa farm fotowoltaicznych sprzężonych z magazynami energii. W ramach porządki przewidziana jest również budowa "carportów".	16 310 560,00	13 863 976,00	2023-2026	X	FESL.10.06		TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
10.8 POPRAWA STOSUNKÓW WODNYCH NA OBSZARZE ODDZIAŁYWANIA KOPALNÍ												
64	Poprawa stosunków wodnych w dzielnicy Radlin II w Wodzisławiu Śląskim	Miasto Wodzisław Śląski	Budowa systemu odwodnienia w obszarze zlewni Radlin II, przeciwdziałającego podtopieniom i zalaniom powstałym w wyniku działalności górniczej w ramach szeroko rozumianej rekultywacji gruntów.	25 000 000,00	21 203 880,29	2023-2027	X	FESL.10.08		NIE	Remediacja terenów wodnych i zielonych położonych przy ul. Wodzisławskiej w Jastrzębiu-Zdroju wraz z ich zagospodarowaniem	C2. Zielona i odporna przestrzeń
65	Rekultywacja terenów zdegradowanych na obszarze oddziaływania kopalni na terenie Aglomeracji Rybnickiej	Miasto Radlin	Zadanie nr 1: „Regulacja stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalni na terenie aglomeracji Rybnickiej – ul. Narutowicza, Morcinka”, w tym uporządkowanie gospodarki wodnej na terenie Rybnika – ul. Morcinka i Narutowicza poprzez wykonanie (remont) przebudowy sieci kanalizacji deszczowej i dostosowanie jej do aktualnych potrzeb, natomiast na terenie Radlina w pierwszej kolejności bezpieczny odbiór wód ze strony Rybnika, przejęcie ich do kolektora deszczowego i bezpieczne sprowadzenie do planowanego zbiornika przeciwpowodziowego. Tam następuje czasowa retencja, po czym wody odprowadzane są grawitacyjnie poprzez ciek „C” do cieku „Niedobczyckiego” i dalej ponownie na teren miasta Rybnika – prawy dopływ Nacyny w Rybniku – Niedobczykach. Zaznaczyć tutaj należy, że osiedle Morcinka historycznie było własnością kopalni, ścieki z tego osiedla transportowane były kanalizacją do wybudowanej również przez kopalnię oczyszczalni ścieków przy ul. Sokolskiej. Dodać trzeba, że teren ten znajduje się w obszarze zarówno przeszłej jak i planowanej eksploatacji górniczej KWK ROW Ruch Rydułtowy. W związku z tym zbiornik przeciwpowodziowy wraz z zagospodarowaniem terenu wokół niego, który planowo miałby powstać w miejscu byłej oczyszczalni ścieków wpisuje się w ramy szeroko rozumianej rekultywacji gruntu na terenach pokopalnianych.	38 000 000,00	12 044 450,49	2023-2027	X	FESL.10.08		TAK		C4. Kapitał kulturowym o znaczeniu ponadregionalnym
66	Regulacja stosunków wodnych na terenie pogórnym Leon III w Rydułtowach	Miasto Rydułtowy	Wprowadzanie rozwiązań w zakresie odwodnienia terenu pokopalnianego przejętego od SRK w ramach szeroko rozumianej rekultywacji gruntów.	6 224 327,28	5 290 678,19	2024-2027	X	FESL.10.08		NIE	Regulacja stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalni na terenie Aglomeracji Rybnickiej	C4. Kapitał kulturowym o znaczeniu ponadregionalnym
10.9 PONOWNE WYKORZYSTANIE TERENÓW POPRZEMYSŁOWYCH, ZDEWASTOWANYCH, ZDEGRADOWANYCH NA CELE ROZWOJOWE REGIONU												
67	Zagospodarowanie budynku pokopalnianego łaźni Moszczenica w Jastrzębiu-Zdroju	Miasto Jastrzębie-Zdrój	Roboty budowlane i adaptacyjne przebudowy drugiej części budynku na obiekt o funkcji gospodarczej, edukacyjnej i społecznej wraz z wyposażeniem obiektu i budową niezbędnej infrastruktury dojazdowo-parkingowej. W obiekcie powstanie m.in. przestrzeń coworkingowa, ekspozycja upamiętniająca historię miasta, strefa restauracyjno-kawiarniana, przestrzeń dla młodzieży, sale konferencyjne, przestrzeń przeznaczona na działalność komercyjną, przestrzeń biurowo-socjalna dla użytkownika.	30 467 645,14	25 897 498,37	2023-2025	X	FESL.10.09		NIE	Remediacja terenów wodnych i zielonych położonych przy ul. Wodzisławskiej w Jastrzębiu-Zdroju wraz z ich zagospodarowaniem (OSI)	C4. Kapitał kulturowym o znaczeniu ponadregionalnym

68	Zielony impuls dla Kopalni Wiedzy i Kompetencji (KWK) – transformacja społeczno - gospodarcza terenów po byłej kopalni KWK Żory – etap 2: Gwarków OdNowa	Gmina Miejska Żory	W związku z realizacją pierwszej części strategicznego projektu pn. „Zielony impuls dla Kopalni Wiedzy i Kompetencji (KWK) - transformacja społeczno-gospodarcza terenów po byłej kopalni KWK Żory” zaplanowano podjęcie kompleksowych działań mających na celu poprawę jakości i walorów użytkowych tkanki mieszkaniowej zlokalizowanej w bezpośrednim sąsiedztwie tej strategicznej inwestycji. Cel społeczny projektu zostanie zrealizowany dzięki budowie nowych segmentów mieszkaniowych z mieszkaniami chronionymi i mieszkaniami udostępnianymi w ramach najmu socjalnego w miejscu dotychczasowych obiektów.	19 331 436,55	16 431 721,07	2025-2026	X	FESL.10.09		NIE	Zagospodarowanie terenów przemysłowych Aglomeracji Rybnickiej na cele rozwoju gospodarczego Subregionu Zachodniego - etap 1	C4. Kapitał kulturowym o znaczeniu ponadregionalnym
69	Zagospodarowanie budynków po zlikwidowanej KWK ANNA w Pszowie wraz z przyległym terenem	Miasto Pszów	W ramach projektu planuje się zaprojektowanie i budowę kompleksu gospodarczo-społeczno-edukacyjnego oraz kulturalnego na terenach po byłej kopalni „Anna” w Pszowie. Projekt będzie realizowany w formule „projektuj i buduj” poprzez: 1) przebudowę budynku zaopatrzenia wraz z zagospodarowaniem terenu wokół. Na parterze powstanie żłobek, na 1 piętrze pomieszczenia dedykowane dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą (tzw. Lokale na start), a na 2 piętrze pomieszczenia dla organizacji pozarządowych. 2) przebudowę i remont budynku maszynowy wyciągowej szyby „Chrobry I”, który zostanie zaadaptowany na obiekt, w którym prowadzona będzie edukacja związana z tematyką prądu oraz historią budynku i kopalni, jak również na cele kulturalne (wystawa stała). Bezpośredni teren wokół budynku zostanie również zagospodarowany, przewiduje się wykonanie przestrzeni społecznej, w tym na cele kulturalne w postaci terenu utwardzonego z ciągami komunikacyjnymi oraz zielenią i pergolami z siedziskami stanowiącymi strefę wypoczynku. 3) przebudowę istniejącej drogi wewnętrznej, która będzie pełnić funkcję ciągu pieszo-jezdnego komunikującego wszystkie elementy planowanego kompleksu gospodarczo-edukacyjno-społeczny i kulturalnego. Ponadto na tym terenie planuje się budowę wewnętrznego parkingu dla samochodów osobowych i autokarów.	17 000 000,00	13 947 191,57	2023-2027	X	FESL.10.09		NIE	Zagospodarowanie terenów przemysłowych Aglomeracji Rybnickiej na cele rozwoju gospodarczego Subregionu Zachodniego - etap 1	C4. Kapitał kulturowym o znaczeniu ponadregionalnym
70	Zagospodarowanie terenów przemysłowych Aglomeracji Rybnickiej na cele rozwoju gospodarczego Subregionu Zachodniego - etap 1	Miasto Rybnik	Projekt obejmuje zagospodarowanie przemysłowych terenów zlokalizowanych na terenach gminy górniczej Rybnik poprzez adaptację na cele gospodarcze i środowiskowe budynku (demonstrator) będzie najnowsze rozwiązania środowiskowe możliwe do zastosowania w budynkach tego typu) na terenie Zabytkowej Kopalni Ignacy, odwodnienie terenu wraz z budową zbiorników retencyjnych, budową parkingu przy Zabytkowej Kopalni Ignacy.	28 500 000,00	19 700 000,00	2021-2025	X	FESL.10.09		NIE	Zagospodarowanie budynków po zlikwidowanej KWK ANNA w Pszowie wraz z przyległym terenem	C4. Kapitał kulturowym o znaczeniu ponadregionalnym

71	Zagospodarowanie terenów pogórnich na terenie Gminy Świerklany dla celów inwestycyjnych	Gmina Świerklany	Nadanie funkcji inwestycyjnych terenom zdegradowanym po działalności górniczej, zlokalizowanym w rejonie Moczydeł na terenie gminy Świerklany. Planowana jest kompleksowa rekultywacja terenów pogórnich, pozwalająca na nadanie i/lub przywrócenie zdegradowanym gruntom wartości użytkowych. W ramach zadania przeprowadzona zostanie m.in. rekultywacja techniczna oraz regulacja stosunków wodnych. Projekt realizuje cele gospodarcze związane z rozwojem gospodarczym zarówno gminy Świerklany jak i całego regionu.	6 541 014,00	5 687 838,00	2024 - 2027	X	FESL.10.09		NIE	Zagospodarowanie budynków po zlikwidowanej KWK ANNA w Pszowie wraz z przyległym terenem	C4. Kapitał kulturowym o znaczeniu ponadregionalnym
72	Zagospodarowanie budynku przemysłowego na terenie pogórnym Leon III w Rydułtowach	Miasto Rydułtowy	Zagospodarowanie budynku przemysłowego zlokalizowanego na pokopalnianym terenie w rejonie zlikwidowanego szybu Leon III. Budynek zostanie dostosowany do nowych funkcji, których celem będzie wsparcie i pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości. Planuje się: <ul style="list-style-type: none"> roboty rozbiórkowe, roboty budowlane (w tym termomodernizację obiektu), roboty instalacyjne w budynku wraz z przyłączami, zagospodarowanie terenu przed budynkiem. Dopuszcza się także montaż instalacji OZE, tak by maksymalnie ograniczyć koszty utrzymania budynku. Utworzone pomieszczenia będą wynajmowane jako lokale dla przedsiębiorców. Obiekt zarządzany będzie przez miejskie jednostki lub stowarzyszenia, a właścicielem pozostanie Miasto Rydułtowy. Projekt realizuje cele gospodarcze.	4 000 000,00	3 400 000,00	2024-2027	X	FESL.10.09		NIE	Przystosowanie pogórnego terenu LEON III pod rozwój przedsiębiorczości w Rydułtowach (OSI)	C4. Kapitał kulturowym o znaczeniu ponadregionalnym
10.14 INFRASTRUKTURA KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO												
73	Profesjonalne pracownie 4 w Jastrzębiu-Zdroju	Miasto Jastrzębie Zdrój	Wsparcie infrastruktury kształcenia zawodowego na potrzeby poprawy jakości i dostępności edukacji w tym remont infrastruktury edukacyjnej wraz z niezbędnym wyposażeniem obejmującym szkoły techniczne/branżowe w Jastrzębiu-Zdroju kształcących m.in. w takich zawodach jak technik programista, technik analityk, technik informatyk, technik grafik. W ramach projektu uwzględnione zostaną elementy edukacji włączającej.	4 090 234,15	3 476 699,02	2024-2026	VIII	FESL.10.14		NIE	Profesjonalne pracownie 4 w Jastrzębiu-Zdroju	C3. Nowa gospodarka i rynek pracy

74	Zintegrowany rozwój szkolnictwa branżowego w powiecie raciborskim w kierunku regionalnych inteligentnych specjalizacji	Powiat Raciborski	Działania w zakresie infrastruktury w trzech zespołach szkół zawodowych, dla których organem prowadzącym jest Powiat Raciborski: 1. Zespół Szkół Ekonomicznych w Raciborzu, 2. Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 1 w Raciborzu. 3. Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 2 „Mechanik” w Raciborzu. Projekt zakłada prace modernizacyjne i adaptacyjne w pomieszczeniach w celu utworzenie nowych pracowni zawodowych, doposażenie pracowni oraz poprawę dostępności. Celem jest poprawa warunków do rozwoju kształcenia branżowego, podniesienie jakości infrastruktury kształcenia branżowego, edukacji włączającej, dostosowywania oferty kształcenia i infrastruktury do aktualnych potrzeb na rynku pracy, tworzenia warunków do rozwoju branż wpisujących się w Regionalne Inteligentne Specjalizacje w ramach Województwa Śląskiego. W ramach projektu uwzględnione zostaną elementy edukacji włączającej.	5 685 000,00	4 829 731,16	2023-2026	VIII	FESL.10.14	NIE	Przebudowa budynku starej kotłowni ZST na pracownię dla zawodu technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej oraz technik budownictwa wraz z wyposażeniem bazy dydaktycznej	C3. Nowa gospodarka i rynek pracy
75	Rozwój szkolnictwa zawodowego na terenie Powiatu Rybnickiego we współpracy z przedsiębiorcami	Powiat Rybnicki	Rozwój szkolnictwa zawodowego m. in. poprzez doposażanie pracowni do nauki zawodu, remont pracowni technologii i warsztatów szkolnych. Zadanie polega na przebudowie, wykonaniu prac adaptacyjnych oraz tworzeniu pracowni zawodowych w Zespole Szkół w Czerwionce-Leszczynach (w szczególności warsztatów szkolnych) wraz z remontem toalet i wykonaniem toalety dla niepełnosprawnych. W ramach projektu uwzględnione zostaną elementy edukacji włączającej.	4 135 016,08	3 514 763,67	2023-2026	VIII	FESL.10.14	NIE	Podniesienie poziomu kształcenia zawodowego w Rybniku poprzez rozbudowę i wyposażenie pracowni zawodowych	C3. Nowa gospodarka i rynek pracy
76	Szkoły z nową energią – zwiększanie jakości kształcenia zawodowego w Żorach	Gmina Miejska Żory	W ramach projektu planowana jest rozbudowa oferty i infrastruktury Technikum nr 1 w Żorach m.in. o nowe, w pełni wyposażone i wysokiej jakości pracownie praktycznej nauki zawodu (m.in. w zawodzie technik pojazdów samochodowych), co ma zapewnić warunki zbliżone do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. W ramach projektu uwzględnione zostaną elementy edukacji włączającej. Ze względu na brak możliwości efektywnego zaadaptowania na cele realizacji projektu istniejącej infrastruktury placówki, pracownie powstaną w nowym obiekcie, dającym także pełny potencjał do realizacji praktycznej nauki zawodu.	2 919 725,00	2 481 765,52	2023-2025	VIII	FESL.10.14	NIE	Profesjonalne pracownie 4 w Jastrzębiu-Zdroju	C3. Nowa gospodarka i rynek pracy
77	Przebudowa budynku starej kotłowni ZST na pracownię dla zawodu technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej oraz technik budownictwa wraz z wyposażeniem bazy dydaktycznej	Powiat Wodzisławski	Przebudowa budynku starej kotłowni ZST na pracownię dla zawodu technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej oraz technik budownictwa wraz z wyposażeniem bazy dydaktycznej (Technikum Nr 3 im. rtm. Witolda Pileckiego) z dostosowaniem infrastruktury do kształcenia włączającego uczniów.	8 006 850,35	6 805 822,80	2022-2026	VIII	FESL.10.14	NIE	Nowoczesna szkoła – lepsze jutro	C3. Nowa gospodarka i rynek pracy

78	Podniesienie poziomu kształcenia zawodowego w Rybniku poprzez rozbudowę i wyposażenie pracowni zawodowych	Miasto Rybnik	Przedmiotem projektu jest wyposażenie w 6 szkołach kształcących w kierunkach technicznych (Zespołu Szkół Budowlanych, Zespołu Szkół Mechaniczno-Elektrycznych, Zespołu Szkół Technicznych, Zespołu Szkół Ekonomiczno-Usługowych, Zespołu Szkół nr 5, Zespołu Szkół nr 6) 23 pracowni zawodowych w niezbędny sprzęt umożliwiający wysokiej jakości proces efektywnej edukacji zawodowej. W ramach projektu uwzględnione zostaną elementy edukacji włączające.	6 300 000,00	5 415 306,83	2023-2025	VIII	FESL.10.14		NIE	Szkoły z nową energią – zwiększanie jakości kształcenia zawodowego w Żorach	C3. Nowa gospodarka i rynek pracy
79	Nowoczesna szkoła – lepsze jutro	Powiat Wodzisławski	Dostosowanie infrastruktury szkół zawodowych w powiecie wodzisławskim (Zespołu Szkół Ekonomicznych w Wodzisławiu Śląskim (Technikum nr 2 im. Komisji Edukacji Narodowej, Branżowa Szkoła I stopnia nr 1 im. Komisji Edukacji Narodowej), Powiatowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Wodzisławiu Śląskim (Technikum Nr 1 im. Piastów Śląskich, Branżowa Szkoła I stopnia nr 3 im. Piastów Śląskich), Zespołu Szkół Ponadpodstawowych w Pszowie (Technikum, Branżowa Szkoła I stopnia) do prowadzenia zajęć zawodowych kształcących w kierunkach oczekiwanych przez rynek pracy z dostosowaniem infrastruktury do kształcenia włączającego uczniów.	3 485 051,00	2 962 293,35	2023 – 2027	VIII	FESL.10.14		NIE	Przebudowa budynku starej kotłowni ZST na pracownię dla zawodu technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej oraz technik budownictwa wraz z wyposażeniem bazy dydaktycznej	C3. Nowa gospodarka i rynek pracy

Załącznik nr 2 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty rezerwowe

Lp.	Tytuł projektu	Projektodawca	Zakres projektu	Przybliżony koszt realizacji projektu (w PLN)	Przybliżony koszt dofinansowania (w PLN)	Okres realizacji projektu	Priorytet w FESL	Działanie w FESL	Inne źródło	Projekt zintegrowany		Jaki/który cel strategii będzie realizować projekt?
										Projekt partnerski	Inny projekt komplementarny	
2.2 EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA BUDYNKÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ												
1	Głęboka modernizacja i zwiększenie udziału energii pochodzących ze źródeł odnawialnych Szpitala Rejonowego im. dr Józefa Rostka w Raciborzu – termomodernizacja	Szpital Rejonowy im. dr Józefa Rostka w Raciborzu	Projekt przewiduje głęboką termomodernizację obiektu, obejmującą budowę nowej kotłowni oraz zakup i montaż kotłów gazowych, pomp ciepła na cele ogrzewania i przygotowania cwu oraz zakup i montaż instalacji fotowoltaicznej.	30 000 000,00	12 948 967,00	2022-2024	II	FESL.02.02		NIE	Głęboka modernizacja i zwiększenie udziału energii pochodzących ze źródeł odnawialnych Szpitala Rejonowego im. dr Józefa Rostka w Raciborzu – montaż instalacji OZE	C2. Zielona i odporna przestrzeń
2	Zwiększenie efektywności energetycznej poprzez termomodernizację w budynkach gminnych na terenie gminy Kuźnia Raciborska oraz budynku ekspozycyjnego Muzeum w Raciborzu przy ul. Chopina 12	Gmina Kuźnia Raciborska	W ramach projektu, zostaną poddane termomodernizacji trzy budynki na terenie gminy Kuźnia Raciborska – OSP Siedliska, OSP Rudy oraz biblioteka publiczna w Rudach oraz Muzeum w Raciborzu.	3 840 000,00	3 265 000,00	2023-2025	II	FESL.02.02		TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
3	Zwiększenie efektywności energetycznej poprzez termomodernizację w budynkach gminnych na terenie gminy Kuźnia Raciborska oraz budynkach Szkoły Podstawowej nr 18 w Raciborzu	Gmina Kuźnia Raciborska	W ramach projektu, zostaną poddane termomodernizacji trzy budynki na terenie gminy Kuźnia Raciborska – OSP Siedliska, OSP Rudy oraz biblioteka publiczna w Rudach oraz Szkoły Podstawowej nr 18 w Raciborzu.	10 340 000,00	7 569 609,00	2023-2025	II	FESL.02.02		TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
4	Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej na terenie Miasta Pszów	Miasto Pszów	Projekt obejmuje modernizację energetyczną budynku Urzędu Miasta Pszów, zlokalizowanego przy ul. Pszowskiej 534	5 000 000,00	4 250 000,00	2024-2026	II	FESL.02.02		NIE	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie powiatu raciborskiego i wodzisławskiego	C2. Zielona i odporna przestrzeń
5	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków należących do Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego nr 3 w Rybniku – Etap I	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Wojewódzki Szpital Specjalistyczny nr 3 w Rybniku	W ramach Etapu I, w ramach zakresu rzeczowego zaplanowano realizację min. 4 obiektów w ramach, których wstępnie przewidziano między innymi następujący zakres prac. <ul style="list-style-type: none"> •Ocieplenie ścian zewnętrznych •Wymiana stolarki okiennej •Wymiana stolarki drzwiowej •Wymiana instalacji c.o. •Wzęściowa modernizacja instalacji wentylacji mechanicznej Ponadto, rozważa się zastosowanie dodatkowych rozwiązań wykorzystujących potencjał odnawialnej źródła energii.	16 800 000,00	14 280 000,00	2024-2027	II	FESL.02.02		NIE	Głęboka modernizacja i zwiększenie udziału energii pochodzących ze źródeł odnawialnych Szpitala Rejonowego im. dr Józefa Rostka w Raciborzu – montaż instalacji OZE	C2. Zielona i odporna przestrzeń

6	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków należących do Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego nr 3 w Rybniku – Etap II	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Wojewódzki Szpital Specjalistyczny nr 3 w Rybniku	W ramach Etapu II, w ramach zakresu rzeczowego zaplanowano realizację min. 4 obiektów w ramach, których wstępnie przewidziano między innymi następujący zakres prac. <ul style="list-style-type: none"> •Dcieplenie ścian zewnętrznych •Wymiana stolarki okiennej •Wymiana stolarki drzwiowej •Wymiana instalacji c.o. •Zęściowa modernizacja instalacji wentylacji mechanicznej Ponadto, rozważa się zastosowanie dodatkowych rozwiązań wykorzystujących potencjał odnawialnej źródła energii.	37 000 000,00	31 450 000,00	2024-2027	II	FESL.02.02		NIE	Głęboka modernizacja i zwiększenie udziału energii pochodzących ze źródeł odnawialnych Szpitala Rejonowego im. dr Józefa Rostka w Raciborzu – montaż instalacji OZE	C2. Zielona i odporna przestrzeń
7	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków należących do Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego nr 3 w Rybniku – Etap III	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Wojewódzki Szpital Specjalistyczny nr 3 w Rybniku	W ramach Etapu III, w ramach zakresu rzeczowego zaplanowano realizację min. 4 obiektów w ramach, których wstępnie przewidziano między innymi następujący zakres prac. <ul style="list-style-type: none"> •Dcieplenie ścian zewnętrznych •Wymiana stolarki okiennej •Wymiana stolarki drzwiowej •Wymiana instalacji c.o. •Zęściowa modernizacja instalacji wentylacji mechanicznej Ponadto, rozważa się zastosowanie dodatkowych rozwiązań wykorzystujących potencjał odnawialnej źródła energii.	7 000 000,00	5 950 000,00	2024-2027	II	FESL.02.02		NIE	Głęboka modernizacja i zwiększenie udziału energii pochodzących ze źródeł odnawialnych Szpitala Rejonowego im. dr Józefa Rostka w Raciborzu – montaż instalacji OZE	C2. Zielona i odporna przestrzeń
8	Podniesienie efektywności energetycznej budynków Klinicznego Szpitala Psychiatrycznego SPZOZ w Rybniku	Kliniczny Szpital Psychiatryczny SPZOZ w Rybniku	Przedsięwzięcie polega na przeprowadzeniu głębokiej modernizacji energetycznej budynków Klinicznego Szpitala Psychiatrycznego SPZOZ w Rybniku polegającej na wymianie okien, stolarki drzwiowej, docieplenie dachów lub poddaszy , wymianie instalacji CO i CWU w budynkach zabytkowych a w budynkach nie wpisanych do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dodatkowo docieplenie ścian zewnętrznych.	9 150 000,00	7 777 500,00	2024-2025	II	FESL.02.02		NIE	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków należących do Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego nr 3 w Rybniku – Etap I	C2. Zielona i odporna przestrzeń
9	Efektywność energetyczna pałacu w Rzuchowie	Fundacja na Rzecz Ochrony Dóbr Kultury	Projekt zakłada głęboką renowację energetyczną zabytkowego pałacu adaptowanego na potrzeby działalności kulturalnej, społecznej i naukowej.	5 700 000,00	4 845 000,00	2024-2026	II	FESL.02.02		NIE	Adaptacja pałacu w Rzuchowie elementem rozwoju turystyki kulturowej w Subregionie Zachodnim	C2. Zielona i odporna przestrzeń

2.15 OCHRONA PRZYRODY I BIORÓZNOODNOŚĆ

10	Odtworzenie właściwego stanu siedlisk wraz z rozbudową kolekcji roślinnych w Arboretum Bramy Morawskiej w Raciborzu	Miasto Racibórz	Ochrona różnorodności biologicznej ekosystemu leśnego o szczególnych walorach przyrodniczych i turystycznych dla województwa śląskiego poprzez przywrócenie gatunków do środowiska naturalnego na terenie Arboretum Bramy Morawskiej i wzmocnienie ochrony różnorodności biologicznej w regionie. Działania jakie zostaną podjęte to m.in. odtworzenie właściwego stanu siedlisk wodno-szuwarowych, nowe nasadzenia, uzupełnienie nowych nasadzeń w kody QR, stworzenie bazy do hodowania gatunków roślin zgromadzonych w ABM w kolekcji ex situ, zwalczanie gatunków inwazyjnych, inwentaryzacja dendrologiczna starodrzewia	10 500 000,00	8 000 000,00	2023-2025	II	FESL.02.15	NIE	Ochrona bioróżnorodności oraz ograniczenie negatywnego oddziaływania ruchu turystycznego na obszary cenne przyrodniczo i promowanie lokalnych walorów przyrodniczych na terenie subregionu zachodniego	C2. Zielona i odporna przestrzeń
3.1 ZAKUP TABORU AUTOBUSOWEGO											
11	Zakup zeroemisyjnego taboru autobusowego, punktów doładowania oraz cyfrowych rozkładów jazdy	Miasto Racibórz	W ramach projektu zaplanowano zakup taboru niskoemisyjnego, zakup infrastruktury do ładowania oraz rozwiązania cyfrowe ułatwiające i zachęcające do korzystania z transportu publicznego.	17 395 324,00	12 786 026,00	2024	III	FESL.03.01	NIE	Budowa Centrum przesiadkowego w pobliżu dworca PKP przy ul. Pocztowej w Raciborzu	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
3.2 ZRÓWNOWAŻONA MULTIMODALNA MOBILNOŚĆ MIEJSKA (ITS)											
12	Zintegrowane działania na rzecz infrastruktury rowerowej w obszarze funkcjonalnym miasta Żory	Gmina Miejska Żory	W ramach projektu o oddziaływaniu ponadgminnym przewidziano przeprowadzenie niezbędnych prac mających na celu rozwój na terenie miasta Żory systemu głównych i uzupełniających tras rowerowych zapewniających skomunikowanie istniejącego centrum przesiadkowego z dzielnicami obrzeżnymi i bezpośrednim otoczeniem funkcjonalnym oraz ułatwiających dojazdy do pracy i nauki w ramach obszarów funkcjonalnych	11 961 127,20	10 167 083,07	2024-2026	III	FESL.03.02	NIE	Poprawa transportu publicznego w Rybniku	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
13	Zielone światło dla zrównoważonej mobilności w mieście Żory	Gmina Miejska Żory	Stworzenie Inteligentnego Systemu Transportowego, modernizacja sygnalizacji świetlnej oraz przebudowa skrzyżowań i przejść dla pieszych, budowa parkingu P&R oraz B&R w rejonie węzła autostradowego „Żory”	61 500 000,00	42 500 000,00	2025-2027	III	FESL.03.02	TAK		C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
14	Budowa trasy rowerowej na terenie Rybnika i Żor w ramach korytarza wyznaczonego w koncepcji Regionalnych Tras Rowerowych - etap II	Miasto Rybnik	Budowa drogi rowerowej w ramach wyznaczonej trasy krajowej nr 12 na terenie dwóch miast - około 4,6 km. Projekt będzie zgodny z Polityką Rowerową oraz zostanie skonsultowany z Oficerem Rowerowym.	24 000 000,00	14 175 000,00	2021-2025	III	FESL.03.02	TAK		C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
3.3 REGIONALNE TRASY ROWEROWE (RTR)											
15	Budowa regionalnej trasy rowerowej nr 607, na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój i miasta Żory	Miasto Jastrzębie-Zdrój	Projekt zakłada budowę regionalnej trasy rowerowej nr 607 (odcinek nowej trasy Katowice-Cieszyn) na terenie Miasta Jastrzębie-Zdrój oraz miasta Żory na odcinku około 29 km. Projekt będzie zgodny z Polityką Rowerową oraz zostanie skonsultowany z Oficerem Rowerowym.	50 000 000,00	38 200 000,00	2024-2026	III	FESL.03.03	TAK		C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju

16	Modernizacja europejskiej trasy rowerowej EuroVelo nr 4, na terenie gminy Godów i miasta Jastrzębie-Zdrój	Miasto Jastrzębie-Zdrój	Projekt zakłada modernizację europejskiej trasy rowerowej EuroVelo nr 4, na terenie gminy Godów i miasta Jastrzębie-Zdrój na odcinku około 24 km. Projekt będzie zgodny z Polityką Rowerową oraz zostanie skonsultowany z Oficerem Rowerowym.	20 000 000,00	17 000 000,00	2024-2026	III	FESL.03.03	TAK		C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
9.1 ZWIĘKSZENIE ROLI KULTURY I TURYSTYKI W ROZWOJU SUBREGIONALNYM											
17	Trzy gminy, dwa kółka, jeden szlak!	Miasto Jastrzębie- Zdrój	Budowa trasy rowerowej, przebiegającej przez Jastrzębie-Zdrój, Godów i Wodzisław Śląski, łączącej największe atrakcje Partnerów Projektu zaprojektowane także zostaną Miejsca Obsługi Rowerzystów wraz z niezbędną infrastrukturą służącą rowerzystom wraz z tablicami z mapami tras i szlaków rowerowych w Mieście i regionie. Zostanie także wykonane oznakowanie. Droga rowerowa będzie wiodła z Rodzinnego Parku Rozrywki "Trzy Wzgórza" w Wodzisławiu Śląskim, poprzez istniejącą trasę w kierunku dworca kolejowego (projekt komplementarny „Pociąg do dwóch kótek” w ramach RPO WSL 2014-2020). Dalej trasa przebiegać będzie w części przez planowaną do budowy w Gminie Godów ścieżkę rowerową oraz przez oznaczoną po istniejących drogach trasę, gdzie mijając wiele obiektów rekreacyjno-sportowych, a także zabytkowych obiektów sakralnych, łączący się z malowniczo położonym „Żelaznym Szlakiem Rowerowym". Jadąc „Żelaznym Szlakiem Rowerowym" w kierunku wschodnim, dojedziemy do Jastrzębia-Zdroju, gdzie przez całe to Miasto, przejechać można po wybudowanej, na nasypach nieczynnych linii kolejowych, dziewięciokilometrowej ścieżce rowerowej. Ze wspomianej ścieżki, będzie można dojechać nową, planowaną do budowy trasą, m.in. do największych atrakcji, położonych w centrum Miasta - Ośrodka Wypoczynku Niedzielnego i Zabytkowego Parku	40 000 000,00	34 000 000,00	2025-2027	IX	FESL.09.01	TAK		C.5 Subregion współpracy

18	Otoczmy się historią	Miasto Racibórz	W ramach projektu planuje się wybudowanie odcinka ścieżki rowerowej między Raciborzem, a Gminą Rudnik oraz oznakowanie całego odcinka trasy wraz z budową wiaty przystankowej dla rowerów. Powstały szlak połączy ze sobą miejsca pamięci związane z życiem i działalnością Arcybiskupa, Biskupa Polowego Wojska Polskiego Józefa Feliksa Gawliny urodzonego w Strzybniku (w Gminie Rudnik), a pełniącego swą posługę min. w Brzeziu (dziś dzielnica Raciborza).	3 171 176,50	2 500 000,00	2023-2025	IX	FESL.09.01		TAK		C.5 Subregion współpracy
19	Kraina Wodnych Inspiracji – impuls dla rozwoju przemysłu czasu wolnego w subregionie	Gmina Miejska Żory	W ramach projektu zaplanowano podjęcie zintegrowanych działań na rzecz rozwoju przemysłów czasu wolnego, które skoncentrowane zostaną na obszarze Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego. Wykorzystane zostaną istniejące potencjały przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe stawu Śmieszek poprzez nadanie wymienionym miejscom nowych funkcji i stworzenie nowoczesnych stref wypoczynku nad wodą. Projekt ma być wymiernym uzupełnieniem (kolejnym etapem) działań zaplanowanych w ramach projektu "Śladem cystersów – rozwój oferty szlaków, produktów i marek turystycznych na terenie Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego", dzięki uzupełnieniu jego zakresu o elementy związane z infrastrukturą poprawiającą dostępność i dostępność atrakcji (sieciujące szlaki piesze, rowerowe, wodne oraz inne niezbędne obiekty niezbędne dla ruchu turystycznego). Realizacja projektu ma domknąć proturystyczną interwencję miasta w tym obszarze (Park Krajobrazowy i jego utulina), będąc jednocześnie kolejnym kołem zamachowym dla gospodarki w regionie, powstawania nowych miejsc pracy (szczególnie w branży okoturystycznej).	5 835 605,00	4 960 263,47	2023-2026	IX	FESL.09.01		NIE	Śladem cystersów – rozwój oferty szlaków, produktów i marek turystycznych na terenie Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego	C.5 Subregion współpracy

20	Park Wiśniowiec - turystyka wysokogórska w centrum miasta.	Rybnickie Stowarzyszenie Sportowe On Sight	<p>Przedsięwzięcie ma na celu utworzenie zrównoważonego obiektu turystycznego promującego wspinaczkę górską, wysokogórską, turystykę skałkową w nawiązaniu do industrialnej wartości regionu (dziedzictwa kulturowego). Miejsce ma stanowić atrakcję turystyczną oferując wypoczynek i rozrywkę. Tworzona koncepcja ma zasięg ponadlokalny tworząc nowy produkt uczący turystyki wysokogórskiej, wspinaczki, a kolejno organizowania wydarzeń turystycznych/wspinaczkowych w całym województwie śląskim. Stworzona infrastruktura znajduje się w części obszaru poszpitalnego na terenie Parku Wiśniowiec i wpisuje się w trwające w Parku prace podnoszące jego atrakcyjność. Zakładamy zachowanie istniejącego budynku magazynu i wkomponowanie go w bryłę nowego obiektu jako jedna z kondygnacji. Planowany obiekt będzie składał się ze ściany wspinaczkowej, sali szkoleniowej wykorzystującej technologie cyfrowe w organizowaniu wydarzeń, edukacji oraz infrastruktury pomocniczej. W obiekcie a także w jego części ogrodowej planowana jest kawiarenka dla klientów oraz odwiedzających Park Wiśniowiec. Realizacja działań w ramach ośrodka planowana jest przez podmiot ekonomii społecznej/ przedsiębiorstwo społeczne.</p>	7 245 000,00	6 300 000,00	2024 – 2027	IX	FESL.09.01	NIE	Śladem cystersów – rozwój oferty szlaków, produktów i marek turystycznych na terenie Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego	C.5 Subregion współpracy
21	Zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju subregionalnym poprzez ekspozycję średniowiecznych murów miejskich w Raciborzu	Miasto Racibórz	<p>Przedmiotem projektu będzie renowacja średniowiecznych fortyfikacji miejskich w celu utworzenia ścieżki dydaktycznej wokół nich. Projekt przyczyni się do zwiększenia roli kultury i turystyki w rozwoju subregionalnym, będzie sprzyjał atrakcyjności dla odwiedzających Racibórz. Miasto wzmocni swoją wartość historyczną na turystycznej mapie Śląska. Średniowieczne mury miejskie w Raciborzu są jednymi z najstarszych na Górnym Śląsku, pochodzą z XIII - XIV w. Łączna długość fortyfikacji wnosi ok 106 m. Większość z nich znajduje się przy terenach zielonych. Ponadto zachowały się liczne fragmenty średniowiecznych murów i bram miejskich pod ziemią. Jeden z nich został odsonięty w podziemiach Raciborskiego Centrum Kultury. Fragmenty murów są także zachowane w ścianach istniejących budynków, np. na jednej z ścian winiarni przy ul. Zborowej. Projekt zakłada m.in.: nowe wytyczenie ścieżek wzdłuż murów i nowe zagospodarowanie zieleni z wykorzystaniem istniejącego drzewostanu, z zastosowaniem roślin kwitnących w różnych porach roku, w tym różaneczników (w ramach raciborskiego szlaku azalii i różaneczników). Teren zostanie wzbogacony o elementy małej architektury. Mury zostaną doświetlone.</p>	3 000 000,00	2 500 000,00	2024-2025	IX	FESL.09.01	TAK		C.5 Subregion współpracy

22	Adaptacja pałacu w Rzuchowie elementem rozwoju turystyki kulturowej w Subregionie Zachodnim	Fundacja na Rzecz Ochrony Dóbr Kultury	Adaptacja pałacu w Rzuchowie poprzez jego przystosowanie do celów kulturalnych, społecznych oraz naukowych. Adaptacja umożliwi organizację koncertów, spektakli, kameralnych projekcji filmowych, wystaw, a także warsztatów i plenerów artystycznych. Pałac przygotowany zostanie także na potrzeby organizacji konferencji i szkoleń, co przekłada się na potencjał w zakresie rozwoju turystyki biznesowej i organizacji w wydarzeń o charakterze naukowym. Ponadto zagospodarowanie parku sprzyjać będzie rozwojowi funkcji rekreacyjnych adresowanych do mieszkańców Subregionu	8 000 000,00	6 800 000,00	2024-2026	IX	FESL.09.01	NIE	Efektywność energetyczna pałacu w Rzuchowie	C.5 Subregion współpracy
23											
24	Głęboka modernizacja i zwiększenie udziału energii pochodzących ze źródeł odnawialnych Szpitala Rejonowego im. dr Józefa Rostka w Raciborzu – montaż instalacji OZE	Szpital Rejonowego im. dr Józefa Rostka w Raciborzu	Montaż instalacji OZE, tj. instalacji PV oraz zestawu pomp ciepła gruntowych	13 125 000,00	10 500 000,00	2022-2024	X	FESL.10.06	NIE	Głęboka modernizacja i zwiększenie udziału energii pochodzących ze źródeł odnawialnych Szpitala Rejonowego im. dr Józefa Rostka w Raciborzu – termomodernizacja	C2. Zielona i odporna przestrzeń
25	Budowa na nieruchomościach gminnych instalacji pv wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną (etap I)	Miasto Racibórz	Budowa na nieruchomościach gminnych (placówkach oświatowych) instalacji PV, w pobliżu obiektów wykazujących duże zapotrzebowanie na energię elektryczną	4 846 809,41	4 119 788,00	2023-2025	X	FESL.10.06	TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
26	Budowa biogazowni na bioodpady komunalne o mocy łącznej do 1000 kw wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną	Miasto Racibórz	Budowa biogazowni na bioodpady komunalne o łącznej mocy do ok. 1000 kW na terenie Zakładu Zagospodarowania Odpadów Sp. z o. o.	15 000 000,00	12 750 000,00	2023-2026	X	FESL.10.06	TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
27	Rozwój energetyki rozproszonej opartej o OZE w zakresie montażu pomp ciepła i instalacji fotowoltaicznych na terenie Gminy Pietrowice Wielkie, Gminy Nędza oraz Miasta Racibórz.	Miasto Racibórz	Projekt będzie obejmował działania związane z modernizacją systemu zasilania w energię elektryczną szkół i przedszkoli na terenie Miasta Racibórz i Gminy Nędza oraz w obiektach użyteczności publicznej na terenie Gminy Pietrowice Wielkie o nieprzekraczalnej mocy 500 kW.	7 386 058,82	6 278 150,00	2023-2027	X	FESL.10.06	TAK		C2. Zielona i odporna przestrzeń
28	Montaż instalacji OZE na budynkach użyteczności publicznej Miasta Pszów	Miasto Pszów	Projekt obejmuje zakup, dostawę i montaż instalacji fotowoltaicznych dla 10 budynków użyteczności publicznej oraz dla dwóch z tych budynków zakup, dostawę i montaż magazynów energii elektrycznej wraz z jednym systemem zarządzania energią, zgodnie z poniższym: 1. Szkoła Podstawowa nr 1 w Pszowie 2. Szkoła Podstawowa nr 2 w Pszowie 3. Szkoła Podstawowa nr 3 w Pszowie 4. Szkoła Podstawowa nr 4 w Pszowie 5. Przedszkole nr 2 im. Pszowskich Krasnali w Pszowie 6. Przedszkole nr 3 w Pszowie 7. Urząd Miasta Pszów 8. Przedszkole nr 4 w Pszowie + OSP 9. Boisko ORLIK – 1 szt. (lokalizacja magazynu energii) 10. Miejski Ośrodek Kultury (lokalizacja magazynu energii oraz systemu zarządzania energią)	3 000 000,00	2 550 000,00	2024 - 2025	X	FESL.10.06	NIE	Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej na terenie Miasta Pszów	C2. Zielona i odporna przestrzeń

29	Budowa mikroinstalacji fotowoltaicznych oraz magazynów energii w budynkach użyteczności publicznej w Rybniku	Miasto Rybnik	Zakup i montaż instalacji fotowoltaicznych, pomp ciepła i magazynów energii w 3 budynkach użyteczności publicznej należących do Miasta Rybnika (OSP Popielów-FV i pompy ciepła, OSP Boguszowice - FV i pompy ciepła, Zespół Szkół nr 5- FV i magazyn energii). W projekcie zostanie zachowana zasada deinstytucjonalizacji.	2 000 000,00	1 700 000,00	2021-2025	X	FESL.10.06		NIE	Budowa instalacji OZE na potrzeby budynku usługowego przy ul. Ignacego Mościckiego 3 w Rybniku	C2. Zielona i odporna przestrzeń
30	Budowa farmy fotowoltaicznej	Centrum Zielonej Energii Subregionu Zachodniego w Rybniku Sp. z o.o.	Przedmiotem projektu jest budowa instalacji fotowoltaicznej wraz z magazynem energii na terenie byłej haldy pokopalnianej w Rybniku. Podstawowym celem projektu jest wzrost ilości taniej energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych. Projekt realizowany jest w obszarze celu szczególnego umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie.	12 000 000,00	10 200 000,00	2024 – 2026	X	FESL.10.06		NIE	Budowa farmy fotowoltaicznej na terenie gminy Kuźnia Raciborska	C2. Zielona i odporna przestrzeń
31	Budowa instalacji OZE na potrzeby budynku usługowego przy ul. Ignacego Mościckiego 3 w Rybniku	Miasto Rybnik	Budowa instalacji OZE tj. pompy ciepła i instalacji fotowoltaicznej w budynku usługowym przy ul. Mościckiego 3 w Rybniku	1 000 000,00	850 000,00	2023-2025	X	FESL.10.06		NIE	Budowa mikroinstalacji fotowoltaicznych oraz magazynów energii w budynkach użyteczności publicznej w Rybniku	C2. Zielona i odporna przestrzeń
32	Zakup i montaż trzech pomp ciepła oraz dwóch instalacji fotowoltaicznych z magazynami energii na terenie parafii	PARAFIA RZYM.-KAT. PW. NIEPOKALANEGO SERCA MARYI	W ramach projektu zostaną wykonane: zakup i montaż trzech pomp ciepła na potrzeby domu parafialnego, kotłowni kościoła i probostwa oraz zakup i montaż dwóch instalacji fotowoltaicznych o mocy 21 kW i 19 kW wraz z magazynami energii	397 606,57	337 965,58	2024-2025	X	FESL.10.06		NIE	Zakup i montaż instalacji fotowoltaicznej o mocy 15 kW na terenie parafii	C2. Zielona i odporna przestrzeń
33	Zakup i montaż instalacji fotowoltaicznej o mocy 20 kW na gruncie Zgromadzenia	ZGROMADZENIE SŁOWA BOŻEGO-MISJONARZE WERBIŚCI, DOM ZAKONNY	W ramach projektu zostanie wykonany montaż instalacji fotowoltaicznej o mocy 20 kW na gruncie należącym do Zgromadzenia.	121 770,00	103 504,50	2024-2025	X	FESL.10.06		NIE	Zakup i montaż trzech pomp ciepła oraz dwóch instalacji fotowoltaicznych z magazynami energii na terenie parafii	C2. Zielona i odporna przestrzeń
34	Instalacja fotowoltaiczna o mocy 50 kWp z magazynem energii o pojemności 100 kWh	Centralna Stacja Ratownictwa Górniczego S.A.	Montaż instalacji OZE, tj. instalacji PV w budynku Okręgowej Stacji Ratownictwa Górniczego w Wodzisławiu Śląskim, ul. Markłowicka 3, 44-300 Wodzisław Śląski. Cel operacyjny: C.1. wysoka jakość środowiska, wspieranie wdrożenia i egzekwowania rozwiązań poprawiających jakość powietrza. Budowa instalacji Fotowoltaicznej z magazynem energii celem jej autokonsumpcji.	528 900,00	449 565,00	2024-2025	X	FESL.10.06		NIE	Budowa mikroinstalacji fotowoltaicznych oraz magazynów energii w budynkach użyteczności publicznej w Rybniku	C2. Zielona i odporna przestrzeń
35	Budowa instalacji fotowoltaicznych wraz z magazynami energii na potrzeby infrastruktury PWiK w Rybniku	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Rybniku	Przedmiotem projektu jest budowa 6 mikroinstalacji fotowoltaicznych oraz 2 magazynów energii na potrzeby zasilania energią elektryczną infrastruktury PWiK w Rybniku służącej do realizacji zadań gminy w zakresie gospodarki wodno-ściekowej (przepompownie, ujęcia wody, hydrofarmie)	1 050 000,00	892 500,00	2024-2025	X	FESL.10.06		NIE	Budowa mikroinstalacji fotowoltaicznych oraz magazynów energii w budynkach użyteczności publicznej w Rybniku	C2. Zielona i odporna przestrzeń
36	Zakup i montaż instalacji fotowoltaicznej o mocy 15 kW na terenie parafii	PARAFIA RZYMSKOKATOLICKA P.W. MIŁOSIERDZIA BOŻEGO	W ramach projektu zostanie wykonany montaż instalacji fotowoltaicznej o mocy 15 kW na terenie należącym do parafii.	82 557,60	70 173,96	2024-2025	X	FESL.10.06		NIE	Zakup i montaż trzech pomp ciepła oraz dwóch instalacji fotowoltaicznych z magazynami energii na terenie parafii	C2. Zielona i odporna przestrzeń

10.9 PONOWNE WYKORZYSTANIE TERENÓW POPRZEMYSŁOWYCH, ZDEWASTOWANYCH, ZDEGRADOWANYCH NA CELE ROZWOJOWE REGIONU

37	Zagospodarowanie terenów przemysłowych Aglomeracji Rybnickiej na cele rozwoju gospodarczego Subregionu Zachodniego	Miasto Rybnik	Projekt obejmuje zagospodarowanie przemysłowych terenów zlokalizowanych na terenach gminy górniczej Rybnik poprzez uzbrojenie strefy przemysłowej, po byłej haldzie pokopalnianej przy ul. Sportowej.	20 000 000,00	5 244 450,49	2021-2025	X	FESL.10.09		NIE	Zagospodarowanie terenów przemysłowych Aglomeracji Rybnickiej na cele rozwoju gospodarczego Subregionu Zachodniego - etap 1	C4. Kapitał kulturowym o znaczeniu ponadregionalnym
38	Zagospodarowanie terenów przemysłowych po zlikwidowanej KWK ANNA w Pszowie na cele rozwojowe - Etap II	Miasto Pszów	Projekt obejmuje zagospodarowanie jednego z budynków po zlikwidowanej KWK Anna w Pszowie tj. budynek magazynu wraz z przyległym terenem poprzez przywrócenie mu wartości użytkowych na cele gospodarcze. Budynek zostanie dostosowany do nowych funkcji, których celem będzie wsparcie i pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości.	10 000 000,00	8 500 000,00	2025 - 2027	X	FESL.10.09		NIE	Zagospodarowanie budynków po zlikwidowanej KWK ANNA w Pszowie wraz z przyległym terenem	C4. Kapitał kulturowym o znaczeniu ponadregionalnym
39	Zagospodarowanie terenów przemysłowych po zlikwidowanej KWK ANNA w Pszowie na cele rozwojowe - Etap III	Miasto Pszów	Projekt obejmuje zagospodarowanie jednego z budynków po zlikwidowanej KWK Anna w Pszowie tj. budynku nadszymbia „Chrobry I” wraz z przyległym terenem poprzez przywrócenie mu wartości użytkowych. Budynek zostanie dostosowany do nowych funkcji edukacyjnych. Dodatkowo budynek będzie wykorzystywany również na cele kulturalne.	9 500 000,00	8 075 000,00	2025 - 2027	X	FESL.10.09		NIE	Zagospodarowanie budynków po zlikwidowanej KWK ANNA w Pszowie wraz z przyległym terenem	C4. Kapitał kulturowym o znaczeniu ponadregionalnym
40	Innowacyjne rolnictwo miejskie na rzecz transformacji regionu	Gmina Miejska Żory/ Żorska Agencja Rozwoju sp. z o.o.	Stworzenie nowatorskiego, pierwszego w Polsce centrum dedykowanego innowacyjnemu rolnictwu miejskiemu i powiązanym z nim różnym branżom (np. ogrodniczej, chłodniczej, logistycznej, programistycznej, technologicznej itd.). Projekt polegałby na zagospodarowaniu terenów pokopalnianych oraz nadanie im nowych funkcji gospodarczych, środowiskowych, społecznych i edukacyjnych poprzez wybudowanie i oddanie do użytkowania infrastruktury centrum	30 000 000,00	16 431 721,07	2024-2026	X	FESL.10.09		NIE	Zagospodarowanie terenów przemysłowych Aglomeracji Rybnickiej na cele rozwoju gospodarczego Subregionu Zachodniego - etap 1	C4. Kapitał kulturowym o znaczeniu ponadregionalnym

Załącznik nr 3 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów OSI

Lp.	Tytuł projektu	Projektodawca	Zakres projektu	Przybliżony koszt realizacji projektu (w PLN)	Przybliżony koszt dofinansowania (w PLN)	Okres realizacji projektu	Priorytet w FESL	Działanie w FESL	Inne źródło	Projekt zintegrowany		Jaki/który cel strategii będzie realizować projekt?
										Projekt partnerski	Inny projekt komplementarny	
1	Przystosowanie pogórniczego terenu LEON III pod rozwój przedsiębiorczości w Rydułtowach	Miasto Rydułtowy	Zagospodarowanie pogórniczego terenu zlokalizowanego w rejonie zlikwidowanego szybu Leon III poprzez niezbędne uzbrojenie w sieci techniczne oraz utwardzenie i uporządkowanie terenu.	27 058 823,53	21 500 000,00	2023-2027	X	FESL.10.09		NIE	Zagospodarowanie budynku przemysłowego na terenie pogórniczym Leon III w Rydułtowach	C4. Kapitał kulturowy o znaczeniu ponadregionalnym
2	Remediacja terenów wodnych i zielonych położonych przy ul. Wodzisławskiej w Jastrzębiu-Zdroju wraz z ich zagospodarowaniem	Miasto Jastrzębie-Zdrój	Regeneracja terenów i remediacja zbiorników wodnych zanieczyszczonych działalnością kopalni wraz z ich zagospodarowaniem	13 235 000,00	11 250 000,00	2024-2026	X	FESL.10.07		NIE	Wsparcie dla klimatu - budowa systemu retencji w Jastrzębiu-Zdroju	C4. Kapitał kulturowy o znaczeniu ponadregionalnym
3	Wsparcie dla klimatu - budowa systemu retencji w Jastrzębiu-Zdroju	Miasto Jastrzębie-Zdrój	Budowa zbiornika retencyjnego na osiedlu Jastrzębie Górne i Dolne w celu ograniczenia zalewania terenów i nadmiernemu odprowadzaniu wód opadowych do rzeki Jastrzębianki	13 235 000,00	11 250 000,00	2025-2026	II	FESL.02.08		NIE	Remediacja terenów wodnych i zielonych położonych przy ul. Wodzisławskiej w Jastrzębiu-Zdroju wraz z ich zagospodarowaniem	C2. Zielona i odporna przestrzeń

Załącznik nr 4 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów strategicznych FEniKS - projekty podstawowe

Lp.	Tytuł projektu	Projektodawca	Zakres projektu	Przybliżony koszt realizacji projektu (w PLN)	Przybliżony koszt dofinansowania (w PLN)	Okres realizacji projektu	Priorytet w FESL	Działanie w FESL	Inne źródło	Projekt zintegrowany		Jaki/który cel strategii będzie realizować projekt?
										Projekt partnerski	Inny projekt komplementarny	
1	Dynamiczna informacja pasażerska w Raciborzu	Miasto Racibórz	Modernizacja systemu informacji pasażerskiej poprzez wdrożenie rozwiązań cyfrowych ułatwiających i zachęcających do korzystania z transportu publicznego.	2 894 117,64	2 000 000,00	2023-2027			FEniKS	NIE	System informatyczny transportu publicznego w Rybniku i subregionie zachodnim	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
2	Zielone światło dla zrównoważonej mobilności w mieście Żory	Gmina Miejska Żory	Rozbudowa infrastruktury istniejącego centrum przesiadkowego (m.in. organizacja nowych peronów postojowych dla autobusów i przystanków dla pasażerów). Budowa węzła przesiadkowego z parkingiem P&R wraz z niezbędną infrastrukturą drogową, umożliwiającą bezkolizyjny dojazd do węzła przesiadkowego. Budowa węzła przesiadkowego z parkingiem P&R w bezpośrednim otoczeniu planowanej stacji kolejowej. Budowa ciągu-pieszko rowerowego dla poprawy bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów przemieszczających się pomiędzy centrum przesiadkowym a dworcem kolejowym. Budowa bezpiecznej infrastruktury dla pieszych i rowerzystów łączącej centra przesiadkowe w Żorach i Jastrzębiu-Zdroju. Budowa bezpiecznej infrastruktury dla pieszych i rowerzystów łączącej centrum przesiadkowe w Żorach z sąsiednią Gminą Suszec.	97 676 470,59	63 981 221,00	2024-2028			FEniKS	NIE		C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
3	Budowa węzłów przesiadkowych w Jastrzębiu-Zdroju	Miasto Jastrzębie-Zdrój	Budowa węzłów przesiadkowych w różnych dzielnicach miasta wraz ze stworzeniem aplikacji ułatwiającej podróżnym korzystanie z węzłów wraz zakupem taboru autobusowego	50 900 294,12	37 863 573,94	2025-2027			FEniKS	NIE	Budowa Centrum przesiadkowego w jednostce strukturalnej Markowice w Raciborzu	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju

4	Budowa Centrum przesiadkowego w jednostce strukturalnej Markowice w Raciborzu	Miasto Racibórz	Projekt zakłada m.in. budowę parkingu z zadaszeniem w formie zielonego dachu, stacji rowerów miejskich, budowę budynku obsługi podróżnych, wdrożenie cyfrowego systemu integrującego transport miejski oraz wykonanie brakujących odcinków ścieżek rowerowych.	8 500 000,00	5 873 983,74	2024-2026			FEnIKS	NIE	Budowa Centrum przesiadkowego w jednostce strukturalnej Ostróg w Raciborzu	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
5	Budowa Centrum przesiadkowego w jednostce strukturalnej Ostróg w Raciborzu	Miasto Racibórz	Projekt zakłada m.in. budowę parkingu z zadaszeniem w formie zielonego dachu, stacji rowerów miejskich, wykonanie miejsc postojowych taxi, budowę budynku obsługi podróżnych, wdrożenie cyfrowego systemu integrującego transport miejski oraz wykonanie brakujących odcinków ścieżek rowerowych.	17 364 705,88	12 000 000,00	2024-2026			FEnIKS	NIE	Budowa Centrum przesiadkowego w jednostce strukturalnej Markowice w Raciborzu	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
6	Budowa węzła przesiadkowego w jednostce strukturalnej Śródmieście w Raciborzu	Miasto Racibórz	Zakres zadania obejmuje wykonanie węzła przesiadkowego w rejonie Placu Konstytucji 3 Maja umożliwiającego bezpieczną oraz płynną zmianę środka transportu.	4 920 000,00	3 400 000,00	2024-2026			FEnIKS	TAK	Budowa Centrum przesiadkowego w jednostce strukturalnej Markowice w Raciborzu	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
7	Międzypowiatowe centrum przesiadkowe na terenie gminy Kuźnia Raciborska	Gmina Kuźnia Raciborska	Stworzenie miejsca pozwalającego na integrację różnych przewoźników i przesiadkę z komunikacji lokalnej na regionalną jak również skomunikowanie kolei w Kuźni Raciborskiej z komunikacją autobusową w Rudach	4 920 000,00	3 400 000,00	2025-2027			FEnIKS	NIE	Budowa węzła przesiadkowego w jednostce strukturalnej Śródmieście w Raciborzu	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
8	System informatyczny transportu publicznego w Rybniku i Wodzisławiu Śląskim	Miasto Rybnik Miasto Wodzisław Śląski	Projekt zakłada budowę kompleksowego systemu informatycznego publicznego transportu zbiorowego dla regionu. Przewiduje się utworzenie kilku rodzajów interfejsów użytkownika, w tym co najmniej: Interfejs pasażera, Interfejs kształtowania oferty przewozowej, Interfejs zarządzania czasem pracy kierowców, Interfejs dyspozytorski, Interfejs rozliczeń publicznych, Interfejs rozliczeń z operatorami, Interfejs rozliczeń taryfowo-biletowych.	43 411 765,14	30 000 000,00	2023-2027			FEnIKS	TAK	Dynamiczna informacja pasażerska w Raciborzu	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju

9	Budowa centrum przesiadkowego wraz z parkingiem P&R w Rybniku	Miasto Rybnik	W ramach projektu przewiduje się budowę centrum przesiadkowego w Rybniku, które ma pozwolić na integrację oferty transportu publicznego, obecnie rozproszonej po kilku lokalizacjach w centrum miasta.	101 352 000,00	66 481 221,00	2022-2027			FEnIKS	NIE	Budowa węzła przesiadkowego w jednostce strukturalnej Śródmieście w Raciborzu	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
---	---	---------------	--	----------------	---------------	-----------	--	--	--------	-----	---	---

Załącznik nr 5 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów strategicznych FEnIKS - projekty rezerwowe

Lp.	Tytuł projektu	Projektodawca	Zakres projektu	Przybliżony koszt realizacji projektu (w PLN)	Przybliżony koszt dofinansowania (w PLN)	Okres realizacji projektu	Priorytet w FESL	Działanie w FESL	Inne źródło	Projekt zintegrowany		Jaki/który cel strategii będzie realizować projekt?
										Projekt partnerski	Inny projekt komplementarny	
1	Międzypowiatowe centrum przesiadkowe na terenie gminy Kuźnia Raciborska	Gmina Kuźnia Raciborska	Stworzenie miejsca pozwalającego na integrację transportu kołowego z linią kolejową, w tym m.in.. przystosowanie infrastruktury drogowej, stworzenie miejsc parkingowych, poczekalni dla pasażerów.	3 000 000,00	2 550 000,00	2025-2027			FEnIKS	NIE	Międzypowiatowe centrum przesiadkowe na terenie gminy Kuźnia Raciborska	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
2	Rozwój ekologicznie czystego transportu publicznego w Powiecie Raciborskim – etap II	Powiat Raciborski	Zakup 6 autobusów hybrydowych spełniających definicję „ekologicznie czystych pojazdów” w rozumieniu dyrektywy 2009/33/WE w sprawie promowania ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów transportu drogowego	13 200 016,00	9 121 962,00	2025-2027			FEnIKS	NIE	Zakup zeroemisyjnego taboru autobusowego, punktów doładowania oraz cyfrowych rozkładów jazdy	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
3	Zakup zeroemisyjnego taboru autobusowego, punktów doładowania oraz cyfrowych rozkładów jazdy	Miasto Racibórz	Zakup taboru niskoemisyjnego, zakup infrastruktury do ładowania, rozwiązania cyfrowe ułatwiające i zachęcające do korzystania z transportu publicznego (tablice, elektroniczny system informacji).	19 800 000,00	16 830 000,00	2024-2026			FEnIKS	TAK	Rozwój ekologicznie czystego transportu publicznego w Powiecie Raciborskim – etap II	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
4	Zakup 5 niskoemisyjnych autobusów wraz z infrastrukturą do ich ładowania i budową zaplecza technicznego na potrzeby Wodzisławskiej Komunikacji Powiatowej	Powiat Wodzisławski	Projekt zakłada zakup taboru autobusowego, infrastruktury do ich ładowania. W ramach projektu zostanie wybudowana również infrastruktura energetyczna na potrzeby ładowania autobusów oraz zaplecze techniczne wraz z placem postojowym	18 000 000,00	12 439 024,39	2025-2027			FEnIKS	NIE	Rozwój niskoemisyjnego, publicznego transportu zbiorowego w Powiecie Raciborskim i Powiecie Wodzisławskim (projekt ZIT)	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
5	Rozwój ekologicznie czystego transportu publicznego w Powiecie Raciborskim - etap I	Powiat Raciborski	Zakup 10 autobusów hybrydowych spełniających definicję „ekologicznie czystych pojazdów” w rozumieniu dyrektywy 2009/33/WE w sprawie promowania ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów transportu drogowego.	22 000 026,00	15 203 270,00	2024-2027			FEnIKS	NIE	Rozwój niskoemisyjnego, publicznego transportu zbiorowego w Powiecie Raciborskim i Powiecie Wodzisławskim (projekt ZIT)	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju

6	Obsługa i integracja usług transportu publicznego do potrzeb wszystkich użytkowników – zakup nowoczesnego, ekologicznego taboru wraz z budową zaplecza technicznego.	Miasto Wodzisław Śląski	W ramach projektu zakupionych zostanie 10 autobusów ekologicznych wraz z stacjami do ładowania. Dodatkowo planuje się wybudowanie bazy transportowej z przeznaczeniem jako zaplecze do obsługi i stacjonowania zakupionego taboru komunikacji miejskiej.	50 500 000,00	42 925 000,00	2024-2027			FEnKS	NIE	Rozwój niskoemisyjnego, publicznego transportu zbiorowego w Powiecie Raciborskim i Powiecie Wodzisławskim (projekt ZIT)	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
7	Modernizacja systemu elektornicznej obsługi pasażerów poprzez cyfryzację usług publicznych w komunikacji miejskiej realizowanej przez MZK Jastrzębie-Zdrój	Międzygminny Związek Komunikacyjny z siedzibą w Jastrzębiu-Zdroju	Projekt zakłada zakup storzenie systemu pomiaru ruchu pasażerów w celu usprawnienia funkcjonowania komunikacji. Dodatkowo zakupione zostaną kasowniki umożliwiające zakup biletów w formie bezgotówkowej.	6 000 000,00	5 217 931,30	2024-2025			FEnKS	NIE	System informatyczny transportu publicznego w Rybniku i subregionie zachodnim	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju

Załącznik nr 6 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów strategicznych FE SL

Lp.	Tytuł projektu	Projektodawca	Zakres projektu	Przybliżony koszt realizacji projektu (w PLN)	Przybliżony koszt dofinansowania (w PLN)	Okres realizacji projektu	Priorytet w FESL	Działanie w FESL	Inne źródło	Projekt zintegrowany		Jaki/który cel strategii będzie realizować projekt?
										Projekt partnerski	Inny projekt komplementarny	
1	Szkolenia kadr administracji samorządowej z terenu Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego - etap I	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku	Szkolenia dla pracowników JST zmierzające do nabycia kwalifikacji lub nabycia/podniesienia kompetencji w celu usprawnienia i poprawy jakości świadczonych usług publicznych i współpracy z klientem zewnętrznym.	2 879 045,00	2 447 188,00	2024-2025	V	FESL.05.14		NIE	Rozwój Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Subregionie Zachodnim – etap I	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
2	Szkolenia kadr administracji samorządowej z terenu Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego - etap II	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku	Szkolenia i studia podyplomowe dla pracowników JST zmierzające do nabycia kwalifikacji lub nabycia/podniesienia kompetencji w celu usprawnienia i poprawy jakości świadczonych usług publicznych i współpracy z klientem zewnętrznym.	2 823 530,00	2 400 000,00	2026-2027	V	FESL.05.14		NIE	Rozwój Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Subregionie Zachodnim – etap III	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju
3	Szkolenia kadr administracji samorządowej z terenu Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego - etap III	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku	Szkolenia i studia podyplomowe dla pracowników JST zmierzające do nabycia kwalifikacji lub nabycia/podniesienia kompetencji w celu usprawnienia i poprawy jakości świadczonych usług publicznych i współpracy z klientem zewnętrznym.	2 823 530,00	2 400 000,00	2028-2029	V	FESL.05.14		NIE	Rozwój Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Subregionie Zachodnim – etap V	C1. Obszar wysokiej jakości życia i szans rozwoju

Rejestr zmian do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027 (wersji z dn. 23.01.2024 r.)				
Lp.	Rozdział Strategii/strona lub tytuł projektu i nr na liście	Poprzedni zapis	Aktualny zapis	Uzasadnienie zmiany
1	Załącznik nr 4 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów strategicznych FEnIKS - projekty podstawowe. WIERSZ: Pozycja 9 Kolumna Projekt partnerski Projekt Budowa centrum przesiadkowego wraz z parkingiem P&R w Rybniku	TAK	NIE	Zgodnie z informacją uzyskaną z Instytucji Pośredniczącej spółka miejska nie jest partnerem w projekcie, stąd konieczność zmiany zapisu.
2	Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe pozycja nr 2 - Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w Gminach Lyski, Czerwionka-Leszczyny, Gaszowice i Jejkowice	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej zlokalizowanych w 4 gminach powiatu rybnickiego. Będzie to ok. 9 budynków użyteczności publicznej, które dotychczas nie były poddane działaniom termomodernizacyjnym (budynki administracji publicznej, oświatowe, kulturalne, rekreacyjne czy też siedziby OSP), w zależności od potrzeb oraz opracowanego audytu, w niektórych budynkach zostaną zainstalowane urządzenia OZE, a prace będą dotyczyły m. in. źródeł ciepła instalacji CO CWU, oświetlenia, systemów wentylacji, klimatyzacji docieplenia ścian stropów, podłóg czy fundamentów	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej zlokalizowanych w 4 gminach powiatu rybnickiego. Będzie to 12 budynków użyteczności publicznej, które dotychczas nie były poddane działaniom termomodernizacyjnym (budynki administracji publicznej, oświatowe, kulturalne, rekreacyjne czy też siedziby OSP), w zależności od potrzeb oraz opracowanego audytu, w niektórych budynkach zostaną zainstalowane urządzenia OZE, a prace będą dotyczyły m. in. źródeł ciepła instalacji CO CWU, oświetlenia, systemów wentylacji, klimatyzacji docieplenia ścian stropów, podłóg czy fundamentów. Ponadto wymianie zostanie poddana stolarka okienna czy też drzwiowa.	Aktualizacja zakresu projektu

3	Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe, pozycja nr 2 - Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w Gminach Lyski, Czerwionka-Leszczyzny, Gaszowice i Jejkowice	Okres realizacji 2023 -2025	Okres realizacji 2023 - 2026	Aktualizacja ze względu na przesunięcie terminu naborów oraz realizację większości budynków w oparciu o PFU
4	Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe, pozycja nr 53, Odnawialne źródła energii w budynkach i na obszarach użyteczności publicznej w jednostkach samorządowych powiatu rybnickiego	Wykonanie instalacji fotowoltaicznych powiązanych z budynkami użyteczności publicznej i obszarami użyteczności publicznej gmin partnerskich - Świerklan, Lysek, Czerwionki-Leszczyń, Gaszowice i Jejkowic oraz Powiatu Rybnickiego. Montaż pomp ciepła co-cwu bądź cwu w budynkach użyteczności publicznej oraz montaż magazynów energii do nowych instalacji fotowoltaicznych. Montaż instalacji OZE odbędzie się na budynkach: oświatowych, ośrodków kultury, PCPR, OPS, MOSIR, oczyszczalni ścieków, zarządów dróg, zakładów gospodarki mieszkaniowej, urzędów miejskich i gminnych, jak również na budynkach obiektów sportowych i kulturalnych będących własnością jst.	Wykonanie instalacji fotowoltaicznych powiązanych z budynkami użyteczności publicznej i obszarami użyteczności publicznej (teren oczyszczalni ścieków) gmin partnerskich - Świerklan, Lysek, Czerwionki-Leszczyń, Gaszowice i Jejkowic oraz Powiatu Rybnickiego. Montaż pomp ciepła co-cwu bądź cwu w budynkach użyteczności publicznej oraz montaż magazynów energii do nowych instalacji fotowoltaicznych. Montaż instalacji OZE odbędzie się na budynkach: oświatowych, ośrodków kultury, PCPR, OPS, MOSIR, oczyszczalni ścieków, zarządów dróg, zakładów gospodarki mieszkaniowej, urzędów miejskich i gminnych, jak również na budynkach obiektów sportowych i kulturalnych będących własnością jst.	Dodanie zapisu o montażu instalacji OZE na terenie oczyszczalni ścieków.
5	Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe, pozycja nr 32, Szlakiem wybitnych.	Stworzenie szlaku turystycznego w postaci sieci open air museum zlokalizowanych w gminie Godów oraz w gminie Gorzyce z motywem przewodnim wybitnych postaci Franciszka Pieczki, hrabiego Arko profesora Dominika Lasok, oraz profesora Wiesława Szlachta. Przewiduje się m.in. murale w wizerunkami wybitnych, promenadę, deptak, budowę mini muzeum, plac zabaw, mini aleję drzew, podświetlane elementy informacyjne, urządzenia interaktywne.	Stworzenie szlaku turystycznego w postaci sieci open air museum zlokalizowanych w gminie Godów oraz w gminie Gorzyce z motywem przewodnim wybitnych postaci Franciszka Pieczki, Zbigniewa Wodeckiego hrabiego Arko profesora Dominika Lasok, oraz profesora Wiesława Szlachta. Przewiduje się m.in. murale w wizerunkami wybitnych, promenadę, deptak, budowę mini muzeum, plac zabaw, mini aleję drzew, podświetlane elementy informacyjne, urządzenia interaktywne. Zmianie ulegnie okres realizacji projektu 2025-2026	Gmina Godów chce poszerzyć zakres szlaku o kolejną lokalizację na terenie Gminy Godów tj. park w Łaziskach, w którym upamiętniona zostałaby postać ziązana z Łaziskami p. Zbigniew Wodecki.

6	Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe, pozycja nr 3, Poprawa efektywności energetycznej hali widowiskowo-sportowej przy ul. Folwareckiej w Żorach.	tytuł: Poprawa efektywności energetycznej hali widowiskowo-sportowej przy ul. Folwareckiej w Żorach	tytuł: Miasto z klimatem – poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej na terenie miasta Żory	W związku z planowanym zwiększeniem zakresu rzeczowego projektu (zwiększono ilość modernizowanych obiektów z 1 do nawet 4) postanowiono zmodyfikować tytuł, aby był bardziej uniwersalny i nie ograniczał wnioskodawcy do modernizacji energetycznej tylko jednego obiektu w ramach jednego projektu.
7	Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe, pozycja nr 3, Poprawa efektywności energetycznej hali widowiskowo-sportowej przy ul. Folwareckiej w Żorach.	Zakres projektu: W ramach planowanego do realizacji przedsięwzięcia przeprowadzona zostanie kompleksowa modernizacja energetyczna budynku hali widowiskowo-sportowej przy ul. Folwareckiej, która połączona będzie z montażem instalacji OZE oraz rozbudową obiektu celem zapewnienia jego dostępności dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Ostateczny zakres inwestycji uzależniony będzie od charakterystyki budynku i potrzeb wynikających z przeprowadzonego audytu energetycznego.	Zakres projektu: W ramach planowanego do realizacji przedsięwzięcia przeprowadzona zostanie kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej, tj. budynku hali widowiskowo-sportowej przy ul. Folwareckiej, budynku przedszkola na os. 700-lecia, budynku przedszkola na os. Powstańców Śląskich oraz budynku klubu LKS Baranowice. Aby maksymalnie zwiększyć efektywność energetyczną rozważana jest również instalacja urządzeń OZE na wybranych budynkach w projekcie. Ostateczny zakres inwestycji uzależniony będzie od charakterystyki konkretnego obiektu i potrzeb wynikających z przeprowadzonych audytów energetycznych.	W związku ze zwiększeniem zakresu projektu w opisie wskazano obiekty planowane do modernizacji.
8	Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe, pozycja nr 75, Szkoły z nową energią – zwiększanie jakości kształcenia zawodowego w Żorach	zakres projektu: W ramach projektu planowana jest rozbudowa oferty i infrastruktury Technikum nr 1 w Żorach o pracownię praktyczną – warsztat naprawy samochodów i autobusów elektrycznych wraz z wyposażeniem. W roku szkolnym 2023/2024 w placówce rozpoczną naukę kolejne roczniki uczniów przygotowujące się do zdobycia tytułu technika pojazdów samochodowych oraz technika mechatronika. W ramach projektu uwzględnione zostaną elementy edukacji włączającej.	Zakres projektu: W ramach projektu planowana jest rozbudowa oferty i infrastruktury Technikum nr 1 w Żorach m.in. o nowe, w pełni wyposażone i wysokiej jakości pracownię praktycznej nauki zawodu (m.in. w zawodzie technik pojazdów samochodowych), co ma zapewnić warunki zbliżone do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. W ramach projektu uwzględnione zostaną elementy edukacji włączającej. Ze względu na brak możliwości efektywnego zaadaptowania na cele realizacji projektu istniejącej infrastruktury placówki, pracownię powstaną w nowym obiekcie, dającym także pełny potencjał do realizacji praktycznej nauki zawodu.	Doprecyzowanie zakresu rzeczowego projektu

9	Załącznik nr 4 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów strategicznych FEnIKS - projekty podstawowe, poz. 3, Zielone światło dla zrównoważonej mobilności w mieście Żory	Rozbudowa infrastruktury istniejącego centrum przesiadkowego (m.in. organizacja nowych peronów postojowych dla autobusów i przystanków dla pasażerów). Budowa węzła przesiadkowego z parkingiem P&R wraz z niezbędną infrastrukturą drogową, umożliwiającą bezkolizyjny dojazd do węzła przesiadkowego. Budowa węzła przesiadkowego z parkingiem P&R w bezpośrednim otoczeniu planowanej stacji kolejowej. Budowa ciągu-pieszorowerowego dla poprawy bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów przemieszczających się pomiędzy centrum przesiadkowym a dworcem kolejowym. Budowa bezpiecznej infrastruktury dla pieszych i rowerzystów łączącej centra przesiadkowe w Żorach i Jastrzębiu-Zdroju. Budowa bezpiecznej infrastruktury dla pieszych i rowerzystów łączącej centrum przesiadkowe w Żorach z sąsiednią Gminą Suszec. Termin realizacji: 2024-2028	1. Rozbudowa infrastruktury istniejącego centrum przesiadkowego (m.in. organizacja nowych peronów postojowych dla autobusów). 2. Budowa węzła przesiadkowego z parkingiem P&R w otoczeniu planowanej stacji kolejowej "Żory-al.Zjednoczonej Europy" wraz z niezbędną infrastrukturą drogową, umożliwiającą bezkolizyjny dojazd do węzła przesiadkowego. 3. Budowa węzła przesiadkowego z parkingiem P&R w bezpośrednim otoczeniu planowanej stacji kolejowej "Baranowice" wraz z niezbędną infrastrukturą drogową, umożliwiającą bezkolizyjny dojazd do węzła przesiadkowego. 4. Rozbudowa infrastruktury istniejącego węzła przesiadkowego przy stacji kolejowej „Żory” o parking P&R wraz z zapewnieniem niezbędnej infrastruktury drogowej oraz budową ciągu-pieszorowerowego wzdłuż ul. Kolejowej i Dworcowej w celu poprawy bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów przemieszczających się pomiędzy centrum przesiadkowym a dworcem kolejowym. 5. Budowa bezpiecznej infrastruktury dla pieszych i rowerzystów łączącej centra przesiadkowe w Żorach i Jastrzębiu-Zdroju. 6. Budowa bezpiecznej infrastruktury dla pieszych i rowerzystów łączącej centrum przesiadkowe w Żorach z sąsiednią Gminą Suszec. 7. Wdrożenie systemu ITS dla usprawnienia transportu publicznego. Termin realizacji: 2024-2029	Zwiększenie zakresu projektu o zadania związane z rozbudową infrastruktury istniejącego węzła przesiadkowego przy stacji kolejowej „Żory” o parking P&R wraz z zapewnieniem niezbędnej infrastruktury drogowej oraz wdrożenie systemu ITS dla usprawnienia transportu publicznego; zmiana terminu rozpoczęcia i zakończenia realizacji projektu (pozostająca w zgodzie z zapisami dokumentacji konkursowej); doprecyzowanie opisów dotychczasowych zadań projektowych; aktualizacja montażu finansowego zawartego fiszce w celu uspołnienia z zapisami Strategii ZIT.
10	Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe, pozycja nr 26, Zintegrowane działania na rzecz infrastruktury rowerowej w obszarze funkcjonalnym miasta Żory	lista podstawowa (po zmianie rezerwowa)	nowy projekt (po zmianie lista podstawowa)	Prośba o przeniesienie projektu planowanego do realizacji w ramach działania 03.02 (nr 26) na listę rezerwową ZIT i zastąpienie go na liście nowym projektem planowanym do realizacji w ramach działania 03.01.
11	Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe, pozycja nr 26, Zintegrowane działania na rzecz infrastruktury rowerowej w obszarze funkcjonalnym miasta Żory	Zintegrowane działania na rzecz infrastruktury rowerowej w obszarze funkcjonalnym miasta Żory	tytuł: Komunikacja na szóstkę! - zakup ekologicznych autobusów na potrzeby Bezpłatnej Komunikacji Miejskiej w Żorach wraz z zapewnieniem niezbędnego zaplecza technicznego do ich obsługi	Prośba o przeniesienie projektu planowanego do realizacji w ramach działania 03.02 (nr 26) na listę rezerwową ZIT i zastąpienie go na liście nowym projektem planowanym do realizacji w ramach działania 03.01.

12	<p>Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe, pozycja nr 26, Zintegrowane działania na rzecz infrastruktury rowerowej w obszarze funkcjonalnym miasta Żory</p>	<p>W ramach projektu o oddziaływaniu ponadgminnym przewidziano przeprowadzenie niezbędnych prac mających na celu rozwój na terenie miasta Żory systemu głównych i uzupełniających tras rowerowych zapewniających skomunikowanie istniejącego centrum przesiadkowego z dzielnicami obrzeżnymi i bezpośrednim otoczeniem funkcjonalnym oraz ułatwiających dojazdy do pracy i nauki w ramach obszarów funkcjonalnych</p>	<p>W ramach niniejszego projektu planowane są do realizacji dwa zadania: zakup co najmniej 2 autobusów niskoemisyjnych, które m.in. będą kursować na liniach BKM, których autobusy zeroemisyjne nie mogą obsługiwać z racji ograniczeń technicznych i operacyjnych. W ramach drugiego zadania projektowego powstanie zaplecze techniczne niezbędne do obsługi zakupionych autobusów, w miarę potrzeb zakupione zostaną niezbędne urządzenia do obsługi serwisowej zakupionego taboru. W skład zaplecza wejdzie również część socjalno-administracyjna. Zaplecze zbudowane zostanie od podstaw, w pobliżu centrum przesiadkowego, z uwagi na realny brak możliwości zaadaptowania na ten cel tego typu obiektów na terenie miasta.</p>	<p>Prośba o przeniesienie projektu planowanego do realizacji w ramach działania 03.02 (nr 26) na listę rezerwową ZIT i zastąpienie go na liście nowym projektem planowanym do realizacji w ramach działania 03.01.</p>
13	<p>Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe, pozycja nr 7, Zwiększenie efektywności energetycznej poprzez termomodernizację w budynkach gminnych na terenie gminy Kuźnia Raciborska oraz budynku Domu Kultury „Strzecha” w Raciborzu</p>	<p>Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Kuźni Raciborskiej (2 budynki OSP oraz biblioteka publiczna) polegająca m.in. na ociepleniu, izolacji, wymianie stolarki okien i drzwi wejściowych modernizacji i dociepleniu stropodachu wraz z wymianą pokrycia dachu, wymianie źródła ciepła na ogrzewanie ekologiczne, wymianie instalacji elektrycznej oraz oświetlenia na Led oraz roboty remontowoykończeniowe wewnątrz budynków po wykonanych pracach. Termomodernizacja Dom Kultury Strzecha w Raciborzu (wpisany do Rejestru Zabytków „A”) m.in. poprzez docieplenie zewnętrzne, budowę wentylacji, izolację termiczną posadzek, wymianę stolarki okiennodrzwiowej, modernizację i docieplenie stropodachu, prace renowacyjne w pomieszczeniach. Zakres prac projektowych będzie wynikać z audytu energetycznego</p>	<p>Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Kuźni Raciborskiej (2 budynki OSP oraz biblioteka publiczna) polegająca m.in. na ociepleniu, izolacji, wymianie stolarki okien i drzwi wejściowych modernizacji i dociepleniu stropodachu wraz z wymianą pokrycia dachu, wymianie źródła ciepła na ogrzewanie ekologiczne, wymianie instalacji elektrycznej oraz oświetlenia na Led oraz roboty remontowoykończeniowe wewnątrz budynków po wykonanych pracach. Zakres prac projektowych będzie wynikać z audytu energetycznego</p>	<p>Z uwagi na wystąpienie pomocy publicznej dla Gminy Kuźnia Raciborska na spotkaniu w dniu 25.03.2024 ustalona ze Miasto Racibórz i Kuźnia Raciborska aplikują samodzielnie</p>

14	Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe, pozycja nr 63, Poprawa stosunków wodnych w dzielnicy Radlin II w Wodzisławiu Śląskim	dotyczy zapisu widniejącego w kolumnach: Przybliżony koszt realizacji projektu (w PLN): 12 500 000,00 Przybliżony koszt dofinansowania (w PLN): 8 096 422,58	Przybliżony koszt realizacji projektu (w PLN): 25 000 000,00 Przybliżony koszt dofinansowania (w PLN): 21 203 880,29 Inny projekt komplementarny: (usunięcie projektu komplementarnego)	miana wynikająca ze zwiększenia zakresu projektu w stosunku do zakresu pierwotnego.
15	Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe, pozycja nr 9, Zwiększenie efektywności energetycznej obiektów oświatowych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii w Wodzisławiu Śląskim	dotyczy zapisu widniejącego w kolumnach: Przybliżony koszt realizacji projektu (w PLN): 8 100 000,00 Przybliżony koszt dofinansowania (w PLN): 4 184 597,22	Przybliżony koszt realizacji projektu (w PLN): 8 100 000,00 Przybliżony koszt dofinansowania (w PLN): 4 184 597,22	Zmiana w kosztach projektu w związku z kosztami zakładanymi w dokumentacji technicznej projektów.
16	Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe, pozycja nr 25, Rozbudowa centrum przesiadkowego w Wodzisławiu Śląskim	Przybliżony koszt realizacji projektu (w PLN): 20 000 000,00	Przybliżony koszt realizacji projektu (w PLN): 16 811 165,42	Zmiana w kosztach projektu w związku z kosztami zakładanymi w dokumentacji technicznej.
17	Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe, pozycja nr 25, Rozbudowa centrum przesiadkowego w Wodzisławiu Śląskim	Zakres projektu: Rozbudowa istniejącego Centrum Przesiadkowego zlokalizowanego wokół zrewitalizowanego obiektu dworca kolejowego w Wodzisławiu Śląskim przy ulicy Rybnickiej o nowoczesny dworzec autobusowy umiejscowiony przy ulicy Witosy, w bezpośredniej okolicy Parku Zamkowego (wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą).	Zakres projektu: Rozbudowa istniejącego Centrum Przesiadkowego zlokalizowanego wokół zrewitalizowanego obiektu dworca kolejowego w Wodzisławiu Śląskim przy ulicy Rybnickiej o nowoczesny dworzec autobusowy umiejscowiony przy ulicy Witosy, w bezpośredniej okolicy Parku Zamkowego (wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą), park & ride i ciągi pieszo-rowerowe.	Doprecyzowanie zakresu rzeczowego projektu

18	<p>Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe - poz. 7, tytuł projektu: "Zwiększenie efektywności energetycznej poprzez termomodernizację w budynkach gminnych na terenie gminy Kuźnia Raciborska oraz budynku Domu Kultury „Strzecha” w Raciborzu"</p>	<p>Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Kuźni Raciborskiej (2 budynki OSP oraz biblioteka publiczna) polegająca m.in. na ociepleniu, izolacji, wymianie stolarki okien i drzwi wejściowych modernizacji i dociepleniu stropodachu wraz z wymianą pokrycia dachu, wymianie źródła ciepła na ogrzewanie ekologiczne, wymianie instalacji elektrycznej oraz oświetlenia na Led oraz roboty remontowo wykończeniowe wewnątrz budynków po wykonanych pracach. Termomodernizacja Domu Kultury Strzecha w Raciborzu (wpisany do Rejestru Zabytków „A”) m.in. poprzez docieplenie zewnętrzne, budowę wentylacji, izolację termiczną posadzek, wymianę stolarki okiennie drzwiowej, modernizację i docieplenie stropodachu, prace renowacyjne w pomieszczeniach. Zakres prac projektowych będzie wynikać z audytu energetycznego.</p>	<p>1. Rezygnacja z formuły projektu partnerskiego i wprowadzenie dwóch odrębnych projektów składanych przez Miasto Racibórz oraz Gminę Kuźnię Raciborska. Nowy tytuł projektu Miasta Racibórz: "Zwiększenie efektywności energetycznej poprzez termomodernizację w budynku ekspozycyjnym Muzeum w Raciborzu przy ul. Chopina 12".</p>	<p>Z uwagi na brak powiązania przedmiotowego wybranych obiektów oraz możliwość wystąpienia pomocy publicznej u partnera projektu, partnerzy ustalili zgodnie, że partnerstwo nie jest zasadne. Obie gminy złożą odrębne wnioski.</p>
19	<p>Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe - poz. 38, tytuł projektu: "Wspieranie zrównoważonej turystyki poprzez budowę i oznakowanie ścieżki rowerowej „Szlak Arcybiskupa Gawliny”"</p>	<p>W ramach projektu planuje się wybudowanie odcinka ścieżki rowerowej między Raciborzem, a Gminą Rudnik oraz oznakowanie całego odcinka trasy wraz z budową wiaty przystankowej dla rowerów. Powstały szlak połączy ze sobą miejsca pamięci związane z życiem i działalnością Arcybiskupa, Biskupa Polowego Wojska Polskiego Józefa Feliksa Gawliny urodzonego w Strzybniku (w Gminie Rudnik), a pełniącego swą posługę min. w Brzeziu (dziś dzielnica Raciborza).</p>	<p>Odstąpienie od realizacji przedmiotowego projektu z listy podstawowej i przeniesienie w to miejsce projektu z listy rezerowej - poz. 14 ze zmienionym tytułem "Otoczmy się historią". Zakres przedmiotowy projektu rezerwowego pozostaje bez zmian.</p>	<p>W toku analiz szczegółowych przedmiotu projektu okazało się, że odcinek drogi wybrany na szlak turystyczny pomiędzy Gminą Racibórz a Gminą Rudnik nie będzie spełniał parametrów ścieżki rowerowej. Partnerzy wyrażają wolę wspólnej realizacji projektu partnerskiego w przedmiocie przedsięwzięcia z listy rezerkowej.</p>

20	<p>Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe</p> <p>5. Kompleksowe działania w celu poprawy efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w gminach Gorzyce, Godów, Lubomia, Mszana, Kornowac</p>	<p>Kompleksowa termomodernizacja ok. 14 budynków użyteczności publicznej (budynki przedszkolne, szkolne i domów kultury) w gminach w celu redukcji gazów cieplarnianych i podniesienia efektywności energetycznej. Zakłada się prace związane z wymianą stolarki okiennej, drzwiowej, wymianę źródeł ciepła, modernizację instalacji c.o., instalacje fotowoltaiczne, niezbędne prace remontowe w celu redukcji gazów cieplarnianych i podniesienia efektywności energetycznej.</p>	<p>Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej (budynki przedszkolne, szkolne i domów kultury) w gminach w celu redukcji gazów cieplarnianych i podniesienia efektywności energetycznej. Zakłada się prace związane z wymianą stolarki okiennej, drzwiowej, wymianę źródeł ciepła, modernizację instalacji c.o., instalacje fotowoltaiczne, niezbędne prace remontowe w celu redukcji gazów cieplarnianych i podniesienia efektywności energetycznej.</p>	<p>Zmiana wyniku z konieczności dostosowania liczby obiektów do założeń projektowych.</p>
21	<p>Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe, poz. 6, Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej w Gminach Krzyżanowice, Krzanowice i Rudnik</p>	<p>W ramach zadania planuje się docieplenie ścian budynku oraz montaż pompy ciepła do ogrzewania budynku, a także montaż paneli fotowoltaicznych wraz z magazynem energii w budynku straży pożarnej w Rudniku przy ul. Mickiewicza 2a oraz Gminnego Centrum Informacji, który jest usytuowany również przy ul. Mickiewicza 2a. Budynek straży pożarnej obecnie generuje duże straty ciepła, planowany zakres ma na celu ich ograniczenie. Budynek Gminnego Centrum Informacji oraz budynek straży pożarnej w Rudniku obecnie są ogrzewane z sieci ciepłowniczej, zasilanej kotłem węglowym zlokalizowanym w budynku oddalonym o około 80 m. Poprzez wymianę źródeł ogrzewania nastąpi znaczna redukcja emisji gazów cieplarnianych.</p>	<p>W ramach zadania planuje się docieplenie ścian budynku oraz montaż pieca gazowego do ogrzewania budynku, a także montaż paneli fotowoltaicznych wraz z magazynem energii w budynku straży pożarnej w Rudniku przy ul. Mickiewicza 2a oraz Gminnego Centrum Informacji, który jest usytuowany również przy ul. Mickiewicza 2a. Budynek straży pożarnej obecnie generuje duże straty ciepła, planowany zakres ma na celu ich ograniczenie. Budynek Gminnego Centrum Informacji oraz budynek straży pożarnej w Rudniku obecnie są ogrzewane z sieci ciepłowniczej, zasilanej kotłem węglowym zlokalizowanym w budynku oddalonym o około 80 m. Obecnie w okolicach budynku straży pożarnej dokonano przyłącza gazu. Poprzez wymianę źródła ogrzewania nastąpi znaczna redukcja emisji gazów cieplarnianych.</p>	<p>Gmina Rudnik w pobliżu budynku Straży Pożarnej i GCI uzyskała przyłąc do sieci gazowej, dlatego montaż pieca gazowego jco umożliwi montaż pieca gazowego.</p>

22	<p>Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe</p> <p>str. 17</p> <p>Tytuł: Przebudowa budynku starej kotłowni ZST na pracownię dla zawodu technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej oraz technik budownictwa wraz z wyposażeniem bazy dydaktycznej</p> <p>Nr na liście: 76</p>	<p>Przebudowa budynku starej kotłowni ZST na pracownię dla zawodu technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej oraz technik budownictwa wraz z wyposażeniem bazy dydaktycznej (Technikum Nr 3 im. rtm. Witolda Pileckiego) z dostosowaniem infrastruktury do kształcenia włączającego uczniów.</p> <p>Przybliżony koszt realizacji projektu (w PLN): 6 731 969,41</p> <p>Przybliżony koszt dofinansowania (w PLN): 5 722 174,00</p>	<p>Przebudowa budynku starej kotłowni ZST na pracownię dla zawodu technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej oraz technik budownictwa wraz z wyposażeniem bazy dydaktycznej (Technikum Nr 3 im. rtm. Witolda Pileckiego) z dostosowaniem infrastruktury do kształcenia włączającego uczniów wraz z poprawą dostępności dla osób z niepełnosprawnością.</p> <p>Przybliżony koszt realizacji projektu (w PLN): 8 006 850,35</p> <p>Przybliżony koszt dofinansowania (w PLN): 6 805 822,80</p>	<p>Konieczność dostosowania budynku szkoły w której doposażona zostanie pracownia zawodowa do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.</p>
23	<p>Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe</p> <p>str. 17</p> <p>Tytuł: Nowoczesna szkoła – lepsze jutro</p> <p>Nr na liście: 78</p>	<p>Dostosowanie infrastruktury szkół zawodowych w powiecie wodzisławskim (Zespołu Szkół Ekonomicznych w Wodzisławiu Śląskim (Technikum nr 2 im. Komisji Edukacji Narodowej, Branżowa Szkoła I stopnia nr 1 im. Komisji Edukacji Narodowej), Powiatowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Wodzisławiu Śląskim (Technikum Nr 1 im. Piastów Śląskich, Branżowa Szkoła I stopnia nr 3 im. Piastów Śląskich), Zespołu Szkół Ponadpodstawowych w Pszowie (Technikum, Branżowa Szkoła I stopnia) do prowadzenia zajęć zawodowych kształcących w kierunkach oczekiwanych przez rynek pracy z dostosowaniem infrastruktury do kształcenia włączającego uczniów.</p> <p>Przybliżony koszt realizacji projektu (w PLN): 1 550 383,53</p> <p>Przybliżony koszt dofinansowania (w PLN): 1 317 826,00</p>	<p>Dostosowanie infrastruktury szkół zawodowych w powiecie wodzisławskim (Zespołu Szkół Ekonomicznych w Wodzisławiu Śląskim (Technikum nr 2 im. Komisji Edukacji Narodowej, Branżowa Szkoła I stopnia nr 1 im. Komisji Edukacji Narodowej), Powiatowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Wodzisławiu Śląskim (Technikum Nr 1 im. Piastów Śląskich, Branżowa Szkoła I stopnia nr 3 im. Piastów Śląskich), Zespołu Szkół Ponadpodstawowych w Pszowie (Technikum, Branżowa Szkoła I stopnia) do prowadzenia zajęć zawodowych kształcących w kierunkach oczekiwanych przez rynek pracy z dostosowaniem infrastruktury do kształcenia włączającego uczniów wraz z poprawą dostępności dla osób z niepełnosprawnością.</p> <p>Przybliżony koszt realizacji projektu (w PLN): 3 485 051,00</p> <p>Przybliżony koszt dofinansowania (w PLN): 2 962 293,35</p>	<p>Konieczność dostosowania budynku szkoły w której doposażone zostaną pracownie zawodowe do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.</p>

24	Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe poz. 9	Nowy projekt na liście	„Zwiększenie efektywności energetycznej poprzez termomodernizację w budynku Centrum Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Raciborzu”. W ramach projektu termomodernizacji poddany zostanie budynek Centrum Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przy ul. Rzeźniczej 8 w Raciborzu. Modernizacja energetyczna obejmie system grzewczy, instalację c.w.u., ocieplone zostaną ściany zewnętrzne oraz stropodach, wymieniona zostanie stolarka okienna i drzwi zewnętrzne. Modernizacja zwiększy efektywność energetyczną budynku, a także obniży koszty eksploatacji budynku.	
25	Załącznik nr 1 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty podstawowe poz. 10	Nowy projekt na liście	Nowy projekt na liście	Z uwagi na wystąpienie pomocy publicznej dla Gminy Kuźnia Raciborska na spotkaniu w dniu 25.03.2024 ustalona ze Miasto Racibórz i Kuźnia Raciborska aplikują samodzielnie
26	Załącznik nr 2 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty rezerwowe poz. 5 - 10	Nowe projekty na liście	Nowy projekty na liście	Nowy projekt na liście
27	Załącznik nr 2 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty rezerwowe poz. 20	Nowy projekt na liście	Nowy projekt na liście	Nowy projekt na liście
28	Załącznik nr 2 do Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027. Lista projektów ZIT - projekty rezerwowe poz. 34	Nowy projekt na liście	Nowy projekt na liście	Nowy projekt na liście
29	Rozdział 8 Obszary strategiczne przedsięwzięć zintegrowanych	Błędnie przypisano numerację kierunków działań	Poprawiono numerację kierunków działań	Poprawiono numerację kierunków działań
30	Rozdział 9 Wdrażanie strategii	Brak informacji o członkach Rady konsultacyjnej Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021 - 2027	Doprecyzowano informację o członkach Rady konsultacyjnej Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021 - 2027	Doprecyzowano informację o członkach Rady konsultacyjnej Strategii Terytorialnej Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego na lata 2021 - 2027
31	Rozdział 9 Wdrażanie strategii	Brak informacji o wykorzystaniu instrumentów finansowych przy wdrażaniu projektów wynikających ze Strategii.	Dopisano informacje o wykorzystaniu instrumentów finansowych przy wdrażaniu projektów wynikających ze Strategii.	Dopisano informacje o wykorzystaniu instrumentów finansowych przy wdrażaniu projektów wynikających ze Strategii.
32	Rozdział 9 Wdrażanie strategii	Brak informacji o konieczności sporządzenia lub odstąpienia od sporządzenia SOOŚ.	Dopisano informację o konieczności sporządzenia SOOŚ.	Dopisano informację o konieczności sporządzenia SOOŚ.